İç Derinlikleriyle
Hizmet İnsanı

Fatih Değirmenli

İç Derinlikleriyle
Hizmet İnsanı

İç Derinlikleriyle Hizmet İnsanı

Fatih DEĞİRMENLİ

İÇ DERİNLİKLERİYLE HİZMET İNSANI

Editör
İsmail KAYAR

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Sayfa Düzeni
Ahmet KAHRAMANOĞLU

ISBN
978-975-278-395-9

Yayın Numarası
530

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası
Sarnıç Yolu Üzeri No: 7 Gaziemir/İZMİR
Tel: (0232) 252 20 96
Ocak 2011

Genel Dağıtım
Gökkuşağı Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi
Mahmutbey/İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Işık Yayınları
Bulgurlu Mahallesi, Bağcılar Cadesi, No: 1
34696 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 522 11 44 Faks: (0216) 522 11 78
www.isikyayinlari.com

İçindekiler

1. VEFA VE SADAKAT

Bir insanın dostlarına karşı sadakati, onların acılarını vicdanında duyup, lezzetlerini, kendi lezzetleri gibi bildiği ölçüdedir. Dostlarının ağlamasıyla ağlayamayan, onların gülmesiyle gülemeyen dost, vefalı dost sayılamaz. *(M. Fethullah Gülen)*

Vefa ve Sadakat Bize Ne Anlatır?

Vefa verilen sözde durma, bir şeyin hakkını verme, Allah'ın verdiği nimet ve lütuflara karşı gereken şükrü eda edebilme adına gösterilen saygı ve hürmetin adıdır. Sadakat ise doğru olmak, sözünde durmak ve dürüstlük anlamlarına gelir. Bunun dışında sadakatin, kardeşinin Allah rızası için iyiliğini isteme ve ona hayırhah olma, dostluk, ahde vefâ, verilen sözü yerine getirmek, emanetlere riayet etmek, üzerine aldığı vazifeleri yerine getirmek gibi manaları da vardır.

Vefa ve sadakat duygusu hem Hak hem de halk katında kişinin itibar görmesine vesile olan önemli duygulardır. Bir mü'minin gerek inanmış olduğu davaya ve değerlere gerekse bunları yaşamasına vesile olan şahıslara karşı vefa ve sadakat içinde olması boynunun borcudur.

Her insanın içinde bir iyilik olduğuna inanarak hareket etmek sadakat ve vefanın bir gereğidir. Kendisine el uzatılmasını bekleyen pek çok nesil sadık insanları beklemektedir. Onları sahipsiz bırakmak vefa ve sadakat eri bir hizmet insanına yakışmaz.

OKUMA PARÇASI

Vefalı Arkadaş Kimdir?

İnsanın üç önemli arkadaşı vardır. Bunlardan birisi vefalı, ikisi vefasızdır. Bu üç arkadaştan biri malı ve mülkü, diğeri yakınları ve dostları, üçüncüsü ise yaptığı hayırlı işlerdir.

İnsan ölünce malı onu terk eder. Uzun bir seferin yolcusu olan insan, ne yazık ki gideceği yer için hazırlaması gereken erzakını yolda bırakmış olur.

Dostları mezarın başına kadar gelir. O ağır hediyeyi sahibine gönderdikten sonra hicranla el sallar ve bırakır giderler.

İnsanın hiçbir zaman kendisini yalnız bırakmayacak en vefalı dostu ise onun ebedî azık olarak hazırladığı ibadetler, hak yolunda çektiği çileler, katlandığı sıkıntılar ve Allah yolunda hizmet ederken üzerine bulaşan tozlardır. Mezarı aşan, Sırat'ta onunla yürüyen ve böylece ebedî saadet olarak karşısına çıkacak olan buradan götürdüğü o şeyler ve ikrâm-ı ilâhîdir.[1]

Vefa ve Sadakat Neye Karşı ve Nasıl Olmalıdır?

Neye karşı ve nasıl vefalı olmamız gerektiğini maddeler hâlinde özetlemeye çalışalım:

1. Bütün vesilelerin varıp kendisine ulaştığı, tek hedef ve

[1] Mehmet Akar, *Mesel Ufku*, s. 76.

tek gaye olan *Rabbimize vefa*; en kısa ifadesiyle, Kur'ân'ın ve Nebisinin diliyle bize anlattığı şekilde O'na kul olmakla olur.

2. *Nebiler Nebisi'ne* (sallallahu aleyhi ve sellem) *vefa*; O'nun bin bir sıkıntı ve çileye katlanarak tebliğ ve temsil ettiği yüce dinimiz İslâm'ı, yine O'nun yolunda giderek, sünnet-i seniyyesine uygun bir şekilde herkese ulaştırarak, O'nu tüm insanlığa tanıtarak olur.

3. *Kur'ân'a vefa*; onu çok okuyarak, hükümlerine uygun amel ederek, maddeten ve mânen onu baş tacı ederek ve onunla hissettiğimiz ulvi duyguları ve keşfettiğimiz yüce hakikatleri tüm insanlığa duyurmaya çalışarak olur.

4. Rabbimizin insanlığa büyük lüftu, son ve en mükemmel din olan *İslâm'a vefa*; bir küheylan gibi yolunda çatlayana kadar koşup, insanlığın maddî-mânevî kurtuluş reçetesi olan bu ilâhî hakikatler manzumesini dünyanın en ücra köşesine ulaştırmadan rahat etmeme hassasiyetini kazanmaya çalışarak olur.

5. Ashâb-ı Kirâm'dan günümüze kadar gelmiş geçmiş bütün *İslâm büyüklerine vefa*; vesile oldukları şeyleri hiç unutmayarak, daima onları hayırla yâd ederek, gerekli hürmeti göstermeye çalışarak ve onların sayesinde nail olduğumuz güzellikleri herkesle paylaşarak olur.

6. Çağımızda, Rabbimize kulluk ve İslâm'a hizmet yolunda bize rehberlik eden, bizlere, İslâmî hakikatlerin günümüzün şartlarına göre nasıl anlaşılması ve muhtevasıyla nasıl amel edilmesi gerektiğini gösteren *büyüklerimize vefa*; onların dertlerini paylaşmaya, hasretini çekip bekledikleri *"hizmet insanı"* portresini yakalamaya çalışarak ve onlara bol bol dua ederek yerine getirilebilir.

OKUMA PARÇASI

Esas Olan Hak İçin Yapılan Vefadır

Şems-i Tebrizî, Allah dostları ile sohbet ediyor, esrarlı şeyler söylüyordu. Neden sonra şöyle buyurdu: "Eğer bir adam, ömründe bir defa bize Hak yolunda vefa gösterse, sonra ondan bin cefa gelse, biz onun o bir defalık vefasına bakar, cefasına hiç bakmayız. Çünkü asıl olan Hak için yapılan vefadır. O vefanın hakkını bilen, cefaya bakmaz."

Allah, vefalıların en vefalısıdır. Onun yolundaki bir vefa, O'nun hatırına olduğu için, binlerce vefasızlığa galiptir. Onun hatırı her şeyin ötesindedir de ondan...

Şems, bir vefayı o kadar cefaya tercih ederse, Allah (celle celâluhû), *O'nun yolunda, O'nun hatırına gösterilen vefaya kim bilir nasıl mukabele edecek, onunla ne hataları temizleyecektir. Yeter ki insan bir defacık olsun o vefayı bütün samimiyetiyle yakalayabilsin. "Bir ân-ı seyyale vücud-ı enver, binlerce saat vücud-u ebter'e müreccahtır." Nûra boyanmış bir an, birlerce saatlik karanlığa tercih edilir. Meyveleri, neticeleri çok farklıdır.*[2]

Efendimiz'in Vefası Nasıldı?

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) vefakâr bir insandı. Sözünde dururdu, verdiği sözde sâdıktı, sözünden caymazdı, kendisine ve çevresindeki ashabına yardımı dokunanları asla unutmaz, dostlarını sık sık arar, hâl hatırlarını sorardı.

Vefa denildiğinde Allah Resûlü akla geliyordu. Müslümanlara da böyle yapmalarını tavsiye ederdi. Buna dair yaşanmış birkaç örnek nakledelim: Ashabdan Abdullah b. Ebi'l-Hamsa anlatıyor:

2 Mehmet Akar, *Mesel Ufku*, s.165

"Peygamber Efendimiz'le bir alışveriş yapmıştım. Kendisine, "Biraz bekle gelirim." dedim. Ancak ona verdiğim sözü unutmuştum. Aradan üç gün geçmişti, hatırlayıp gittiğimde o aynı yerde hâlâ beni bekliyordu."[3]

Bundan anlaşıldığına göre Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) ticaretinde güvenilir ve sözüne çok sâdık idi. O, iş ortağını beklemekle kalmayıp başına bir şey gelip gelmediğinden endişe etmişti.

Mut'im b. Adiyy (radıyallahu anh) Kureyşli inkârcıların ileri gelenlerindendi. Vaktiyle Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Taif yolculuğundan şehre dönerken düşmanları onu şehre almak istememişlerdi. Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) sıra ile birçok ileri gelen Mekkelinin himayesini istedi. Fakat hepsi reddettiler. Ancak Mut'im kabul etti, oğullarını silâhlandırarak Peygamber Efendimiz'i şehre aldı.

Aradan yıllar geçti, Mut'im Bedir Savaşı'nda Kureyşli diğer inkârcılarla birlikte Müslümanlara karşı savaştı ve öldürüldü. Peygamber Efendimiz'in şairi Hassan, bu zâtın ölümünün ardından anlamlı bir mersiye yazmış, şiirinde onun vaktiyle Peygamberimiz'i himaye ettiğinden söz ederek iyilikle anmıştı.

Efendimiz, kendi adına gösterilen bu vefakârlıktan son derece hoşnut oluyordu. Düşman esirlerine ne yapılacağı tartışılırken Peygamberimiz'in söylemiş olduğu şu söz de onun vefakârlığının hangi noktalara vardığını göstermesi bakımından anlamlıdır: "Şayet Mut'im b. Adiyy sağ olup da benden esirleri isteseydi, fidye (kurtuluş akçesi) istemeden hepsini serbest bırakırdım."

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) müttefiklerine karşı da vefâlı idi. Hudeybiye Antlaşması'nda Müslümanların

[3] İbn Sa'd, *Tabakât*, 7/59; Şiblî, *Asr-ı Saâdet*, 1/137.

yanında antlaşmaya katılan Huzâa kabilesi, Kureyş'in yanında antlaşmaya giren Benî Bekir'in saldırısına uğramıştı. Kureyşliler de bu saldırıyı el altından destekliyorlardı. Huzâa kabilesine mensup olanlar durumu Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) ilettiklerinde O, derhâl Kureyşlilere ültimatom gönderdi ve peşinden ordu hazırladı. Bu olay Mekke fethinin sebebi olarak tarihe geçti. Böylece Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), saldırıya uğrayan bir müttefikini yalnız bırakmamış oluyordu.[4]

Efendimiz, ashabına yardım edenlere karşı da çok vefalıydı. Bir gün Habeşistan hükümdarının elçileri Peygamberimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) huzuruna gelmişlerdi. Peygamberimiz onlarla yakından ilgilendi.

Ashabdan bazıları, "Ey Allah'ın Resûlü! Biz hizmete yetişiriz, siz istirahat buyurunuz!" dediler. Fakat Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) onlara şu cevabı verdi:

"Onlar, Habeşistan'a göç etmiş olan ashabıma yer göstermiş, ikram etmişlerdi. Şimdi bunlara karşılık ben de hizmet etmek isterim."

Medine'ye gelen kabileleri en güzel şekilde ağırlardı Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) kendisini tanımak üzere taşradan gelen kabile temsilcilerini misafirhanelerde ağırlar, onlara yakınlık gösterir, öğretmenler tayin eder, maddî ihtiyaçlarını gidermekle ilgili vazifeliler seçer; kabilelerine dönecеklerinde de azıklar hazırlatır, yeni elbiseler alıverir, bahşişler verir, İslâm dinine ilgi duyarak Medine'ye kendisini ziyarete gelen bu insanları unutamayacakları bir vefa duygusu ile uğurlardı.[5]

4 *Resûl-ü Ekrem'in Örnek Ahlâkı*, terc.: Hayreddin Karaman, s. 37.

5 Hüseyin Algül, *Peygamberimizin Şemâili Ahlâk ve Âdâbı*, Işık Yayınları, İstanbul.

Efendimiz'e Karşı Vefa Nasıl Olmalı?

Efendimiz'in maddî ve manevî miraslarına sahip çıkma, sevgiliye vefanın en temel niteliklerindendir. Ashab-ı kiram efendilerimiz, O'nun mukaddes davasına sahip çıktıkları gibi bıraktığı her izi de kutsal bir emanet olarak değerlendirmişler ve canları gibi saklayıp muhafaza etmişlerdir. Saçlarının telleri, mübarek sakal taneleri, tırnakları, hâsılı O'na ait her şeyi büyük bir ihtimamla saklamışlardır. Bazı sahabîler sahip oldukları bu en kıymetli varlıkları arkalarında bırakmaya kıyamamış, ahiret yurduna giderken O'ndan bir parça olsun düşüncesiyle yanlarında götürmüşlerdir. Yine de bu kutsal emanetlerden birçoğu günümüze kadar ulaşmıştır. Kur'ân ve sünnet akıl ve ruhlarımıza şifa olduğu gibi bu emanetler de gözlerimize şifa olmuştur.

Allah Resûlü'nün sünnetini takip etme, maddî-manevî emanetlerini hürmetle yâd edip araştırma konusunda Hz. Abdullah İbn Ömer'in (radıyallahu anhumâ), ayrı bir yeri vardır. Hz. Abdullah, Peygamber sevgisini, hayatının gayesi hâline getirmiş mümtaz bir sahabîdir. Peygamber Efendimiz'in bıraktığı hatıralara karşı müthiş bir iştiyakı vardı. Allah Resûlü'nün hayatta iken yaptığı bütün davranışlarını taklit eder, yürüdüğü yollarda O'nun gibi yürür, O'nun gibi yer, içerdi. Hatta Resûl-i Zîşân'ın altında gölgelendiği ağaçların altında oturur, kurumasınlar diye onları sulardı.

Peygamber Efendimiz'in vefatından sonra İbn Ömer, O'nu hatırladıkça hasretten gözyaşlarına boğulurdu. Âsım İbn Muhammed, Peygamber Efendimiz'in adı ne zaman anılsa Abdullah İbn Ömer'in hıçkırıklara boğulduğunu söylerdi.

Hz. Abdullah İbn Ömer (radıyallahu anhumâ), Peygamber Efendimiz'e olan hasretinden, her vesile ile O'nun hatıralarına

hürmet ederdi. Efendimiz'in minberinde ayağı ile bastığı yerlere elini sürer, sonra elini yüzüne gözüne sürerek O'nun hatıralarıyla yaşardı.

Allah Resûlü'nün namaz kıldığı yerlerde namaz kılmaya ayrı bir önem verirdi. Mekke fethinde Efendimiz, Kâbe'nin içinde namaz kılıp çıktıktan sonra sahâbîler içeri girmek için koşuşmuş, Hz. Abdullah İbn Ömer, ilk önce içeri girmiş ve içeri girer girmez Hz. Bilâl'e Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) namaz kıldığı yeri sormuştur. İbn Ömer, Medine'nin civar köylerini dolaşırken Muaviyeoğulları yurduna uğramış ve Efendimiz'in Kâbe'nin içinde nerede namaz kıldığını araştırdığı gibi onlara da Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) köylerindeki mescidin neresinde namaz kıldığını sormuştur.[6]

Allah Resûlü'nün bıraktığı emanetlere sahip çıkma, hürmet gösterme, Efendimiz'e her vesile ile sık sık salavât getirme O'na vefanın gereğidir. Zaten gerek ashab efendilerimiz gerekse ecdadımız bu vefayı göstermiş ve nasıl davranmamız gerektiği noktasında bize rehber olmuşlardır.

Vefa ve sadakat, dava adamının en önemli vasıflarındandır. M. Fethullah Gülen Hocaefendi dava adamını şu ifadeleriyle destanlaştırıyor:

Dâvâ Adamı

Kıvrım kıvrım Hakk'a uzanan ışıktan yolda,
Benliğin her basamağını aşan kahraman;
Yok gözü servette-sâmanda, parada-pulda;
Büklüm büklüm bir yumak onun elinde zaman.

Durmuş gök yolculuğuna rampalar kuruyor,
Ermiş Hızır'la bir halvete önceden önce;

6 Muvatta, *Kur'ân*, 35.

Gelip-geçene şafak mesajları sunuyor,
Bağrında tek ışığın çakmadığı her gece...

Elinde meş'alesi, saçıyor her yana nûr,
Kandiller sıra sıra geçtiği her bucakta;
Atlas ikliminde her dem üfül üfül huzûr,
Tütüyor amber kokusu, tüten her ocakta.

Yeşeriyor geçip gittiği yerler ardından,
Nâra atıyor ovalar, obalar, yamaçlar...
Rüzgâr bahar kokusuyla esiyor her yandan,
Bir bir doğruluyor devrilen ulu ağaçlar.

Sonsuzla iç içe onun düşünce dünyası,
Dilinde bir yanık türkü, gönlünde heyecan;
Gözlerinde rengârenk âhiret haritası,
Benliğinde nokta nokta ötelere iman...[7]

OKUMA PARÇASI

Davaya Vefa Nasıl Olmalı?

Allah, yeryüzünün istikrarı için dağları yaratmıştır; ayrıca, dağların yerin üzerinde görünen kısımlarının en az iki misli de yerin altındadır. İşte, bu kudsî davâya gönül verenler, Hızır'la yolculuk yapmanın, Hızır çeşmesinden âb-ı hayat içip 'ölümsüzlüğe' ermenin yolunu aramalı; geceleri gündüzler kadar aydınlık, iç dünyaları itibariyle de dış görüntülerinden daha derin ve Rabb'in huzûrunda gözyaşı döken, dağ gibi birer manâ eri olmalıdırlar.

Evet, insan çok kontrollü bir hayat yaşamalıdır. Uçakların nasıl uçuştan önce kanatları, pervânesi, motoru, hatta en küçük cıvataları bile kontrol edilir öyle de insan, kendini en ince hissiyâtına kadar kontrol altında tutmalıdır.

İşte bize bir murâkabe ölçüsü: İnsanların yanında 'hizmet' diyen, 'Allah rızası' diyen bir hizmet eri, yalnız

7 M. Fethullah Gülen, *Kırık Mızrap,* s. 44-45.

kaldığında aynı duyguları taşımıyor, hatta şakakları aynı duygularla zonk zonk atmıyor ve kasıkları ağrımıyorsa, ciddî bir nifak alâmeti taşıyor olabilir.[8]

Gerçek bir davâ adamına terettüp eden vazifelerin en önemlisi, davâsına karşı göstermesi gereken vefâdır. Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer gibi tefekkür dünyamızı aşan insanları tahlil etmek bize düşmez ama kendini alıp kesseniz, kanının her damlası 'vefâ, vefâ' diyecek olan Hz. Sıddîk'ın (radıyallahu anh) vefâsına bakın ki, hicret esnâsında 7-8 yaşındaki kızı Hz. Âişe yanında yoktu. Aynı şekilde, Hz. Ömer (radıyallahu anh) hicret ederken, küçük oğlu Abdullah yanında değildi.

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Hz. Selman (radıyallahu anh) için, "Din Süreyyâ yıldızında da olsa, bunun kavminden bazıları onu oradan çekip indirirler." buyurmuşlardır. İşte, dînî hakikatler süreyyâ takım yıldızlarında asılı bile olsa davâ adamının onları oradan çekip alacak vefayı göstermesi gerekir.

Ayrıca, bir davâ adamının, üzerine düşen vazifeyi yerine getirmesi davâsına olan inancı nisbetindedir. Günümüzde, Cumhurbaşkanlığı Kupası, Başbakanlık Kupası gibi isimler altında kupa maçları yapılıyor. İslâm davasının müntesipleri öyle bir kupa için yarışıyorlar ki, bu yarışın sonunda verilecek olan kupanın bir kulpunu onlar, diğer kulpunu ise Allah (celle celâluhû) tutacaktır. Doğrusu böyle bir kupaya canlar fedâ edilse değer!..[9]

Konu ile İlgili Bazı Kaynaklar

- Saadet Asrında Doğruluk ve Sadakat, Muştu Yayınları
- Dost İkliminde Yetişen Gül: Vefa, Rehber Yayınları
- Bir Vefa Kalmıştı, Kaynak Yayınları

---

8 M. Fethullah Gülen, *Fasıldan Fasıla*, 1/99.

9 M. Fethullah Gülen, *Fasıldan Fasıla*, 1/113.

SORULAR

1- Genel anlamıyla kul, Rabbine karşı nasıl vefalı olabilir?

a- Dünyayı mamur etmekle.

b- Vefalı olduğunu diliyle itiraf ederek.

c- Kur'ân'ın ve Nebisinin diliyle bize anlattığı şekilde O'na kul olmakla.

d- Kendisi ile Rabbi arasına aracılar koyarak.

2- "Peygamber Efendimiz'le bir alışveriş yapmıştım. Kendisine, 'Biraz bekle gelirim.' dedim. Ancak ona verdiğim sözü unutmuştum. Aradan üç gün geçmişti, hatırlayıp gittiğimde o aynı yerde hâlâ beni bekliyordu." diyen sahabi efendimiz kimdir?

a- Abdullah b. Ebi'l-Hamsa

b- Abdullah b. Ömer

c- Abdullah b. Cahş

d- Abdullah b. Mübarek

3- Efendimiz'in sünnetini takip etme ve O'nun emanetlerini hürmetle yâd edip araştırma konusunda Hz. Ömer'in oğullarından birinin ayrı bir yeri vardır. Hz. Ömer'in bu oğlunun ismi nedir?

a- Abdullah

b- Âsım

c- Hamza

d- Urve

4- "…….. verilen sözde durma, bir şeyin hakkını verme, Allah'ın verdiği nimet ve lütuflara karşı gereken şükrü eda edebilme adına gösterilen saygı ve hürmetin adıdır. ………ise doğru olmak, sözünde durmak ve dürüstlük anlamlarına gelir." Parçadaki boşluklara aşağıdakilerden hangisi ***sırasıyla*** *gelmelidir?*

a- İhlâs-sadakat

b- Sadakat-vefa

c- Vefa-sadakat

d- Sadakat-ihlâs

5- Kur'ân'a karşı vefa nasıl olmalıdır?

a- Tecvid kaidelerini ezberleyerek.

b- Ölmüşlerimize Fatihalar göndererek.

c- Kur'ân'ı evimizin en güzel ve gözden ırak bir yerine koyarak.

d- Onu çok okuyup, hükümlerine uygun amel ederek.

2. HAYÂ VE İFFET

Enes (radıyallahu anh) demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: Hayâsızlık, taşkınlık ve azgınlık hangi şeyde bulunsa onu berbat edip, çirkinleştirir. Buna mukabil utanma duygusu olan hayâ ise bulunduğu şeyi süsleyip güzelleştirir. (Tirmizi, Birr 47)

Hayâ Nedir?

Hayâ, çekinmek, utanmak, namusu muhafaza etmek ve haysiyeti korumak gibi manalara gelir. Hayâ, kişinin her hususta haddini bilip onu aşmaması, en başta Allah olmak üzere insanlara karşı kendi konumunu muhafaza etmesi demektir.

Hayâ, insanı insan eden hayâti bir haslettir. Hayâ, insanın manevî süsü, Allah'ın kulunda görmek istediği en güzel hâldir. Aynı zamanda hayâ, Allah'ın insanda görmek istemediği her türlü kötü huydan da uzak durmaktır.

Rabbimiz Kur'ân-ı Kerîm'de hayâsızlığın her türlüsünü haram kıldığını ifade buyurur.[10] Peygamber Efendimiz de (sallallahu aleyhi ve sellem), "Her dinin bir ahlâkı vardır. İslâm'ın

[10] A'râf, 7/33.

ahlâkı da hayâdır."[11] buyurarak, bu duygunun Müslüman'ın hayatında tuttuğu yerin önemini vurgulamıştır.

Aşağıda aktaracağımız hadis bu önemi daha da belirleyici niteliktedir: Sahabeden Hz. Abdullah İbni Ömer'in (radıyallahu anhumâ) rivayet ettiğine göre, Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) fazla hayâlı davranmaması konusunda kardeşine öğüt veren bir adama rastlamış ve ona şöyle demiştir: "Bırak onu. Çünkü hayâ imandandır."[12] Diğer bir hadis-i şerîfte ise: "İman yetmiş küsur şubedir (kısımdır). En üst derecesi "Lâ ilâhe illallah." demektir. En alt derecesi ise geçenlere zarar verecek şeyleri yoldan gidermektir. Hayâ da imandan bir şubedir."[13]

Âlimlerimiz bu hadisi şöyle yorumlamışlardır:

"Yaratılıştan gelen bir duygu olmasına rağmen hayâ bu hadiste, sonradan kazanılan imandan bir kısım olarak sunulmuştur. Çünkü hayâ eden kimse, bu sayede günahlardan uzaklaşır. İşte bu noktada hayâ, kişi ile günahların arasına girerek, onu günah işlemekten alıkoyan imanın bir fonksiyonunu yerine getirmiş olmaktadır. Hadiste hayânın imandan bir cüz' (parça) olduğu ifade edilmiştir. Çünkü iman, sonuçta Allah'ın emirlerine uymak ve yasaklarından kaçınmak şeklinde dışa yansır. İşte, hayâ sebebiyle günahlardan kaçınmak gerçekleşince, hayâ imanın bir cüz'ü gibi olmuş olur."[14]

---

11 Muvatta, *Hüsnü'l-Huluk*, 2.

12 Buhârî, *İman*, 3, 16; Müslim, *İman* 12, 59.

13 Müslim, *İman*, 58.

14 İbnü'l-Esîr, *en-Nihaye fî Ğarîbi'-l Hadîs*, 1/470.

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem): “Allah Teâlâ’dan gerektiği gibi hayâ ediniz.” buyurmuş ve kendisine:

“Yâ Resûlallah! Allah’tan gerektiği şekilde nasıl hayâ edebiliriz?” sorusunu ise şu ifadelerle cevaplandırmıştır:

“Kim başını ve başında yer alan organları, karnını ve karna bağlı organlarını korur, dünya hayatının süsüne kendini kaptırmaz, ölümü unutmazsa o kimse, Allah Teâla’dan gereği gibi hayâ etmiş olur.”[15]

Bu hadîs-i şerîfte başın korunması, insanın duygu ve düşüncesinin hayır istikametinde kullanılmasıdır. Baştaki diğer organların korunması ise, gözü haramdan uzak tutmak, kötü sözleri duymaktan kaçınmak, ağzı haramdan korumak ve yalan söylememekle gerçekleşir. Karnın korunması, haramla beslenmekten sakınmakla olur. “Karına bağlı organı” korumaktan maksat ise hadis âlimlerine göre zina etmekten kaçınmakla olur. Bütün bu uzuvları korumak, Allah’a hayâ etmenin bir gereğidir.

Dünya ve ahiret saadetine kavuşmak isteyen kişi edep ve hayâ sahibi olmalıdır. Edep ve hayâsı olmayan bir kimseden hayır beklemek mümkün değildir. Hayâ ile iman birbirini tamamlar, biri gidince diğeri de gider.

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) , “Hayâ, hayırdan başka bir şey getirmez.”[16] buyurmuş, benzer bir lafızla da “Hayânın her türlüsü hayırdır.”[17] diyerek bu konunun önemini belirtmiştir.

---

15 Tirmizî, *Kıyâme* 23.

16 Müslim, *İman*, 12.

17 Müslim, *İman*, 13.

Utanmazsan Dilediğini Yap!

Utanma ve sıkılma anlamlarına da gelen hayâ, İslâm ahlâkında çok önemli bir yer tutmaktadır. Hayâ sahibi bir insanı, kötü bir işten caydırmak için ona "Utanmıyor musun?" demek yeterlidir. Büyüklerimiz, "İnsandan utanmayan, Allah'tan da utanmaz." demişlerdir.

Utanma duygusu taşıyan bir kimse, sadece insanların gördüğü yerde değil, insanların görmediği yerde de kötülükten kaçınan kimsedir. Böyle kimselerin ruh sağlıkları yerinde ve vicdanları da rahattır. Onları daima güler yüzlü, mütevazı ve güvenilir insanlar olarak görürsünüz.

Sahabeden Hz. Kurre b. İyas anlatıyor: Resûlullah ile beraberdik. Yanında hayâdan söz edildi.

"Yâ Resûlallah; hayâ dinden midir?" diye sordular. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi ve sellem) cevabı şöyle oldu:

"Hayâ, dinin tamamıdır. Şüphesiz hayâ, haramdan uzak durmak, diline sahip olmak ve iffet imandandır. Bunlar âhiretle ilgili sevabı artırır, dünyalığı ise azaltır. Ama âhirette artırdıkları, dünyada azalttıklarından daha fazladır."[18]

Utanmayan insandan her türlü kötülük beklenir. Nitekim ar damarı çatlayan bir insanın yapamayacağı hiçbir kötülük ve saygısızlık yoktur. İşte size bir örnek:

İmam Azam Hazretleri bir gün hamama gider. Yıkanmakta iken yanına çırılçıplak bir adam gelir. İmam Azam onu görünce gözlerini kapatır. Adam hayâsızın biridir. Üstelik oldukça pervasızdır. İmam Azam'la alay eder:

– Ya İmam! Gözlerinin nurunu ne zaman aldılar?

---

18 Dârimî, *Mukaddime*, 43.

İmam Azam bu münasebetsize şu cevabı verir:

– Senin hayâ perden kaldırılırken.

Evet, hayâ perdesini kaldıran bir insandan adab ve edepten yoksun hür türlü hâl ve tavır beklenebilir. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) bir hadislerinde şöyle buyuruyorlar:

"İnsanların ilk nübüvvetten beri bütün Peygamberlerden duyduğu sözlerden biri, "Utanmazsan dilediğini yap!" sözüdür."[19]

Hadis-i şerifteki "Utanmazsan dilediğini yap!" sözü, "Utanmadığın takdirde her şeyi yapabilirsin!" manasına anlaşılmamalıdır. Çünkü bu şekilde bir anlayış hem Peygamber Efendimiz'in maksadına uygun düşmez hem de normal anlayış çerçevesinin hududu aşılmış olur. Hadis-i Şerifi:

1. Utanmazsan dilediğini yap ama sonunda cezasını da hesaba kat. Çünkü utanç duygusunu yitirmiş olmak, insanı sorumlu olmaktan kurtarmaz. Yapacağın hiçbir kötülük, "Utanç duygusunu yitirmişti!" diyerek, cezasız bırakılmaz.

2. Utanmazsan dilediğini yap, çünkü insanı insan yapan utanç duygusudur. Bu duyguyu yitirdikten sonra senin önüne geçecek, yaptıklarının fena olduğunu vicdanına haykıracak bir kuvvet kalmamıştır. İyi kötü demeden her şeyin mubah olduğunu kabul edecek kadar arsız, hayvanlar kadar hissiz bir kimse olursun, şeklinde anlamak lazımdır.[20]

---

19 Buhârî, *Kitabü'l-Enbiya*, 7/100; İbn Mâce, *Kitabü'z-Zühd*, 2; *Müsned*, 4/121.

20 Vehbi Akşit, "*Utanma Duygusu ve Hayâ*", Diyanet Dergisi, sy. 49, s. 51.

Kaç Türlü Hayâ Vardır?

Hayâ duygusu ikiye ayrılır. Birincisi, her insanda bulunan/bulunması gereken fıtrî hayâ duygusudur. Bunun neticesi olarak insan, başkasının yanında açılması haram olan yerlerini açmaktan utanır. Buna dinde "setr-i avret" de denir. Malumunuz avret, kadınlarda el ve yüz hariç bütün beden, erkeklerde ise göbek ile diz kapağı dâhil olmak üzere bu ikisinin arasıdır. Avret yerlerini başkasına göstermek hayâsızlıktır. İnsanda ilk zuhur eden duygu budur. Dört-beş yaşlarındaki bir çocukta ilk olarak bu duygu ortaya çıkar. Sonra diğer ahlâkî değerler buna dayalı olarak gelişme gösterir.

İkincisi, insanın başkasını rahatsız edip utandırmaktan uzak durması ve ahlâki bakımdan edep ve terbiye sınırlarından dışarı çıkmamasıdır. Hayânın bu kısmını da üçe ayırmak mümkündür:

1. *Allah'tan hayâ etmek.* Bunun en asgarisi ölçüsü ve göstergesi kişinin farzları yapıp haramlardan kaçınmasıdır.

2. *İnsanlardan hayâ etmek.* Bu da edep dışı davranışlardan uzak durup insanlara eziyet etmemektir.

3. *Kendi nefsinden hayâ etmek.* Bu ise kişinin tek başına olduğu durumlarda bile günaha girmekten kaçınmasıdır.

"Hayânın azlığı insanı zamanla küfre götürür." buyuran Efendimiz, "Hayâ, imanın nizamıdır. Bir şeyin nizamı bozulunca parçalanır ve dağılır. Dinin ahlâkı hayâdır."[21] diyerek hayâsızlığın insanı ne türlü uçurumlara sürükleyebilecek potansiyel bir tehlike oluşturduğunu anlatır.

Rabbimiz Kur'ân-ı Kerîm'de mü'minlerin özelliklerini

---

21 İbn Mâce, *Zühd*, 17.

şu ifadelerle dile getirir: “*Mü’minler o kimselerdir ki namazlarını huşu içinde kılarlar, boş ve lüzumsuz söz söylemezler, zekâtlarını verir, hayâ ve iffetlerini korur, emanete ve ahitlerine riayet ederler. İşte bunlar kurtuluşa eren mü’minlerdir.*” (Mü’minun, 23/1–5)

Ayet-i kerîmeden anlaşıldığına göre her mü’min, “İman, namaz, zekât, iffet, hayâ, emanet ve doğruluk” vasıflarına sahip olmalıdır. Zira bu vasıflar, mü’mine hem bu dünya hem de ahiret saadeti kazandıran hasletlerdir.

OKUMA PARÇASI

Güzel Ev ama Keşke Bunun Bir de Temeli Olsa!

İlim ve irfan sahibi bir bilge insan, bir gün çok yakışıklı bir genç görür. Ancak bu güzel gencin, hayâ noktasında birtakım eksiklikleri vardır. Bu eksiklikleri müşahede eden bilge şahıs o gence, şu hikmet ve ders dolu sözü söyler:

“Güzel ev ama keşke bunun bir de temeli olsa!”

Evet, her şeyin başı ve temeli hayâ ve edeptir. O olmayınca, diğer güzelliklerin de pek anlamı kalmıyor. Tıpkı temelsiz bir binanın ayakta durmasının imkânsız oluşu gibi, hayâdan yoksun bir insan da, başka vasıflarına güvenerek ayakta duramaz. Öyleyse insan, öncelikle hayâ sahibi olmaya, yani temeli sağlam atmaya bakmalıdır.

İnsan, Tek Başına Kaldığı Durumlarda Gerçekten Yalnız mıdır?

İnsan, hayâ duygusunu en fazla birileri tarafından görüldüğünü bildiği anlarda yaşar. Mesela tek başımıza kaldığımız zamanlarda yaptığımız bazı fiilleri, birisi tarafından izlenildiğini bildiğimiz anlarda yapamayız. Esasen bu duygu

bizi çoğu zaman günah işlemekten, çirkin işleri yapmaktan alıkoyar. Tabi bu kişinin hayâ duygusunun seviyesiyle doğru orantılıdır. O yüzden büyüklerimiz, "Kişi, hayâsızlığı ölçüsünde aleni günah işler, hayâsı ölçüsünde aleni günah işlemekten utanır." demişlerdir.

Şimdi sözün burasında şu can alıcı soruyu kendimize soralım: İnsan, tek başına kaldığı durumlarda gerçekten yalnız mıdır? Elbette yalnız değildir. Allah vardır, O'nun insanların yapıp ettiklerini kayd eden görevli melekleri vardır. Yani, aslında biri veya birileri an be an insanı gözetlemektedir. İşte bu duygu ve düşünceye sahip bir insan, yalnız iken de yalnız olmadığının şuuruna varır. İnsanların yanında hayâ edip yapmaya utandığı fiillerden, Semî (her şeyi işiten), Basîr (her şeyi gören) ve Habîr (her şeyden haberdar olan) Rabbinin huzurunda ve melekler de yanı başında iken çok daha fazla utanır.

O yüzden hayâ sahibi olmak isteyen bir mü'min, bu duygu ve düşünceyi kafasından bir an olsun çıkarmamalıdır. Sahabenin büyüklerinden Hz. Osman'ı hayâ noktasında zirveye çıkaran da bu duygu değil midir?

Hz. Osman, hayâ ve edeb timsâli bir şahsiyetdi. Necip Fâzıl'ın anlatımıyla: "*Hz. Ebûbekir, rikkat ve merhameti; Hz. Ömer, şiddet ve adâleti; Hz. Osman, hayâ ve edebi; Hz. Ali, akıl ve hikmeti temsil eder. Ve bu dört büyük sahabî insanoğlunu tamamlar. Bu dördü de dört yüzlü bir fanusun, bir fenerin dört camıdır! Nur içerdedir.*"[22]

Hz. Osman'ın en belirgin özelliklerinden biri, hiç şüphesiz

[22] Necip Fâzıl Kısakürek, *Batı Tefekkürü ve İslâm Tasavvufu*, s. 86.

hayâsı ve edebi idi. Onun bu özelliğini anlatırken Hz. Âişe annemiz şu ibretli hâdiseyi nakleder:

"Allah Resûlü bir gün benim evimde, üzerine bir örtü çekmişti ve iki oyluğu (veya iki bacağı) açık olarak istirahat ediyordu. O sırada Hz. Ebû Bekir geldi ve içeriye girmek için izin istedi. Resûlullah tavrında hiçbir değişiklik yapmadan ona içeri girmesi için izin verdi. Ve onunla sohbet ettiler. Daha sonra Hz. Ömer geldi. Ona da aynı şekilde hâlini değiştirmeksizin izin verdi. Onunla da aynı hâl üzere sohbet ettiler. Ondan sonra da Hz. Osman geldi, içeri girmek için izin istedi. Bu defa Resûlullah hemen doğruldu ve toparlandı.

Ben bunun hikmetini öğrenmek için dedim ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Hz. Ebû Bekir ve Ömer için toparlanmadığınız hâlde, Hz. Osman'a toparlandınız, hâlinizi değiştirdiniz ve elbisenizi düzelttiniz. Hikmeti nedir?" Resûlullah Efendimiz şöyle buyurdular: "Osman gerçekten çok hayâlı bir kimsedir. Kendisinden meleklerin bile hayâ ettiği bir kimseden, ben hayâ etmeyeyim mi?"

Hz. Osman hayâsıyla sahabiler arasında sivrilip üçüncü sıraya yükselmiştir. Hz. Osman'ın bu hayâ hâli, günümüz insanı için de elbette ahiret adına bir kurtuluş akçesidir. Mü'min, kendisini ahirette Cenab-ı Hak huzurunda utanacağı, mahcup olacağı hâl ve davranışlardan, ortamlardan uzak tutmalıdır. Özellikle de gençler buna dikkat etmeli, iffetli yaşamalı, mahremiyet sınırlarını aşmamalı ve gençliğin verdiği heyecanla daha sonra utanacakları, pişman olacakları işleri yapmamalıdırlar.

OKUMA PARÇASI

Mahremiyet Sınırını Aşan Gençlere...

Telefondaki genç muhatabım saygı ve hürmet ifadelerinden sonra mahremiyet sınırını aşma sorusunu şöyle sordu:

– Okul arkadaşımla dinî nikâh yaptırmak istiyoruz. Ailemizin haberi olmadan yaptıracağımız bu nikâha siz ne diyorsunuz? Tavsiye eder misiniz?

Bu gibi mahremiyet sınırını aşma olaylarının arkasından gelen derin pişmanlıkları çok dinlediğimden cevabım beklenmedik şekilde sert oldu galiba:

– Ben, dedim, intiharın her türlüsüne karşıyım. Hayatının baharında bir genç kızın ailesinden habersiz, okulunu bitirmeden resmî olmayan nikâhla hayatını gizlice riske atması, büyük ihtimalle intihar gibi sonuçlar verebilir. Erkek için aynı derecede olmasa da masum kızcağız için sonuç böyle tecelli edebilir. "Bir çaresi yok mu bunun?" diye ısrar edince, "Var!", dedim; "Tarafların evlilik haklarını tespit ve tescil eden resmî nikâh yaptırmak. Böylece kendini emniyete alıp ailesini de sıkıntıdan kurtarmak: Yani durumu resmileştirmek.

– Ama şu anda buna imkân yoktur, dedi. Ne ailemiz buna razı olur, ne de bizim okul, yaş ve ekonomik durumumuz buna müsaittir!

– Demek hem yaş hem okul hem de aile ve ekonomik durum müsait olmadığı hâlde, siz yine de gizli nikâha cesaret edebiliyorsunuz. Bu kadar olumsuzluğu göze almanın, istikbalinizi riske atmanın sebebi ne ola ki?! Gelen cevap sıkça dinlediğimiz cinsten bir cevap:

– Baştan mahremiyet sınırına dikkat etmedik, kaçgöç demeden yüz yüze göz göze konuşmaktan kaçınmadık. Bir süre sonra da birbirimize galiba aşık olduk!.

Evet, mahremiyet sınırlarını yıkıp yabancıyla yüz yüze, göz göze gezip tozmaktan kaçınmamak, işte böyle

sonucu düşünemez hâle getirir iki genci. Ömür boyu pişmanlık duyacakları hatayı göze alırlar artık. Çünkü yıkmışlar bir defa aradaki koruyucu ve kollayıcı mahremiyet sınırlarını. Alevlendirmişler önü alınmaz gençlik duygularını. Artık kendilerini mazur gösterecek sahte kılıf hazır: Âşık olmak, ayrılamaz hâle geldiklerini sanmak.

Mahremiyet sınırını yıkan bu genç, artık sinirsel öfkeye kapılarak silahının tetiğini çekip gözünü kırpmadan adam öldüren öfke dolu gençten farksızdır. Düşünmeden tetiği çeker, hedefini vurur, ömür boyu pişmanlık duyup feryat edeceği yanlışı yapar. Arkasından da pişmanlık feryatları ayyuka çıkar. Ama bu feryadın hiçbir faydası olmaz. Çünkü kurşun namludan çıkmış, hedefini vurmuştur. Artık ortada sadece bir cenaze vardır. Kim üstlenecek bu cenazenin sorumluluğunu?

– Bu durumda bizim için bir kurtuluş çaresi yok mu, diye üsteleyen gence, "Var!" dedim: "Kendini mahremiyet sınırları içinde korumaya almak! Bundan sonra okulunu başarı ile bitirmek, sonra mutlu olmanın ekonomik şartlarını da hazırlayarak resmi nikâhla evlenip mutluluğunuzu ailenizle paylaşmak."

Düşünceye dalan genç sonucu neye bağladı bilemem. Ama ben burada tüm gençlere dönerek şöyle diyorum:

Sevgili gençler! Okul çağında kendinizi korumaya alın. Peygamberimiz, "Yabancı bir kızla oğlan iki ikiye tenhalarda buluşurlarsa, üçüncüleri şeytan olur."[23] ikazıyla, yabancı biriyle buluşmanın doğuracağı telafisi imkânsız mahzurları çarpıcı bir ifadeyle haber vermiştir. Buna dikkat etmez de şaibeli şekilde tek ve tenhalarda yabancılarla buluşmaktan kaçınmazsanız, duygu akımı sizi çarpar, ömür boyu pişman olacağınız yanlışı yaptırır.

Bu itibarla, ilerisi uçurum olan yanlış bir yola girmemek için baştan kendinizi mahremiyet sınırı içinde ko-

23 Buhârî, *Nikâh*, 111-112.

rumaya bakın, önce okulunuzu bitirmeyi, sonra ailenizle birlikte bu mutluluğunuzu paylaşmayı hedef alın.. Burada bize düşen, bu önemli konuda siz gençleri düşündürmek, size düşen de, üçüncüleri şeytan olan iki ikiye buluşmaktan kendinizi korumaya almaktır. Unutmayın, dağ meyvesi acıdır, fakat şifalıdır. Sonunda yine siz kazanırsınız.[24]

İffet Ne Demektir?

İffet, çirkin söz ve fiillerden uzak kalma, hayâ ve edep dairesinde bulunma, doğruluk, dürüstlük ve ahlâkî değerlere bağlılık üzere yaşama demektir. Aslı Arapça olan bu kelime, namuslu, şerefli ve ahlâklı olma hâlini ifade edecek şekilde dilimize de geçmiştir. Özellikle eski nesir ve nazımlarda, izzet ve haysiyetiyle yaşayan, çalıp çırpmayan, haramlardan sakınan ve namusunu koruma mevzuunda fevkalâde hassas davranan kimseler hakkında "afîf" tabiri kullanılagelmiştir.

İslâm ahlâkçıları insanda üç temel duygunun bulunduğunu söylemiş; belli ölçüde de olsa hakikatleri görüp, fayda ya da zarar getirecek şeyleri birbirinden ayırma melekesine "kuvve-i akliye"; kin, hiddet, kızgınlık ve atılganlık gibi hislerin kaynağı sayılan güce "kuvve-i gadabiye"; arzu, iştiha ve cismânî hazların menşei kabul edilen duyguya da "kuvve-i şeheviye" demişlerdir.

Kuvve-i şeheviye'nin, hayâ hissinden tamamen sıyrılarak her türlü cürmü işleyecek kadar kayıtsız kalma şeklindeki ifrat hâlini "fısk u fücûr"; helâl nimet ve lezzetlere karşı dahi hissiz ve hareketsiz kalma durumunu da "humûd" olarak isimlendirmişlerdir. Kuvve-i şeheviye açısından istikamet ve itidal üzere

24 Ahmed Şahin, *Zaman Gazetesi*, 2 haziran 2010.

bulunarak, meşru dairedeki zevk ve lezzetlere karşı istekli davranmanın yanı sıra, gayr-i meşru arzu ve iştihalara iradî olarak kapalı kalma tavrını ise "iffet" kelimesiyle ifade etmişlerdir. Buradan hareketle iffet, umumî manasıyla iradenin gücünü kullanarak cismanî arzuları kontrol altına almak, zinadan ve sefihlikten uzak durmak demektir.

Kur'ân-ı Kerîm, iman edenlerin iffetli, hayâlı ve edep yerlerini koruyan insanlar olduklarını nazara vermiş,[25] iffetli yaşamanın mükâfaatı olarak Allah'ın mağfiretini ve ahiret sürprizlerini müjdelemiş,[26] mevzunun önemine binaen kadınları ve erkekleri ayrı ayrı zikrederek bütün mü'minlere iffetli olmalarını ve iffetsizlik için bir giriş kapısı sayılan haram nazardan kaçınmalarını emir buyurmuştur.[27] Ayrıca, Hazreti Yusuf ve Hazreti Meryem gibi iffet abidelerini misal vererek inanmış sinelere hayâ ve ismet ufkunu göstermiştir.

Hazreti Yusuf (aleyhisselâm), vezirin hanımından gelen bir günah çağrısı karşısında "*Ya Rabbî! Zindan, bu kadınların beni dâvet ettikleri o işten daha iyidir.*" (Yusuf, 12/33) diyerek, iffetine toz kondurmaktansa senelerce hapiste yatmayı göze almış ve kıyamete kadar gelecek olan bütün ehl-i imana bir hayâ timsali olmuştur.

İffetin bu umumî manâsını hatırda tutmakla beraber, onu daha geniş ve şümullü olarak ele almak da mümkündür. Bediüzzaman Hazretleri'nin, "Helâl dairesi geniştir, keyfe kâfi gelir. Harama girmeye hiç lüzum yoktur." şeklinde dile getirdiği ölçüye göre iffet, meşru daire içinde yaşayıp gayr-i

---

[25] Mü'minûn, 23/5-7.

[26] Ahzâb, 33/35.

[27] Nur, 24/30-31.

meşru sahaya nazar etmeme, el uzatmama, adım atmama demektir. Dolayısıyla iffetli bir insan, göz, kulak, el, ayak gibi bütün âzâların helâl dairedeki lezzetleriyle yetinmesini bilmeli, hiçbir şekilde ve hiçbir yolla haram işlememeli, izzet ve haysiyetine dokunacak durumlardan da sakınmalıdır.[28]

OKUMA PARÇASI

Namuslu ve Hayâ Sahibi Ol, İffetine Sahip Çık!

• *Namus; iffet, vefâ ve sadâkatten hâsıl olan öyle mübarek bir hamurdur ki, harç olarak kullanıldığı binanın sarsılıp yıkılması hiç görülmemiş veya çok ender vâki olmuştur.*

• *Namus, yiğidin en yüksek yanı ve en önemli sıfatıdır. Yiğidin en alçak ve en sefil vaziyeti ise, namus mevzuundaki lâubaliliğidir...*

• *Bir kadının en şerefli ve en değerli tarafı, iffet ve namus itibarıyla lekesiz olmasıdır. Kendi namusunu ve ailesinin iffetini koruma mevzuunda hassas olmayan insanların, millî haysiyet ve millî şerefi koruyup-kollama hususunda da hassas olmayacakları açıktır.*

• *Namus, bütün milletlerin, onun üzerine "and" içecekleri ölçüde mukaddestir ve fazilet unsurları arasında en pahalı pırlantalardan biridir. Namus bilmeyenin şeref ve faziletperverliği de sahte ve yalandır.*

• *Namus; eşsiz bir elmastır ve en mûtenâ mahfazalar içinde korunmalıdır. Böylece onun kıymeti bir kat daha artar.*

• *Kendi ırz ve namusu gibi başkalarının ırz ve namuslarının muhafazası mevzuunda hassas olmayan kimselere hiçbir şey emanet edilemez ve hiçbir hususta onlara güvenilemez...*

---

28 M. Fethullah Gülen, *İkindi Yağmurları*, s. 335-337.

• *Yarasalar, ışığı istemedikleri gibi, dinsizler dini, câhiller ilmi, ahlâksızlar ahlâkî prensipleri, namus bilmeyenler de namusu istemezler.*[29]

Kendime Hâkim Olamıyor, Çoğu Defa İffetimi Koruyamıyorum!

Özellikle iffetsizliğin alabildiğine yayıldığı, hayâ perdesinin yırtıldığı günümüzde bu seviyeye yükselmek elbette zordur. Pek çok gencin ağzından şu ifadeleri duymak mümkün: "Sorunum iradesiz olmak. Kendime hâkim olamıyor, çoğu defa iffetimi koruyamıyorum. Günahlara dalıyorum. Kendime çok söz verdim; ama başarılı olamıyorum!"

Yüce Yaratıcı bazı sıfat ve isimlerinden, okyanusta bir damla misali kullarına da vermiştir. Mesela, Kendisi yegâne bağışlayıcıdır, bizde de bu sıfat yani affedici ve bağışlayıcı olma belli ölçüde vardır Bunun gibi ondaki küllî iradeden küçük bir parça olan cüz'î irademizle, biz de hayatımızı nurlara ya da karanlıklara çevirebilir, başarılı veya başarısız olabiliriz.

Bir saray düşünün ki, dünyadaki en muhteşem sanat eseri olsun. İçinde yok yok. Var olan her şey de olabilecek en güzel, en ziynetli, en değerli, en modern ve kullanışlı olsun. Elektrik ve ışıklandırma tertibatı ise göz kamaştırıcı. Ve elinizde bir kumanda var. Aklınızdan ne geçirirseniz geçirin, sonra da "aç" tuşuna basın, önünüze geliyor. Elektrikler de öyle... "Açık" tuşuna basmakla yanıyor, basmazsanız ya da "Kapalı"ya basarsanız sönüyor.

İşte size ait ve size verilmiş dünya büyüklüğünde bu sarayın kumandası sizin küçük iradenizdir. "Yok" derseniz

[29] M. Fethullah Gülen, *Ölçü veya Yoldaki Işıklar*, s. 95-96.

verilen bu nimeti inkâr olur. Saray sahibini suçlamak olur. Ancak "Mevcut" kumandamı kullanamıyorum." derseniz o zaman da doğrusu size ve muhteşem sarayınıza yazık olur.

"İlk bakışta günah yoktur, gözlerinizi harama karşı kapayınız ya da gözünüzü başka yöne çeviriniz." diyen bu sarayın Rehberi (sallallahu aleyhi ve sellem) ; "Eğer kumandayı doğru kullanırsanız hem bu sarayda rahat eder hem de saray sahibinin size ikramı olan çok büyük saraylar kazanırsınız." diyor. Bunu da elindeki sarayın kullanma kılavuzu ya da el kitabındaki cümlelerle destekliyor.

Evet, ayrıca o kitapta ve yardımcı kitaplarında saray sahibinin size şahdamarınızdan yakın olduğu, bu saraylara ve köşklere sığmadığı hâlde kalbinize sığdığı, eğer kumandayı iyi kullanırsanız sizin gören gözünüz olacağı da yazılı.

O hâlde "Yapamayacağım, edemeyeceğim." yerine, hatta "İradesizim." yerine, "İradem var, bugüne dek varlığını bildiğim el kitabını iyi okumamış ve rehberin sözlerine iyi kulak vermemişim. Bundan böyle kumandamı iyi kullanarak nefsimin kumandanı olacak, bu muhteşem sarayı, daha binlercesini elde etmek adına değerlendireceğim!" demeliyiz. Bugüne dek her gün farkına bile varmadan yüzlerce kere açıp kapadığımız gözlerimizi, bazı kereler farkında olarak kapatacağız o kadar...

Efendimiz, Ashabının İffeti Konusunda Çok Hassastı

Dışarıdan gelecek günah hücumlarına karşı ümmetini koruma mevzuunda çok hassas davranan Peygamber Efendimiz, kadın-erkek herkesin iffete kilitlendiği bir dönemde hem de hac vakfesini yapıp Arafat'tan döndükleri bir sırada, bineğinin arkasına aldığı Hazreti Abbas'ın oğlu Fazl'ın başını sağa-

sola çeviriyor ve böylece etraftaki kadınlara gözünün ilişmemesi için ona yardımcı oluyordu.

Asır saadet asrı, mevsim hac mevsimi, bineğinin arkasına binilen zat Allah Resûlü ve harama bakmaması için başı sağa-sola çevrilen de iffetinde hiç kimsenin şüphe edemeyeceği Hazreti Fazl idi. Öyle bir şeyin adeta imkânsız olduğu bir durumda, nazarına başka hayaller girmesin ve serseri bir ok kalbini delmesin diye, Fazl'ın yüzünü bir o yana bir bu yana çevirmesi Efendimiz'in bu konudaki hassasiyetini gösteriyor ve ümmetine misal teşkil ediyordu.

Bediüzzaman Hazretleri ise bu tehlikeye şu ifadelerle dikkat çekiyor:

"Hem senin mahiyetine öyle manevî cihazlar ve latifeler vermiş ki, bazıları dünyayı yutsa tok olmaz; bazıları bir zerreyi kendinde yerleştiremiyor. Baş bir batman taşı kaldırdığı hâlde, göz bir saçı kaldıramadığı gibi; o latîfe, bir saç kadar bir ağırlığa, yani, gaflet ve dalaletten gelen küçük bir hâlete dayanamıyor. Hatta bazen söner ve ölür. Madem öyledir, hazer et, dikkatle bas, batmaktan kork. Bir lokma, bir kelime, bir dane, bir lem'a, bir işarette, bir öpmekte batma. Dünyayı yutan büyük latifelerini onda batırma!"[30]

"Nasıl ki, merhûme ve rahmete muhtaç bir güzel kadın cenazesine nazar-ı şehvet ve hevesle bakmak, ne kadar ahlâkı tahrip eder. Öyle de, ölmüş kadınların suretlerine veyahut sağ kadınların küçük cenazeleri hükmünde olan suretlerine hevesperverâne bakmak, derinden derine hissiyat-ı ulviye-i insaniyeyi sarsar, tahrip eder."[31]

---

30 Bediüzzaman Said Nursî, *Lem'alar*, On Yedinci Lem'a, s. 169.

31 Bediüzzaman Said Nursî, *Sözler*, Yirmi Beşinci Söz, s. 443.

Bu ifadelerden harama nazar gibi iffeti zedeleyen hususların imanın tesir gücünü kırdığı, İslâm'dan hakkıyla istifadeye engel olduğu ve insandaki bir kısım latîfelerinin fonksiyonlarını icra edemez bir hâle getirdiği anlaşılıyor. Bediüzzaman Hazretleri, "Dikkatle bas; yoksa kayıp düşme ihtimali var!" diyerek bizi her an dikkatli olmaya davet ediyor.

OKUMA PARÇASI

Üç İffet Kahramanı

Tam günah eşiğinde ve uçurumun kenarında iken geri dönebilen ve büyük bir felaketten kurtulan yiğitler vardır. Mahşerin dehşet verici tehlikelerinden "zıllullah"a (ahirette Allah'ın gölgesine)" sığınarak korunacak olan yedi grup insan anlatılırken, böyle bir iffet kahramanına da işaret edilmektedir. Zira namus ve haysiyetini muhafazada fevkalâde hassas ve şehevânî isteklerine karşı alabildiğine kararlı o babayiğit, güzellik ve servet sahibi bir kadının günaha davetini, "Ben Allah'tan korkarım!" çığlığıyla reddedebilmiş ve irade ile aşılamaz gibi görünen bir akabeyi (sarp yokuşu/engeli) aşabilmiştir.

Hazreti Ömer'in (radıyallahu anh) gözünün nuru olan delikanlı da o ismet ufkunun temsilcilerindendir. O da bir tuzağa düşüp günaha karşı hafif bir meyil gösterecek gibi olunca birdenbire, "Allah'a karşı gelmekten sakınanlara şeytandan bir dürtü ilişince, hemen düşünüp kendilerini toparlar, basiretlerine tam sahip olurlar." (A'raf, 7/201) mealindeki âyeti hatırlamış; Cenâb-ı Allah'tan hayâ etmiş; günah eşiğinden geri dönmüştür.. dönmüştür ama vicdanı o kadarcık bir meyli bile iffetine yakıştıramamış, gönlü Allah korkusundan hasıl olan heyecana dayanamamış ve genç oracığa yığılıp kalmıştır. Bedeni oracığa yığılıp kalsa da "iffet şehidi" ya da "ismet şehidi" denebilecek o yiğidin hatırası da bir yâd-ı cemil olarak günümüze kadar ulaşmıştır.

"Mağara hadisi" olarak da bilinen bir hadis-i şerifte de yine böyle bir iffet kahramanından bahsedilmektedir. Gecelemek için bir mağaraya sığınan üç kişi, dağdan kopan büyük bir kaya parçası yuvarlanıp çıkışı kapayınca bir türlü oradan çıkamazlar. Bunun üzerine, sırayla Hak katında makbul olduğuna inandıkları bir ameli vesile edinerek Cenâb-ı Hak'tan kayanın yuvarlanıp gitmesini dilerler. Her birinin duasıyla kaya biraz hareket eder ve nihayet o üç arkadaş kurtulurlar.

Onlardan birincisi, anne-babasına karşı ihsanla davranışını şefaatçi yaparak niyazda bulunur; sonuncusu da, çalıştırdığı işçinin ücretini veremeyince onun parasını işletip nemalandırarak sonunda eksiksiz teslim edişi hürmetine rahmet-i ilâhîyeden yardım ister. İkinci şahıs ise, "Allahım! Amcamın bir kızı vardı. Onu herkesten çok seviyordum. Ondan kâm almak istedim ama bana hiç yüz vermedi. Fakat bir kıtlık senesinde elime düştü. Ona kendini teslim etmesi mukabilinde yüz yirmi dinar verdim, mecburen kabul etti. Ne var ki arzuma nail olacağım sırada, "Allah'tan kork da iffetime dokunma!" dedi. Ben de, o söz üzerine, insanlar arasında en çok sevdiğim kimse olduğu hâlde onu bıraktım, verdiğim parayı da geri almadım. Allah'ım eğer bunu Senin rızan için yapmışsam, bizi bu sıkıntıdan kurtar!" diyerek iffetini muhafaza edişini makbul bir amel olarak Allah'a arz eder.

İşte, bu üç misaldeki afîf insanların ortaya koyduğu kahramanlıklar herkese müyesser olmaz. Bunlar, çok istisnaî olan irade zaferleridir. O türlü durumlarda devrilmeme her insanın ulaşabileceği bir başarı değildir. Pek çokları o kaygan zeminlerde ayakta kalamaz ve yıkılır. Dolayısıyla, daha o noktaya kadar götürmeden meselenin önünü almak gerekir. Öyle tehlikeli sahalara hiç girmemek, uçurumun kenarına hiç yaklaşmamak ve günah sahillerinde asla dolaşmamak icap eder.[32]

[32] M. Fethullah Gülen, *Kırık Testi-5 (İkindi Yağmurları)*, s. 341-342.

İffetli Kalmak ve Nefsimize Hâkim Olmak İçin Neler Yapmalıyız?

Tarihe baktığımızda insanoğlunun hayâ ve edepten uzaklaşıp iffetsizliğe düştüğü durumlarda, kendisinin sonunu getiren birtakım bela ve musibetlerle karşı karşıya kaldığını görürüz. Hayâdan uzaklaşan insan, kendi özünden de uzaklaşmış demektir.

Kur'ân-ı Kerîm'de pek çok âyet-i kerîmede, hayâsız toplumların helâk edildiğinden bahsedilir. âd, Semûd ve Lût kavimleri hayâsızlıkları sebebiyle tarihin derinliklerine gömülmüşlerdir.[33] Hayâlı ve iffetli olmak, nefsin meşru olmayan arzularına uymamakla mümkündür ki esasen bu bizim için ahlâkî bir vazifedir.

Peki, iffetimizi korumak, hayâ sahibi olmak için nelere dikkat etmeliyiz? Fethullah Gülen Hocaefendi, bu konuyla alakalı gerek sohbetlerinde, gerekse yazılarında çok önemli disiplinler ortaya koyuyor. Şimdi maddeler hâlinde bu ahlâkî düsturları vermeye çalışalım:

1. *Can sıkıntısı, iffetsizlik sebebi olmamalı*

Can sıkıntısı genelde, kalbin tatminsizliğinden, Allah ve Resûlü ile münasebet kurulamayışından, ibadetlere bağlı olamamaktan, arkadaşsızlıktan, okuma ve tefekkür adına boş bulunmaktan, meşguliyetsizlikten, hizmet etmemekten kaynaklanır. Böyleleri için şeytanın girebileceği gedikler hazır demektir. Şeytandan yanmış insanın, yeniden şeytanın oklarının yağdığı mevzilerde dolaşması, deniz suyu içmekten içi yanmış birinin susuzluğunu gidermek için tekrar denize koşmasına benzer.

33 Ankebut, 29/3.

O yüzden çarşı ve pazara lüzumsuz yere çıkmayalım, işlerimizi toptan görmeye çalışalım. Günahların seylap hâlinde aktığı yerlerden herhangi bir iş ya da imana hizmet adına herhangi bir vazife bahis mevzuu olmadığı sürece uzak kalmak lâzımdır.

Yolun hakkını vermeyi düşünelim. Sahabe-i Kiram efendilerimiz, çok defa hak ve hakikati anlatmak için dışarıya ve çarşı-pazara çıkarlardı. Hz. Ebû Bekir de Hz. Ömer de Hz. Ebû Zer de (radiyallahu anhum ecmaîn) bunu yapardı. Böyle bir gaye ile yola çıkanlar, sokağın ve yolun hakkını vererek günahlara girmekten korunmuş olurlar.

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), ashabını yol kenarlarına ve sokaklara oturmaktan men ederdi. "Oturmamızda maslahat ve faydalar var yâ Resûlallah." dediklerinde de, "Öyleyse, yolun hakkını verin", yani yolun taş ve dikenlerini temizleyin, gelip geçenlerin selamlarını alın, selam verin ve emr-i bi'l-maruf, nehy-i ani'l-münkerde bulunup hakikati anlatın." buyururlardı.[34] İşte, bu hâlis niyet mevcut olmalıdır.

Dışarıya uyanık ve donanımlı çıkalım. İnsan mayınlı tarlada nasıl yürüyor, can düşmanlarının bulunduğu bir bölgede nasıl dikkatli dolaşıyorsa, öyle de, günahların kol gezdiği çarşı-pazarda da aynı dikkati göstermelidir. Yoksa, hissiyatıyla baş başa, hazırlıksız, silahsız, bomboş bir hâlde ve şeytanın zehirli oklarına karşı mânevî kalkan ve mânevî kurşunlarını hazırlamadan çıkarsa, o zaman ruhunu kötülükler, günah manzaraları ve her türlü kötülük sarabilir. Hele bu durum birkaç kere tekrarlanırsa, artık o, duyguları ölmüş, günahlara, kötülüklere karşı kayıtsızlaşmış ve haramlara kayıtsız bir hâlde çarşı-pazar dolaşır ki, şeytanın istediği de budur.

---

[34] Buhârî, *Mezalim*, 22.

Dışarıya çıkmadan önce metafizik gerilime geçmeliyiz. Çarşı-pazara çıkmadan önce, yüreğimizi coşturacak, heyecanımızı artıracak, gözlerimizi yaşartacak ve hislerimizi harekete geçirecek bir şeyler okuyup seyretmeliyiz. Ancak böyle bir gerilimle çarşı-pazara çıkmalıyız ki günahlara karşı bir savunma mekanizması oluşturmuş olabilelim.

2. *Nefse düşkünlükten vazgeçilmeli*

Nefsin istek ve alışkanlıkları, insan için öldürücü birer zehir ve insanı aşağılara çeken ağırlıklar gibidir. Ruh, nefsin rağmına gelişir ve yükselir. Yani nefis beslendikçe ruh küçülür, sıkışır, ağırlaşır. Bunun neticesinde de kalp, duygu ve mânevî duygularda bir hantallaşma meydana gelir.

Efendimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) beyanları içinde, şeytan insanın damarlarında dolaşır durur. O hâlde "Siz" diyor, "Onun dolaştığı yerleri biraz daraltın."[35] Onu açlık, susuzluk ve isteklerinden mahrum etmekle sıkıştırın. Aklına her estikçe yiyen, çeşitli yiyecek ve çerezlerle beslenen bir insanın şehvetine düşkün olması, hayâ ve iffetten yoksun bulunması gayet normaldir.

Binaenaleyh, iradenin hakkını ve kavgasını vererek, nefse ait beslenme musluklarını kısmak çok mühimdir. Aksi takdirde, nefis daima şeytana açık kapı olacaktır. Şeytan gibi nefisten de insana dostluk gelmez. Nefsin fenalıklara götürücü büyük bir hasım ve kendisine karşı "en büyük cihat"ın yapılması gereken bir düşman olduğunun bilinmesi, ondan ve şeytandan kurtulma, dolayısıyla da Allah'a yaklaşma yolunda atılmış ilk adımlardandır.

---

35 Buhârî, *Ahkâm*, 21.

O yüzden nefsimize dur demesini bilmeli, onu terbiye etme adına gereken gayreti ve çalışmayı göstermeliyiz.

3. *Kitap okumalı, bol bol tefekkür etmeli*

Her insan, her gün biraz daha tefekkür ve düşüncede derinleşerek, önümüze serilen kâinat kitabından tıpkı bir arı gibi marifet hüzmeleri toplayıp Cenab-ı Hakk'ın gönderdiği nebilerin açtığı geniş yolu takip etmelidir. Bu yol sayesinde o, ruha hayatiyet kazandıracak, atılan her adım, ona yeni bir güç kaynağı olacak ve böylesi bir insan iffet abidesi olma yolunda emin adımlarla yürüyecektir.

Vicdanımızın elinden düşmeyen Kitap ve Sünnet neşteri, bütün mânevî yaralarımızı kesip atarken, asırlara göre değişen tedavi usulleriyle mürşit ve mücedditlerin eserleri, bu eserlerdeki ölümsüz hakikatler de, mânevî yaralarımızı en kısa zamanda iyileştireceğinden şüphe duyulmayan birer ilaç, birer merhem gibi daima elimizin altında bulunmalıdır. Tarif edilen ölçü ve prensipler dâhilinde öncelik sırası çok iyi ayarlanarak, bu eserler bıkma, usanma bilmeden ısrarla okunmalıdır.

Kalp ve düşüncemizin istikamet ve canlılığı için Peygamber Efendimiz'in hayat-ı seniyyelerine, sahabe-i kiram, tabiin-i izam ve sırasıyla asırlara ışık tutan salih kimselerin hayatlarına ait tabloların, okunması, dinlenmesi, mütalaa edilmesi ve hayatımıza bunlarla renk ve şevk katılması çok önemlidir. O büyük örneklere kendini ve hayatını mukayese edebilen bir insan, "Onlar öyleydi, ya biz nasılız?" deyip tefekkür ederek, kendisini muhasebeye çekecek ve böylece önden çekici, arkadan da itici bir güce sahip olacaktır.

4. Hayal dünyamız da kontrol altına alınmalı

Hayal, mantık ve güç sınırı tanımayan, zaman ve mekân kaydına tabi olmayan bir zihin faaliyetidir. Bazen o, beş duyumuzun tesiri altında eşya ve hadiseleri şekillendirmekle, kendine ait eşyanın tabiatına bütün bütün ters olmayan motifler de ortaya koyar.

Şeytanın hayale attığı her sahnecik, her bir karecik, hayal kamerasında bir film hâlini alır; fuhuş zakkumlarına ve neticede iffetsizliğe sebebiyet verir. Hele bir de nefsin eline geçti mi, fiilî duruma dönüşmesi çok kolaylaşır. Öyleyse hayalimize gelen bu türlü bir düşünce, suret ve fikri birer yılan ve akrep bilip, arz ettiğimiz çarelerle bu haşaratın ağına düşmemeye, düşmüşsek kurtulmaya çalışmalıyız.

Neyin atmosferinde, neyin tesirinde ve neyin manyetik sahası içindeysek, hayalimizde canlanacak resim ve suretler de, daha ziyade o türden olurlar. Sinemadasınız veya televizyonun önüne oturmuş, nefsin hoşuna giden ve sizi şehvete çağıran müstehcen manzaraları seyrediyorsunuz; o anda Kâbe'nin etrafındaki halkaları hayalinize aksettirmeniz mümkün olur mu? Öyleyse, Allah'a ait manaları hayal etmek isteyenler, bu manaların kaynaştığı yerlerde olmalı, böylesi insanlarla arkadaşlık etmelidir.

5. Ölümü çokça hatırlamalı

Kâinatın Efendisi, lezzetleri acılaştıran ölümü çok hatırlamamızı istiyor.[36] İnsan, ölümün hakikatine inandığı gibi, onu his, duygu ve aklına nakşederek, hayal ve düşünce dünyasına da hâkim kılar ve kıyamete kadar sürecek olan kabir

---

[36] Tirmizî, *Kıyame*, 26.

hayatına da kendini ikna ederse, bu takdirde dünya ve ahirete bakışı ve davranışları farklılaşır ve değişik olur.

Ölüm düşüncesi, insanın mânevî damarlarında meydana gelebilecek ülfet ve vesveseyle birlikte, şeytanın süslü gösterdiği günah virüsünün ve benzeri mikropların en azından tesirlerini ve zararlarını giderecek bir antikor gibidir.

"Madem öleceğim ve öldükten sonra da hesaba çekileceğim; öyleyse, şu fani dünyanın elemli lezzetlerine kapılıp, günah işlemenin, hayâsızlığın ne manası var! Helâl daire varken niye harama gideyim, niçin iffetsizliğe adım atayım?" düşüncesi içinde ölüm, bir yönüyle güçlü bir vazgeçirici, bir yönüyle de coşturucu bir tesire sahiptir.

Ölüm düşüncesi, hem caydırıcı hem de teşvik edici yönleriyle bir yandan günahlarımız, mesuliyet hissimiz ve Rabbimize karşı yaptıklarımızdan hesap verme endişesiyle bizi iki büklüm ederken, bir yandan da ümit-korku münasebeti içinde kalbimizi hoplatıp bizi canlandırmakta, şahlandırmakta ve kalbimizle beraber, davranışlarımız üzerinde olumlu tesir icra etmektedir.

6. *Yalnız kalınmamalı, iyi arkadaşlar edinilmeli*

Ayakları cemaat zeminine basmayan insan, ayaklar altında bir yaprak ve bir tüy gibidir; bu yandan üflesen öte yana, öte yandan üflesen bu yana savruluverir. Bu yüzdendir ki, sahabe devrinin o en kuvvetli, en iktidarlı ve meleklere parmak ısırtacak insanları bile cemaatleşme ve birlik teşkil etme lüzumunu duymuşlardı. Bu sebeple şer güçlerin değişik kanal ve kollarla geçeceğimiz yollarda kurdukları sayısız tuzaklara ve onların cemaatçe hücumlarına, ayrıca mânevî hasımlarımız olan şeytana, nefse ve günah tufanlarına karşı yem olmaktan, boğulmaktan

bizi koruyacak en mühim sığınak, cemaatleşmedir. Bu fikre davet, günümüzün en hayati meseleleri arasındadır.

Allah, insanı sosyal bir varlık olarak yaratmıştır. Yalnız yaşayan bir insan, hem dört yandan hücum eden dalalet rüzgârları karşısında kuvvetsiz, desteksiz hem de dualarının kabul olması gibi avantajlardan mahrum kalabilir. Bunun da ötesinde, şeytanın zehirli okları karşısında boy hedefi hâline gelebilir.

Yalnız yaşayan insan, er geç şeytanın tuzağına düşebilir, şeytana paçayı kaptırabilir ve onun kızıl pençesine av olabilir. Şeytanın zihne ve hayale attığı her kötü düşünce, yalnızlık ve can sıkıntısı toprağında boy atıp gelişecek bir çekirdek gibidir. Fikir, gönül ve ruhunu kötülük ve günah çekirdeklerinin doldurduğu yalnız bir insanda, bu çekirdeklerin er-geç iç zorlamalarla dal budak hâlinde dışarı taşarak, günah meyvelerini vermemesi imkânsız denecek derecede zordur.

İnsan, yalnız kalmaktan yılandan-çıyandan kaçar gibi kaçmalıdır. Çünkü yalnızlık yılanca, çıyanca düşüncelerin insan ruhunu sarmasına yol açar. İki kişi olmada da aynı tehlikeler bahis mevzuu olabilir. Çünkü iki kişinin bir fenalık ve kötülük üzerinde anlaşması, zayıf bir ihtimal de olsa mümkündür. Üç kişininse, -ihtimal hesaplarına göre- günahlarda, fenalıklarda anlaşıp bir araya gelmesi çok zordur.

7. Haftalık düzenli mânevî beslenme günü olmalı

"İlmiyle âmil olmak" diye bir tabir vardır. Mutlaka duymuşsunuzdur. Bu ifadeyi bilgilerini hayata taşıyan ve çevresine örnek olan insanlar için kullanırız. Böylesi insanların nasihatlerini dinlemek, ülfetimizin dağılması, kalbimizin yumuşaması ve şeytanın vesveselerine, günahların zorlamalarına karşı koyabilmemiz için de koruyucu ve besleyici çarelerdendir.

İnsan, aklı, mantığı ve muhakemesiyle hususiyet arz eden bir varlık olduğu gibi, coşan gönlü, ürperen vicdanı, yaşaran gözleriyle de bir kalp, bir ruh ve bir duygular yumağıdır. Bu itibarla da o, iç âleminde derinleşmeye, ruh dünyasında zenginleşmeye, tefekkür hayatında genişlemeye muhtaçtır.

İnsan, yer yer içinde oluşan aysberglerin eritilmesine muhtaç olduğu gibi, mânevî gıdasızlığını giderecek, mânevî süt akıtan çeşmelere de şiddetli bir arzu ve istek duyar. Kur'ân, Efendimiz'e pek çok defa "Anlat." der ve O iki Cihan Güneşi de, "Din nasihattir."[37] buyurur.

O halde insanın, yüreğini coşturup yumuşatacak, içindeki kararmış his ve duyguların kirini, pasını giderecek, onun ebedi âlemlere şevkini kamçılayacak, bu arada dinî, ilmî meselelerle fikir dünyasını aydınlatacak kişileri dinlemesi de, yine onun için ekmek kadar, hava kadar mühim bir ihtiyaçtır.

Bu sebeple insan, "Bunu biliyorum, bir daha neden dinleyeyim ki!" dememeli; nasıl yemek, içmek devamlı tekrar ediyor ve bıkmak şöyle dursun, bunlara daima ihtiyaç duyuluyor, öyle de, kalp ve ruhun gıdası sayılan, ayrıca şeytan ve günahların şerrinden de koruyucu rol oynayan nasihat ve sohbetleri en azından haftada bir dinlemelidir.

8. *Boş kalmamalı, vazife almalı*

Meşguliyetsiz insan, hayâsızlığa, iffetsizliğe açık bir hayat yaşar, dolayısıyla da şeytana fırsat vermiş olur. Bu sebeple boş durmamalı ve bizi daima gerilim, coşkunluk, tazelik içinde tutan uğraşların peşinde olmalıyız.

---

[37] Müslim, *İman*, 95.

Şeytan, daha ziyade tembel insanlara, tembellik içinde miskin miskin oturanlara hücum eder. O, hiçbir iş yapmayan, vaktini sinek avlamak, avare avare dolaşmakla geçiren ve saatlerce dumanlı yerlerde boş laf eden insanlara musallat olur.

Ve yine o din, iman, vatan ve millete hizmet adına hiçbir şey yapmayan, din ve iman hizmetlerine karşı kapalı yaşayan fertlerle uğraşır ve onları baştan çıkarır. Zira böyleleri, şeytanın arayıp da bulamadığı birer avdır.

Madem şeytan daha çok miskinlik, tembellik ve meşguliyetsizliğimizden istifade ediyor, boş durduğumuz sürece içimize uygun olmayan düşünceler, kuruntular atıyor, başka şeylerle meşgul olmayan hayalimizi kendi namına meşgul ediyor ve günahları düşündürüp günah işlemeye zorluyor; öyleyse biz de, daima meşguliyetle, aksiyonla, faaliyet ve hizmetle terlemekle şeytanın parmak sokabileceği yerleri doldurmalıyız ki, o da bizde umduğunu bulamasın.

9. Şehevi duyguları tahrik edici ortamlardan uzak durulmalı

İffetsizliğe bulaşmamak için tahrik edici ortamlardan, cinselliği teşvik eden yayınlarla muhatap olmaktan, özendirici hayal, bakış, konuşma gibi eylemlerden uzak durulmalı.

Günlük hayatımızda karşılaşabileceğimiz bu türlü ortamları daha da çoğaltabiliriz. Rabbimiz bize bir irade vermiş. Bu iridemizi hayır istikametinde kullanmalı, bizi günaha davet edici atmosferden fersah fersah uzak olmalıyız.

10. Ve bol bol dua edilmeli

Dua, bir ibadettir ve kulluğun özüdür. Cenab-ı Hak

"Dua edin kabul edeyim." (Mü'min, 40/60) buyurarak bizleri duaya teşvik ederken *"Duanız olmasa ne ehemmiyetiniz var!"* (Furkan, 25/77) buyurarak duanın bizim için ne kadar önemli olduğunu bildirmektedir.

Günümüzde günahların çokluğu ile aramızdaki kuvvet dengesi yok denebilecek kadar zayıftır. Böyle bir denge karşısında en tesirli silahımız dua olmalıdır. Bir kudsi hadiste de ifade edildiği gibi biz geniş zamanımızda Allah'ı hatırlarsak Allah da bizi hatırlayacak ve Hz. İbrahimvâri en zor ve sebeplerin tamamen bittiği anlarda bize yardım elini uzatacak, ateşleri bile berd ü selâma çevirecektir.[38]

Konuyu M. Fethullah Gülen Hocaefendi'nin *Genç Adam* şiiriyle noktalayalım:

Genç Adam

Genç adam! Düşün bir yığın dertti ki asırlık,
Sarmış cemiyeti onulmaz pek çok hastalık.

Toplumun her yanı ayrı bir illetle ma'lûl;
Beyinler sarsık, kalbler baygın, devâsı meçhûl..

Meydanlar inliyor; gâyesiz kalabalıklar;
Yığın yığın aldatan ve aldanan alıklar.

Bir tablo ki komedi, trajedi iç içe,
Koşuşuyor yığınlar, koşuyorlar bir hiçe..

Bunca fezâyîle cemiyet yaşar mı? Heyhât!
Göz görmez, kulak sağır, "kapkaranlık hissiyât"..

---

[38] Bu bölümün yazılmasında M. Fethullah Gülen Hocaefendi'nin "*İnancın Gölgesinde*" isimli eserinin ikinci cildinden (s. 145–191) istifade edilmiştir.

Şehirler tekmil çirkef, sokaklar zift kanalı;
Gençler serâzât, her şey hürriyet payandalı...

Hayâ yırtılıp gitmiş, iffet ayak altında,
Yalan som altın, aldatma sultanlık tahtında...

Kurt tam gövde içinde, yapraklar bir bir solmuş,
Millî rûh derbeder, milletse tekmil yorulmuş.

Genç adam; bu bâdirenin bahadırı sensin!
Yıllardır, hayâllerde, düşlerde beklenensin...

Doğrul! Kendine gel! Bak tan yeri ağarıyor
Doğrul ki her yanda nûr, karanlığı boğuyor.

Hiç durma koş tulumban elinde dört bir yana!
Göğüsle alevleri bu bir vazife sana!

Yırtılsın bütün zulmetler, belli olsun akyol...
Gel, bu adanmışlar yolunun dâvâcısı ol!"

Sensin asırlardan beri beklenen kahraman,
Gel ki, artık kalmadı dizlerimizde derman..![39]

Konu ile İlgili Bazı Kaynaklar

- İrade Kahramanları, Nil Sesli Yayınları
- Gözümü Haramdan Nasıl Korurum, Işık Yayınları
- Meryem Gibi, Işık Yayınları
- Arşın Gölgesinde Yedi Zümre, Rehber Yayınları

39 M. Fethullah Gülen, *Kırık Mızrap*, s. 33-34.

SORULAR

1- "İnsanların ilk nübüvvetten beri bütün Peygamberlerden duyduğu sözlerden biri, "……." sözüdür." hadis-i şerifinde tırnak içindeki yere aşağıdaki ifadelerden hangisi gelmelidir?

a- Utanmazsan dilediğini yap

b- İman et, kurtul

c- İlla edep

d- Hayalı ol, iffetini muhafaza et

2- Efendimiz'in ifadeleriyle kendisinden meleklerin bile hayâ ettiği sahabi efendimiz kimdir?

a- Hz. Ebû Bekir

b- Hz. Ömer

c- Hz. Osman

d- Hz. Ali

3- Çirkin söz ve fiillerden uzak kalma, hayâ ve edep dairesinde bulunma, doğruluk, dürüstlük ve ahlâkî değerlere bağlılık üzere yaşamaya ne denir?

a- Takva

b- İhsan

c- Sadakat

d- İffet

4- "Helâl dairesi geniştir, keyfe kâfi gelir. Harama girmeye hiç lüzum yoktur." sözü kime aittir.

a- M. Fethullah Gülen
b- Bediüzzaman Said Nursî
c- İmam Gazzâli
d- Hz. Yusuf

5- Peygamber Efendimiz'in, haram manzaralara bakmaması için başını sağa-sola çevirdiği sahabi efendimizin adı nedir?

a- Hz. Enes
b- Hz. Zeyd
c- Hz. Fazl
d- Hz. Muaz

*6- Aşağıdakilerden hangisi iffetli kalma ve nefse hâkim olma adına verilen disiplinlerden biri **değildir**?*

a- Kendisine karşı savcı, başkalarına karşı ise avukat gibi olmalıdır.
b- Nefse düşkünlükten vazgeçilmeli
c- Kitap okumalı, bol bol tefekkür etmeli
d- Yalnız kalmamalı, iyi arkadaşlar edinmeli

3. İTAAT

İtaat Nedir?

"Ey iman edenler! Allah'a itaat edin. Peygamber'e ve sizden olan ulü'l-emre (idarecilere) de itaat edin. Eğer bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz Allah'a ve ahirete gerçekten inanıyorsanız onu Allah'a ve Resûl'e götürün (onların talimatına göre halledin); bu hem hayırlı hem de netice bakımından daha güzeldir." (Nisâ, 4/59)

İtaat, sözlükte boyun eğmek, emre uymak, alınan emri yerine getirmek, verilen emre göre hareket etmek gibi anlamlara gelen bir kelimedir. Aynı kökten gelen "tâat" kelimesi de emredileni isteyerek yerine getirme, denileni yapma anlamına gelir. İtaatın zıddı "isyan"dır.

Kur'ân-ı Kerîm'de pek çok yerde geçen itaat ifadesi, Allah'ın ve Resûlü'nün verdiği hükme rızâ göstererek gönülden bir teslimiyetle boyun eğme anlamını taşımaktadır.[40]

Mü'min, peygamberin yolunun, onun sünnetinin doğru olduğuna kesin olarak kanaat etmeli ve itaatinde hiçbir şüphe ve sıkıntı duymamalıdır. Toplum hâlinde yaşamak zorunda olan

---

[40] Âl-i İmrân, 3/83; Nisâ, 4/59, 65; Ra'd, 13/15; Fussılet, 41/11.

insanların fesat ve kargaşadan kurtulmaları için sadakat ve itaate zaruret vardır. Aksi hâlde toplumda kaos meydana gelir.

Rabbimiz İtaatı Nasıl Anlatıyor?

Kur'ân-ı Kerîm'de itaat kelimesinin 129 ayrı yerde geçmesi bize itaatin ne kadar önemli bir değer olduğunu anlatır. Kur'ân âyetlerinde "itâat" asıl anlamında yani; "birine boyun eğmek, emre uymak ve onu kabul etmek" manasında kullanılmıştır. Bu âyetlere baktığımızda iki temel itaatten bahsedildiğini görürüz:

1. Allah'a itaat.
2. Allah'tan başkasına itaat.

Allah'a itaat; Allah'a, emirlerine ve peygamberlerine itaatten oluşmaktadır. "*Ey iman edenler! Allah'a itaat edin. Peygamber'e ve sizden olan ulü'l-emre (idarecilere) de itaat edin. Eğer bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz Allah'a ve ahirete gerçekten inanıyorsanız onu Allah'a ve Resûl'e götürün (onların talimatına göre halledin); bu hem hayırlı hem de netice bakımından daha güzeldir.*" (Nisâ, 4/59) Bu âyette bahsedilen yöneticilere itaati, Allah ve Rasülü'ne itaatin insani boyuttaki yansıması olarak görebiliriz.

İtaatten bahseden âyetlerde Peygamberlere itaat, Allah'a itaatle birlikte ifade edilmiştir.[41] Onlara itaat Allah'a itaattir zira elçiye itaat, elçiyi gönderene itaattir. Nitekim Yüce Allah şöyle buyuruyor: "*Kim Resûl'e itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur. Yüz çevirene gelince, seni onların başına bekçi gönderme-*

41 Bkz.: Bakara, 2/32, 132; Nisâ, 4/13, 69; Mâide, 5/92; Enfâl, 8/1, 20, 46; Tevbe, 9/71; Nûr, 24/52, 54; Ahzâb, 33/71; Muhammed, 47/33; Teğâbün, 64/12; Nûh, 71/3.

dik!." (Nisâ, 4/80) Zaten Peygamberlerin itaat edilmesi için gönderildiği şu âyette açıkça ifade edilmektedir: "*Biz her peygamberi -Allah'ın izniyle- ancak kendisine itaat edilmesi için gönderdik. Eğer onlar kendilerine zulmettikleri zaman sana gelseler de Allah'tan bağışlanmayı dileseler, Resûl de onlar için istiğfar etseydi Allah'ı ziyadesiyle affedici, esirgeyici bulurlardı.*" (Nisâ, 4/64)

Allah'tan başkasına itaat ise, tüm genişliği ile Allah'a itaatin dışındaki ve O'nun yasakladığı her türlü itaattir. Kur'ân'a göre bütün olarak fizîkî dünya; mutlak bilgi ve kudretle onu yaratana itaat etmektedir.[42] Beşerî açıdan itaat fiili, tabii ve bilinçli bir canlı olan insan için kaçınılmaz bir davranış biçimi olmakla birlikte itaatın objesini seçme konusunda insan serbest bırakılmıştır. Bu dünyada yalnızca insan, bir varlığa itaat etme veya etmeme serbestliğine sahiptir. Nitekim itaatla ilgili âyetler incelendiğinde insanların, Allah'ın dışında farklı konumda gördükleri bazı kişi ve gruplara itaat ettikleri görülmektedir. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür:

Kâfirler ve münafıklar: "*Kâfirlere ve münafıklara boyun eğme. Onların eziyetlerine aldırma. Allah'a güvenip dayan, vekil ve destek olarak Allah yeter.*" (Ahzâb, 33/48)

Israrlı direnişleri ve inatları yüzünden kalpleri Allah'ı anmaktan alıkonulmuş olanlar, nefsanî arzularına uyup işlerinde aşırıya gidenler: "*... Kalbini bizi anmaktan gafil kıldığımız, kötü arzularına uymuş ve işi gücü aşırılık olan kimseye boyun eğme.*" (Kehf, 18/28)

Kötü ahlâklılar ve günahkârlar: "*Şunların hiçbirine itâat etme: Yemin edip duran, aşağılık, (herkesi) kötüleyen, söz*

42 Bkz.: Fussilet, 41/11; Rahmân, 55/6.

götürüp getiren, hayra engel olan, mütecâviz ve saldırgan günahkar, kaba ve kötülükle damgalı." (Kalem, 68/10–13)

Allah'ın koyduğu sınırları aşanlar: "*O aşırıların emrine uymayın.*" (Şuarâ, 26/151)

Yönetimleri altında bulunan kimseleri Allah yolundan uzaklaştıran gruplar.[43]

Kur'ân, bunlara itaatı doğrudan bir inanç meselesi olarak ele almakta ve bu hususta yapılan uyarıyı dikkate almayanların durumunu Allah yolundan bir kopuş olarak[44] değerlendirmektedir.[45]

Bu âyetlerden başka "uymak, tabi olmak, peşi sıra gitmek" anlamına gelen "ittiba" kelimesinin geçtiği âyetlerde de, dolaylı olarak, itaati anlayabiliriz.[46] Hatta mü'minlerin Allah'ı sevmelerinin göstergesi ve O'nun rıza ve sevgisini kazanmanın şartı olarak Peygamber Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) ittiba ve itaat gösterilmiş, bunun sonucunda da büyük mükâfatlar vaad edilmiştir.[47]

OKUMA PARÇASI

Bütün Varlık, Kâinat Sarayının Kumandanına İtaat Eder

Bir kışlada duran arabalar itaattedirler ve bir sultanı gösterirler. Depolar, silahlar, talimgâhlar da itaattedirler.

43 Bkz.: Ahzâb, 33/64-68.

44 Bkz.: Âl-i İmrân, 3/99-104; En'âm, 6/116-117, 121.

45 Ömer Mahir Alper, "*İtâat*", DİA, 23/444–445.

46 Bkz.: Nisâ, 4/125; En'âm, 6/106, 153, 155; A'râf, 7/3, 157; Yûnus, 10/109; Nahl, 16/50; Şuarâ, 26/151-152; Lokmân, 31/21; Ahzâb, 33/2; Yâsîn, 36/11; Zümer, 39/55.

47 Bkz.: Bakara, 2/132; Nisâ, 4/13, 69.

Onlar da aynı sultana işaret ederler. Bu cansız eşyanın itaati yanında askerler de itaattedirler, kumandanlar da. Demek ki bunların hepsine hükmeden bir Sultan vardır.

Bu misal gibi, kâinatta da güneş, ay ve yıldızlardan denizlere, dağlara, taşlara kadar bütün cansız varlıklar itaatte oldukları gibi, bütün bitkiler, hayvanlar ve insanlar da itaattedirler. İşte bu külli itaat, bir Sultan-ı Zülcelal'i göstermektedir.

Mesela bir ağaç otur emri aldığından, yerinden kat'iyen kımıldamaz. Rüzgâra karşı dayanması, sellere mukavemet etmesi, onun itaatteki hassasiyetini gösterir. Bir deve de üzerine yük konulması için çökmekle kendi aleyhine olan bir işe diz kırmakta, böyle bir itaat kanununa riayet ve dolayısıyla da ibadet etmektedir.

Bir gezegen ise, ağacın hilafına olarak gez emri aldığından bu emre harfiyen riayet etmekle ve bir an bile olsun bir durakta konaklamamaktadır.

İnsanlar da, dünyevi hayatlarının idamesi için birçok emirlere hassasiyetle itaat etmektedirler. Mesela; hava içersinde yaşamakta, gözleriyle görmekte, kulaklarıyla işitmekte, dilleriyle konuşmaktadırlar.

Bütün bu itaatler, kâinatın sultanı olan Sâni-i Zülcelâl'i kör gözlere dahi göstermekte ve bildirmektedir.[48]

İblis, İtaatsizliği Yüzünden Şeytan Oldu

Allah (celle celâluhû) Hz. Âdem Nebi'yi yarattı, ona ruhundan üfledi ve meleklere yarattığı bu halife varlığa secde etmelerini emretti.[49] Secde emri, insanın halife oluşunun bir tescili gibiydi. Secde edilen aslında Allah Teâlâ idi. Zira O'ndan başka bir varlığa secde edilemezdi. Âdem (aleyhisselâm) burada

48 Mehmet Kırkıncı, *Nükteler*, s. 50.

49 Hicr, 28-29.

sadece bir kıbleydi. Ama onun kıble seçilişi halife seçilmesinden kaynaklanıyordu. Melekler de bu ilâhî tercihi saygıyla karşılamış ve bunu secde emrine itaat ederek göstermişlerdi.

Evet, bütün melekler derhal secde etmişti. Ama secde emrine itaat etmeyen biri vardı. Gururuna, kibrine yenik düşen, hakiki büyüklüğe giden sırrın secdede gizli olduğunu kavrayamayan biriydi bu. İblis secde emrinden yüz çevirmiş, itaat dairesinin dışına çıkmıştı. Kur'ân değişik yerlerde İblis'in secde etmemesini gerekçeleriyle anlatır:

"*O vakit meleklere: "Âdem için secde edin!" dedik. İblis dışındaki bütün melekler secde ettiler. İblis bunu yapmadı, kibrine yediremedi ve kâfirlerden oldu.*" (Bakara, 2/34)

O zamana kadar binlerce sene abid ve zahid olarak görünen Şeytan, Hz. Âdem'in sadece çamur hâlindeki keyfiyetine takılıp kalmış ve mahiyetindeki derinliği görememişti. Gururu, kibri buna mani olmuştu. Daha doğrusu emre itaatteki inceliği kavrayamadığından ve gerçek kulluğun manasını idrak edip de onu bütün duygularıyla hazmedemediğinden; secde emrini içine, özellikle aklına sindiremeyip bu emre isyan etmişti. Cenab-ı Hak (celle celâluhû) da onu itaatsizliği yüzünden rahmet kapısından ebediyen kovdu ve o güne kadar yaptığı bütün hasenatını boşa çıkardı.

Kur'ân, İtaati Tâlût Örneğiyle Anlatıyor

Kur'ân'ın bize itaati anlatma adına verdiği örneklerden birisi Tâlût ve ordusudur. Peki Tâlût kimdir? Bunu öğrenmek için İsrailoğulları'nın geçmiş tarihine bakmamız gerekecek.

İsrailoğulları tarihinde Hz. Yûşa'dan sonra hâkimler dönemi başlamış ve yaklaşık beş yüz sene kadar sürmüştür. Bu devrin en son hâkimi Hz. Samuel'dir. Ahd-i Atik'in bildirdiğine göre Kur'ân'da da ismi verilmeden işaret edilen peygamberin adı Samuel'dir. Bu dönem Hz. Îsâ'dan 1000 yıl öncesine tekabül etmektedir. Hz. Samuel, kavminin başında hem peygamber hem de hâkim olarak bulunuyordu. Aynı dönemde Mısır'la Filistin arasında Amalika adında bir kavim yaşıyordu. Onların başında da Câlut adında bir hükümdar bulunuyordu. Bu şahıs ordusuyla İsrailoğulları'na saldırmış, onları yurtlarından çıkarmış, çoluk-çocuklarından ayrı düşürmüştü. Böyle bir zillet yaşayan İsrailoğulları peygamberlerine müracaat ederek, kendilerine komutan ve hükümdar olacak bir şahıs tayin etmesini istemişlerdi.

Nebi, kavminin karakterini çok iyi tanıyordu. Kavminin bir zorlukla karşılaşınca itaatten uzaklaşıp döneklik yapabileceğini biliyordu. Çünkü böyle bir talebin neticesinde savaşın farz kılınması söz konusuydu. Eğer böyle bir emir gelirse, kavmi de döneklik yaparsa daha vahim bir durum ortaya çıkacaktı. Bundan dolayı kavmine bu düşüncesini açıkça, "Ya savaşma emri size farz kılınır da siz de savaşmazsanız." diyerek ifade etti.

İsrailoğulları, peygamberlerine bu konuda teminat verdiler. Zira kendilerinin savaşmaktan başka çarelerinin olmadığını söylediler. Çünkü vatanlarından çıkarılmışlar ve pek çoğu itibariyle eşlerini ve çocuklarını kaybetmişlerdi. Böyle bir zilletten kurtuluş ancak savaşmakla mümkündü. Fakat korkaklık ve döneklik pek çoğunun karakteri hâline gelmişti. İşte bundan dolayı Samuel Nebi, kavmini uyarma ihtiyacı duydu.

Samuel peygamber, kavmine ilâhî vahyin yönlendirmesiyle Tâlût'u komutan olarak tayin etti. Ne var ki İsrailoğulları'nın bu tercihe de itirazları vardı. Hâlbuki baştan kayıtsız şartsız itaat sözü vermişlerdi. Tercih hakkını peygamberlerine bırakmışlardı. Şimdi de onun tercihini beğenmiyorlardı. Hâlbuki Tâlût'un komutan seçilmesinde vahyin yönlendirmesi söz konusuydu.[50] Netice itibariyle istemeyerek de olsa Tâlût'u komutan olarak kabul ettiler.

Bunun üzerine Tâlût bir ordu hazırlayıp harekete geçti. Ancak orduya katılanların bütünüyle samimi ve itaat duygusuna sahip kimselerden oluştuğu henüz belli değildi. Bu kavim, yıllardır zillet içinde yaşamıştı. Mağlup durumdaydı. Zafer kazanmış bir toplulukla karşılaştıkları zaman nasıl bir tavır sergileyecekleri önemliydi. Çünkü savaş, ancak savaşa hazır, cesur ve kuvve-i maneviyesi tam olan bir orduyla yapılmalıdır. İçinde korkakların, döneklerin ve kuvve-i maneviyesi ve itaat duygusu çok zayıf olan kimselerin oluşturduğu bir ordunun zor bir durumda mukavemet göstermesi pek mümkün değildir. Diğer yandan dönek ve korkak tiplerin çevrelerine olumsuz etki yapıp bozgunculuk yapmaları da söz konusudur. Bundan dolayı böyle bir ordunun itaat, samimiyet ve dayanıklılık testinden geçmesi önem arz etmektedir.

Tâlût orduyla bir süre yol gittikten sonra, askerlerin iyice susadıkları bir anda onlara, Allah'ın kendilerini bir ırmakla imtihan edeceğini, nehrin suyundan içenlerin kendisinden olmadığını, içmeyenlerin ise kendi askerlerinden olacağını söyledi. Sadece bir avuç içmeye de ruhsat olduğunu ifade etti. Irmağa gelince, pek azı müstesna sudan kana kana içtiler.

50 Bakara, 2/247.

Böylece emri dinlememiş oldular. Karşılarına çıkan ilk zorluğu aşamadılar. Oysa ki, bu bir imtihandı. Bu şekilde davranmakla imtihanı kaybetmiş oldular.

Bu durum âyet-i kerîmede şu ifadelerle anlatılır: "*Tâlût ordusunu harekete geçirip sefere çıkınca askerlerine şöyle dedi: 'Allah sizi, bir ırmakla imtihan edecektir: İmdi onun suyundan içen benden sayılmayacak; sadece avucuyla aldığı miktar muaf olmak üzere, kim onun suyunu içmezse o da benden sayılacaktır.' Derken onların pek azı hariç, varır varmaz ondan içtiler. Talut ile yanındaki mü'minler ırmağı geçince o vakit beri yanda kalanlar 'Bugün bizim Câlut ve ordusuna karşı duracak takatimiz yoktur.' dediler. Ölümden sonra diriltilip Allah'ın huzuruna çıkacaklarını bilenler ise şöyle dediler: 'Nice küçük topluluklar vardır ki, Allah'ın izniyle, büyük topluluklara galip gelmiştir! Doğrusu Allah sabredenlerle beraberdir.*" (Bakara, 2/249)

Rivâyetlerde Tâlût'la nehri geçen kimselerin sayısının Bedir ashabının sayısına denk olduğu ifade edilmektedir. Bu rivâyetlerin biri, sahâbe-i kiramdan Berâ b. Âzib'in şu sözüdür: "Biz Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) ashâbı, Bedir savaşına katılan ashâbın sayısının, Câlut'a karşı savaş için Tâlût'la birlikte nehri geçerek savaşa katılan askerin sayısı kadar, yani 310 küsur kişi olduğundan bahsederdik. Ki Tâlût'la birlikte nehri ancak mü'minler geçmiştir."[51]

Neticede bu sayıca az topluluk, Câlut'un sayıca çok fazla ve yüreklere korku salan ordusunu mağlup ederek kesin bir zafer kazanmış, itaatlerinin semeresini almışlardır.

51 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/290.

OKUMA PARÇASI

Padişahın Emrinden Daha Değerli Bir Şey Olamaz!

Gazneli Sultan Mahmut bir gün divana gittiğinde bütün memleket büyüklerinin orada toplanmış olduklarını gördü. Beylerini ve vezirlerini denemek istedi. Bir mücevher çıkararak vezirine uzattı:

– Bu nasıl bir mücevher, değeri ne olabilir, diye sorunca vezir:

– Bu çok kıymetli bir mücevherdir, yüz eşek yükü altın eder, dedi. Padişah:

– Bu mücevheri kır, dedi. Vezir:

– Efendim! Ben bunu nasıl yapabilirim, ben padişahımın iyiliğini dileyen bir kişiyim, eğer kırarsam, bu size kötülük olur, dedi.

Padişah vezirin bu davranışını takdir etti ve ona çok değerli şeyler hediye etti.

Hükümdar bir müddet konuştuktan ve bu bahis unutulduktan sonra aynı mücevheri perdecinin eline verdi ve:

– Bunun bir müşterisi çıksa acaba buna ne verir, dedi. Perdeci:

– Bu mücevher ülkenin yarısı değerindedir, dedi. Padişah ona da:

– Bu mücevheri kır, parçala, dedi. Perdeci:

– Ey sultanların sultanı bunu kırmak çok yazık olacak, böyle değerli bir mücevher ancak sizin gibi eşsiz bir padişaha lâyıktır, onu kırmak olmaz. Bunu yapmak padişaha ve hazinesine düşmanlık olur, dedi. Padişah perdecinin bu söylediklerini de çok beğendi ona da çok değerli hediyeler verdi.

Biraz sonra mücevheri başka birine verdi, o da benzer şeyler söyledi. Padişah ona da değerli hediyeler verdi. Böylelikle birçok kişiyi imtihan eden padişah sonunda sadık bendesi Eyaz'ı çağırdı ona da mücevheri vererek değerini

sordu. Sonra da: "Kır bunu." dedi. Eyaz hiç düşünmeden mücevheri paramparça etti. Etrafındakiler acıdılar:

– Ey Eyaz ne yaptın öyle değerli bir mücevhere kıyılır mı, bu padişahın hazinesine ve padişaha hıyanettir, nasıl yaptın bunu, dediler. Eyaz şöyle dedi:

– Padişaha gerçekten sevgi bağıyla bağlı olan için padişahın emrinden ve arzusundan daha değerli bir şey olamaz, dedi.[52]

Efendimiz İtaat Hakkında Ne Buyuruyor?

Hadis-ı şeriflere baktığımızda Efendimiz'in de itaat konusuna ayrı bir ehemmiyet verdiğini görüyoruz. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) bir hadislerinde meselenin ciddiyetini şöyle dile getirir: "Kim bana itaat etmişse mutlaka Allah'a itaat etmiştir. Kim de bana isyan etmişse, mutlaka Allah'a isyan etmiştir. Kim emîr'e (meşru yöneticiye) itaat ederse mutlaka bana itaat etmiş olur. Kim de emîre isyan ederse mutlaka bana isyan etmiş olur."[53]

"Ümmetimin hepsi Cennet'e girecektir. Ancak kaçınanlar hâriç, onlar giremeyecektir." Ashâb: "Kim Cennet'e girmekten kaçınır yâ Resûlallah?" diye sordular. Resûlulah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Kim bana itaat ederse, Cennete girer. Kim de bana âsi olursa (emirlerime itaat etmezse) o, Cennete girmekten çekinip kaçınmış olur (ve Cennete giremez)."[54]

Başka bir hadislerinde ise Efendimiz şöyle buyurur: "İçinizde Allah'ın Kitabını ayakta tuttuğu (onunla amel ettiği) ve sizi Allah'ın kitabı ile sevk ve idare ettiği müddetçe,

---

52 Mehmet Zeren, *Mesnevî'de Geçen Bütün Hikâyeler*, s. 239.

53 Buhâri, *Ahkâm* 1, 9/77; Müslim, *İmâre* 32-33; Nesâi, *Bey'at* 27, 7/138; İbn Mâce, *Cihad* 39.

54 Buhârî, *İ'tisâm*, 12.

başınızdaki emîr, başı simsiyah üzüm tanesi gibi olan Habeşli bir köle de olsa dinleyin ve itaat edin."[55]

Daha bunun gibi hadis kitaplarında itaatle alakalı pek çok hadis-i şerif yer almaktadır. Ancak biz yukarıdaki hadisi daha iyi anlama adına burada Hz. Üsâme b. Zeyd'den bahsetmek istiyoruz.

Hz. Üsâme b. Zeyd, babası siyahî bir köle olan Hz. Zeyd bin Hârise'nin oğludur. Peygamber Efendimiz onu Şam'a göndermek istediği bir ordunun başına komutan yapar. Hz. Üsâme'nin komutanlık yapacağı ordunun içerisinde ashabın ileri gelenlerinden ve yaşça büyük olanlarından pek çok kimse de bulunmaktadır[56]. Hz. Üsâme o günlerde henüz on sekiz yaşlarındadır.

Bazı kimseler, Ebû Bekir, Ömer, Ebû Ubeyde gibi sahâbenin ileri gelenleri varken henüz çok genç olan Hz. Üsâme'nin komutanlığını yadırgamışlar ve bu konuda ileri geri konuşmaya başlamışlardı. Muhtemelen bu dedikodunun arkasında münafıkların parmağı vardı. Durum Peygamberimiz'e intikal ettiğinde, Efendimiz şu ikazı yaptı: "Siz Üsâme'nin komutanlığına itiraz ediyormuşsunuz. Vaktiyle babası Zeyd'in komutanlığına da itiraz etmiştiniz. Vallahi o komutanlığa son derece layık ve benim yanımda insanların en sevgili olanlarındandı. Şimdi de bu (yani Üsâme) öylece kumandanlığa layıktır. Bu da (Üsâme) bana ondan sonra insanların en sevgili olanlarındandır. Size onu tavsiye ediyorum. Şüphesiz o sizin sâlihlerinizden biridir."[57]

Hz. Üsâme gibi genç bir kimsenin komutan olması

55 Buhâri, *Ahkâm*, 4.

56 İbn Hişâm, *Sîre*, 3/436.

57 Müslim, *Fezâilü's-sahâbe* 63–64; Buhârî, *Megâzî* 87.

yadırganmıştı. Ancak Efendimiz, sahabilerin şahsında bütün ümmetine itaat duygusunu benimsetmek ve yerleştirmek istiyordu. Bir de şunu da söylemek mümkün: Allah Resûlü, insanları değerlendirirken ve istihdam ederken yaşlarını değil de liyakatlarini dikkate alıyordu. Bundan dolayı da Hz. Üsâme'yi, onca büyük ve yaşlı sahâbî dururken yaşına ve sosyal statüsüne bakmadan orduya komutan tayin etmiş, bütün eleştirileri göğüsleyerek, lâyık olan kimseyi lâyık olduğu yerde ve görevde değerlendirmek gerektiğini göstermiştir.

Başta Hz. Ömer olmak üzere ordu içinde önde gelen pek çok sahâbî de Peygamber Efendimiz'in bu konudaki tercihine saygı duymuşlar ve Hz. Üsâme'ye itaat etmişlerdir. Hatta bir defasında Hz. Ömer, Hz. Üsâme'yi gördüğünde, ona "Selam senin üzerine olsun ey mü'minlerin emiri" diye hitap edince Hz. Üsâme, "Allah sana mağfiret etsin ey mü'minlerin emiri, bunu bana mı söylüyorsun?" karşılığını vermiştir. Hz. Ömer de, "Sana hayatım boyunca böyle hitap edeceğim. Çünkü Hz. Peygamber vefat ettiğinde sen üzerimde emirdin." demiştir.[58]

Evet, Hz. Üsâme, bir kölenin oğlu ve fakir bir insan idi. İşte Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), insanları böyle fakir, genç ve bir köleden doğma birisine itaat ettirmek suretiyle, itaatin ne demek olduğuna dikkat çekiyordu.

Başımızdakilere İtaati Nasıl Anlamalıyız?

Yukarıda geçen âyet-i kerîmede[59] Cenab-ı Hak *"ulü'l-emre" yani başımızdaki idarecilere itaat etmemizi emrediyor.*

[58] Kettânî, *Terâtib*, 1/136.

[59] Nisâ, 4/59.

Âyette geçen "ulü'l-emr" ifadesini nasıl anlamalıyız? Onlara itaatteki ölçümüz ne olmalıdır?

"Ulü'l-emr", Fethullah Gülen Hocaefendi'nin ifadesiyle, "Üç-beş kişiyi idare edenden, binlerce, milyonlarca insanı idare edenlere kadar, Allah'ın gösterdiği, Resûl'ün elindeki meşalenin aydınlattığı yolda yürüyen ve o yoldan ayrılmamaya azimli, kararlı olan bütün önderlere, bütün rehberlere tâbi olunuz!" demektir.

Âyet, birbirine bağlı, Allah'a, Resûl'e ve ulü'l-emre olmak üzere üç itaatten bahsediyor. Peygamber, bütün büyüklüğünü Allah'ın elçisi olmada kazanmıştır. O bir insandır, fakat bizim Allah'a ulaşmamız yolunda, gaye çapında bir vesiledir. Biz de bu vesileye tutunmuş gidiyoruz. Bu yol buraya kadar aydın olduğu gibi ondan sonra da aydın olarak devam edecektir. Resûl nasıl Allah hesabına hükmeder, karar verir ve itaat ister, aynen öyle de "ulü'l-emr" dediğimiz kimseler de evvelâ, Resûlullah'ın yolunda olacak, O'nu dinleyecek, O'na itaat edeceklerdir. İşte Sıddık-ı Ekber Ebû Bekir, işte Faruk-u Âzam Ömer, işte Zinnureyn Osman, işte Haydar-ı Kerrar, Şah-ı Merdan Hz. Ali (radıyallahu anhum). Bunlar, bir göz açıp kapayacak kadar dahi Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) muhalefet etmemişlerdir.

İtaat dairesi çok geniştir. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) bir hadislerinde, "Eğer bir yerde üç kişi bulunursa, bir tanesi onlara emir olsun."[60] buyurur. Üç kişinin birisi emir olacak ve diğer iki kişi onu dinleyip ona itaat edecektir. Bir yolculuğa çıkarken, içlerinden biri emir seçilecek; oturma-kalkma, yatma-oturma, kalma-gitme, hareket etme veya durma, hepsi ona sorulacaktır. İşte, itaat dairesi ta buradan başlar.

---

[60] Ebû Dâvûd, *Cihad*, 22.

Bilhassa yüce bir davaya gönül vermiş olan mü'minler, Müslümanlığı alâkadar eden mevzularda, katiyen kendi başlarına hareket edemezler. Görüşürler, konuşurlar, istişare ederler; gerekirse, meşveret söz kesen birine götürülür, iş onun tespitiyle bağlanır ve ondan sonra ortaya konan her ne ise, herkes o hususta itaat eder. Aslında istişareyle hareket eden bir ulü'l-emrin arkasındaki mü'minler onu kabullenme içinde Hakk'a itaat etmiş olurlar.

İtaat, cemaat olmaya has bir hâl ve keyfiyettir. İnsanlar cemaat hâlinde hareket etmeye başladıkları andan itibaren büyük veya küçük her dairede itaat de önem kazanmıştır. Bir mü'min, itaatin ne demek olduğunu bilmeli ve mutlaka itaat etmelidir. Efendimiz, bu iş üzerinde büyük bir hassasiyetle durmuş ve bu duygunun gelişmesi için lâzım gelen her şeyi yapmıştır.[61]

OKUMA PARÇASI

Din, Ancak İtaat Şuurunu Anlamış Kişiler Tarafından Temsil Edilebilir

Hakikatin gönüllerde yer etmesi için her mü'min kendini birinci dereceden vazifeli bilmelidir. Zira âyet ve hadislerde pek çok defa bu durum emredilmektedir. Peygamberimiz'in göstermiş olduğu ufuk bütün insanlığa hak dinin ulaştırılmasıdır.

Bütün insanlığa dinin güzelliklerinin anlatılması bir ferdin değil ancak bütün bir topluluğun yapacağı bir iştir. Öyleyse bu kudsi topluluğun bazı hususiyetlerinin olması gerekir. Bu özelliklerinden en önemlilerinin birisi de itaattir.

Evet, vazife Allah'ı anlatmak ise ve vazifeyi alan da veren de sadece rıza-i ilâhî için hareket ediyorsa, elbette

[61] M. Fethullah Gülen, *Asrın Getirdiği Tereddütler*, 4/168.

seve seve itaat etmeli ve vazifesini yapmalıdır. Bu kudsi vazifede bütün Müslümanlara en güzel örnek, sahabi olmuştur. Acaba sahabi Peygamberimiz'e neden itaat ediyordu, kısaca açıklamaya çalışalım;

1. Peygamberimiz'in insan olarak onlardan farklı olmamasına rağmen vazifesi itibarı ile yeryüzünde Allah'ın temsilcisi olduğundan ve Allah adına vazife verdiğinden bütün sahabi verilenleri iştiyakla yapıyordu.

Peygamberimiz ve ondan sonra gelen halifeler hiçbir zaman nefsi adına bir dilekte bulunmadıklarından insanlar onların Allah adına bir şeyler istediğini iyi biliyor ve Allah adına yapılacak işlerin ahirette karşılığını göreceklerini bildiklerinden şevkle vazifelerini yapıyorlardı.

2. Hükümdarsız memleket, valisiz il, komutansız ordu düşünülemez. Evet belli hedefler için toplu hareket edilen bütün işlerde mutlaka bir vazife dağıtan olmalıdır. Bu bazen Peygamber bazen de Peygamber adına vazife veren onun varisleri olur. Ama ne olursa olsun isteyenin kendi başına hareket ettiği ve müntesiplerinin itaatsiz, serkeş olduğu hiçbir topluluk başarı kazanamamıştır. Serkeş askerler yüzünden yenilen ordular çok fazladır. Böyle olduğundan hak adına muzafferiyet için herkes üzerine düşen vazifeyi yapmalıdır.

Şimdi o ufuk insanların itaat şuurunu misallerle anlamaya çalışalım:

Hz. Mus'ab bin Ümeyr, Mekke'nin en zenginlerinden birinin oğludur. Daha on dört yaşındayken Allah Resûlü'nü tanımıştır. Ve Allah Resûlü İslâm'ın ilk muallimi olacak sahabiyi Medine'ye gönderirken sadece "Git." demiştir. Evet, on dört yaşında bir çocuk 500 km yolu yürüyerek hem de can güvenliğinin olmadığı Medine'ye sadece "Git." emri verildiği için gitmiştir.

Bir hamlede Sasani İmparatorluğu'nu yıkan ve Bizans'ı hareket edemez duruma getiren Hz. Halid

Bin Velid hem de bir zafer kazandığı anda Hz.Ömer tarafından görevden alınmış ve kendi emrinde olan Hz. Ebû Ubeyde komutasına girmişti. Evet, O; nefsi, enaniyeti, şanı, şöhreti elinin tersi ile itmiş tam bir teslimiyet içerisinde Allah Resûlu'nün halifesinin sözlerini emir kabul etmişti.

Evet Mekke'de başlayıp dünyanın dört bir yanına ulaşan Allah'ın dini ancak itaat şuurunu anlamış kişiler tarafından temsil edilebilir.

Asrımızda Sibirya'dan Çin'e, Avustralya'dan Tayland'a ve daha dünyanın dört bir yanına dağılmış hakikat âşıklarına sadece "Git." denilmiştir. Evet "Git." Allah'ı ve Resûlü'nü anlatacaksan "Git."

Bu itaat şuuru sayesinde insanlar memleketlerini, ailelerini, dostlarını bırakıp gitmişlerdir. Allah'a itaat eden Resûlü'ne itaat eder. Resûlüne itaat eden Allah adına söz söyleyen Resûlullah'ın temsilcilerine itaat eder. Allah da bu vasıftaki insanlara Allah Resûlü'nün sahabisine yaptırdığı işleri yaptırır.

Emre İtaat Edilmezse Ne Olur?

İtaat olmadığı takdirde sonuç hüsran olur. İşte size bir örnek: Uhud günü Mekke ordusunun süvarileri, ardı ardına üç kez saldırmış ve her birinde de okçuların hücumuyla geri püskürtülmüştü. Gerçekten atlar, üzerlerine yağan ok yağmuruna karşı yürüyemiyordu. Efendimiz'in hassasiyetle ve ısrarla üzerinde durup "Ne olursa olsun bu tepeyi asla terk etmeyin!" şeklinde okçular tepesine yerleştirdiği elli okçuyu uyarmasının hikmeti şimdi daha iyi anlaşılıyordu.

Ancak müşriklerin hezimet yaşayıp da kaçmaya başlamaları, okçular tepesinde fikir ayrılıklarına sebebiyet vermeye

başlamıştı. Gidişatı gören bir kısım okçu, arkadaşlarına şöyle sesleniyordu:

– Ey cemaat! Haydi ganimet… Ganimet! Allah (celle celâluhû), düşmanı hezimete uğratmışken sizler, hiçbir şey yapmadan burada niye duruyorsunuz ki? İşte bakın, kardeşleriniz üstün geldi ve müşrikleri hezimete uğrattı! Öyleyse sizler de müşriklerin peşine takılın ve kardeşlerinizle birlikte ganimet toplamaya başlayın!

Bu sözler, Uhud'un ilk perdesindeki kırılma noktasını ifade ediyordu. Efendimiz'in emrine itaat etmenin sonundaki espriyi unutmuş gözüküyorlardı. Belli ki onu, savaşın sonuna kadar burada sebat edin şeklinde yorumlamışlardı. Hâlbuki Efendimiz, kendisinden talimat gelinceye kadar ayrılmamaları gerektiğini ısrarla söylemiş ve daha işin başındayken dikkatlerini bu noktaya çekmişti.

Açıkça bu, cephede bir gedik açmaktı ve Hz. Abdullah İbn Cübeyr ile kendisi gibi düşünen bazı arkadaşları, bu sözler karşısında irkilmiş, onlara şöyle tepki vermişlerdi:

– Resûlullah'ın, "Arkamızdan gelebilecek tehlikelere karşı bizi koruyun ve bizi öldürülüyor görseniz bile bulunduğunuz mekânı asla terk edip bize yardım etmeye kalkışmayın! Ganimet topladığımızı görseniz, gelip bize iştirak etmeyin; sizler, arkamızdan gelebilecek tehlikelere karşı sadece bizi koruyun." şeklindeki sözlerini ne çabuk unuttunuz?

Onlara göre bu ikazlar, kendilerini uyaran arkadaşlarının ifade ettikleri gibi anlaşılmamalıydı. Bir de, kendilerince gerekçeleri vardı:

– Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), bu sözlerle onu kastetmemişti, diyor ve bu ifadeleri farklı yorumluyorlardı. Bu yorum da onları, kaçan müşrik ordunun arkasından ganimet toplamaya yönlendiriyordu. O kadar ki Hz. Abdullah İbn Cübeyr'in yanında sadece bir avuç okçu kalmıştı.

Beri tarafta zaten böyle bir fırsat bekleyen o zaman henüz Müslüman olmamış olan Hâlid İbn Velid kumandasındaki iki yüz kişilik süvari birliği meselenin farkına varmış; bu bir avuç insanı da devre dışı bırakarak arkadan saldırmaya hazırlanıyordu. Hâlid İbn Velid'e İkrime İbn Ebî Cehil de destek veriyordu.

Küçük gibi gözüken bir ihmâl, her şeyi değiştirmek üzereydi. Acı bir tecrübeydi ve sonrakilere ders olması adına belli ki Allah (celle celâluhû), okçuların şahsında arkadan geleceklere bir ders veriyordu. Demek ki, baştaki insandan gelen emirleri, yorum ve tevile tâbi tutmadan aynen uygulamak ve itaatte kusur göstermemek gerekiyordu.

OKUMA PARÇASI

İtaat Eden Her Zaman Kazanır

Zülkarneyn (aleyhisselâm) ordusuyla gece yolda giderken ordusuna,

– Ayağınıza takılan şeyleri toplayın, diye emir verir. Ordu bu emri duyunca; içlerinden bir grup,

– Çok yürüdük, çok yorgunuz. Gece vakti bir de ayağımızı takılan şeyleri toplayarak boşuna ağırlık mı yapacağız? Hiçbir şey toplamayalım, diyerek hiçbir şey toplamazlar. İkinci grup ise;

– Madem komutanımız emretti, birazcık toplayalım, emre muhalefet etmeyelim. Zira ordunun komutanına

itaat etmek gerekir, diyerek az bir şey toplarlar. Üçüncü grup ise,

– Komutanımız bir şeyi boşuna emretmez. Muhakkak bildiği bir şey vardır. Bir hikmete vardır, diyerek bütün kaplarını ağzına kadar doldururlar.

Sabah olduğunda bir de bakarlar ki, meğer bir altın madeninden geçmişler de, ayaklarına değen şeylerin altın olduğunun farkına varamamışlar. Bunu anlayınca hiç almayan birinci grup,

– Ah niçin almadık! Nasıl dinlemedik komutanımızın sözünü. Keşke alsaydık! Bir tane bari alsaydık, diyerek pişman oluyorlar. Az alan ikinci grup ise,

– Ah ne olaydı da biraz daha fazla alsaydık. Ceplerimizi, abalarımızı hınca hınç doldursaydık, diye sitem ediyorlar kendilerine. Çok alan üçüncü grup ise,

– Keşke gereksiz, lüzumu olmayan eşyalarımızı atsaydık, daha çok toplasaydık. Her şeyimizi doldursaydık, daha fazla alsaydık diyerek" fazla almalarına rağmen üzülüyorlar.

Konu ile İlgili Bazı Kaynaklar

- Gazzâlî, İhyâu Ulûmi'd-Dîn
- Riyâzu's-Sâlihîn, Işık Yayınları
- Prizma, Nil Yayınları
- Fasıldan Fasıla, Nil Yayınları
- Hayâtü's-Sahâbe, Işık Yayınları
- İrşad ekseni, Nil Yayınları

SORULAR

1- Samuel peygamberin, kavmine ilâhî vahyin yönlendirmesiyle tayin ettiği komutanın adı nedir?

a- Câlût

b- Tâlût

c- Zülkarneyn

d- Hz. Davûd

2- Peygamber Efendimiz'in Şam'a göndermek istediği bir ordunun başına komutan olarak tayin ettiği genç sahabi kimdir?

a- Hz. Zeyd

b- Hz. Hârise

c- Hz. Ebû Ubeyde

d- Hz. Üsâme

3- "Ulü'l-emr" ne demektir?

a- Başımızdaki idareciler

b- Kur'ân'da ismi geçen dört büyük peygamber

c- Büyük melekler

d- Peygamber Efendimiz

4- Peygamber Efendimiz'in Uhud Savaşı öncesinde "Ne olursa olsun bu tepeyi asla terk etmeyin!" diyerek okçular tepesine yerleştirdiği elli okçu sahabinin başındaki komutan sahabinin adı nedir?

a- Hz. Abdullah İbn Mesud
b- Hz. Abdullah İbn Ubade
c- Hz. Abdullah İbn Cübeyr
d- Hz. Abdullah İbn Zübeyr

5- Ordusuyla gece yolda giderken askerlerine, “Ayağınıza takılan şeyleri toplayın.” diye emir veren komutan kimdir?

a- Hz. Zeyd ibn Hârise
b- Hz. Dâvûd
c- Tâlût
d- Zülkarneyn

4. ÇİLE, IZDIRAP, SABIR, SEBAT VE DÖNEKLİK

Yoksa siz, daha önce geçmiş ümmetlerin başlarına gelen durumlara mâruz kalmadan cennete gireceğinizi mi sandınız? Onlar öyle ezici mihnetlere, öyle zorluklara dûçar oldular, öyle şiddetle sarsıldılar ki, Peygamber ile yanındaki mü'minler bile "Allah'ın vaad ettiği yardım ne zaman yetişecek?" diyecek duruma geldiler. İyi bilin ki Allah'ın yardımı yakındır. *(Bakara, 2/214)*

Çile ve Izdırap Nedir?

Çile ve ızdırap, M. Fethullah Gülen Hocaefendi'nin ifadesiyle yüce hedeflere varmanın ve yüksek neticeler elde etmenin tek yoludur. Hakikat yolcusu, çile ile günahlardan arınır, onunla saflaşır ve onunla özüne erer. Çilenin olmadığı yerde ne olgunlaşmadan ne de ruhla bütünleşmeden bahsedilebilir.

Bütün büyük davalar ve ulvi gâyeler, birtakım mahrumiyet, çile ve ızdırabın gölgesinde bayraklaşır. Hiçbir büyük hakikat ve yüce ideal, sıkıntı görmeden ve bir kısım mahrumiyetlere katlanılmadan elde edilmemiştir.[62]

---

[62] M. Fethullah Gülen, *Prizma*, 3/31.

Dava, Çile ve Izdırap İster

İslâm'a hizmet ve bu yolda muvaffakiyet hep aynı metodla olmuş ve bu uğurda hep bin bir türlü çile ve ızdırap çekilmiştir. Allah yolunda olmanın beraberinde getirdiği çileli ve ızdıraplı hayata dair misaller, asırlar önce yaşayan ilk insanların ve onların nebilerinin hayatlarında da görülmektedir.

Mesela Kur'ân'da anlatıldığına göre, kavminin Hz. Nuh'a dedikleri sözler, sokakta bizim herhangi birimize söylense ve bize bu şekilde bir hakarette bulunulsa vicdan azabından iki büklüm oluruz. Beş büyük peygamberden biri olan koca nebi, her gün kapı kapı dolaşarak insanların kapılarının tokmağına dokunmuş, "Lâ ilâhe illallah deyin kurtulun." demiş, onlar ise bazen onun ayağına ip bağlayıp sürüklemişler, bazen üzerine üşüşüp dövmüşler, toz-toprak atmışlar, bazen de hakaretin en acımasızını yapmışlardır.

Hz. İbrahim'in hayatı incelendiğinde de onun ne büyük sıkıntılar çektiği görülecektir. O, ateşe atılma, eşini götürüp bir tarafa bırakma ve oğlunu kurban etme teşebbüsünde bulunma gibi en ağır çile ve ızdıraplara maruz kalmıştır.

Hz. İsa'ya on iki kişi olan ümmetinden birisi ihanet etmiştir. Hatta kavmi onun evini hâince sarmışlar, kendi nebilerini çarmıha germek için âdeta yarış yaparcasına koşuşmuşlardır.

Netice itibariyle nebiler hep çile çekmişlerdir. Yol, onların gittiği yoldur. Bundan dolayı Yunus Emre şöyle der:

Bu yol uzundur, menzili çoktur,

Geçidi yoktur, derin sular var.

Bu yönüyle baktığımız zaman Hak yolunda yürüyenler her türlü sıkıntı ve meşakkete, çile ve ızdıraba hazır olmalıdırlar. İnanan insanlar, hak ve hakikati muhtaç sinelere anlatma istikametinde başlarına gelebilecek belaların olabileceğini peşinen kabul etmeli ve bunlara sabredip katlanmaları gerektiğini çok iyi bilip buna razı olmalıdırlar.

Sabır Nedir?

Sabır, insanın her türlü sıkıntı ve zorluğa katlanması, gönlüne hoş gelmeyen durumlarda telaş göstermeksizin dayanmasıdır. Bir felaket veya belâya uğrayanın, feryat etmeksizin sonunu bekleyip dayanması, sonuca ulaşmak için karşısına çıkan engelleri aşmasıdır.

İnsanoğlu bu dünyaya imtihan için gönderilmiştir. Bu imtihan sayesindedir ki yetenekleri gelişir ve böylece cennete, Allah'ın hoşnutluğuna ve O'nun cemâlini görmeye layık hâle gelir. Bu yolda imtihan gereği zorluk ve sıkıntı aşamalarını geçmek ancak sabırla olur. Sabır, mü'mini Allah'la beraber olma ufkuna ulaştıracak, Allah'ın müjdesine kavuşma mutluluğuna eriştirecek bir ahlâki sıfattır. Mü'minin Allah'a sadakatinin varlığı sabra bağlıdır. Sabrın olmadığı yerde sadakatten söz edilemez.

Allah Teâlâ, mü'min kullarını sabredenlerle, etmeyenlerin belli olması için mutlaka deneyeceğini bildirmiş, sabredenleri müjdelemiş, kendisinin rıza ve hoşnutluğunun sabredenlerle beraber olduğunu haber vermiş, sabredenlerin sevabını hesapsız olarak vereceğini ifade etmiştir.[63]

[63] Muhammed, 47/31; Bakara, 2/155; Bakara, 2/249; Bakara, 2/153.

Sabretmek, Allah'ın mülkü olan kâinattaki tasarrufunu gönül hoşnutluğu ile kabullenmektir. Sabırsızlık ise bir itiraz ve başkaldırıdır. Allah'ın bir imtihan olarak verdiği sıkıntılara sabretmek gerekir.

Sabır, Allah'a tevekkülü, azmi, sağlam iradeyi ve kesin kararı gerektirir. Maddî ve mânevî her türlü başarının temelinde sabır yatmaktadır. Onun içindir ki, her türlü kurtuluşun anahtarı sabırdır.

Kaç Türlü Sabır Vardır?

Bediüzzaman Said Nursi Hazretleri sabrı üçe ayırır:

1. Mâsiyete (günahlara) karşı sabır: Mü'min, günahların her türlü kışkırtıcı cazibesine karşı sabır gösterir ve günahlara girmemeye çalışır.

2. Musibete karşı sabır: Bu çeşit sabır, dünya hayatında başa gelen her türlü maddî mânevî musibet ve belalara karşı yapılan sabırdır.

3. İbadet üzerine sabırdır. İbadetlerin zahiri olarak kişiye bir ağırlığı vardır. Her gün beş vakit namaz kılmak, kış günlerinde soğuk suyla abdest almak, uzun yaz günlerinde oruç tutmak gibi. Mü'min bunlara karşı da sabır göstermeli ve cenneti kazanmalıdır.[64]

Fethullah Gülen Hocaefendi Üstad Hazretleri'nin bu üçlü sabır tasnifine bir sabır çeşiti daha ekler: Dünyanın cazibedar güzelliklerine karşı sabır. Bu, özellikle günümüz Müslümanları adına çok önemli bir husustur. Hayat

64 Bediüzzaman Said Nursî, *Mesnevî-yi Nûriye*, s. 157.

standartlarının olabildiğine yükselmesi, ev, araba, yazlık, kışlık vb. şeyler, insanları ahiret duygu ve düşüncesinden -maalesef– uzaklaştırabilmektedir. Kur'ân, "*Kadın, evlât, tonlarca altın, gümüş, eğitilmiş atlar, hayvanlar ve ekinlere karşı şehvet ve tutku, insanlara güzel (süslü) gösterilmiştir. Bütün bunlar, dünya hayatının geçici menfaatleridir. Asıl varılacak güzel yer ise, Allah'ın katındadır.*" (Âl-i İmran, 3/14) âyeti ile zaten bu hakikate işarette bulunuyor. "Süslü gösterildi." ifadesi ile bu güzellikler karşısında insanın gözünün kamaşmamasının âdeta mümkün olmadığı vurgulanmaktadır. Bunu aşabilmek de çok güçlü iman ve o imanı sürekli hareket hâlinde tutan sabır ile olabilir.

Zamanın çıldırtıcılığına karşı sabır.. mânevî pâyelere karşı alâkasızlık şeklinde sabır... Hatta Allah yolunda hizmet hatırına, cennet kapıları ardına kadar açılmış olsa bile, dişini sıkıp bu ızdıraplı dünyada kalma sabrı, sabrın diğer türleridir...[65]

Aktif Sabır Nedir?

Bir de literatürümüzde aktif sabır diye bir kavram vardır. Kısaca onun üzerinde durmakta da fayda var.

Bunu bir örnekle izah etmeye çalışalım. Yumurtaları üzerinde yatmış bir tavuk düşünelim. Tavuğu bu hâlde gördüğümüzde, "Bu hayvan, miskin miskin yumurtaların üzerinde yatıp duruyor" deriz. Oysaki o, üç hafta boyu ne sancılar ne ızdıraplar çekiyordur. Yumurtaları belli bir sıcaklıkta tutmak için titizlik gösteriyor, onları evirip çeviriyor, bunu yaparken de onlara

65 M. Fethullah Gülen, *Fasıldan Fasıla*, 4/122-123.

zarar vermemek, kırmamak için azami gayret gösteriyordur. Onun yanlış hareket ederek, kendi yumurtalarını zâyi ettiği görülmemiştir. İşte tavuk, o incelerden ince hassasiyeti, titizliği ve aktif duruşuyla aktif bir sabır örneği sergilemektedir.

Bir örnek daha verelim: Annemiz yemeği hazırlamak için sebzeyi, eti, yağı, soğanı, baharatı.. ne varsa, malzemeyi hazırlar, ateşe koyar ve artık yemek pişsin diye beklemeye başlar. İşte aktif sabır, bu yemeği ocağa koyduktan sonra beklerken geçen zamanda kişinin bildiği duaları okuyarak maksat hasıl olsun diye talebini sürdürmesidir.

Daha başka bir anlatımla, iki insan konuşur, anlaşır, evlenir. Bebek bekleme süreci aktif sabır sürecidir. Kişi artık fazla bir sey yapmaz ama bebek sağlıklı, sıhhatli olsun diye dua eder.

Hasılı, kişinin pişen yemeği servis etmesi, besmele ile başlaması, doğan çocuğun emzirilmesi, bakılıp gözetilmesi.. bunlar hep hazırlık ister. Bu noktada ferd, yaptığı işi azim ve sabırla yapmaya devam etmekle, duaya sarılıp, takva elbisesine bürünerek yerinde sapasağlam durmakla mükelleftir. Belli ki, birtakım olaylar cereyan edecek, fırtınalar olacak, dalgalar coşacaktır. Ancak mü'min, kutup yıldızı gibi yerinde sapasağlam duracak, fırtınanın geçmesini aktif olarak bekleyecektir.

OKUMA PARÇASI

Sabırla Alakalı Pırlanta Ölçüler

- *Sabır, ağrıları dindiren acı bir ot gibidir; hem can yakar hem de tedâvi eder.*
- *Her sıkıntı bir kolaylığa gebedir ama, haml müddetine sabretmek gerekir.*

• *Sabr u sebatla muvaffakiyet, farklı görünüşte olsalar da, ikizdirler.*

• *Deryalar, damlalardan meydana gelir; ama damlanın deryalaşacağı zamanı büzmeye kimsenin gücü yetmez...*

• *Acelecinin harmanında en çok bulunan şey hatadır.*

• *Zirvelerin yolu vâdilerden başlar.. tabiî sabırlı olanlar için...*

• *Başlangıcı zehir, neticesi şeker-şerbet bir şey varsa o da, sabırdır.*

• *Vak'alar karşısındaki müspet tavrın adıdır sabır; onun için ehlullah, mevsiminden evvel sabrı istemeyi mahzurlu saymışlardır.*[66]

Başarı İçin Sabır Şarttır

Dava adamı, yoluna çıkan zorluklar karşısında yılmamalı, bu zorlukları işinin gereği görmeli, zorluklarla mücadeleyi yeteneklerini geliştirmek için bir fırsat bilmelidir. Başarıyı yakalamak isteyen kişi, kendini işine vermeli, hedefinin sevdalısı, hatta kara sevdalısı olmalıdır. Unutmayalım ki, taşı delen, damlaların gücü değil, sürekliliğidir. Nitekim dava şuuru, kararlı olmayı, azim ve sebatı gerektirir.

Zorluklarla mücadele etmek, birtakım sıkıntılara katlanmayı gerektirir. Sıkıntı ve ızdırabı göze almayan başarılı olamaz. Başarılı olmak isteyen insan, kendini başarıya sevk edecek güzel örnekler ve ibretlerden dersler almalıdır.

İbn-i Sina, öğrenci iken, matematikle arası iyi değildir. Bir gün bu yüzden okulu bırakır. Memleketine doğru yola çıkar. Epey yol yürür, susar. Bir kuyunun başına gelir.

[66] M. Fethullah Gülen, *Ölçü veya Yoldaki Işıklar*, s. 219-220.

Kovayı kuyuya salar, iple kovayı çekerken ipin mermeri oyduğunu görür. "Bir ip, mermeri aşındırır da ben matematiği yapamaz mıyım?" diyerek okuluna geri döner. Çok çalışır, zorluklara karşı sabreder ve neticede dünyaca tanınan bir ilim ve fikir adamı olur.

Allah dostlarından Ebu'l-Haccac Aksurî Hazretleri, "Beni bir kedi, irşad etti" der. Kendileriyle alay ettiğini sananlara ise şu açıklamayı yapar:

– Kış gecelerinden birisindeydim. Uyuyamamıştım. Dışarıda geziyordum. Bir de baktım ki, bir kedi fener direğine çıkmak istiyor. Direk kaygan. Tırmanıyor, çıkamıyor, düşüyor. Onlarca defa denedi. Namazdan dönünce baktım, kedi çıkmış. Hem de fenerin yanında oturuyor. Engellerden yılmamayı ondan öğrendim.

Zorluklar, insanı arayışa sevk eder, uyandırır, dinamizme kapı açar. Engeller aşıldığında insana keyif verir. Onu yeni hedefler için ateşler.

OKUMA PARÇASI

İstiridyenin İçine Bir Sızı Düştü!

Kendi hâlinde, sade ama mutlu bir hayatı vardı istiridyenin. Denizin derinliklerinde bir kayaya tutunmuş, yaşayıp gidiyordu. Tuzlu deniz suyundan yiyeceğini buluyor, sert kabuğu onu düşmanlarına karşı koruyabiliyordu. O da zamanının büyük kısmını sağından-solundan süzülerek geçen balıkları seyrederek geçiriyordu.

Derken, bir gün, istiridyenin içine bir sızı düştü. İçinde hissettiği acı sakin hayatını alıp götürmüş, yerine sıkıntılı ve sancılı günler getirmişti. İstiridye, bu sancıların nedenini öğrenmekte gecikmedi: Bir kum taneciği! Kü-

çücük bir kum taneciği nasılsa istiridyenin içine girmiş ve şimdi onu acılar içinde kıvrandırıyordu.

Bir gün istiridye kendi kendine bu kum taneciğini ne yapacağını düşünmeye başladı. "Bu sıkıntı neden benim başıma geldi? Nasıl oldu da böyle oldu?" gibi sorular sormanın gereksizliğini ve faydasızlığını biliyordu. En iyisi bu davetsiz misafirle birlikte yaşamaya çalışmaktı.

Bu kararının ardından istiridyenin sancıları sona ermedi, ama azaldı. Şikâyet etse kat kat artacak olan sıkıntıları dayanabilir ölçüde kaldı. Günler, aylar ve yıllar geldi geçti. İlginçtir, istiridyenin ağrıları ve sıkıntıları da neredeyse sona ermiş ve ardında herkesin ziyaret etmekten zevk duyduğu bir istiridye bırakmıştı.

Çünkü hayatının uzun süre acılarla geçmesine neden olan o kum taneciği, onun sabrıyla inciye dönüşmüştü. İstiridyenin bulunduğu yerde yaşayan diğer deniz canlıları, onu sık sık ziyaret etmeye, zaman zaman kabuğunu açtığında ortaya çıkan muhteşem inciyi seyretmeye geldiler.

Ve bir şeye karar veremediler: Acaba o harika inci mi istiridyeyi güzelleştiriyordu, yoksa sabır ve sükûnet sembolü gibi duran istiridye mi inciyi öyle güzel gösteriyordu?

Sizce?

Çekmediğim Cefâ, Görmediğim Ezâ Kalmadı!

Dava eri, hâdiseler karşısında, eğilmeden, yılmadan yoluna devam eder. Bu tavrı onun davasına saygısını, sadakat ve vefasını gösterir. Büyük âlim Seyyid Kutub'a, idam edilmeden önce devrin başkanı Nasır'dan özür dilemesi istenildiğini ve bunu yaptığı takdirde bağışlanacağını söylediklerinde, Seyyid Kutub'un:

"Eğer bu idam kararı hak ise, ben bu hakka razı oluyorum.

Yok, eğer batıl ise, ben batıldan özür dileyecek kadar alçalmam." cevabını vererek bir dava adamı olduğunu gösterir.

Din büyükleri belâ ve musibetler altında davalarına hizmet ettiler. Ahmed bin Hanbel, görüşlerinden dolayı 28 yıllık hapse mahkûm edildi. "Allah yolunda beni kırbaçlayanlara Allah'tan hidayet diliyorum." dedi. *Müsned* adlı muhteşem eserini hapisteyken yazdı.

Yine Hanefi mezhebinin büyük imamlarından İmam Serahsi, bir kör kuyuya hapsedildi. Kuyunun başına gelen talebelerine kuyunun dibinden ders yaptı. 30 ciltlik *Mebsût* adlı eserini kuyuda yazdı.

Bediüzzaman Hazretleri, sarsılmaz bir ruh hâli ve destansı hayatı ile "Bir dava adamı nasıl olmalıdır?" sorusunun en güzel örneğini gösterdi. Bakınız Üstad Hazretleri çektiği çile ve ızdırabı nasıl anlatıyor:

"*Çekmediğim cefâ, görmediğim ezâ kalmadı. Dîvân-ı harblerde bir câni gibi muâmele gördüm, bir serseri gibi memleket memleket sürgüne yollandım. Memleket zindanlarında aylarca ihtilâttan (görüşme) menedildim. Defalarca zehirlendim. Türlü türlü hakaretlere mâruz kaldım. Zaman oldu ki, hayattan bin defa ziyâde, ölümü tercih ettim. Eğer dînim intihardan beni menetmeseydi, belki bugün Said, topraklar altında çürümüş gitmişti.*

Benim fıtratım, zillet ve hakarete tahammül etmez. İzzet ve şehâmet-i İslâmiye beni bu hâlde bulunmaktan şiddetle men eder. Böyle bir vaziyete düşünce, karşımda kim olursa olsun, isterse en zâlim bir cebbâr, en hunhar bir düşman kumandanı olsa tezellül etmem. Zulmünü, hunharlığını onun

suratına çarparım. Beni zindana atar yahut îdam sehpâsına götürür; hiç ehemmiyeti yoktur. Nitekim öyle oldu. Bunların hepsini gördüm. Birkaç dakika daha o hunhar kumandanın kalbi, vicdanı, zulümkârlığa dayanabilseydi, Said bugün asılmış ve mâsumlar zümresine iltihak etmiş olacaktı.

İşte benim bütün hayatım böyle zahmet ve meşakkatle, felâket ve musîbetle geçti. Cemiyetin îmânı, saadet ve selâmeti yolunda nefsimi, dünyamı fedâ ettim; helâl olsun. Onlara bedduâ bile etmiyorum. Çünkü bu sâyede Risâle-i Nur, hiç olmazsa birkaç yüz bin yâhut birkaç milyon kişinin imânını kurtarmaya vesîle oldu.

Ölmekle, yalnız kendimi kurtaracaktım, fakat hayatta kalıp da zahmet ve meşakkatlere tahammül ile bu kadar imanın kurtulmasına hizmet ettim. Allah'a bin kere hamd olsun."[67]

Hadiste ifade edildiği gibi, "Mü'min, yeşermiş ekin gibidir. Rüzgâr onu sürekli sallar durur. (Mü'mini bela ve musibet sallar durur.) Münafığın durumu ise sedir ağacı gibidir. Kesilinceye kadar hiç sallanmaz."[68]

İman ve sabır, bela ve musibetleri hafifletir. Allah'a iman edip teslim olanlar, musibetleri Allah yolunun bir gereği olarak görürler.

Bir Risale-i Nur talebesini karakolda bayılıncaya kadar dövmüşlerdir. Kendine geldiğinde, "Ya Rabbi, bunlar bilmiyorlar. Sen bunları affet!" diye dua eder. Tıpkı Allah Resûlünün Uhud'da kendine sıkıntı ve üzüntü veren kavmine dediği gibi: "Rabbim, onlar bilmiyorlar, hidayet ver!"

---

67 Bediüzzaman Said Nursî, *Tarihçe-i Hayat*, s. 616.

68 Müslim, *Sıfâtu'l-münafikîn*, 69.

Dünyada başına gelen bela ve musibetlerden dolayı üzülenler, cennette üzüntülerinin karşılığı olarak cennet meyvelerinin verildiğini görünce, "Keşke üzüntü ve kederlerimiz daha çok olsaydı." diyeceklerdir.

OKUMA PARÇASI

Dertliler!

Hayatlarını bir davaya vakfedenlerin hareket noktaları, idealleridir. Onlar hayatlarını ideallerine göre program altına alır, his ve düşüncelerini ideallerinin istikametinde disipline eder, arzu ve isteklerine yine bu çerçeve içinde gem vururlar. Onların yaşadıkları hayat, kendi hayatları değil, ideallerinin gerektirdiği hayattır. Bizim dilimizde onların ifadesi idealist, daha ciddi sesiyle dava adamı, daha samimi söyleyişle de "dertliler"dir.

Davaların ardına yığın yığın insanların takıldığı görülür. Ama o yığınlar içinde hayatını "ideali eksenine" oturtmuş az insan gösterilebilir. O kuru kalabalıklara lügatte karşılık gelen ve onları en iyi tarif eden kelime her hâlde, "sempatizan"dır.

Dava adamları ile sempatizanlar arasındaki fark, dava adamlarının "gündelik ve dünyalık" işlerini "boş vakitlerinde" yapması, sempatizanlarınsa davalarını "boş vakitlerini değerlendirme ve bir hobi" olarak mülahaza etmeleridir.

Varlıkların varlık sebebi "en yüce varlık", "sağ elime güneşi sol elime ayı verseler ben yine bu davadan vazgeçmem" ifadesiyle aynı gerçeği dertlilerin anlayış ufkunda "gönül verilen davanın" dünyadan ve dünya üstündeki her şeyden daha ulvi olduğunu haykırmış ve meselenin bu perspektiften en parlak misali olmuştur.

"En büyük dertlinin" rahle-i tedrisinden ders ve ilham almış bir kamet-i bala son nefesinde, "bu iman davası kadar azametli bir dava yeryüzüne bir daha gelmeyecek

ve bu dava uğruna ölenlerin şerefine denk bir şeref daha dünyada vücut bulmayacaktır." derken, dertli bir ruhun fedâkârlıktaki son ufkunun tercümanı oluyordu.

Aynı ideal zincirinin, asrımıza uzanan son halkasındaki "dertli", "Milletimin imanını selamette görürsem cehennemin alevleri içinde yanmaya razıyım. Çünkü vücudum yanarken gönlüm gül-gülistan olur." ifadeleriyle derdinin derdine düşmüş bir dertlinin, halet-i ruhiyesinin nasıl olması gerektiğini dile getiriyordu.

Bir dost meclisinde bir kutlu, "Benim kulaklarım tıka-basa tok ama kıtlıktan çıkmışçasına gözlerim" ifade ve tesbitiyle idealistin, ancak "yaşayan adam" olacağını vurgulamıştı. Bu söz, dava adamı olma iddiasındakilere bu işin realitesini haykırmaktadır. Aksi takdirde, yani sempatizan ve sempatizanlıklarla menzile varmak, maksada ermek, hedefi bulmak çok zordur. Çünkü "inandığı gibi yaşamayanlar, yaşadığı gibi inanmaya başlarlar."[69]

İmtihanda Başarılı Olmanın Çaresi Sabır ve Sebattır

Mü'min, hayatı boyunca sürekli bir imtihandadır. İmtihanda başarılı olmanın çaresi ise sabır ve sebattır: "*Ey mü'minler, sabredin, sebatkâr olun, müteyakkız olun ve Allah'tan sakının ki kurtuluşa eresiniz.*" (Âl-i İmrân, 3/200)

Uğrunda sıkıntı çekilmeyen, bela ve musibete uğranılmayan gaye, dava olamaz. Gayeyi dava hâline yükselten, katlanılan sıkıntı ve eziyetlerdir. Bir davanın başarıya ulaşması sancısız olmaz. Mü'min, zamansız gelen meşakkatleri sabırla karşılar. Paniklemez. O zor günlerin adamıdır. O, çileyle yoğrulmayı kaderi bilir. Yunus'un ifade ettiği gibi bir menzilden bir menzile yol alır.

---

[69] Ali Tokul, "*Sızıntı Dergisi*", Kasım 1988, s. 118.

Bu yol uzundur,
Menzili çoktur,
Geçidi yoktur,
Derin sular var.

Dava adamı, davasına aşk derecesinde bağlıdır. Sevgilinin cefalarına katlanarak sadakatini gösterir. Allah'tan gelen her şeyi kabullenir.

"Gelse celalinden cefa,
Yahut cemalinden vefa,
İkisi de cana sefa,
Kahrın da hoş, lüftun da hoş." der.

Efendimiz bir hadislerinde şöyle buyurur:

"Cennette birtakım köşkler vardır ki onların ne üstlerinden asıldıkları bir yer, ne altlarından onları tutan bir direk vardır."

"Yâ Resûlallah, onlara sahipleri nasıl girerler?"

Efendimiz: "Onlar kuşlar gibi köşklerine girerler, çıkarlar." buyurdu.

"Yâ Resûlallah, bunlar kimlere aittir?" Allah Resûlü:

"Hastalıklara, ağrılara, belalara düçar olan ve bu hâllere sabreden kimseler içindir." buyurdu.[70]

İmamı Azam Ebu Hanife'ye kadılık teklif edilir. Kabul etmeyince ona işkence yaparlar. İmamı Azam'ın annesi, "Ah, oğlum! İlmin sana eza ve cefadan başka bir şey getirmedi" deyince İmam, "Üzülme anacığım, onlar bana dünyayı vermek istiyor, bense ahireti istiyorum. Ahirette Allah'ın

70 İmam Gazalî, *Ölüm ve Ötesi*, s. 189.

azabına maruz kalmaktansa, dünyada işkenceye katlanırım." der ve ahiret saadeti için dünya sıkıntılarına katlanır.

OKUMA PARÇASI

Kahve Sohbetleri Hangi Dersi Veriyordu?

İnsan imanının nispetinde merhamet ve sabır sahibidir. İnsanların imana ermeleri, güneşin üzerinde doğup battığı her şeyden daha değerlidir. Bu sırrı kavrayan Hak dostları bu yolda ciddi imtihanlara maruz kalırlar. Günümüzden bir tablo arz edelim:

M. Fethullah Gülen Hocaefendi, vaazlara başladıktan sonra önce cami, sonra avlu dolmuş, daha sonra cemaat sokaklara taşmaya başlamıştı. Ancak o bundan hiç de memnun görünmüyordu. Aklı fikri gençlerdeydi:

– Nerede bu gençler, diye soruyordu. Sonunda:

– Madem camiye gelmiyorlar, biz onların yanına gidelim, dedi. Kahve sohbetlerine başlamaya karar verince hepimiz karşı çıktık. Ancak o çok kararlıydı. İlk kahve sohbeti İzmir Mersinli'de İstasyon Dibi Kahvesi'nde yapılacaktı.

Kahvenin içinde Mao, Lenin resimleri var. Herkes tavlanın okeyin başında. İnsanlar oyun oynuyor, "Bu da nereden çıktı!" diye laf atanlar oluyordu. Daha sonra "Şu gericiye bak, kesin şunun sesini!" gibi sözlü sataşmalar ve hakaretler başladı. Hatta önüne doğru şişeler bile atıyorlardı. Bizim hâlimiz kalmadı. O da duyuyor, ama duymaz gibi konuşmasına devam ediyordu. Sanki başka bir boyuttaydı.

Sohbet tam üç buçuk saat sürmüştü. Bir saat hakaretlere aldırmadan geçti. Sonra sorular gelmeye başladı. Sohbet yavaş yavaş kahvedeki insanların ilgisini çekmişti. Materyalistler, "Madde mi evvel yaratıldı, ruh mu?" gibi soruları arka arkaya sormaya başlamışlardı. O, her soruyu büyük bir ciddiyetle ele alıyor, kalbi tatmin, aklı ikna edici cevaplar veriyor ve yeni soruları bekliyordu. Dinleyicilerin çoğu ayakta kaldı.

Sene 1968'di. 28 kahve sohbeti oldu. Aradan birkaç yıl geçti geçmedi. Bir gün caminin avlusunda oturanlar âdet olduğu üzere birbirimizi tanıyalım dedik. Herkes isminin ya başına ya sonuna, "Falan kahve sohbetinden, filan kahve sohbetinden" gibi ibareler koyuyordu.[71]

"Kahve sohbetleri" başlıklı yazıdan bir kısmını aktardığımız bu tarihe sosyoloji ve insan psikolojisi adına önemli değerler aktaran hadisedeki Muhterem Hocamızın tavrı da imanla sabrın nasıl ayrılmaz bir bütün olduğunu gösteriyor. İmanımız nispetinde imtihan olacak, imanımız nispetinde sevecek ve imanımız nispetinde sabredeceğiz.

Muvaffak Olmanın İki Şartı: Sebat ve Allah'ı Zikir

Rabbimiz bir âyet-i kerîmede şöyle buyuruyor: "*Ey inananlar, herhangi bir toplulukla karşılaştığınız zaman sebat edin ve Allah'ı çok anın ki başarıya erişesiniz.*" (Enfâl, 8/45) Bu âyet-i kerîmede Türkçemize o enfes güzelliği ile giren ve kullanılan "sebat" ile "zikr" beraber ifade edildiğini görüyoruz.

Sebat, sabır demek değildir. Her ne kadar biz Türkçe'de, sabr u sebat diyerek bunları eş anlamlı kelimeler gibi kullansak da, sebatın, sabırdan farklı manalar taşıdığı da bir gerçektir. Sabır, hiç fâsıla vermeden sonuna kadar bir işi devam ettirmede kullanılır. Mesela o, ibadete, günahlara ve musibete karşı dayanma ve diri kalmanın adı olarak kullanılmıştır.

Sebat kelimesi; kararlılık, sözde durma, iyi düşünülmüş-taşınılmış sonra da kararlaştırılmış bir husustan geriye dönmeme manalarına gelir. Sebat, önemli bir ahlâkî esastır ve faziletin de güçlü kaynaklarından biridir. Sebat ve metanet insanı, yapacağı işleri önceden çok iyi düşünür, sebat

71 İdris Gürsoy, *Unutulmasın Diye*, s. 145-147.

edildiğinde lehte ve aleyhte olabilecek bütün sebepleri karşılıklı değerlendirir, tercihini yerinde yapar ve bir daha da kararından dönmez, döneklik yapmaz. İradenin önemli bir göstergesi sayılan sebat, hayatî bir insanî meziyettir ve böyle bir kimseyi, ne sevinç ne keder ne çıkar düşüncesi ne de hezimet endişesi karar verdiği şeyden geri çeviremez.

Ayetin devamında "Allah'ı çok zikredin." deniliyor. Zikr, insanın Allah'ı anması manasına gelir. Ve ölüm-kalım mücadelesinin verildiği bu en zor, en sıkışık anda kalbi Allah ile dolu olan insanı Allah er-geç muvaffak eder. Yalnız, böyle kritik anlarda, sıkışık zamanlarda, insanın "Allah" diyebilmesi, Allah'ı düşünebilmesi, biraz da onun, geniş zamanlarında Allah'ı zikretmesine bağlıdır. Zaten insan, tabiatı icabı sıkıştığında Allah der. Onun için asıl önemli olan sadece sıkıntı anında "Allah Allah" demek değil, onu fıtratımızın bir buudu hâline getirerek her dâim zikr u fikr atmosferinde bulunabilmektir.

Ve âyetin fezlekesi "Umulur ki, başarıya erişirsiniz." şeklindedir. Demek ki muvaffak olmanın sebepler plânındaki şartı, yerinde sebat etme ve Allah'ı anmayı fıtratın bir buudu hâline getirmektir.

OKUMA PARÇASI

Sebat Var, Döneklik Asla Yok!

• *Hakikati bulma ve ona gönül verme ne kadar ehemmiyetli ise, bulduktan sonra vefalı olup, o yolda sebat göstermek de o kadar önemli ve üzerinde titizlikle durulmaya değer bir husustur. Vâkıa, ruhunda hakikatin aydınlığına ermiş birisinin kolay kolay yol ve yön değiştireceği de düşünülmez ya..! Sabah-akşam durmadan mihrap değiştirenlere gelince bunlar, hakikatı bulamamış*

bir kısım talihsizler veya onun kıymetini kavrayamamış idraksizlerdir.

• *Gönüllerini hakikat ummanına sahil yapmış bahtiyarlar, doyma bilmeyen bir arzu ve iştiyakla, o deryadan gelen dalgaları bağırlarında eritir ve "Daha var mı?" diye ün ederler. Bunlar, aramayı bitirmiş, mihrabını bulmuş ve ruhta oturaklaşmış kimselerdir. Devamlı dalgalanıp duranlara gelince; onlar, ya arama usûlünü bilmeyen bir düzine görgüsüz ya da arama ile bulmayı birbirine karıştıran muhakemesizlerdir. Sadece arayanlar bulur; bulanlar, yerinde kalır; bulduğunu zanneden sergerdanlar ise, bütün hayat boyu hep aynı yerde döner dururlar.*

• *Her cephe firarîsi, evvelâ kendi vicdanında, sonra tarih ve gelecek nesiller karşısında kendini mahkum etmiş, dolayısıyla da maksadının aksiyle tokat yemiş sayılır. Her yüce dâvâda, yerinde sebat edip cepheyi koruma, bir yiğitlik nişânesidir. Esintilere göre yüzüp-gezen nefsin âzat kabul etmez kulları, bunu anlamasalar, anlamak istemeseler de, insan olan insan, hakikati bir kere anlayıp idrak ettikten sonra, menfaatler onun ayağına zincir vuramaz; korku, yolunu kesip onu engelleyemez; şehvet, onun önünü alamaz. O, havada uçar gibi aşar gider bunların hepsini.*

• *Bir hizmette, durmadan düşünce ve yer değiştirenler, kendilerine karşı itimat ve güven duygusunu sarstıkları gibi, dâvâ arkadaşları adına da hep ümit kırıcı olmuşlardır. Nasıl ki, aşk u şevk içinde yürüyen bir cemaatten bir şahsın kayıp sıradan çıkması, birliğin hareket ritmini bozarak onda karışıklığa sebebiyet verir, öyle de, birbirine kenetlenmiş bir mefkûre kadrosundan bazılarının kopup gitmesi, dostları sarsıntı, bedbînlik ve inkisara, düşmanları da sevince gark eder.*

• *Sık sık ahd ü peymânını bozarak kararsızlığa düşenler, gün gelir, kendilerine karşı da güven hissini kaybe-*

derek, yavaş yavaş başkalarının tesirine girerler. Zamanla bütün bütün şahsiyetlerini de yitiren bu meflûç ruhlar, artık hem kendilerine hem de içinde bulundukları cemiyete zararlı birer unsur hâline gelirler.[72]

Günümüz Gençliği En Çok Neye Karşı Sabretmeli?

İslâm'a hizmet etme şerefini omuzlamış bir mü'min, Müslümanlığı yaşayıp İslâm adına etrafına güzel örnekler veriyorsa, saadet asrındaki bir insan gibidir. Bir hadisin mânâsından işârî olarak anladığımıza göre, böyle bir mü'minin yaptığı herhangi bir amel, Allah nazarında on amele denktir. Sahabe efendilerimiz onda onu yaşamasına mukabil, günümüzde bir genç şehevî hislerini, behîmî arzularını kamçılayan pek çok faktör karşısında, müstakim bir elif gibi beli bükülmeden Müslümanlığın onda birini yaşıyorsa, Allah'ın onu, onda on yaşıyor gibi kabul buyuracağını ümit ederiz.

Asrımızda Müslüman gence düşen pek çok vazifeler vardır. Unutmamak gerekir ki sabrın üç çeşidinden bir tanesi, insanın isyanlara, günahlara karşı dayanması, dişini sıkıp sabretmesidir. Günümüzdeki mü'minleri daha ziyade ilgilendiren sabır ise dalgalar hâlinde üzerimize gelen günahlar karşısında dişini sıkıp Müslümanlıkta sebat etmektir.

Günümüz gençliğini zinaya tahrik edici, hırsızlığa sürükleyici, hatta miskinliğe sevk edici pek çok faktör vardır. Buna rağmen gençlerimiz sabreder, Müslümanlığı gerektiği gibi yaşarlarsa işte bu sabra terettüp edecek sevabı, en yüksek derecede alırlar.

---

[72] M. Fethullah Gülen, *Ölçü veya Yoldaki Işıklar*, s. 223-226.

Bu asrın genci, İslâm'ın prensiplerini yaşamaya riayet etmeli, günahlardan ve günah ortamlarından gücü yettiği kadar uzak durmaya çalışmalıdır. Böyle bir genç nihayetinde inşaallah sahabenin yanında yerini alacaktır.

OKUMA PARÇASI

Hassas ve Hissiz Ruhlar

Havf, reca, saygı ve sevgi gibi ulvî hisler samimî mü'minin ruhunu çepeçevre sardığında, mü'minin gözünden dökülen damlaların adıdır gözyaşları. Yüzünü bu gözyaşları ile yıkayan da ince ruhlu insandır. İçi sızlamayıp, kirpiği ıslanmayanlara gelince, onlar birer kem tali'lidir.

Günümüzde, mü'minler olarak yarım yamalak yaşadığımız dinimizle gerçek hâlimiz arasında ciddî tutarsızlıklar vardır ve genel durumumuz çok ağlanacak tablolar içermektedir. Maddî-mânevî hayatın hemen her ünitesinde ciddî imtihanlara maruz kalmış olmamıza rağmen bir kısım insanlar hâlâ gülebilmekte ve anlamsızca eğlenebilmektedirler. Bu itibarla bir kesim böyle vurdumduymaz bir hâl içinde olunca, diğer kesime de oturup âh u efgân ederek gözyaşı dökmek düşüyor. Eğer vazifem olsaydı ve elimden gelseydi, katı kalbleri yumuşatma yolunda hiç durmadan yirmi dört saat, hatta Hz. Yakup gibi kör olasıya ağlar, bu gamsızları yumuşatmaya çalışırdım.

Aslında kötülük yapmaya kilitlenmiş o katı kalbleri, değil gözyaşları, Cennetlerin kevserleri bile yumuşatamaz. Zira bu tür insanlar rahmet ve şefkatten fersah fersah uzak öyle nasipsizlerdir ki, bunlar gam deryasının içine düşseler bile, damlanın ıslattığı kadar olsun ıslanmadan hep kupkuru kalır giderler. Evet bir tarafta havadan nem kapanlar –ki onlara canım kurban olsun!– diğer tarafta ise deryanın içinde bile ıslanmayan kaskatı ve olabildiğince kaba ruhlar...

Bugün ağlanacak o kadar çok şey var ki! Bazen neye ağlayacağımı ve neye üzüleceğimi bilemiyorum. Yumurtanın kırılacağına mı, civcivin çiğneneceğine mi, hazanın eseceğine mi, harmanın savrulacağına mı, baharın kaçırılacağına mı, hasat mevsiminin boşu boşuna geçeceğine mi.? Yoksa kendi duygu ve düşünceni paylaşanlar içinde, tıpkı kızılelma önünde, Viyana'ların eşiğinde, Giraylar tarafından köprünün açılmasıyla arkadan hançerlenme gibi hançerleneceğine mi, Ordu-yu Hümâyûn'un derbeder olacağına mı?

Ey bütün bir tarih boyu ağlamayı unutanlar! Gelin; şu çıkmaz gibi görünen işlerin başında durup bir kere daha asırlık gamsızlığımıza, vurdumduymazlığımıza son vermek için sa'y ve şevkimizi kamçılama adına oturup hep beraber ağlayalım!

Ağlanacak bunca şeyin olduğu, sıkıntı ve ızdırap dolu bu kutlu yolda mü'minin en büyük azığı sabır olmalıdır. Allah Resûlü, dini için çektiği sıkıntılar karşısında Yâsir ailesine şöyle seslenmiştir: "Sabren yâ Âle Yâsir! Feinne mev'idekum el-cenne – Sabredin ey Yâsir ailesi! Size vaad edilen yer Cennet'tir." Demek ki her varoluş, Âl-i Yâsir gibi "sabir" dikenini yutmaktan geçiyor. Yemek borunuza takıla takıla, midenizde kendisini hissettire hissettire, bağırsaklarda sancı hâline gele gele.. acı ve ızdırapla kıvrandıra kıvrandıra bir süreçten geçiyor. Hele biraz daha sabır. Bu yolun sonu Cennet'tir. Gün gelecek, ötede güllere saksağanları salanlar, gül tarlasını dikenlere terk edenler, yumurtalara dokunma plânıyla oturup kalkanlar o gün ellerini dizlerine vurup ettiklerine nâdim olup ağlayacak ve eyvahlar edecekler ama o gün defterler kapanmış ve iş işten geçmiş olacaktır...[73]

---

[73] M. Fethullah Gülen, *Fasıldan Fasıla–5 (Fikir Atlası)*, s. 50-52.

Bediüzzaman Hazretleri Çile ve Izdırabını Kimin İçin Çekti?

Toplumun imanını kurtarma yolunda dünyasını da ahiretini de feda eden, seksen küsür senelik dünya hayatında, dünya zevki adına bir şey bilmeyen, bütün ömrü harp meydanlarında ve esaret zindanlarında, memleket hapishanelerinde geçen, çekmediği ceza, görmediği eza kalmayan, sıkıyönetim mahkemelerinde bir cani gibi muamele gören, memleket zindanlarında aylarca ziyaretçileriyle görüşmekten men edilen, defalarca zehirlenen, türlü türlü hakaretlere maruz kalan,[74] "Zaman oldu ki hayattan bin defa ziyade ölümü tercih ettim. Eğer dinim beni intihardan men etmeseydi, belki bugün Said topraklar altında çürümüş gitmişti."[75] diyen bu dayanılmaz muameleyi kendine reva görenlere beddua bile etmeyen[76] bu çile ve ızdırap insanı kimin uğruna bu acılara, sancılara, bu eza ve cefalara katlandı?

Nuruyla çağını aydınlatan, gür sesiyle asrını çalkalayan, sözleriyle akılları teslim alan, tevazu ve mahviyetle gönüllere giren, vera ve takvasıyla herkesi hayrete düşüren, istiğnasıyla vicdan sahiplerini kendisine hayran bırakan, İslâmî eserleri harmanlayıp onlardan asrın hastalıklarına en uygun reçeteyi yazan ve onu 6000 küsur sayfalık Risale-i Nur Külliyatı olarak âleme sunan, aynı zamanda çağın fen ve felsefesini okuyan,[77] "Karşımda müthiş bir yangın var. Alevleri göklere yükseliyor, içinde evladım yanıyor, imanım tutuşmuş yanıyor. Ben o yangını söndürmeye imanımı kurtarma-

---

74 Bediüzzaman Said Nursî, *Tarihçe-i Hayat*, s.553.

75 Bediüzzaman Said Nursî, *Tarihçe-i Hayat*, s. 553.

76 Bediüzzaman Said Nursî, *Emirdağ Lâhikası*, 2/217.

77 Bediüzzaman Said Nursî, *Tarihçe-i Hayat*, s.553.

ya koşuyorum..."[78] diyen bir üstadın yangından kurtardığı insanlar olarak bizler bu hususta acaba o şanlı üstada, o itfaiye kahramanına ne kadar yardımcı olabildik?

Acaba onu, ona layık çapta okuyabildik ve anlayabildik mi? "Bana ızdırap veren yalnız İslâm'ın maruz kaldığı tehlikelerdir..."[79] deyip âlem-i İslâm'a indirilen darbelerin en evvel kendi kalbine indirildiğini hissedecek kadar[80] dertli ve ızdıraplı olan bir insanın dert ve ızdırabına bizden beklendiği kadar ortak olabildik mi? Kendi kendimizi sorgulamanın zamanı gelmedi mi acaba?

Fethullah Gülen Hocaefendi bir şiirinde ızdırap insanını şu mısralarla anlatıyor:

Izdırap İnsanı

Mumlar gibi titrer ve sızlar sînesi zâr zâr,
Gezinir şafakların ağardığı dağlarda.
Kendi Cennette olsa da rûhunda mağmalar,
Hep hülyâlarıyla dolaşır mutlu çağlarda...

Ufku tıpkı kupkuru bir çöl gibi simsiyah,
Simsiyahtır bütün mor tepeler, şûh adalar;
Hazanla sarsılıverir sînesi her sabah,
Rûhunu döve döve hep delinir havanlar.

Kalbi kuşlar gibi ürkek, gözleri hummâlı,
Tokmak sedâsı verir rûhunda hâdiseler;
Her gece saatle savaşır, her gün hülyâlı,
Her zaman ızdırap türküleri söyler-gezer.

---

78 Bediüzzaman Said Nursî, *Tarihçe-i Hayat*, s.552.

79 Bediüzzaman Said Nursî, *Tarihçe-i Hayat*, s.552.

80 Bediüzzaman Said Nursî, *Tarihçe-i Hayat*, s.54.

Yer yer ümitle coşar, içinde sırlı bir haz,
Başı fânileri Sonsuz'dan ayıran yerde;
Haykırınca polattan sesiyle âvâz âvâz,
Ra'şeler uyarır gönüllerde perde perde...

Sevdâyla sızlar sızlarken en kuytu yerlerde,
İnler-dolaşır dâim, inler onunla yollar;
Her gün bir şikâr peşinde, her gün bir siperde,
Ufukların ağaracağı mevsimi kollar...

Bazen vefâ ses vermez ve her şey lâl kesilir..
Hep rûhuna saplanır kan kırmızı tırnaklar;
Bazen burcu burcu bahar kokuları gelir;
Bakarsın bin râyihayla ninni söyler rüzgâr...[81]

OKUMA PARÇASI

Hz. Habbab b. Eret'in Destansı Çilesi

İslâm'ın ilk yıllarında Müslüman olanlar genellikle yoksul, kimsesiz, fakir kimselerdi. Mekke müşrikleri bu Müslümanlara akla, hayale gelmedik işkenceler yaparlardı. Yapılan zulümler dayanılmaz hâle gelince Müslümanlar, Resûlullah'a gelerek bu sıkıntılardan kurtulmaları için dua etmesini istemişlerdir. Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) kendilerine sabretmelerini tavsiye ederek, daha önceki dönemlerde de inananların zulme uğradıklarını belirtmiştir.

Mekke müşriklerinin bu zulüm ve işkencelerine maruz kalanlardan biri de Hz. Habbab b. Eret'tir. Hz. Habbab, Temim kabilesine mensuptur. İlk Müslüman olanlardandır. Rivayete göre İslâm'a girenlerin on altıncısıdır.

Hz. Habbab, müşriklerden Ümmü Enmar ismindeki bir kadının kölesi idi. Bu müşrik kadın, Hz. Habbab'ın Müslüman olduğunu öğrenince âdeta deliye dönmüş-

[81] M. Fethullah Gülen, *Kırık Mızrap,* s. 179-180.

tü. Onun kölesi nasıl olur da ondan izin almadan Müslüman olabilirdi. Hemen kölesine dininden dönmesini emretti; kabul etmeyince zulmün en dayanılmazı ile ona işkence yapmaya başladı. Öyle bir işkence ki demiri ateşte kızdırır, kıpkırmızı hâle gelince onunla Habbab'ın sırtını ve başını dağlardı. Hz. Habbab da buna sabrediyordu. Lakin bu işkencelerin bir türlü ardı arkası kesilmiyordu.

Hz. Habbab durumunu bir gün Peygamber Efendimiz'e şikâyet etmiş, Peygamberimiz de: "Allah'ım! Habbab'a yardım et!" diye dua etmişti. Çok geçmeden Hz. Habbab'a zulmeden bu kadın, başından bir derde tutulmuştu. Şiddetli sancılardan dolayı kıvranıp duruyordu. Köpek gibi ulumaya başlamıştı. Tedavisi için her türlü çareye başvurmuş, başını kızgın demirle dağlaması tavsiye edilmiş, aksi hâlde bu dertten kurtulamayacağı söylenmişti. Allah'ın hikmetine bakınız ki bu sefer dağlama sırası Hz. Habbab'a geldi. Hz. Habbab kızgın demiri alır, Ümmü Enmar'ın emriyle onun başını dağlardı.[82]

İşte hunharca işkencelerin devam ettiği bu günlerde bazı sahabiler, Resûlullah Efendimiz'e giderek (müşriklerden gördükleri işkencelerden ötürü) kendisine şikâyette bulundu ve "Bizim için Allah'tan yardım ve inayet dilemez misiniz?" dediler. O sırada Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) hırkasını başının altına yastık yapmış, Kâbe'nin gölgesinde dinleniyordu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) onlara şöyle mukabelede bulundu:

"Sizden önceki ümmetler içinde öyle insanlar vardı ki tutulup kazılan bir çukura (yarı beline kadar) gömülür, sonra da testere getirilip başına konur ve ikiye biçilirdi. Yahut demir tırmıklarla tırmıklanıp eti kemiğinden ayrılırdı. Fakat yine de bütün bunlar onu dininden dön-

82 İbnü'l-Esîr, *Üsüdü'l-Ğâbe*, 2/102; İbn Sa'd, *Tabakât*, 3/164.

düremezdi. Allah'a yemin olsun ki, O mutlaka bu dini tamama erdirecektir. Hatta gün gelecek, yalnız başına bir atlı, Allah korkusu ve sürüsüne kurt saldırması endişesinden başka hiçbir korku taşımaksızın San'a'dan Hadramut'a kadar emniyetle gidecektir. Ne var ki, siz bu hususta acele ediyorsunuz (sabırsızlanıyor, hemen olsun istiyorsunuz)."[83] *buyurdu.*

Konu ile İlgili Bazı Kaynaklar

- Huzur İklimi, Işık Yayınları
- Hayâtü's-Sahâbe, Işık Yayınları
- Saadet Asrında Fedakârlık ve Sabır, Muştu Yayınları

[83] Buhârî, *Menâkıb*, 25.

SORULAR

*1- Aşağıdakilerden hangisi sabır çeşitlerinden birisi **değildir**?*

a- Günahlara karşı sabır

b- Musibetlere karşı sabır

c- İbadetlerin zahiri ağırlığına karşı sabır

d- Hastalıklara karşı sabır

2- "Bir ip, mermeri aşındırır da ben matematiği yapamaz mıyım?" diyen büyük ilim adamı kimdir?

a- İbni Sina

b- Harizmi

c- Ali Kuşçu

d- Piri Reis

3- Aşağıdakilerden hangisi ya imanlarından vazgeçme ya da hendekler dolusu ateşe atılmakla imtihan olan kimselerin adıdır?

a- Ashab-ı suffe

b- Ashab-ı rey

c- Ashab-ı uhdud

d- Ashab-ı kehf

4- Aşağıdakilerden hangisi "Çekmediğim cefa, görmediğim eza kalmadı." diyen büyük âlimimizdir?

a- Bediüzzaman Said Nursi

b- Abdülhakim Arvasi

c- Elmalılı Hamdi Yazır

d- İskilipli Atıf Hoca

5- Aşağıdakilerden hangisi bu bölümde, bir işte muvaffak olabilmenin sebepler plânındaki şartı olarak ifade edilmiştir?

a- Sabır ve sebat

b- Sebat ve Allah'ı zikir

c- Çile ve ızdırap

d- Cehd ve gayret

5. ZİKİR, TESBİHAT, CEVŞEN

Ey iman edenler! Allah'ı çok zikredin, O'nu sık sık anın! Sabah akşam O'nu takdis ve tenzih edin! (Ahzâb, 33/41-42)

Zikir, Ne Demektir?

Kelime manası itibariyle Allah'ı anma-hatırlama, belli duaları belli bir sayı ve şekilde okuma anlamlarına gelen zikir, kişinin hayatı duyarak yaşaması ya da tefekkür gözüyle etrafına baktığında hemen her nesneden Allah'a ait birtakım mesajlar alması demektir. O, bu yönüyle kişiyi Allah'a en seri şekilde yaklaştıran bir ibadettir.

Kur'ân'da Allah'ı anmakla ilgili en önemli kavramlardan birisi hiç şüphesiz zikirdir. Kur'ân âyetlerinde mü'min kulun her tavır ve hareketinde Allah'ı zikir hâlinde olduğunu ifade etmesi hem zikrin hem de kulluğun boyutlarını bize çok güzel bir şekilde anlatmaktadır:

"*Onlar ki Allah'ı gâh ayakta divan durarak, gâh oturarak, gâh yanları üzere zikreder...*" (Âl-i İmrân, 3/191)

Hayatın ta kendisi olan zikir, yeme, içme ve uyuma gibi

en tabii ihtiyaç anlarında bile Allah'ı ve kulluğu unutmayıp hatırlamaktır.

Kur'ân-ı Kerîm Zikri Nasıl Anlatıyor?

Kur'ân-ı Kerîm'e baktığımızda, zikir kelimesinin türevleri ile birlikte 292 yerde geçtiğini, sadece zikir kelimesinin ise 76 ayrı yerde ifade edildiğini görüyoruz. Bu durum bize zikrin ehemmiyetini anlatır.

Kur'ân'da zikir, söylemek, bahsetmek, konuşmak, hatırlamak, hatırlatmak, anmak, gereğini yapmakla birlikte hatıra getirmek, kadrini bilmek, tefekkürle birlikte hatıra getirmek, mükâfatlandırmak, övmek, şükrünü edâ etmek, tekbir getirmek, telbiye, duâ ve yakarış, söz, laf, kıssa, haber, Kitab, Kitab indirme, Kur'ân, Kur'ân dışnda ilâhî kitaplar, Peygamber, şân, şeref, şeref verici husus, nasihat ve düşünceye sevkeden husus, düşünce, ikaz ve nasihat, delil, hatırlamaya (ibrete) sevkeden vaaz ve öğüt gibi pek çok ayrı anlamda kullanılmıştır.[84]

Bu tanımlardan zikrin, sadece "Allah!" demek veya O'nu hatırlatan kelime veya ifade gruplarını tekrarlamak olmadığı açıkça anlaşılmaktadır. Dolayısıyla zikri İslâm uleması âyetler ışında üç ana başlık altında toplamışlardır:

Birincisi Allah'ı, güzel isimlerini hatırlamak, anmak, O'na hamd ve şükürde bulunmak, O'nu tesbih etmek, tekbir ile O'nun büyüklüğünü haykırmak, Kitabullah'ı okumak, duâ etmek... Bütün bunlar zikrin yalnızca lisana ait olan bölümüdür.

---

84 Mahmut Çanga, *Kur'ân-ı Kerim Lügâtı*, s. 193-195.

İkincisi Allah'ın varlığına delâlet eden delilleri, O'nun sıfat ve isimlerini düşünmek, Allah'ın ahkâmını, emir ve yasaklarını, tekliflerini, vaadini ve vaîdini, O'na olan kulluk vazifelerini ve bunların hikmet ve delillerini düşünmek, enfüsî (öznel) ve âfâkî (nesnel) bütün yaratılmışları ve bunların yaratılış sırlarını düşünmek, varlığın her zerresinde mevcut ilâhî hikmetlerini görmek... Bu da kalbî ve fikrî zikirdir.

Bedenin memur bulunduğu görevlerle meşgul ve dopdolu olması, kendilerine yasaklanan şeylerden uzak durması ise, zikrin üçüncü çeşidi yani fiilî ve bedenî bir zikirdir.

Zikrin esası kalple, gönülle zikirdir, Allah'dan gâfil olmamaktır. Bu da başlıca üç çeşittir:

1. Allah'ın varlığını gösteren delilleri düşünmek, şüpheleri atarak Allah'ın isim ve sıfatlarını tefekkür etmektir.

2. Allah'ın koyduğu hükümleri, kulluk vazifelerini, Allah'ın bildirdiği sorumlulukları, onlarla ilgili hükümleri, emir ve yasakları, Allah'ın vaadini ve tehdidini ve bunların delillerini düşünmektir.

3. Maddî ve mânevî varlıkları, bunlardaki yaratılış sırlarını seyredip düşünmekle zerrenin kutsal âleme bir ayna olduğunu görmektir. Bu aynaya, gereği gibi bakanların gözüne, o güzellik ve büyüklük âleminin nurları yansır. Bir anlık hisle bundan alınacak olan müşâhede zevkinin bir göz kırpacak kadar süren parıltısı bile dünyalara değer. Bu zikir makamının sonu, zirvesi yoktur.[85]

---

[85] Elmalılı Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'ân Dili*, 1/445-447.

Efendimiz, Zikirle Alakalı Ne Buyuruyor?

Hadislere baktığımızda Peygamber Efendimiz'in zikir üzerinde çok durduğunu görüyoruz. Bununla alakalı hadis kitaplarında pek çok bilgi vardır. Biz onlar içinden birkaç tanesini seçip sizinle paylaşmak istiyoruz:

Hz. Ebû Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: Peygamber Efendimiz, bir gün Mekke'ye gidiyordu. Cümdan adı verilen bir dağa gelindiğinde, beraberinde bulunanlara şöyle dedi: "Cümdan'ı geçin, zira müferridler çoktan geçip gittiler." "Müferridler de kimdir, neyin nesidir ey Allah'ın Resûlü?" diye sordukları zaman şöyle cevap verdi: "Onlar Allah'ı çokça zikreden erkekler ve kadınlardır."

Diğer bir rivayette ise: "Aşk ve tutku derecesinde zikir yörüngeli yaşayanlardır ki, yaptıkları zikirler, onların yüklerini hafifletecektir ve kıyamet günü yüklerden kurtulmuş ve rahatlamış olarak Allah'ın huzuruna geleceklerdir." [86] buyurmuştur.

Yine sahabeden Hz. Muaz b. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: Bir adam, Allah Resûlüne: "Hangi mücahidlerin mükâfatı daha fazladır?" diye bir soru sordu. Resûlü Ekrem şöyle buyurdu: "Allah'ı en çok zikredenlerin." Bu kez soru soran kişi: "Hangi salih kulların mükâfatı daha çoktur?" diye sordu. Allah Resûlü, yine aynı cevabı verdi: "Allah'ı en çok zikredenlerin." Adam aynı soruyu; namaz kılanlar, zekât verenler ve hacca gidenler için de sordu ve hepsine de "Allah'ı en çok zikredenlerin." cevabını verdi Resûlü Ekrem. Bunun üzerine, Hazreti Ebû Bekir, Hazreti Ömer'e: "Yâ Ebâ Hafs! Allah'ı

---

[86] Müslim, 4/2062.

zikredenler bize hiç sevap bırakmadılar." deyince Efendimiz, "Evet." buyurdu.[87]

Şu hadis ise zikrin ehemmiyetini anlatan en önemli hadislerden birisidir. Efendimiz'in amcasının oğlu İbn Abbâs (radıyallahu anh) anlatıyor: Bir gün Allah Resûlü, arkadaşlarına öğüt vermekte olan Abdullah b. Revâha'nın (radıyallahu anh) yanından geçerken onlara şöyle dedi: "Sizler, Allah'ın sizinle birlikte sabretmemi emrettiği bir cemaatsiniz." Sözlerini şöyle sürdürdü:

"İyi dinleyiniz! Siz burada kaç kişi oturuyorsanız, sizin bu sayınız kadar melek de sizinle birlikte oturuyor. Siz Allah'ı tesbih ettiğinizde onlar da tesbih ederler; siz Allah'a hamdettiğinizde onlar da hamdederler; siz Allah'ı tazim ettiğiniz zaman onlar da Allah'u Ekber diyerek O'nu tazim ederler.

Sonra, Yüce Allah'ın huzuruna çıkarlar. Allah, kullarının ne yaptığını meleklerden çok daha iyi bildiği hâlde melekler: "Ey Rabbimiz! Kulların seni tesbih ettiler, biz de tesbih ettik. Allahu ekber dediler, biz de dedik. Sana hamdler sundular, biz de sana hamdettik.' derler.

Rabbimiz de: "Ey Meleklerim! Sizi şahit tutuyorum, ben onları bağışladım." buyurur. Melekler: "Fakat onların içinde çok günahkâr falan ve filân da vardı." derler. Allah Teâlâ: "Onlar öyle bir cemaattir ki, onlarla birlikte oturan kimse bedbaht olmaz!" buyurur."[88]

---

87 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/71.

88 İbn Hibbân, *Sahîh*, 3/139.

Zikir, İnsanı Allah'a Ulaştıran Yolların En Eminidir

Rabbimizi akla getiren her türlü fikir gezintisi zikir çatısı altında değerlendirilir. Mesela bir yerde birisi Cenab-ı Hak'kı anlatıyor ve dinleyenler duydukları sözlerin tesiriyle O'nu hatırlıyorlarsa, işte bu mecliste de Yüce Allah zikrediliyor demektir. Yani, Allah'ın ad ve ünvanlarının teker teker veya birkaçının birlikte tekrar edilmesi zikir olduğu gibi, akla O'nu getiren her türlü sohbet de zikir manasına gelir.

Evet, namazların ardından yapılan tesbihatlar, okunan dua mecmuaları, cevşenler, günlük olarak yerine getirilen virdler gibi meşguliyetler "zikir" kelimesinin kapsamına girer.

"Hangi şekliyle olursa olsun "zikrullah" yolu, Hakk'a ulaşma yollarının en kavîsi ve en eminidir. O olmadan Hak'ka vuslat zordur. Evet, vicdanların şuurla O'nu anması, letâifin her an O'na dem tutması ve lisanın bu armoniye tercüman olması, sonsuzluk yolunun yolcuları için ne tükenmez bir zâd ü zahîre ve ne bereketli bir kaynaktır!"[89]

Bizim maddî hayatımızın yanında bir de manevî hayatımız vardır ve bu hayatımızın merkezinde de kalblerimiz bulunmaktadır. İyiliğe de kötülüğe de açık bir yanı vardır kalblerimizin. Yaratıldığı istikamette kullandığımızda bizi Allah'a uçuracak bir özelliği olmakla beraber; sûi istimal ettiğimizde ise şeytanı bile utandıracak duruma düşürebilir bizleri. İman kalbde bulunduğu gibi, küfür ve nifakta kalbde gelişir; ihlâs, kalbin bir ameli olmakla birlikte, riya, ucb ve kibir de kalblerde kendilerine yer bulabilirler. Bizden istenen, şeytanın zehirli oklarından kalblerimizi korumak; onu, Allah'tan başta

89 M. Fethullah Gülen, *Kalbin Zümrüt Tepeleri*, 1/179.

her şeye kapalı hâle getirmektir. İşte tam bu bağlamda zikir fevkalade önem kazanıyor. Dili ile kalbini beraberce Allah'a yaklaşmada bir "kurbet helezonu" gibi kullanan mü'min, sırlı bir asansöre binmiş gibi olur, Yüceler Yücesine yükselir, kalbin zümrüt tepelerinde kanat çırpar, yükselir.

OKUMA PARÇASI

Günah Hastalığının İlacı Bulundu

Mana büyüklerinden Bayezid-i Bestamî Hazretleri bir gün bir tımarhanenin önünden geçer. Tımarhane hizmetçisinin tokmakla bir şeyler dövdüğünü görür ve sorar:

– Ne yapıyorsun? Hizmetçi:

– Burası tımarhanedir. Delilere ilaç yapıyorum.

– Benim hastalığıma da bir ilaç tavsiye eder misin?

– Hastalığın nedir?

– Benim hastalığım günah hastalığı. Çok günah işliyorum..

– Günah hastalığından anlamam. Ben delilere ilaç hazırlıyorum…

Parmaklığının arasından konuşulanları duyan bir deli (!) Bayezid-i Bestamî Hazretleri'ne:

– Gel dede, gel! Senin hastalığının çaresini ben söyleyeyim, diye seslenir.

Bayezid-i Bestamî Hazretleri, delinin yanına sokularak:

– Söyle bakalım, benim derdime çare nedir, der.

Deli (!) şu ilacı tavsiye eder:

– Tevbe kökü ile istiğfar yaprağını karıştır. Kalb havanında tevhid tokmağı ile döv, insaf eleğinden geçir, gözyaşıyla yoğur, aşk fırınında pişir. Akşam-sabah bol miktarda ye. O zaman göreceksin senin hastalığından eser kalmaz.

Bu güzel ilacı öğrenen Bayezid Hazretleri:

– Hey gidi dünya hey! Demek, seni de deli diye buraya getirmişler, deyip oradan ayrılır.

Bu ilaç, hâlen günah hastası olanlara tavsiye olunmaya değer bir ilaçtır. Yani bu formülün hükmü hâlâ devam etmektedir.

Zikrin Belli Bir Vakti Var mıdır?

Zikirle alakalı bir diğer önemli husus da onun herhangi bir vakte ve tutuma bağlı olmamasıdır. Zikrin belirli bir vakti yoktur. O, zamanın hemen her diliminde serbest dolaşım hakkına sahiptir ve herhangi bir hâl ile de sınırlandırılmamıştır. Kur'ân bu hakikatı ifade sadedinde, "*Onlar Allah'ı, ayakta, oturarak, hatta yanları üzere yatarlarken de zikrederler.*" (Âl-i İmrân, 3/191) buyurur.

Allah Teâlâ'yı değişik isim ve sıfatlarıyla anmak, en başta Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) tarafından temsil edilmiştir. Aslında Allah Resûlü hiçbir ânını O'nsuz geçirmemiştir. Gözleri uyuduğunda bile kalbi uyumamış, Allah'tan kopuk bir an bile yaşamamıştır. Bununla beraber günlük pratik hayat içerisinde birtakım zikirlerle hayatını süslemiş, kamil insan olmanın gereğini yerine getirmiştir. Günahlardan en uzak insan olmasına rağmen günde yüz defadan fazla istiğfarda bulunmuş, af talepleriyle Allah'a yönelmiştir. Arkadaşlarına birtakım zikir tavsiyelerinde bulunmuş, onlardan önce bu dediklerini kendisi yaparak, bütün insanlığa kul-Allah münasebeti adına edeb-adab öğretmiştir.

Evet zikrin belli bir vakti ve mekanı yoktur. İnsan her fırsatı kendi hesabına değerlendirip dilini ve gönül

dünyasını Allah'ı anmadan uzak eylememeli. Fethullah Gülen Hocaefendi bir sohbet vesilesiyle konumuzla alakalı bize şu ikazda bulunuyor:

"Zikir alanını geniş tutma mevzuuna yolda yürüme, koşu bandına binme ve araba kullanma gibi günlük işlerinizi de dahil ederek devamlı surette Allah'ı zikretmeniz mümkündür. Mesela; her gün bir saat araba kullanıyorsanız, yarım saat-kırk dakika yürüyorsanız; o yarım saat ya da kırk dakikalık zamanda bir günlük hizbinizi, belki yarısını belki de bütününü okuyabilirsiniz. Teybinizi açar, ya Kur'ân dinler ya da bir ilahîye kulak verir ve onun içinden kendinize göre bir yol bulup O'na yürüyebilirsiniz. Kalbinizi işletip, ruhunuzu söyletebilir, nefsinizin burnunu kırıp şeytana ağzının payını verebilirsiniz.

Eğer bir yol arkadaşınız olursa, onun hâlini-hatırını da sorabilirsiniz ama, bir müddet sonra bir şey okumaya başlayarak hüsn-ü misal teşkil etmeniz de mümkündür. Böyle bir davranışı ille de yol emniyeti mülahazasına bağlamak da doğru değildir. Zira öyle bir düşüncede de nefsanîlik vardır. Esasen bir bineğe binerken;

سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هٰذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلٰى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ

"*Bunu bizim hizmetimize veren Allah'ın şanı ne yücedir; O bu nimeti bize musahhar kılmasaydı, biz buna tâkat getiremez, güç yetiremezdik. Biz elbette Rabbimize dönmekteyiz.*" (Zuhruf, 43/13-14) demek, Rabbimizi zikredip hamd ü senâ duygusuyla O'nu anmak sünnettir.

Selef-i sâlihîn efendilerimiz ata, deveye binerken bu âyeti okur ve şükür hissiyle dolarlarmış. Öyleyse, taksiye, otobüse, trene, uçağa binerken mümkünse bu duayı katlamak lazım;

çünkü, bunlar da Allah'ın birer nimeti. "Seni tesbih u takdis ederiz, bu arabayı, bu treni, bu uçağı bize musahhar kıldın Allahım" demek lazım. İşte Allah'ın bu nimetlerine mazhariyetinizi de, onlardan istifade ederken değişik şeyler okuyarak ve Cenâbı Hakk'ı isim ve sıfatlarıyla yâd ederek tam bir zikre çevirebilirsiniz."[90]

Efendimiz'in Tavsiye Ettiği Zikirler Nelerdir?

Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) ümmetine tavsiye ettiği pek çok zikir vardır. Biz bunlardan bazılarını zikretmeye çalışalım:

Hz. Cabir'in rivayet ettiği bir hadislerinde Peygamber Efendimiz, "Zikrin en faziletlisi 'Lâ ilâhe illallah'tır." buyurmuştur.[91]

Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) nazara verdiği zikirlerden bir diğer de "Sübhânallâhi ve bihamdihî, sübhânallâhil azîm"dir. Türkçe manasını "Bütün eksiklik ve kusurlardan uzak ve beri olan Allahım! Sana hamdederim. Bütün arıza ve kusurlardan münezzeh olan Allah'ım. Sen Yüceler Yücesisin" şeklinde verebiliriz. Allah Resûlü bu virdi nazarlarımıza sunarken: "İki kelime; dile hafif, mizanda ağır, Rahman'a sevgili: "Sübhânallâhi ve bihamdihî, Sübhânallâhil azîm."[92] buyurmuştur.

Evet iki kelime vardır ki bunların dille söylenmesi kolaydır. Dil, çok zorlanmadan bu kelimeleri seslendirebilir. Hesap

90 http://tr.fgulen.com/content/view/12408/9/.

91 İbn Mâce, *Edeb*, 55.

92 Buhârî, *Deavât*, 65; Müslim, *Zikir*, 31.

gününde sevaplar günahlar tartılırken, sevap kefesini ağırlaştıracak bir özelliği vardır. Bir de Sonsuz Merhamet Sahibi Allah Teâlâ'nın çok sevdiği kelimelerdir bunlar. Cenab-ı Hak, Kendisinin bu kelimelerle yadedilmesinden çok hoşlanır. Bu kelimeler "sübhânallâhi ve bihamdihî, sübhânallâhil azîm" kelimeleridir. Manevî değerinin yüksekliğinden olsa gerek, İmam Buhârî hazretleri, meydana getirdiği o çok değerli hadis kitabı Sahih-i Buhârî'nin en sonuna hitâmı misk olsun diye bu hadisi koymuştur.

Günde yüz defa bu mübarek kelimeleri tekrar etmek, insanın altı-yedi dakikasını ancak alır. Fakat manevî hayatına kazandırdıklarının çok fazla olduğunda şüphe yoktur.

Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi vesellemin zikir buketindeki bir diğer Allah'ı anma ifadesi "Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhil aliyyil azîm"dir. Türkçe manasını "Yüceler Yücesi Allah'ın güç ve kuvvetinden başka herhangi bir güç ve kuvvet yoktur" şeklinde verebiliriz.

Peygamberimizin bu duayı nazarlara sunumuyla alakalı rivayetlerden birkaçı şunlardır:

Bir gün Allah Resûlü, ordusunun önünde gaza için Hayber'e doğru yola çıkmıştı. Bir vadiden geçerken Ashabdan bazıları yüksek sesle tekbir getirmeye başladılar. Efendimiz: "Yavaş tekbir getiriniz. Çünkü siz ne sağıra dua ediyorsunuz, ne de gaibe sesleniyorsunuz. Muhakkak ki siz, her şeyi işiten ve size çok yakın olan Allah'a dua ediyorsunuz. O her zaman sizinle beraberdir" buyurdu.

Peygamberimizin arkadaşlarından Abdullah bin Kays diyor ki: "Ben bu sırada Peygamberimizin bineğinin arkasında

idim ve "lâ havle velâ kuvvete illâ billah" demeye başladım. Efendimiz sesimi işitti ve "Ey Abdullah" diye seslendi. Ben, "Buyur Ey Allah'ın Resûlü" dedim. "Ey Abdullah, sana Cennet hazinelerinden bir hazineyi haber vereyim mi?" dedi. Ben de "Haber ver Ey Allah'ın Resûlü anam babam sana feda olsun" dedim. Efendimiz, "O kelime, "lâ havle velâ kuvvete illâ billâh"tır" buyurdu."[93]

Peygamber Efendimiz'in bu duayı nazara verirken "Cennet hazinelerinden bir hazine" demesi gayet manidardır. Demek ki Cennetin de kendine göre hazineleri vardır, onlardan bir tanesi de bu zikir ifadesidir. Anlaşılan o ki, Cennet hazinelerinden biri olan bu zikri yapmak, insanı Cennete layık ve ehil hâle getirmektedir. Bu duayı manasını anlayarak ve tam duyarak söyleyebilenler, Cennete girenlerin tattıklarını tadacak, onların orada elde edecekleri keyfiyeti henüz dünyada iken elde edebileceklerdir. Bir başka yaklaşımla bu zikri çokça söyleyenler bir Cennet hazinesine sahip olacaklar ve bu sahipliğin faydasını hem dünyada hem de ahirette görecekler demektir.

OKUMA PARÇASI

Günlük Ne Kadar Evrad u Ezkar Okumalıyım?

Bu sorunun cevabını M. Fethullah Gülen Hocaefendi şöyle cevap veriyor: Herkesin, konumunun gerektirdiği temsil durumuna göre evrâd ü ezkârı olmalı. Meselâ ben, kendimi beş-on insanın okuduğu evrâd kadar evrâd okumaya mecbur hissetmeliyim. Ve kendi kendime demeliyim ki, "Madem o kadar insan sana teveccüh ediyor, öyleyse o teveccühün hakkını vermeli ve herkesten daha

93 Ahmet b. Hanbel, *Müsned*, 5/156.

çok Allah ile irtibatını kavî tutarak bir taraftan bu nimete şükretmeli, öte taraftan nimetin devamına talebini böyle dile getirmelisin." Evet böyle diyor ve bunu da tatbik etmeye çalışıyorum.

Buradan hareketle müezzin, imam, vaiz, müftü vb. değişik İslâmî hizmet ünitelerinin başında bulunan insanlar, temsildeki yerlerine göre evrâd ü ezkârlarını çoğaltmalı ve mutlaka Rabbleri ile olan münasebetlerini kuvvetlendirmeliler. Aksi hâlde bulundukları makamın hakkını eda etmemiş olurlar.

Lütfen, kimse "O kadar yoğun işin arasında vakit bulamıyoruz, gece geç vakitlerde eve yorgun olarak." geliyoruz vs. türünden mazeretler uydurmasın. Böyle uydurma mazeretlerin arkasına sığınanlar, dönüp günlük hayatlarına baksalar bir hiç uğruna ne kıymetli zamanlarını harcadıklarını görüp utanacaklardır. Bunu bir başka zaman ifade ederken "Türk insanı zamanzededir. Bazen bir bardak çay için saatlerini harcar, bazen de en hayatî işleri adına vakit bulamaz." demiştim. Evet, günlük hayatımızı murakabe ettiğimizde buna bir hayli misal bulabiliriz. Boş ve abes şeylerle zayi ettiğimiz dünya kadar zamanımız olduğunu söylemeye gerek yok... Şimdi bir taraftan böylesine cömertçe harcanan zaman, öte taraftan en hayatî mevzulara vakit bulamama, bunun telifini yapmada biraz zorlanacağız.

Netice itibariyle, bir kere daha hatırlatmalıyım ki; mutlaka herkesin evrâd ü ezkâra ayıracağı bir zamanı olmalı ve o bu konuda hiçbir mazeret ileri sürmemelidir.[94]

Tesbihatı İhmal Etmemeliyiz?

Tesbihat denilince aklımıza öncelikle namazlardan sonra yaptığımız tesbih ifadeleri gelir. Peygamber Efendimiz pek

94 M. Fethullah Gülen, *Fasıldan Fasıla*, 3/49.

çok hadislerinde, namaz sonlarında okunacak tesbihat ve duaları bildirmiş, bizlere de bunları yapmamızı tavsiye etmiştir:

Bir gün Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), "Ben size, sizi geçenlere erişebileceğiniz, sizden sonrakileri geride bırakacağınız ve sizin yaptığınızı yapandan başka hiçbir kimsenin sizden daha üstün olamayacağı bir şeyi öğreteyim mi?" diye buyurur. Bunun üzerine ashab:

"Evet, ey Allah'ın Resûlu (öğretiniz)" derler. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) de:

"Her namazın peşinden otuz üçer defa tesbih (subhanallah), hamd (elhamdülillah) ve tekbir (Allahu ekber) okursunuz" buyurur.[95]

Başka bir hadis-i şerifte ise bu mesele şöyle ifade ediliyor:

"Kim her namazın peşinden otuz üç defa Allah'ı tesbih eder, otuz üç defa Allah'a hamd eder ve otuz üç defa da Allah'ı tekbir eder, yüzü tamamlamak için de: "Lâ ilâhe illallahu vahdehu lâ şerike leh, lehülmülkü ve lehülhamd ve huve ala külli şeyin kadîr" derse, hata ve günahları deniz köpüğü kadar çok olsa bile bağışlanır."[96]

Evet, hadislerden tesbitahın ne kadar önemli olduğu anlaşılıyor. Biz, haklı veya haksız sebeplerle bazı zamanlarda tesbihatı ihmallerimize kurban verebiliyoruz. "Ne de olsa tesbihatı yapmak sünnet. Yapmasam da olur (!)" düşüncesini bir taviz olarak değerlendirmemiz lazım. Çünkü insanın fıtratı buna çok müsaittir. Öncelikle tesbihatı terk eden, zamanla namazların sünnetlerini terk edebilir. Ve bu durum

---

95 Ebû Dâvûd, *İmâre*, 20; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 5/196.

96 Müslim, *Mesacid*, 144.

insanı, -Allah korusun– namazların tamamen terkine kadar götürebilir. Bir mü'min, ibadet hayatında sünnetlere, bir manada insanın sahib-i sünnet ile yani Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) ile irtibata geçmesinin adı olarak bakmalı ve başta tesbihat olmak üzere sünnetleri hayatına hayat kılmalıdır.

Günlük hayatımız içinde bazen çok yoğun olabiliriz. Dolayısıyla bazen tesbihatı yapmadan namazı kılar kılmaz işimize dönmek zorunda kalabiliriz. Bu durumlarda bile tesbihat terk edilmemeli, mümkünse namaz sonrası ayak üstü dahi olsa tesbihat yapılmalı. Bu da mümkün değilse tesbihatı kazaya bırakmalı, müsait olduğumuz zamanlarda tamamlamalıyız.

Yukarıda hadis-i şerifte ifade edilen namazlardan sonra yaptığımız herkesin bildiği tesbihatın dışında bir de "Namaz tesbihatı" diye meşhur, diğerine göre biraz uzunca olan bir tesbihat daha vardır. Mana büyüklerimiz tarafından Kur'ân ve hadis edalı tesbih lafızları bir araya getirilerek oluşturulan bu tesbihatta, bilinen ve camilerde okunan tesbihata ek olarak okunması hadislerle tavsiye edilen dualar, salavatlar, esmâ-i hüsna ve ism-i âzam duaları yer almaktadır. Kendimizi tesbih mevzuunda kısıtlamadan namazlardan sonra bu tesbihatı yapmamız çok daha bereketli olacaktır.

OKUMA PARÇASI

Kasap Tahir'i İdamdan Kurtaran Tesbihat

Kunduracılar esnafından iri yarı, cesur bir adam, Afyon ve civarını haraca bağladığı için "Belâlı Tahir" diye tanınırken, hanımına sarkıntılık eden bir kişiyi öldürünce, "Kasap Tahir" diye anılmaya başlanmış.

Hem ellerinden hem ayaklarından prangaya vurulan idam mahkûmu Tahir, hücresinden hava almak için hapishane bahçesine çıkarıldığı zamanlarda bile bu zincir-

lerle dolaşırken, bir gün bahçede Üstad Bediüzzaman'la karşılaşır.

Üstad'ın "sûreti"nden "siret'ini okuyan Kasap Tahir, derdini ummana atmanın kıvranışı içinde:

– Ne olur bana dua buyurun! Kurtarın beni bu hâlden Hocam, diye yalvarıp yakarınca, Üstad:

– Bu sana takılan şeyler, senin idam mahkûmiyetinin zincirleri değildir. Senin tesbihindir bunlar!.. Sen namazına başla, tesbihini çek, ben de dua edeceğim, inşaallah kurtulursun, diye nasihatte bulunur.

O andan itibaren Allah dostunun gönül frekanslarıyla ihtizaza gelen Tahir, madden ve manen temizlenip tâhir (temiz) hâle gelir ve namaza başlar. Namaz sonunda kendisini bağlayan zincirlerin halkalarını bir bir sayar. Bir de ne görsün; tamı tamına otuz üç halkadır zincir. O andan itibaren o zinciri de tesbih edinir temiz Tahir...

Ve günler, haftalar, aylar derken, bir süre sonra Üstad'ın kerameti gerçekleşir ve daha önce rûhî hürriyetine kavuşan Tahir, 1950 affıyla da cismî hürriyetine kavuşur.[97]

Cevşen nedir?

Rabbimizi en güzel ifadelerle zikretmenin yollarından birisi de cevşen okumaktır. Arapça bir kelime olan Cevşen, sözlükte "bir tür zırh, savaş elbisesi" anlamına gelir. Esasında cevşen, Musâ el-Kâzım, Cafer es-Sâdık, Muhammed el-Bâkır, Zeynelâbidîn, Hz. Hüseyin ve Hz. Ali yoluyla Peygamber Efendimiz'e dayandırılan ve içeriğinde Cenab-ı Hakk'ın pek çok isim ve sıfatları bulunan bir dua kitabıdır.

Rivayete göre Asr-ı Saâdet'te cereyan eden savaşların

[97] İbrahim Refik, *Hayatın Renkleri*, s. 145.

birinde (bir rivâyette Uhud'da) muharebenin kızıştığı ve üzerindeki zırhın kendisini fazlasıyla sıktığı bir sırada Peygamber Efendimiz ellerini açarak Allah'a duâ etmiş, bunun üzerine gök kapıları açılarak Cebrâil gelmiş ve "Ey Muhammed! Rabbin sana selâm ediyor ve üzerindeki zırhı çıkarıp bu duâyı okumanı istiyor. Bu dua hem sana hem de ümmetine zırhtan daha sağlam bir emniyet sağlayacak." demiştir.

Daha sonraları cevşen, Şii imamları yoluyla Allah dostlarının eline geçmiş ve o günden bugüne pek çok Hak aşığı, Cevşeni evrad ve ezkarında okumuşlardır. Sünni imamlar Şii kaynaklarından geldiği için bu meseleye şüpheyle bakıp çok iltifat etmemişlerdir. Ehl-i sünnetin bu mevzudaki titizliği ve Şii kaynaklarına karşı hassasiyeti bu mübarek isimlerin sünni kaynaklarda yer almasına engel teşkil etmiştir.

Cevşen-i Kebîr, her biri Allah'ın isim ve sıfatlarından on tanesini ihtivâ eden yüz bölümden ibaret uzunca bir duâdır. Her bölümün sonunda "Sübhâneke yâ lâ ilâhe illâ ente'l-emâne'l-emân hallisnâ/ecirnâ/neccinâ mine'n-nâr" (Sübhânsın yâ Rab! Sen'den başka yoktur ilâh! Emân diliyoruz Sen'den, Koru bizi Cehennem'den!) ibaresi tekrarlanmaktadır.

Bu yüz bölümden yirmi beşinin başında "ve es'elüke biesmâik" ibaresi bulunmakta ve "yâ Allah, yâ Rahmân, yâ Rahîm" şeklinde Allah'a ait isimleri ihtiva etmektedir. Bu ifade ile başlayan her bölüm arasında ise genellikle üç paragraf hâlinde "Yâ hayra'l-Gâfirîn" ibaresiyle başlayıp devam eden değişik münâcatlar şeklinde duâlar yer alır. Böylece duânın tamamı Allah'a ait iki yüz elli isim ile yedi yüz elli sıfat ve münâcâtı kapsamış olur. Bütün bu münâcatların

ana gayesi, duânın muhtevasından ve her faslın sonunda tekrarlanan "el-Emân el-Emân hallisnâ mine'n-nâr" ifadesinden de anlaşılacağı gibi, dünya âfetlerinden ve âhiret azabından kurtuluştur.[98]

Bediüzzaman Hazretleri, Cevşeni Nasıl Anlatıyor?

Bediüzzaman Hazretleri, Cevşen'in Peygamber Efendimiz'in duâsı olduğunu ve onu okuduğunu şu ifadelerle anlatır:

"Öyle de, çok esmâya mazhar ve çok vazifelerle mükellef ve çok düşmanlara müptelâ olan insan, münâcâtında, istiâzesinde çok isimleri zikreder. Nasıl ki, nev-i insanın medâr-ı fahri ve elhak en hakikî insan-ı kâmil olan Muhammed-i Arabî (aleyhissalâtü vesselâm), *el-Cevşenü'l-Kebîr* namındaki münâcâtında bin bir ismiyle duâ ediyor, ateşten istiâze ediyor."[99]

Başka bir yerde ise Üstad Hazretleri, Allah'a yapılan dualar içinde cevşenin misli olmadığını ifade eder.[100] Cevşen'in Kur'ân'dan çıkan bir münâcât olduğunu ifade eden Bediüzzaman Hazretleri, muhtevasının Kur'ân'a uygun olduğunu söyler ve cevşen'in Efendimiz'in peygamberliğine işaret ettiği üzerinde durur.[101]

---

98 Davud Aydüz, "*Cevşen Üzerine*", Yeni Ümit Dergisi, sy. 51, s. 27.

99 *Sözler*, 24. Söz, Birinci Dal'ın sonu, s. 356; *Lem'alar*, 30. Lem'a, Beşinci Nükte'nin Hatimesi, s. 420; *Şuâlar*, 3. Şuâ, s. 53 ; 11. Şuâ, s. 232.

100 *Şuâlar,* 7. Şuâ, Âyetü'l-Kübra, Birinci Makamın On altıncı Mertebesi.

101 *Şuâlar,* 15. Şuâ, Beşinci, altıncı, yedinci, sekizinci küllî şehadetler; 3. Şuâ, s. 53; 11. Şuâ, Onuncu Mesele.

Cevşen, düzenli okunduğunda, okuyana şüphesiz ki maddî-manevî pek çok fayda sağlar. Bunun en önemli misali Üstad Hazretleri'nin kendi hayatıdır. Üstad Hazretleri cevşen'i okuma neticesinde gördüğü faydalardan şöyle bahseder:

"Münâfık düşmanlarımın maddî ve manevî zehirlerine karşı gerçi Cevşen ve Evrâd-ı Kudsiye-i Şâh-ı Nakşibend beni ölüm tehlikesinden, belki yirmi defa kudsiyetleriyle kurtardılar..."

"Kardeşlerim, merak etmeyiniz, Cevşen ve Evrâd-ı Bahâiye bu defa dahi o dehşetli zehrin tehlikesine galebe etti. Tehlike devresi geçti, fakat hastalık devam ediyor."[102]

OKUMA PARÇASI

Fethullah Gülen Hocaefendi Cevşenle Alakalı İddiları Nasıl Cevaplandırıyor?

M. Fethullah Gülen Hocaefendi bir sohbet meclisinde kendisine sorulan, "Cevşen hakkında Müslümanlar arasında farklı görüşler var. Bazıları onu baş tacı yaparken, bazıları da alabildiğine ilgisiz, hatta habersiz. Bu sebeple, bizleri Cevşen hakkında aydınlatır mısınız." şeklindeki soruyu şöyle cevaplandırıyor:

Cevşen ile ilgili pek çok düşünce ve görüş ortaya atılmıştır. Daha çok Şiî kaynaklardan gelmiş olması, Ehl-i Sünnet'in Cevşen'e karşı soğuk davranmasına sebep olmuştur. Ancak bizim Cevşen ile ilgili mülâhazamız biraz husûsiyet arz etmektedir. Onun için de başkalarına ait görüşlerin naklinden daha çok, biz burada kendi mülâhazamızı aktarmak istiyoruz:

102 *Emirdağ Lâhikası* I.

1. Cevşen halisane yapılmış bir duâdır. Onun hangi cümle ve kelimesi ele alınırsa alınsın, damla damla ihlâs ve samimiyet yüklü duâ takattur eder (damlar). Durum böyle olunca, Cevşen kime izâfe edilirse edilsin, özdeki bu hususiyete tesir etmemeli. Burada, "Bir sözün Efendimiz'e izafesiyle bir başkasına izafesi arasında fark yoktur." demek istemiyoruz elbette. Demek istediğimiz şudur: Cevşen'in asgarî vasfı onun bir duâ olmasıdır. Başka hiçbir özelliği bulunmasa, sadece onun bu özelliği bile, Cevşen'e bir değer ve kıymet atfetmek için yeterli bir sebeptir. Hâlbuki onun daha nice özellikleri vardır ki, diğer maddelerde bazılarına işaret edilecektir. Öyleyse, sadece senedine âit şaibeden dolayı Cevşen'i tenkit pek haklı bir davranış olmasa gerek.

2. Efendimiz'e ait sözlerin bütün beşer sözlerine bir rüçhâniyet ve üstünlüğü vardır. Ona ait beyan ve sözleri seçip tanımada maharet kazanmışlara gizli kalmayacak bir gerçektir ki, Cevşen baştan sona peygamberâne ifadelerle bezeli bir edâya sahiptir. Bu sebeple de duâda ona ait malzemeleri kullanmak hem önemli hem de kabule daha yakındır. Fakat yine de bu bir tercih meselesidir. Yoksa insan namazın dışındaki duâları hangi dille yaparsa yapsın bu durum duânın aslına tesir etmez; zira Cenab-ı Hak bütün dilleri bilir ve duâya icâbette sadece duânın samimi ve gönülden olmasını esas alır. Zaten dillerin ve renklerin ayrı ayrı oluşu O'nun kudretini ele veren âyetlerden değil mi?

3. Yukarıda da işaret ettiğimiz gibi Sünnî kaynaklar Cevşen'e yer vermezler. Sadece Hâkim'in Müstedrek'inde Cevşen'den birkaç fıkrayı görebiliriz. Onun dışındaki eserlerde ben şimdiye kadar, Cevşen'e ait ibare ve ifadelerin birkaçının bile nakledildiğini görmedim. Ancak bu tamamen senede ait bir husûsiyete dayanılarak alınmış müşterek tavrın tezâhüründen baş-

ka bir şey değildir ve Cevşen'in değerine menfî yönde etki edecek bir ağırlığı da yoktur. Nitekim Buhârî ve Müslim'in rivâyet ettiği pek çok hadîs var ki, aynı hadisleri çok küçük farklarla, hatta bazen aynı şekliyle Küleynî'nin el-Kâfî'inde yer almaktadır. Ne var ki, Ehl-i Sünnet âlimleri, Küleynî'den tek bir nakilde dahi bulunmamışlardır. Hâlbuki onda yer alan hadisler, Buhârî ve Müslim'de de yer aldıklarına göre hem senet hem de lâfız itibariyle cerhi söz konusu olmayan hadislerdir. Ancak, el-Kâfî'de yer alan hadisleri daha çok Şiî imamlar nakletmişler ve bu sebeple de Sünnîlerce, daha işin başında endişeyle karşılanmışlardır.

Cevşen için de aynı durum söz konusu olmuştur. Eğer Cevşen Şiî imamlar yoluyla nakledilmemiş olsaydı, öyle zannediyorum ki, bütün Sünnîlerce kabul görecek ve baş tacı edilecekti. Fakat Cevşen, sened yönüyle bir talihsizliğe uğradığı için, bunca insan sırf bu yüzden onun nurlu, feyizli ve bereketli ikliminden mahrum kalmıştır. Şu anda böyle bir talihsizliği önleyecek güçte de değiliz. Asırların birikimiyle vücut bulmuş böyle bir kanaati bertaraf etmek imkânsız olmasa bile çok zordur.

4. Bazen hadîs kriterleri ölçü olmayabilir. Ehlullahın Efendimiz'den keşfen hadîs alması hiç de az vaki olmuş hâdiselerden değildir. İmam Rabbânî der ki: "Ben, İbn Mes'ûd'dan, Muavvizeteyn'in Kur'ân'dan olmadığına dair rivâyetini görünce bu sûreleri farz namazlarımda da okumamaya başladım. Ne zaman ki, Efendimiz'den onların Kur'ân'dan olduğuna dair ihtâr aldım, ancak o zaman bu sûreleri farz namazlarımda da okumaya başladım". Bazılarının bizim Kunut duâsı olarak okuduklarımızı, Kur'ân'dan kabul etmesi de, yukarıda işaret etmek istediğimiz husûsa ayrı bir delil kabul edilebilir. Ve yine İmam Rabbânî'den bir misâl diyor ki: "Ben

bazı hususlarda İmam Şâfiî'yi taklîd ediyordum. Ancak bana İmam Ebû Hanîfe'nin peygamberlik mesleğini temsil ettiği ihsâs edildi. Ben de Ebû Hanîfe'ye iktida ettim...".

Bu durum da elbet belli kriter ve ölçü gerektirir. Yoksa önüne gelen herkes keşfen bir şeyler aldığını söyler ve ortalık bir sürü uydurma keşiflerle dolar. Ama bazı büyük zatları bu kategoriye dahil etmek çok büyük yanılgı olur. Onlar "Keşfen aldık" dediklerini mutlaka öyle almışlardır ve dedikleri de katiyen doğrudur. Ne var ki, bunları belli hadîs krıterleri içinde tahlîl etmek imkansızdır. Onun için de, hadîsçiler bu tür ifadelere iltifat etmemişlerdir. Ama onların iltifat etmemesi bu ifadelerin doğru olmadığı manasına da gelmez. Bütün bu söylediklerimiz Cevşen için de aynen geçerlidir. Onun için biz kesinlikle diyoruz ki, Cevşen manası itibariyle Efendimize ilhâm veya vahiy yoluyla gelmiştir. Daha sonra da ehlullahtan birisi bu Cevşen'i keşif yoluyla Efendimiz'den almış ve Cevşen bize kadar öyle ulaşmıştır.

Bu hususlara şunu da ilâve etmek faydalı olur kanaatindeyim. İmam Gazzâlî gibi bir allame, Gümüşhanevî gibi bir büyük veli ve Bedîüzzaman gibi bir sahip-kıran, Cevşen'i kabullenip onun vird edinmişlerdir. Cevşen'in me'hazindeki kuvvet ve kudsiyete ait başka hiçbir delil ve bürhân olmasa, sadece isimlerini verdiğimiz büyüklerin bu kabullenişleri ve yüz binlerce insanın Cevşen'e gönülden bağlanıp değer atfetmeleri, Cevşen hakkında en azından ihtiyatlı konuşmaya yetecek güç ve kuvvette delillerdir. Sadece senedine ait bir boşluktan dolayı Cevşen'e dil uzatmak en ılımlı ifadeyle bir haksızlıktır.[103]

---

[103] M. Fethullah Gülen, *Prizma*, 1/119-122.

Günümüz İnsanı İçin Hazırlanan Bir Zikir Kitabı: El-Kulûbü'd-Daria

Zikrin, tesbihatın, cevşenin ehemmiyetini bu kadar anlattıktan sonra şimdi de Efendimiz'den günümüze kadar yapılan günümüz insanı için en güzel zikirlerin toplandığı bir zikir kitabından bahsetmek istiyoruz: *el-Kulûbü'd-Dâria.*

Bu eser, muhterem M. Fethullah Gülen Hocaefendi tarafından başta, Nakşibendî-Hâlidî şeyhlerinden Ahmed Ziyâüddin Gümüşhânevî Hazretleri'nin derlediği üç ciltlik "*Mecmûatü'l-Ahzâb*" adıyla mâruf dua külliyatı olmak üzere, birkaç eserden seçilip derlenmiştir.

"*Mecmûatü'l-Ahzâb*" yaklaşık iki bin sayfalık bir zikir kitabıdır. Gümüşhânevî hazretleri, eserini talebeleriyle beraber dikkat ve itina ile hazırlamıştır. Mecmuada her bir hizbin müellifi, ismi, ne zaman ve ne şekilde okunacağı da yazılmıştır.

Bediüzzaman Hazretleri'nin hiç ara vermeden *Mecmûatü'l-Ahzâb*'daki hizipleri okuyup onları vird edinmesi, hiç şüphesiz, nurlu İslâm yolunun yolcuları için bu mecmuayı daha da önemli bir hâle getirmektedir.

el-Kulûbü'd-Dâria da (yaklaşık manasıyla "yanık sineler", demek olup, Kur'ân-ı Mübîn'de geçen 'tazarru/içi yanarak yalvarıp yakarma' ifadesini hatırlatmaktadır) tamamen bize ait bir vefasızlık örneği olarak okunmaya okunmaya artık unutulmaya yüz tutmuş *Mecmûatü'l-Ahzâb*'ı bir kere daha, özellikle de yeni nesillere sevdirmek ve onların da bu nadîde eserden istifade etmelerini sağlamak

amacıyla hazırlanan bir eserdir. Yaklaşık altı yüz sayfa civarında olan bu değerli eserde pek çok Allah dostunun çeşitli duaları yer almaktadır. Ayrıca eserin sonunda bizzat Hocaefendi tarafından yazılan câmî/kuşatıcı bir salât ü selam da yer almaktadır.

Yâd Et Allah'ı, Yâd Etsin Seni!

Allah'ı devamlı yâd edip, hatırda tutmanın fazileti her Müslümanca bilinen bir husustur. Daha fazla zikir, daha fazla yakınlık manasına gelmektedir. İnsanların Allah'a en yakını olan Efendimiz, hayatının hemen her ânında Allah'ı anmıştır. O, yemeğe başlarken ve bitirdiğinde; istirahate çekilirken ve uyandığında; tuvalete girerken ve çıktığında; evine, mescidine giriş ve çıkışlarında ve daha birçok zaman ve mekanda hiç unutmadığı Cenab-ı Hak'kı hep yâd etmiş, kul– Allah münasebeti adına da Müslümanlara dersler vermiştir.

Bütün kalbimizle inanıyoruz ki, bir Müslümanın hayatında, -namaz vakitlerinin dışında– Rabbisine ayıracağı bir vakti olmalı ve o vakitte, Yüce Allah'ı değişik ad ve ünvanları ile anmalıdır.

Evet, siz âlemlerin Rabbini, O'na yakışır bir şekilde anacaksınız. O da kendi mukaddesliğine yakışır bir şekilde sizi yâd edip şereflendirecek.

Siz, tesbihlerle, dua mecmualarıyla, cevşenlerle O'nu mırıldanacaksınız. O da size icabetle lütuflar yağdıracak. Böylelikle de *"Anın beni, anayım sizi"* (Bakara, 2/152.) âyetine mazhariyeti yaşayacaksınız.

Siz, rahat olduğunuz zamanlarda O'nu dilden ve gönülden düşürmeyeceksiniz. O da rahatınızı kaçıran olaylar karşısında size rahmet esintileri gönderecek.

Siz, dünyevî işleriniz arasında O'nu unutmayacaksınız ve geçiştirmeyeceksiniz. O da sizi hem dünyada ve hem de ahirette görüp gözetecek. Gâilelerinizi bertaraf edecek.

Siz, aşkın bir insan olarak yaşamaya azmedip O'nu hakkıyla zikredeceksiniz. O da sizin bu gayret ve azminizi ödüllendirip, yakınlığını gönüllerinize hissettirecek.

Siz, Müslümanlığın diğer emir ve yasaklarına uygunluk içerisinde hayatınızı geçirirken, bir de böyle ekstra kullukla Allah'a yöneleceksiniz. O da dünyada ve ukbada sizi mesut ve bahtiyar edecek. Sizin ekstralarınıza, O "ziyade" ile mukabelede bulunacak. Aklınıza hayalinize gelmeyen nimetlerle sizi perverde edecek.

Ve böylelikle siz, Allah'ın sizin üzerinizdeki muradını, tabiri diğerle yaratılış gayenizi tahakkuk ettirecek, "insan-ı kamil" olma yolunda çok önemli mesafeler katedeceksiniz. O da sizi ötelerde Peygamberlerle, sıddıklarla, şehidlerle, salihlerle beraber haşredecek. Cemalini size gösterip hafsalalarınızı aşan mazhariyetle şereflendirecek.

Evet günümüze kadar, Hak katında yüksek mertebelere ermiş olanlar, bu mevkilerini Allah Teâlâ'yı anmak ve O'nun yolunda yaşamak suretiyle elde edebilmişlerdir. İnsanlık semasının yıldızları olan Abdulkadir Geylânî, Şah-ı Nakşibendî, İbnü'l–Arabî, Gazzâlî, Rufâî, Ahmed Bedevî, Hasan Şazelî, İmam Rabbânî gibi nice büyükler, Allah'ı anmak ve bu anışın hakkını vermek suretiyle çok yüksek mertebe ve mevkilere ermişlerdir.

Konu ile İlgili Bazı Kaynaklar

- el- Kulûbu'd-Dâria, Define Yayınları
- Bir Kırık Dilekçe, Define Yayınları
- Bütün Varlığın Zikir Halkası Tesbihât, Define Yayınları
- Sabah - Akşam Zikirleri (Duâları), Define Yayınları
- Cevşen-i Kebir (Yasinli), Define Yayınları
- Hayatı Kuşatan Dualar, Define Yayınları
- Kur'an'da Dua İklimi, Yeni Akademi Yayınları

SORULAR

1- Peygamber Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) *"Cümdan'ı geçin, zira müferridler çoktan geçip gittiler." ifadesindeki "müferridler" kimlerdir?*

a- Allah'ı çokça zikredenler

b- Dillerinden tesbihatı eksik bırakmayanlar

c- Namazını dosdoğru kılanlar

d- Cihadda önde bulunanlar

2- Peygamber Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem), *"Sana yaptığında senden öncekilerin fazilette seni geçemeyeceği, senden sonrakilerin sana kavuşamayacağı bir amel öğreteyim mi?" diyerek tembihatı öğrettiği sahabi efendimiz kimdir?*

a- Hz. Osman

b- Hz. Ebû Ubeyde

c- Hz. Ebû Derda

d- Hz. Fâtıma

3- Zikrin en faziletlisi aşağıdaki ifadelerden hangisidir?

a- Estağfirullah

b- Allahu Ekber

c- Elhamdülillah

d- Lâ ilâhe illallah

4- Efendimiz'in, "Dile hafif, mizanda ağır, Rahman'a sevgili" ifadeleriyle anlattığı dua aşağıdakilerden hangisidir?

a- Sübhânallâhi ve bihamdihî, sübhânallâhil azîm

b- Lâ ilâhe illallah muhammedun resûlullah

c- Sübhânallah, elhamdülillah

d- Allahu ekber kebirâ, subhanallâhi kesîrâ

5- Aşağıdaki zikir ifadelerinden hangisi Efendimiz'in "cennet hazinelerinden bir hazine" olarak anlattığı zikirdir?

a- Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh

b- Estağfirullah el-azîm

c- Lâ ilâhe illallah muhammedun resûlullah

d- Sübhânallah, Elhamdülillah, Allahu ekber

6- Aşağıdaki hangi dua kitabı, Nakşibendî-Hâlidî şeyhlerinden Ahmed Ziyâüddin Gümüşhânevî Hazretleri'nin topladığı Mecmuatü'l-Ahzâb isimli kitabın özeti mahiyetindedir?

a- Bir Kırık Dilekçe

b- Zikir Bahçesi

c- el-Kulûbü'd-Dâria

d- Me'sur Dualar

6. İHLÂS

Amel bir cesetse ihlâs onda can, amel bir kanatsa ihlâs da diğer kanattır. Ne ceset cansız olabilir, ne de tek kanatla bir yere varılabilir. (M. Fethullah Gülen)

İhlâs Nedir?

Sözlükte "bir şeyi, içine karışmış ve değerini düşürmüş olan başka şeylerden temizleyip arındırmak, saflaştırmak" mânâlarına gelen ihlâs kelimesi, terim olarak "ibâdet ve iyilikleri riyâdan ve çıkar kaygılarından arındırıp sadece Allah için yapmak" anlamına gelir.

Daha geniş tanımıyla ihlâs, şirk ve riyâdan, bâtıl inançlardan, kötü duygulardan, çıkar hesaplarından ve genel mânâda gösteriş arzusundan kalbi temizlemeyi, her türlü hayırlı faâliyete iyi niyetle yönelmeyi ve her durumda yalnızca Allah'ın rızâsını gözetmeyi ifade eder.[104]

İhlâsı yakalamak isteyen bir mü'min, bütün varlığı ve benliği ile her türlü riya ve gösterişten uzak bir şekilde sadece ve sadece Allah'a kulluk eder, bütün amellerini

104 Râgıb el-İsfahânî, *Müfredât*, s. 155; Gazzâlî, *İhyâ*, 4/379-380.

O'nun rızasını kazanmak için yapar. Cenab-ı Hak, Kur'ân-ı Kerîm'de böylesi kullarını şu ifadelerle anlatır: "*Bizim yaptıklarımızın mükâfatı bize; sizin yaptıklarınız da size aittir. Biz O'na muhlis kullarız, ihlâsla (gönülden) bağlananlarız.*" (Bakara, 2/139) Allah'ın bu ihlâslı kulları, ibadetlerini Allah için yaparak gösterirler; nefisleri hoşlanmasa da bu hâllerine devam ederler ve Allah'a hamdetmekten geri kalmazlar.[105]

İhlâsın zıddı riyâdır. Riya, Allah rızâsı için yapılması gereken amele gösteriş katmak, insanlar görsünler diye yapmak demektir. Peygamber Efendimiz, "Şüphesiz Allah, sadece kendisi için ve kendisinin rızâsı için olmayan bir amelden başkasını kabul etmez."[106] buyurarak bu tehlikeye dikkatlerimizi çeker.

Allah'a ihlâs ile yönelen bir mü'min, ibadetlerini de Allah'ın emri olduğu için yapar. Kulluğun bir gereği olarak Allah'a hâlisane ibadet eder. İhlâslı kul, kendi vazifesini yapar, Allah'ın işine karışmaz. Nitekim "*İhlâsla ibadetinizi yalnız O'nun rızası için yaparak Allah'a kulluk ediniz.*" (A'râf, 7/29) âyet-i kerîmesi bu hakikati dile getirir.

İhlâs, Riyanın Panzehiridir

Az önce riyanın kısa bir tarifini yapmıştık. Burada konu üzerinde biraz daha detaylı durmak istiyoruz. Riya, özü-sözü bir olmamak, inandığı gibi hareket etmeyip, iki yüzlülük etmek, ibadet ve hayır için yapılan iyi şeyleri, gösteriş ve kendini beğendirmek için yapmak demektir. Riya, yapılan bütün

105 A'râf, 7/29; Yûnus, 10/22; Lokman, 31/32; Nisâ, 4/46; Zümer, 39/2; Mü'min 40/14.

106 Nesâî, *Cihad* 24.

hayırların ve ibadetlerin insanın yüzüne çarpılmasına sebep olan, Allah'a şirk-ortak koşmak anlamına gelen ve insanı cezaların en büyüğüne götüren bir huy olup, çok tehlikeli bir davranıştır.

Hemen hemen bütün insanlarda genellikle diğer insanların kalbinde yer alma duygusu, şöhret denilen gösteriş merak ve arzusu, toplumda dikkatleri üzerine çekme, mevki sahibi olma eğilimi az-çok vardır.

Riya pek çok kötü ahlâkın kaynağı ve insanların en zayıf damarıdır. Riyanın özü, insanlar arasında onların gönüllerinde yer etmek ve böylece hürmet ve saygı beklemek ve kendilerine iyi gözle bakılmalarını sağlamak amacıyla riyakâr görünmektir. Riyakâr insanlar Allah nazarında sevimsiz ve kınanmış kimselerdir. Böyle kimseler için Allah, "*Vay hâline şöyle namaz kılanların ki onlar namazlarından gafildirler (kıldıkları namazın değerini bilmez, namaza gereken önemi göstermezler). İbadetlerini gösteriş için yaparlar.*" (Mâun, 107/4-6) buyurmuştur.

Riyakârlık hiçbir zaman mü'min kişinin yapacağı bir davranış değildir. Allah riyakarlığı "münafıkların-iki yüzlülerin" huyu olarak nitelendirerek şöyle buyurmuştur: "*İki yüzlüler, Allah'ı (güya) aldatmaya çalışırlar. Oysa, O, onların aldatmalarını kendilerine çevirir. Namaza kalktıkları zaman üşene üşene kalkar, insanlara gösteriş yaparlar, Allah'ı pek az anarlar.*" (Nisa 4/142)

Müslümanlar hiçbir zaman, hiçbir işlerinde riyakarlık yapmamalıdırlar. Çünkü bir kayanın üzerindeki toprağı, yağmur nasıl yok ediyorsa, riya da bütün hayırlı işleri ve yapılan ibadetleri yok eder. Sebebi ise yapılan ibâdet ve hayırlarda,

Allah'ın rıza ve hoşnutluğunu kazanma niyeti yerine, insanlara gösteriş için yapılmasıdır. Cenab-ı Hak âyet-i kerîmede bu türlü amelleri şu temsille anlatır: "*Ey iman edenler! yardım ettiğiniz kimselere minnet etmek ve incitmek sûretiyle o sadakalarınızı boşa çıkarmayın! Allah'a da, âhirete de inanmadığı hâlde sırf insanlara gösteriş yapmak için malını harcayan kimsenin durumuna düşmeyin! Onun durumu, üzerinde azıcık toprak bulunan kaygan bir kayanın durumuna benzer ki, şiddetli bir yağmur iner inmez toprağı kayıverir, cascavlak kalır. Öyleleri işledikleri hiçbir şeyden sevap ve mükâfat elde edemezler.*" (Bakara, 2/264)

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) riyayı taşıdığı niyetten dolayı küçük şirke benzetmiş ve şöyle buyurmuşlardır: "Allah buyurdu ki; 'Ben şeriklerin şirkinden en müstağnisi ve münezzehiyim. Her kim yaptığı amel ve ibadette başkasını bana ortak yapar (riyakarlık eder)se o kimseyi bana ortak kattığı amel ile veya koştuğu şerikiyle baş başa bırakırım (amellerinin sevabından mahrum ederim)."[107]

Riyanın panzehiri ise ihlâstır. Mü'min, ihlâslı olduğu sürece riya uçurumundan kendisini uzak tutmuş olur. Allah dostlarından Ebü'l-Leys es-Semerkandî Hazretleri anlatıyor: "Allah rızasından başka maksatlar için ibadet edenlerin hâli, kesesine çakıl taşı doldurup çarşıya çıkan adama benzer. İnsanlar uzaktan kesesini dolu görünce, "Ne zengin adam!" derler. Hakkında böyle söylenmesinden başka ona hiçbir fayda gelmez. Çarşıdan bir şey almak istese, kesesindeki çakıl taşlarına kimse bir şey vermez."

---

[107] Müslim, *Zühd*, 46.

İhlâstan yoksun amel işleyen bir adamın kazancı, sırtında faydasız bir yük, insanlar katında tesirsiz ve geçersiz riyakârlık, ötede ise azaptır.

Konuyla ilgili şöyle bir olay anlatılır:

"Bedevinin biri mescidde acele ile öyle bir namaz kılar ki, durumu seyreden halife Hz. Ömer ikaz etmek zorunda kalır.

– Ey Allah'ın kulu, bu nasıl namaz böyle? Tavuğun yem yediği gibi. İyisi mi, sen şu namazını yeniden kıl!

Adam tutar yeniden kılar. Ama nasıl kılar? Acelesiz, ta'dîl-i erkâna riayet ederek.

Durumu seyreden Halife, namazdan sonra sorar:

– Sen söyle şimdi, hangi namazın daha güzel oldu?

Adam cevap verir:

– İlk namazım daha güzeldi?

– Niçin?

– Çünkü, der. Onu sadece Allah rızası için kılmıştım, bu ikincisini senin nezaretinde, senin rızan için kılmış oldum da ondan!"

İnsan işlediği amellerinde sadece Allah rızasını esas maksad yapmalı, çevresinde şunun bunun görmesini, beğenmesini asla hatırına bile getirmemeli, farzına, vacibine, sünnetine dikkat etmelidir.

Bununla beraber, farzlarda riya olmaz hükmü kesindir. Nerede olursa olsun namazınızı kılın, riya korkusunu hatırınıza bile getirmeyin. İnsanların oldukça derin gaflete daldıkları şu devirde hemen her yerde çekinmeden ibadetler eda

edilmeli, görenlerin vicdan muhasebesine de vesile olmalıdır. Bu hâliyle mü'min, Rabbisinin rızasını düşünür, onlar da vicdanlarının sesini dinlerler.[108]

OKUMA PARÇASI

Yıllardır Seni Bekliyorduk, Genç Adam!

Bir öğretmen arkadaşımız anlatıyor: Okulların tatile girdiği yaz döneminde boş durmayalım, milletimizin çocuğuna din ve diyanet adına bir şeyler öğretebilelim düşüncesi ile kaymakamlık oluru alarak Yalova merkez camilerinden Hayriye Camii'nin alt katında bulunan salonda Kur'ân-ı Kerîm'i okuma kursu açtık. Kursta İmam-Hatip lisesinde görevli dört-beş arkadaşla beraber görev yapıyorduk. İlgi beklenenden fazla olmuştu. Liselerden ve orta okullardan katılan öğrenci sayısı dörtyüzü geçmişti. Uzun yaz günlerinde sabahın sekizinden akşamın altı veya yedisine kadar dersler devam ediyordu. Yapılan işten arkadaşlarımın sonsuz zevk aldıklarını hissediyordum. Çünkü hiçbir ücret talep edilmeden sırf Allah rızası için Allah'ın kelamı ve dini öğretiliyordu.

Günler böylesine şen-şakrak geçip giderken ders yaptığımız salona giren on altı-on yedi yaşlarında bir genç, benim ismimi sorarak yanıma geldi. Kendisinin İzmit'ten geldiğini İmam Hatip lisesi öğrencisi olduğunu bildirerek bize Kur'ân-ı Kerîm okutmada yardımcı olmak istediğini söyledi.

İzmit'ten bir arkadaşımın adını da vermişti. Gencin bu içten teklifi çok hoşuma gitti. Hoşuma gitti de bu çocuk nerede barınacaktı? Nerede yatıp kalkacaktı? Ne yiyip ne içecekti? Haydi yiyip içmesini hallederdik de yatıp kalkma işi problem olacaktı. Aklımdan geçen düşünceleri İzmit'ten gelen gence söylediğimde cevabı hazır ve netti. O da Tuna boyuna gidenler gibi,

[108] Ahmed Şahin, *Olaylar Konuşuyor*, s. 78.

Çanakkale'ye gidip de gelmeyenler gibi serdengeçti bir tavır sergiliyordu:

– Hocam, ben Kur'ân-ı Kerîm okutulan sıraları ters çevirir, öğrencilerin oturdukları yere yatarım, sizden yiyecek içecek de istemem. Bana her gün bir tane ekmek verin yeter. Domates, biber de istemem. Yeter ki ben burada üç-beş tane öğrenciye Allah'ın kelamını öğreteyim o benim gıdam olur."

Ah kardeşim sen nerede yetiştin. Nereden çıktın? Kim sana bu ruhu verdi? Yediğin de, giydiğin de, içtiğin de sana helâl hoş olsun. Yıllarca hep seni bekliyorduk, hoş geldin.

İhlâs, Amellerimizin Ruhu ve Canıdır

Amelin salih olması onun canlılığına bağlıdır. Amelin ruhu ve canı ise ihlâstır. İhlâs, Rabbimize karşı davranışlarımızda, alacaklı gibi değil, verecekli gibi davranmanın, bir başka ifadeyle, Allah rızasına yönelik iş yapmakla beraber başka herhangi bir beklentiye girmemenin adı ve ünvanıdır.

İhlâs sadece Allah rızası için çalışmak değil, bununla birlikte başka bütün beklentilere de kalbin kapılarını sürgülemek demektir. Hak hoşnutluğu dışındaki beklentilerin önüne geçememek ise amellerin kirletilmesi manasına gelir. İhlâsın bu sırlı gücünden dolayıdır ki, Efendimiz, "Dinî hayatında ihlâslı ol, az amel yeter"[109] buyurur ve, "Her zaman amellerinizde ihlâsı gözetin; zira Allah, sadece amelin hâlis olanını kabul eder"[110] diyerek amellerin ihlâs yörüngeli olmasına tembihte bulunur.

---

[109] Münâvî, *Feyzu'l-Kadîr*, 1/216.

[110] Münâvî, *Feyzu'l-Kadîr*, 1/217.

Amel kirlenmesine bir örnek verelim: Diyelim ki arkadaşlarımızla beraber bir sohbet dinledik. Anlatılan konular, verilen örnekler bizim kalbimizi yumuşattı, gözlerimizi buğulandırdı, birkaç damla gözyaşı yanaklarımızdan süzülüverdi. Eğer o gözyaşlarımızı saklama imkanı varken öyle yapmayıp, arkadaşlarımızın bizim bu hâlimizi bilmelerine kapı açtı isek, yaptığımız bu işle, o güzel amelimizi kirlettik; o işi, ihlâslı amel konumunun dışına ittik demektir.

Evet, her şey Yüceler Yücesi Rabbimiz için olmalı, her hâlimizle ifade edilen, kendimiz değil, sadece O olmalıdır.

İhlâsın da kendisine göre dereceleri vardır. Herkes kendi kulluk seviyesine göre bir ihlâs ufku yakalayabilir. Bunu Hak dostları üç ana kategoride mütalaa etmişlerdir.

Birinci derecede, Peygamberlerin ve Peygamber varisi olarak hayatlarını onların gölgelerinde geçiren kurbiyet kahramanlarının ihlâsları gelir. Bu grubun mensupları dünyevî olarak da uhrevî bakımdan da herhangi bir beklentiye sahip değillerdir. Gözlerini sadece Allah Teâlâ'nın rızasına dikmiş, erişilmesi adeta imkansız yüksek ufkun temsilcileridir.

İkinci sırayı diğer Hakk dostları alır. Bu grubun temsilcilerinde de dünyevî herhangi bir beklenti yoktur. Ancak, cennetin o hafsalaları aşan güzelliği, cehennemin akılları dehşete düşüren fenalığı bu insanlarda mahşer günü affa mazhar olma beklentisini uyarır, sonsuz mutluluğa erme arzusu gönüllerinde yer eder.

Üçüncü ve son grupta yerlerini alanlarda ise cennet arzusu, cehennemden uzak olma düşüncesi olmakla beraber, dünyaya ait ama yine kendi seviyelerine göre bazı beklentiler

vardır. İbadet ederken ruhanî zevk duyma, manevî lezzetlerle tatmin olma, Hak yolunda koştururken hizmetin içerisine yerleştirilen o hazzı tatma gibi. Yoksa zengin olma, şöhrete kavuşma gibi beklentiler bu zatların gölgelerinde bile kendilerine yer bulamazlar.

Dünyaya ait olan tarafıyla ibadetlerin zevkine ereyim, Allah yolunda koşturmanın lezzetini tadayım, insanları Hakk'a yönlendirmek suretiyle öne çıkıp tanınayım... ahirete ait olanıyla ise ölümüm kolay olsun, kabrim cennet bahçesi hâline gelsin, mahşerin dehşetinden korunayım, tanıdıklarıma şefaat etmek suretiye onları kurtarayım... gibi düşünce ve beklentiler, cismaniyetin çekim gücünden hâlâ kendimizi kurtaramadığımızın işaretleridir.

OKUMA PARÇASI

Oduncu ile Şeytanın Kavgasından Kim Galip Çıktı?

Odunculukla hayatını kazanan bir zat vardı. Allah'a karşı kulluk vazifesini yapar, kimsenin ekşisine tatlısına karışmazdı. Bu kişinin bulunduğu köyün yakınında bir köy daha vardı. Onlar da dağda kutsal diye kabul ettikleri bir ağaca taparlar, ondan medet beklerlerdi. Oduncu bir gün, "Şunların Allah diye taptıkları ağacı kesip odun edeyim. Hem pazarda satarak ekmek parası kazanırım hem de bir kavmi Allah'a isyandan kurtarmış olurum, diye düşünerek Allah rızası için ağacı kesmeye karar verdi.

Dağa doğru giderken karşısına acayip suratlı pis bir adam çıkarak nereye gittiğini sordu. Oduncu:

– Halkın Allah diye taparak Allah'a isyan ettikleri ağacı kesmeye gidiyorum, dedi.

Adam oduncuya:

– Ben şeytanım. O ağacı kesmene müsaade etmiyo-

rum, deyince zahit oduncu, şeytana çok kızdı. Öldürmek için hücum ederek yere yatırdı ve üzerine oturup hançerini boğazına dayadı. Şeytan zahide:

– Ey zahit, sen beni öldüremezsin. Allah bana kıyamete kadar müsaade etmiştir. Fakat gel o ağacı kesme, seninle anlaşalım. Ben sana her gün bir altın vereyim, sen de ağacı kesmekten vazgeç. Hem el ağaca tapıyormuş, günah işliyormuş senin neyine gerek, altınını al işine bak, dedi.

Adam şeytanı bırakmıştı. Şeytan adama, akşam yatıp sabahleyin yastığının altına bakmasını söyledi ve anlaşarak ayrıldılar. Adam ağacı kesmekten vazgeçip evine dönmüştü. Akşam yatıp sabahleyin yastığının altına baktığında altın gördü. Memnun olmuştu. İkinci gün oldu. Fakat bu sefer şeytan altını koymamıştı. Adam kızıp baltasını aldığı gibi dağa ağacı kesmeye gitti. Yolda yine şeytanla karşılaştı. Adam şeytana iyice kızmıştı. Görünce:

– Seni sahtekar seni, kandırdın değil mi beni, diyerek üzerine hücum etti. Fakat evvelkinin tam tersine bu sefer şeytan adamı tuttuğu gibi altına aldı. Adam şaşırmıştı. Bu nasıl hâl der gibi şeytanın yüzüne bakıyordu. Şeytan:

– Hayret ettin değil mi? Niçin bana yenildiğinin sebebini söyleyeyim: Dün sen Allah rızası için ağacı kesmeye gidiyordun. Seni değil ben, dünyadaki bütün şeytanlar bir araya gelsek yine yenemezdik. Lakin şimdi Allah rızası için değil de, sana altını vermediğim için kızdığından gidiyorsun. İşte o yüzden bana mağlup oldun ve sana ağacı kesmene müsaade etmeyeceğim, dedi.

OKUMA PARÇASI

Şeytan, Bir Gencin İbadetini İhlâssız Kılma Adına Neler Yapar?

Şeytan, insanın en önemli hasmıdır. Onun gayesi yaptığımız amellerimizi boşa çıkarmak için türlü türlü

vesveseler vermektir. Bu vesveselerden birisi de "Riya korkusu ile tam ihlâslı yapamıyorum." düşüncesidir. Bu düşünce ile ibadetleri terk etmek en büyük hata olur. Şeytanın istediği zaten budur.

Şeytan bir vesvese ile insanı bırakmaz. İnsanın amelinden ne eksiltebilirse, sevabından ne azaltabilirse kendince onu kâr sayar. Mesela, namaz kılmak isteyen bir gençle şeytan arasındaki mücadeleye bakalım:

Şeytan önce genci ibadetten uzak tutmaya çalışır. Genç kararlı ise, şeytan bu defa ibadete başlama yaşını ileri atmaya çalışır: "Daha gençsin biraz gez, dolaş, hayatının tadını çıkar, sonra başlarsın!" der.

Genç bütün bu yönlendirmelere kanmayıp namaz kılmaya yönelirse, şeytan bu defa, "Namaz abdestini şimdi alma, ezan yeni okundu" diye vesvese verir. Genç abdestini alsa bu defa, "Daha vaktin var sonra kılarsın otur, sohbetini bitir." diye vesvese verir. Şeytanın niyeti, mesela ikindiyi geç kıldırtıp, sünnetini terk ettirmektir. Böylece genç sünnet sevabından uzak kalır. Bu da şeytan için bir kârdır.

Eğer genç namaza başlarsa bu defa da onun zihnini, unuttuğu, önemli-önemsiz şeylerle meşgul etmeye başlar. Namazından gafil olmasına sebep olmaya çalışır veya namazı "tavuğun yemini toplaması gibi" acele acele kıldırtır, böylece tadil-i erkana uymasına engel olur.

Her şeye rağmen genç namazını ihlâslı, huşu içinde kılarsa, şeytan son bir hileye başvurur. Genci etrafına baktırır ve "Benim gibi huşu içinde namaz kılan var mı?" diye düşünmeye sevk eder, gencin riyaya girmesine sebep olur. Böylece amel yine boşa gitmiş, sevap kaybedilmiş, şeytan kazanmış olur.

Bu örnekleri çoğaltmamız mümkündür. Burada mesele şeytanın vesveselerine uymamak, her şeye rağmen ihlâslı bir şekilde ibadetlerimizi yerine getirmektir.

Kaynağını Allah'tan alan kuvvet asla hüsrana uğra-

maz. Fakat araya menfaat ve riya düşüncesi girerse niyetimize göre karşılık alırız. Unutmamalıdır ki şeytanın her seviyedeki insanlar için oyunları, tuzakları vardır. Bizler bunları öğrenip, tedbirlerini almalıyız ki bu tuzaklara düşmeyelim.

Bediüzzaman Hazretleri İhlâsı Nasıl Anlatıyor?

Bediüzzaman Hazretleri, konuyla alakalı mütâlâlarını ifade ederken şunları söyler: "Ey insanlar! Fani, kısa, faydasız ömrünüzü bâki, uzun, faydalı, meyvedar yapmak ister misiniz? Madem istemek insaniyetin iktizasıdır; öyleyse Bâkî-i Hakikî'nin yoluna sarf ediniz. Çünkü Bâkî'ye müteveccih olan şey, bekanın cilvesine mazhar olur. Madem her insan gayet şiddetli bir surette uzun bir ömür ister, bekâya âşıktır. Ve madem bu fâni ömrü bâki ömre tebdil eden bir çare var ve manen çok uzun bir ömür hükmüne geçirmek mümkündür. Elbette, insaniyeti sukut etmemiş bir insan, o çareyi arayacak ve o imkanı bilfiile çevirmeye çalışacak ve tevfik-i hareket edecek. İşte o çare budur: Allah için işleyiniz, Allah için görüşünüz, Allah için çalışınız. Lillâh, livechillâh, lieclillâh rızası dairesinde hareket ediniz. O vakit sizin ömrünüzün dakikaları, seneler hükmüne geçer."[111]

Bir mü'minin gerek kulluk, gerekse hizmet hayatında ihlâsla yoluna devam etmesi için İhlâs risalesinde Üstad Hazretleri'nin işaret ettiği prensipleri şahsında yaşaması gerekir.

Mü'minin gayreti, ameli Allah rızası için olmalı. Bunun dışında bir maksat gütmemeli. Aynı yolda birlikte yürüdüğü kardeşlerini tenkit etmemeli, kendini onların üstünde görmemeli. Kardeşlik sırrıyla onlarla omuz omuza vermeli. Yan

---

111 Bediüzzaman Said Nursî, *Lem'alar*, 3. Lem'a, s. 21

yana yazılan üç tane bir, yüz on bir eder. Yani aynı davaya inanan Allah rızasını gözeten üç kişi yüz on bir kişi kuvvetindedir. Kuvvet ihlâstadır. Mûte'de üç bin kişilik Müslüman ordusunun doksan bin kişilik orduyu, Tarık bin Ziyad'ın Endülüs'te beş bin kişi ile doksan beş bin kişilik bir düşman ordusunu dağıtmasının sırrı budur. Aynı inanç ve idealleri paylaşan sayıca az gruplar, müşterek değerleri olmayan kalabalık grupları darmadağınık ettiğini tarih pek çok olayla ispat ediyor. Nitekim, "*Nice az sayıda bir birlik Allah'ın izniyle çok sayıdaki birliği yenmiştir.*" (Bakara, 2/249) âyet-i kerîmesi de bu hakikati dile getirir..

Bediüzzaman Hazretleri bu durumu şöyle açıklıyor: "Hakiki, samimi bir ittifakta her ferd, sair kardeşlerin gözüyle bakabilir ve kulaklarıyla işitebilir. Güya on hakiki müttehid (birleşen) adamın her biri yirmi gözle bakıyor, on akılla düşünüyor, yirmi kulakla işitiyor, yirmi elle çalışıyor bir tarzda mevcut kıymeti ve kuvvetleri vardır."[112]

İslâm'a hizmet, ihlâs ve samimiyetle yapılmalıdır. Sahabe gibi hizmette ileri, ücrette geri durmalıdır. Elde edilen başarıları da Allah'ın lütfu bilmeli, kendine en ufak bir pay çıkarmamalı. Hizmeti yaparken kendini öne sürmek, insanların gözüne girmeyi hedeflemek bile insanı gizli şirke götürür.

İhlâs Risalesinde Anlatılan Prensipler Nelerdir?

Bediüzzaman Hazretleri, ihlâs mevzuuyla alakalı, "en azından on beş günde bir okunmalı" kaydını koyarak Yirminci ve Yirmi Birinci Lem'a olan ihlâs risalelerini kaleme almıştır.

[112] Bediüzzaman Said Nursî, *Lem'alar*, İhlâs Risalesi, s. 252.

Üstad Hazretleri Yirmi Birinci Lem'a'nın başında ihlâsın iç dünyamıza yerleşmesi adına dört temel düstur ve prensip ortaya koymuştur. Şimdi bu düsturları madde madde inceleyelim:

1. *Hizmet-i Kur'âniyede bulunanları tenkid etmemek*: Bediüzzaman Hazretleri, Peygamber Efendimiz'in "mü'minler bir beden gibidir"[113] hadisinden hareketle iman ve Kur'ân hizmeti yapan insanları, tek bir vücut kabul ederek bir insanın vücuduna ya da bir fabrikaya benzetmektedir.

Bir insanın azaları birbirine rekabet etmediği ve bir fabrikanın çarkları birbiriyle rekabet edercesine uğraşmadığı gibi, Kur'ân hizmetinde bulunanların da birbirileriyle rekabet ederek uğraşmaları doğru değildir. Aksi takdirde insan vücudu vücut olmaktan çıkacağı, fabrika da sonuçsuz ve lüzumsuz kalacağı gibi, Kur'ân hizmetinde bulunanlar da ihlâsın verdiği manevî kuvvetten yoksun kalarak dağılırlar. Hatta Bediüzzaman Hazretleri'ne göre hakiki ihlâsın gereği, kendisine rakip olabilecek bir kardeşi hakkında kardeşlik hislerini besleyerek onun üstünlüğüyle iftihar etmektir.

Bu hususla alakalı olarak şöyle der: "Sakın birbirinize tenkit kapısını açmayınız. Tenkit edilecek şeyler kardeşlerinizin dışındaki dairede çok var. Ben nasıl sizin meziyetinizle iftihar ediyorsam, siz de Üstadınızın nazarıyla birbirinize bakmalısınız. Adeta her biriniz ötekinin faziletlerine nâşir olunuz."

2. *Dostluğu gözetmek*: Dostluğun, kardeşliğin ve arkadaşlığın hizmet-i Kur'âniyedeki önemine işaret eden Bediüzzaman Hazretleri, Kur'ân hizmetinde bulunanların

113 İbn Mâce, *Zühd*, 38.

kendi arkadaşlarının faziletleriyle iftihar etmeleri ve onların şereflerinyle şereflenmeleri gerektiğini ifade eder. Tasavvuf ehlinin Efendimiz'in veya şeyhin sevgisini temel alan "fenâ fi'r-Resûl ve fenâ fi'ş-şeyh" şeklindeki düsturlarına bağlı olmalarına karşılık Kur'ân hizmetinde bulunanların, kardeş sevgisini esas alan "fenafi'l-ihvan" düsturuna bağlı olmalarının daha doğru olacağını düşünen Bediüzzaman Hazretleri, "fenâ fi'l-ihvân" düsturunu şöyle izah eder: "Yani kendi hissiyat-i nefsaniyesini unutup kardeşlerinin meziyetleri ve hisleriyle fikren yaşamaktır."

3. *Amelde rızâ-i İlâhîyi gözetmek*: Bediüzzaman Hazretleri, bu düsturu açıklarken hizmet arkadaşlarına özetle şöyle der: "Amelinizde rızâ-yı ilâhî olmalı. Eğer ameli dolayısıyla Allah bir insandan razı olursa bütün dünya küsse ehemmiyeti yoktur. Eğer insanın amelini Allah kabul ederse, bütün halk reddetse tesiri yoktur. Allah râzı olduktan ve kabul ettikten sonra isterse ve hikmeti iktiza ederse halka da kabul ettirir, onları da râzı eder. Onun için bu hizmette doğrudan doğruya ve yalnız Cenab-ı Hakk'ın rızâsını esas maksat yapmak gerektir." Çünkü amelin (ibadetin) ruhu ihlâs olduğu gibi ibadetin kabul edilebilmesinin tek şartı da yine ihlâstır. Hatta Kur'ân'da "imanınızda ihlâslı olun" yerine "iman edin" cümlesinin kullanılması ihlâslı olmayan imanın zaten iman sayılamayacağına işaret etmektedir.[114]

Bediüzzaman Hazretleri, bu konuda en çok korkulan şeyin hizmet-i imaniye esnasında insanların rızasını gizli de olsa talep etmeye çalışmaktır. Birçok mektubunda bu konuya temas etmekte ve talebelerini bu konuda uyarmaktadır. Hatta kendisine övgü yağdıran birçok mektubu, sırf Allah rızâsına

114 Bakara, 2/13.

aykırı olmasın diye ya reddediyor ya Risale-i Nur adına kabul ediyor veyahut üzerine bazı notlar düşerek düzeltmeye çalışıyor. "Lütfi'nin arkadaşı Zeki" olarak imzasını atan bir talebesinin kendisine yazdığı bir mektubunda, "Aziz Üstad! Hizmetin göklerde gezsin ve siz destanlarda geziniz" şeklinde bir ifadeye yer vermesi üzerine Bediüzzaman'ın şu notunu görüyoruz: "Bu kardeşimin bu hissine iştirak etmiyorum. Rızâ-i İlâhî kafidir. Eğer O yâr ise her şey yârdır. Eğer O yâr değilse bütün dünya alkışlasa beş paraya değmez. İnsanların takdiri, istihsanı eğer böyle işte, böyle amel-i uhrevîde illet ise, o ameli iptal eder. Eğer müreccih (tercih ettirici) ise o ameldeki ihlâsı kırar. Eğer müşevvik (teşvik edici) ise saffetini izale eder."

4. *İhlâstaki manevî gücü fark etmek*: Bediüzzaman Hazretleri bu düsturu açıklarken "Bütün kuvvetinizi ihlâsta ve hakta bilmelisiniz." diyerek konunun önemine işaret eder. Ona göre ihlâslı olmak ya da haklı bir konumda olmak bizatihi insana güç kazandıran bir durumdur. İhlâsın insana ve topluma bu kadar güç kazandırmasındandır ki, haksızlar bile haksızlıkları içinde gösterdikleri ihlâs ve samimiyet yüzünden kuvvet kazanıyorlar. Çünkü başarı ve galibiyet için vasıflar ve vesileler önemlidir. Başka bir ifadeyle, bir kâfirde bulunan Müslüman bir sıfat, Müslüman'daki gayr-ı meşru sıfatına galip gelir, neticede Müslüman değil, kâfir başarılı olur.

Üstad Hazretleri ihlâsta bulunan güç ve kuvvete kendi hizmetini örnek vererek, yüz hatta bin misli fazla yardımcılara rağmen yirmi yılda İstanbul'da ve kendi memleketi olan Van'da yaptığı dinî ve ilmî hizmetin yüz mislinin Barla'da yedi-sekiz yılda gerçekleştiğini ifade eder ve şöyle der: "... Burada (Barla'da) ben yalnız, garip, yarım ümmî ve insafsız

memurların tarassudat (gözetleme) ve tazyikatları altında yedi-sekiz sene sizinle ettiğim hizmet yüz derece eski hizmetten daha fazla muvaffakiyeti gösteren manevî kuvvet sizlerdeki ihlâstan geldiğine katiyyen şüphem kalmadı."

Bediüzzaman Hazretleri'ne göre Allah da ihlâs sahiplerine özel bir önem atfetmektedir. Âdeta insanlardaki ihlâs gücü Allah'ın merhametini celbetmeye vesile oluyor, denilebilir. Bu manada birçok yerde kendisinin ve Nur Talebelerinin "istihdam edildiğinden" söz ederek, ihlâs ve sadakat sahibi olanların Allah tarafından istihdam edildiklerini dile getirir. Süleyman adında kendisine hizmet eden bir talebesinin yaptığı hizmet karşılığında maddî hiçbir şey kabul etmediğine dikkat çeken Üstad Hazretleri, o talebenin, hizmetini safi, hâlis ve Allah için yapmasından dolayı Allah tarafından istihdam edildiğini söyler.

OKUMA PARÇASI

İşte Bu da Çobanın İhlâsı!

Allah, kulunun ihlâsına binaen onu bela ve musibetlerden muhafaza eder. Bediüzzaman Hazretleri, hizmetini gören o an çay dağıtmakta olan Sıddık Süleyman'a: "Süleyman, sen hiç hapishaneye girdin mi?" der. Sıddık Süleyman, "Biz o hayırlara nail olamadık, üstadım." diye cevap verir. Bunun üzerine Üstad Hazretleri, "Hulusi ile senin ihlâsına binaen o vazife kaldırıldı." der.

Bediüzzaman Hazretleri, "Bütün kuvvetinizi ihlâsta ve hakta bilmelisiniz." diyor. Allah'a ihlâsla yönelenin duası kabul olunur. İşini ihlâsla yapan muvaffak olur. M. Necati Sepetçioğlu'nun Anadolu Efsaneleri adlı kitabında anlatılan olay, bu hakikati çok güzel bir şekilde ifade ediyor:

Anadolu'da bir beldede içki müptelası kalendermeşrep biri ölünce imam başta halk cenaze namazını kılmıyor. Hanımı, vefat eden eşini sırtına alıp dağlara doğru götürüyor. Rastgeldiği çobandan yardım istiyor. Birlikte eşini toprağa gömüyorlar. Kadın, çobana, "Bir de dua eder misin?" diyor. Çoban, ben dua bilmem ama deyip ellerini kaldırıyor, sessiz mırıltılarla bir iki cümle söyleyip duayı bitiriyor.

Kadın köyüne, evine dönüyor. Köyün ileri gelenleri, hatta imam, rüyalarında ölen adamı cennetlik manzaralar içinde görüyorlar. Derken durum sesli konuşuluyor. Herkes sebebini araştırmaya başlıyor. Nihayet kadına sormaya karar veriyorlar. "Eşini nereye gömdün, nasıl gömdün? Durum böyle böyle!" diyorlar. Kadın olup biteni bütün sadeliği ile anlatıyor. "Benim yaptığım bir şey yok! Ne varsa o çobanın duasında!" diyor.

Çobana gidiyorlar. "Adamı gömdükten sonra dua etmişsin, ne dedin?" diyorlar. Çoban da: "Allah'ım! Buralardan gelip geçenlere Tanrı misafiri, senin misafirin diye azığımdan yedirdim, sütümden içirdim. Ben de bir misafir gönderiyorum, şanınca ağırla Allah'ım!" dedim, diyor.[115]

İşte bu da çobanın ihlâsı! İhlâs, uzakları yakın eder, azı çok eder, değersizi değerli hâle getirir. Süleymaniye Cami yapılırken başkalarından yardım almayı yasaklayan Sultan Süleyman'ın haberi olmadan bir işçiye ayran ikram eden yaşlı kadının ayran bakracının rüyada görülen terazinin bir kefesinde Süleymaniye'den ağır gelmesinin hikmeti ihlâstır.

İhlâsı Kazanma ve Koruma Yolları Nelerdir?

Bediüzzaman Hazretleri, ihlâs risalesinde ihlâsı kazanmanın ve muhafaza etmenin en etkili iki sebebinden bahseder. Bu sebeplerden birisi ölüm düşüncesidir ki biz buna "dünyanın

---

115 M. Necati Sepetçioğlu, *Anadolu Efsaneleri*, s. 17.

fani olduğu şuuruyla yaşama" da diyebiliriz. İkincisi ise her an Allah'ın huzurunda yaşıyor olma duygusudur ki buna da "murâkabe şuuru" diyoruz. Gerçekten de bu iki önemli husus, bilinip pratiğe taşınabildiği ölçüde insana ihlâsı kazandıracak, daha doğru bir ifadeyle Allah Teâlâ, Kendisi ile kulları arasındaki bu sırrı, mü'min kullarının gönlüne yerleştirecektir.

Konunun özeti, Bediüzzaman Hazretleri'nin ifadesiyle şudur: "İman-ı tahkikînin kuvvetiyle ve marifet-i Sânii netice veren masnuattaki tefekkür-ü imanîden gelen lemeât ile bir nevi huzur kazanıp, Hâlık-ı Rahîmin hâzır, nâzır olduğunu düşünüp, O'ndan başkasının teveccühünü aramayarak, huzurunda başkalarına bakmak, medet aramak o huzurun edebine muhalif olduğunu düşünmekle o riyadan kurtulup ihlâsı kazanır."[116]

Bu ifadeye göre insanda murâkabe duygusunun oluşabilmesi için, ondan önce tefekkür ve marifet duygularının gelişmesi gerekmektedir. Evet, her insan kolayca Cenab-ı Allah'ın ilim ve kudretiyle her yerde var olduğunu ve her şeyi gördüğünü, dolayısıyla da kendisinin bütün söz, davranış ve kalbî eğilimlerine muttalî olduğunu fark edemez, bu şuura hemen uyanamaz. Bundan önce o insan "tefekkür" etmeli ve "Allah bilgisi" de denilen "marifetullah"a uyanmalıdır.

Murâkabe şuuru, insanın kontrol ediliyor olduğu bilinciyle yaşaması demektir. İhlâsı elde edip onu korumak isteyen her bir mü'min, Cenab-ı Hak tarafından her an görülüyor, kontrol ediliyor şuuru ile yaşamalı. Bu anlayış seviyesi, mü'minin davranışlarını, konuşmalarını ve hatta kalbî eğilimlerini bile etkiler. Bu düşünceye sahip bir mü'min hayatını

[116] Bediüzzaman Said Nursî, *Lem'alar*, 21. Lem'a.

şu idrak ufkunda devam ettirirler: "Mademki Yüce Allah, bizi her zaman olduğu gibi şu anda da görüp duymaktadır. Ve mademki bizler aslında her zaman O'nun huzurundayız ve O bizimle beraber. Öyleyse hareketlerimiz, sözlerimiz ve düşüncelerimiz hep O'nun rızasına uygun olmalı." Tersinden ifade edilecekse, "mademki Rabbimiz bizim her hâlimize nigahban bulunuyor, öyleyse bizden O'nun beğenmeyeceği hiçbir söz, amel ve kalb kayması zuhur etmemeli."

Zaten O beğenip razı olduktan sonra başkaları bizi beğenmiş veya beğenmemiş, önemi yoktur. O razı olduktan sonra bütün halk reddetse tesiri yoktur. Allah Teâlâ razı olduktan sonra isterse ve hikmeti iktiza ederse bizzat talep edilmeden başkalarına da kabul ettirip onları da razı edebilir. Yoksa insanların beğenisi bizzat talep edilmez, peşine düşülmez. O'nun için doğrudan doğruya O'nun rızası esas maksat yapılmalıdır.

Kontrol ediliyor şuuru ile yaşama, insanı bu düşüncelerle bütünleştirir. Kalbi saflaştırır. Mâsivâ denilen Allah başka her şeye karşı kalbi kapalıdır. Böyle bir kalbin sahibi de her adımını fevkalade dikkatli atar. Bir lokmada bir bakmada batma tehlikesi olduğu bilinciyle hayatını yönlendirir. Akıbet endişesi onu laubaliliğe girmekten alıkoyar. Ciddiyet ve vakar onun ayrılmaz parçası olur. Kalbine gelen yabancı fikir ve düşüncelerle devamlı mücadele eder. Onun bu gayret ve didinmesini Sonsuz Merhamet Sahibi karşılıksız bırakmaz, kalbine ihlâsı yerleştirir.

Murakabe şuurunu tam anlamı ile kavrayan insan, kalbini tek başına arındırıp yüceltebilir, onu sürekli biçimde çekingenlik ve korku hâlinde tutarak hayatın her

türlü kirinden ve lekesinden uzakta kalmasını sağlayabilir. Bütün bunlar ise kalbin bütün çirkin duygu ve düşüncelerden temizlenip, ihlâs ve samimiyetle dopdolu hâle gelmesi manasına gelmektedir.

Mü'min, hangi konumda olursa olsun her zaman ihlâsını muhafaza etmeli, karşısına çıkabilecek engellere takılıp kalmamalıdır. Şeytanın, onu bu kutsî vazifeden alıkoymak istediğini bilmeli, manileri def ederek yoluna devam etmeli. İhlâsı korumak için Allah'ın bizi her zaman gördüğünü akıldan çıkarmamak, geçici şeylere bel bağlamamak yolumuzun sonunda ölümün olduğunu düşünerek hesap duygu düşüncesiyle iyiliklerimizi çoğaltmak gerekir.

OKUMA PARÇASI

Lavaboya Döktüğüm Sütün Hesabını Mahşerde Allah'ım Bana Sorar mı?

Hesap deyince aklımıza aşağıdaki yaşanmış hikâye geldi. Hadiseyi yaşayan öğretmen arkadaşımız anlatıyor:

Yalova Lisesi'nde öğretmenlik yaptığım yıllardı. Mubarek Ramazan ayı gelmiş, Yalova Lisesi öğrencilerinin hemen hemen yüzde doksanı oruç tutuyordu. Ramazan ilk günlerinde kantinciler bile bu olayı şaşkınlıkla karşıladılar çünkü onlara göre Yalova Lisesi gibi bir okulda bu oran çok yüksekti. Öğrencilere satmak üzere kantine getirdikleri börekler, tostlar, açmalar, ayran ve gazozlar ellerinde kalmıştı. Allah Allah bu olacak şey değildi! Oruç tutmayan az sayıda öğrenci ise oruç tutan arkadaşlarına karşı nezaketsizlik olmasın diye onların arasında bir şeyler yiyip içmekten özenle kaçınırlardı.

Bir sabah okula gittiğimde dersime girmek üzere sınıfa doğru giderken koridorun başından bir kız öğrenci-

nin, "Öğretmenim bir şey sorabilir miyim?" diyerek bana doğru yaklaştığını gördüm.

– Buyur kızım ne soracaksın, dediğimde çocuk siyah boncuk gibi gözleri ile biraz hüzünlü biraz da sıkıntılı yüzüme bakarak şu soruyu sormuştu.

– Öğretmenim, ben anne ve babamdan gizli oruç tutuyordum. Annem oruç tuttuğumu fark etmiş olacak ki sabah okula gelirken elime bir bardak süt vererek, "Bu sütü iç de okuluna öyle git!" dedi. Ben de annemin dalgınlığından istifade ederek bardaktaki sütü lavaboya döktüm ve anneme de, "İçtim anneciğim!" dedim. Öğretmenim acaba lavaboya döktüğüm sütün hesabını mahşerde Allah'ım bana sorar mı?"

Ben heyecandan ne diyeceğimi şaşırmıştım. Soruyu soran ben olabilirdim. Acaba bu olay karşısında Rahmeti sonsuz Rabbim bana o sütün hesabını sorar mıydı?

Konu ile İlgili Bazı Kaynaklar

- İhlâs, Uhuvvet Ve Hücumât-ı Sitte Risaleleri Üzerine, Şahdamar Yayınları
- Kullukta Dört Esas, Işık Yayınları
- İhlas Risalesi (20. ve 21. Lem'a), Nil Sesli Yayınları

SORULAR

1- "İhlâsı yakalamak isteyen bir mü'min, bütün varlığı ve benliği ile ……. sadece ve sadece Allah'a kulluk eder, bütün amellerini O'nun rızasını kazanmak için yapar." cümlesindeki noktalı yere aşağıdaki ifadelerden hangisi gelmelidir?

a- her türlü günahtan uzak bir şekilde

b- her türlü riya ve gösterişten uzak bir şekilde

c- her türlü şatafattan arınmış olarak

d- her türlü lezzeti bir kenara itip

2- Aşağıdakilerden hangisi İhlâs Risalesi'nde anlatılan prensiplerden birisi ***değildir****?*

a- Hizmet-i Kur'âniyede bulunanları tenkid etmemek

b- Dostluğu gözetmek

c- Riya ve gösterişten uzak durmak

d- Amelde rızâ-yı ilâhîyi gözetmek

3- Efendimiz hangi günaha "gizli şirk" demiştir?

a- Zina

b- Riya

c- Faiz

d- Ucb

4- "Yumuşak konuş ki, kalblerin kapıları açılsın; sıcak kalbli ol ki, vicdanlar düşüncelerine "buyur!" etsin; ihlâslı davran ki, …….!" cümlesindeki boşluğa aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

a- tesirin sürekli olsun

b- Hakk'ın rızasını kazan

c- cennete ehil hâle gel

d- muhlisinden olasın

5- İhlâs risalesi Risale-i Nur Külliyatı içerisinde nerede geçmektedir?

a- On Dokuzuncu Lem'a

b- Yirmi ve Yirmi Birinci Lem'a

c- Yirmi Birinci Söz

d- Yirmi İkinci Lem'a

7. TEVEKKÜL

Bin bir tecrübe ile sabittir ki, "Şu dinamiklerle hedefe varılır." dendiğinde, çok geçmeden o dinamikler zîr ü zeber olmuştur. Bize düşen, canımızı dişimize takıp, Allah'a tevekkül içinde çalışmaktır. (M. Fethullah Gülen)

Tevekkül Nedir?

Tevekkül, gerekli tüm gayreti göstererek, her türlü tedbiri aldıktan sonra işi tam bir inançla Allah'a havale etmenin adıdır. Yani tevekkül, dine veya dünyaya ait herhangi bir hususta, alınacak bütün tedbirler alındıktan, konu ile ilgili tüm girişimler yapıldıktan sonra, o işin neticesinin Allah'a bırakılmasıdır.

"*Müslümanlar sadece Allah'a dayanıp güvensinler.*" (Âl-i İmrân, 3/122) âyeti bize tevekkülü anlatır. Peygamber Efendimiz de Müslümanlara tevekkülü tavsiye eder: "Eğer siz Allah'a hakkıyla tevekkül ederseniz, o sizi kuşu rızıklandırdığı gibi rızıklandırır."[117]

Tevekkül kalple ilgili bir hâl olduğu için, bedenle çalışıp kazanma tevekküle zıt ve engel değildir. Bu, bedenle

[117] İbn Mâce, *Zühd*, 14.

kulluğun gereklerini yapmak, kalple Allah'a bağlanmak ve yetecek kadar şeylerle yetinmek şeklinde ifade edilir.

Allah'a tevekkül, O'nun kendisi için seçtiği nimet ve musibet, ferah ve sıkıntı anlarının tümünde Allah'ı yeterli bulmanın gereğidir. Bir işin neticesi itibarıyla doğruluğunun bilgisi insandan gizlenmiştir. Allah'ın insan için seçtiği, onun kendisi için seçtiğinden daha üstündür.

Tevekkül, her işte Allah'a tam güven ve O'nun tercihine teslim olmaktır. Bunun göstergesi de musibetler ve belalar karşısında sabırlı olmaktır.

OKUMA PARÇASI

Tevekkül Üzerine Bazı Nükteler

İmam Fahruddin Râzî der ki: "Tevekkül bazı cahillerin zannettiği gibi insanın kendini ihmal etmesi demek değildir. Böyle olsaydı istişare emri, tevekküle engel olurdu. Tevekkül insanın zâhirî (görünür) sebeplere uyması fakat kalbini onlara bağlamayıp Hak Teâlâ'nın, korumasına dayanması demektir..."

***

Gemimizi mükemmel olarak yaptıktan sonra okyanusu aşarak sahile vardığımız takdirde bunu Allah'ın (celle celâluhû) bir lütfu bilecek ve O'na hamd ve şükredeceğiz. Zira o dağ gibi dalgalara ve muhtemel fırtınalara geminin mükemmeliyeti, kaptanın ustalığı karşı koyamaz.

Gemimizi mükemmel yapmak, sebeplere teşebbüse misaldir. Bu teşebbüsü yaptıktan sonra sahile selametle çıkmaktan ibaret olan neticeyi Allah'ın (celle celâluhû) lütfundan beklemek de tevekkülün ta kendisidir.

***

Bir menkıbede anlatılır:

Hz. Süleyman, bir karıncanın bir sene boyunca ne yiyeceğini sormuş: "Bir buğday" demişler. O da denemek için bir karıncayı bir kutuya koymuş ve içine de bir tane buğday atmış.

Bir sene sonra kutuya açıp baktığında karıncanın, buğdayın sadece yarısını yediğini görmüş. O'na "Sen, senede bir buğday yemez miydin?" diye sorunca karınca,

"Yâ Süleyman! O, rızkımı Rezzâk ü Kerîm verirken öyle idi. Ama rızk senin vasıtanla gelince, senin ileride ne yapacağını bilemedim. Ya beni unutursan.. ki sen unutabilirsin. Ama Rabbim, mahlûkatından hiç kimseyi asla unutmaz. İşte onun için ihtiyatlı davrandım." demiş.

Huzurlu Yaşamanın Yolu, Tevekkül Etmekten Geçer

Tevekkül etmeyen insan, hayatın önüne koyduğu problemler karşısında bunalır ve kendisini kuşatan endişeler sebebiyle, ruh sağlığı bozulabilir. Tevekkül etmemek demek, insanın altından kalkamayacağı yüklerin altına girmesi demektir. Allah, insanlara altından kalkamayacakları yük yüklemez ama insanlar, tevekkül etmeyerek gidip o yüklerin altına kendileri girerler.

Bediüzzaman Hazretleri Allah'a tevekkül eden adamla, tevekkül etmeyen adamın durumunu bir hikâyeyle bize şöyle anlatır:

Bir adam güçlü bir kaptanın yönettiği gemiye yükleriyle birlikte biner. Kaptana güvenir, yükünü yere koyar, üzerine oturur, yolculuğuna güven içinde devam eder. Diğer adam yükünün çalınacağından korkar. Kaptanın adaletine, koruyuculuğuna güvenmez. Tedbir almak için

yükünü sırtında taşır. Yolculuk uzadıkça sırtındaki yük, onun gücünü iyice zayıflatır ve sonunda tüm takatini kaybeder. Değil yükünü korumak, kendisini bile ayakta tutamaz. Dahası bu davranışı, kaptanın gücünü hiçe aldığı anlamında yorumlanır ve o cezalandırılır.

İşte tevekkül etmeyen adamın durumu da böyledir. Kişi hem enerjisini bitirir hem elinden bir şey gelmez hem de Yaratıcı'sına iman zaafiyeti içerisinde olduğu için cezalandırılır.

Bediüzzaman Hazretleri, "Allah'a tevekkül ettim" diyen bir insanın; "sefine-i hayatta (hayat gemisinde) kemal-i emniyetle hadisatın dağlarvari dalgaları içinde (hayatın büyük zorlukları karşısında) seyerân" edeceğinden bahseder.

Bütün dünya ağırlıklarını Kadir-i Mutlak'a emanet eden insan, rahat eder. Bu tevekkülü gösteren insan, mutluluğu yakalamış demektir. Çünkü "İman tevhidi, tevhid teslimi, teslim tevekkülü, tevekkül saadet-i dareyni (iki dünya saadetini) gerektirir."[118] Bu tevekkülü gösteremeyen insan ise dünyanın yükü karşısında ezilip kalabilir.

Bazı insanlar da hazırın yükünü üstlenmenin yanı sıra, geleceğin yükünü de sırtlarına yüklenirler. Geçmişte yaşanılan olumsuzluklar ve gelecekte de benzer olaylar yaşama ihtimali, kimi insanı endişelere sevk eder. Oysa bu endişeler, insanın gücünü tüketir. İnsan bugün için yaşayacağı hayatın gücünü hem geçmişe hem geleceğe dağıtmış olur ve yaşadığı hayata karşı zayıf kalır.

Oysa insanın hayatta dayanacağı bir güce ihtiyacı vardır.

[118] Bediüzzaman Said Nursî, *Sözler*

İnsan gelecekte de kullanmak üzere ihtiyaç duyduğu bütün hayat enerjisini bugünden tüketirse, gelecek için yaşamaya enerjisi kalmaz.

OKUMA PARÇASI

Her İki Yumurta da Çift Sarılı Çıkmıştı!

Evin kapısı vurulduğunda, yaşlı kadın güçsüz bacaklarıyla hole doğru ilerledi. Gelenler, oğlunun asker arkadaşlarıydı.

Her ikisi de elini öptükten sonra, uzun boylu olanı:

– Pek fazla vaktimiz yok anneciğim, dedi. Yarım saat izin koparıp hayır duanı almak istedik.

Kadın, büyük bir telaşla:

– Olmaz öyle şey, diye atıldı. Bir şeyler yedirmeden sizi bırakır mıyım hiç!

Yaşlı kadın, bu sözleri eşinin ve oğlunun sağlığındaki günlerden kalan alışkanlıkla bir çırpıda söylemiş, fakat işin nereye varacağını düşünmemişti.

Diğer asker, saatine baktıktan sonra:

– Peki anacığım, diye karşılık verdi. Karnımız tok ama yine de ikişer yumurta kırarsan yeriz.

Esasında delikanlı, kadına zahmet vermemek için böyle demiş ve bahçede de tavukları gördüğünden, işi en basit şekliyle geçiştirmek istemişti. Onların son günlerde sadece iki yumurta yaptığını ve evde de başka bir şey bulunmadığını nereden bilecekti?

Yaşlı kadın mutfağa doğru yönelirken, şimdi yan odada oturan gençlerle birlikte askerlik yaptığı sırada vatan hainleri tarafından şehit edilen yavrusunu düşünüyordu. O da arkadaşları gibi sahanda yapılan yumurtayı ne kadar çok severdi?

Kadın, titrek elleriyle yumurtaları kırmaya çalışırken ister istemez üzülüyor ve misafirlerine, fakirliğini hisset-

tirmemenin çarelerini arıyordu. İyi ama çocuklar ikişer yumurta dedikleri hâlde, tabaklarında sadece birer yumurta gördüklerinde ne olacaktı?

Yaşlı kadın daha fazla bir şey düşünemedi. Ve acizliğin verdiği tevekkülle yumurtaları alıp kırdığında, nurlu yüzü sevinç gözyaşlarıyla ıslandı. Her iki yumurta da çift sarılı çıkmıştı.

Tevekkül Anlayışı, Endişeleri Giderir

Geleceğe ait "Ya" ile başlayan cümleler endişenin ifadesidir. "Ya imtihanı kazanamazsım.." "Ya hasta olursam".. "Ya işimden olursam".. "Ya ölürsem." Bütün bu, "ya"lardan kurtulmanın tek çaresi tevekküldür.

Oysa gelecek henüz yaşanmamıştır. Vehimlerle kurşunlarını bitiren asker, düşmanla karşılaştığı zaman çaresiz kalabilir. Vücut enerji depolamadığı zaman, zor durumda kalınca iflas eder. Bu endişelerle kendi gücünü bitiren insan, tevekkül etmediği için, Cenab-ı Hakk'ın gücünü de arkasında göremez.

Tevekkülde, Cenab-ı Hakk'ın yarattığı her durumu tereddütsüz beğenmek ve kabullenmek vardır. Çünkü tevekkül eden kişi, sebepleri yerine getirir ama kendi iradesiyle bir şey yapamayacağının farkındadır. Gereksiz endişelerin pençesinde kıvranmaz. Her şeyi esas sahibine verir, kendisine övüneceği bir şey bırakmaz ve mânevî sevinç ikliminde huzur bulur.

Çünkü tevekkülde huzur ve sürekli bir rahatlık vardır. Bundan dolayıdır ki, başta Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) olmak üzere, bütün evliya, asfiya ve diğer kâmil insanlar; rahatı, huzuru, tevekkülde bulmuşlar ve hep onu tavsiye etmişlerdir.

Dünyada herkes birilerine dayanmak, birilerinin adını kullanmak, bir sultanın adına sığınmak, işlerini onun adına dayanarak yürütmek ve rahat etmek ister. İşte tevekkülde böyle bir rahat netice vardır. Kur'ân bize bu hakikatı hatırlatır: "*Yalnız Allah'a dayanıp güven! Koruyucu olarak Allah yeter.*" (Ahzab, 33/3)

Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) ateşe atılırken, son sözü şu olmuştu: "Allah bana yeter. O, ne güzel vekildir." Ve bu tevekkülün neticesi olarak, o dağ gibi ateş kütlesi ruha ferahlık veren bir gül bahçesi olmuştu.

Hayat, Bazen Bizi Sıkabilir

Olumsuz olayları hiçbir şey olmamış gibi karşılamak da sağlıklı bir davranış değildir. Gerçekte bir şeyler olmuştur. Olumsuz olaylar karşısında insanın içinden gelen üzüntü, kızgınlık, kırgınlık, hüzün gibi duyguları tamamen bastırmak da doğru değildir. Önemli olan bu duyguları kararında yaşamak ve kontrol altına almaktır. Bizde var olan duygular, yaşanılmak için Yaratıcı tarafından bize verilmiştir. Bu duyguların da insan sağlığı açısından yaşanılması gereklidir ama bunlar kararında ve kontrollü olmalıdır. Üzüntü ve kırgınlıklar insanı yapıcı olmaya sevk etmelidir. Reddedildiğimizde üzülelim ama bu bizim reddedilmeme konusundaki azmimizi kamçılasın.

Olanlar bazen insan için dünyanın sonu gibi gözükebilir. Eğer bulunulan durumdan sıyrılıp çıkılabilirse, dünyanın sonunun gelmediği anlaşılır. Hatta bir zaman sonra bu durumun komik olduğu dahi düşünülebilir.

Şu bilinmelidir ki, dünya sorunsuz değildir ve insan hayatı da buna bağlı olarak problemsiz olamaz. Sorunları küçümsememeli ama onlara gerektiğinden fazla önem verip şişirilmemeli. Hayat, değişkendir ve tekdüze değildir. İnsan da hayatın tek bir boyutunu yaşamaz. Yani insan yaşadığı hayatı hep mutlu ya da hep mutsuz geçirmez. Hüzün de mutluluk da insanlar içindir.

Gökyüzünün hep yıldızlı ve açık olmayacağını bilen insan, yağmurlu bir havada mutsuz olmaz. Hâlık-ı Rahîm'in yarattığı her duruma şükür ve tevekkül etmek gerekir. Şükrederek olumsuz duyguları pozitife çevirmek insanın kendi elindedir. Bu da kişinin duygularına hükmetmesinden geçer.

OKUMA PARÇASI

Hayattaki Izdıraplar Tuz Gibidir, Ne Azdır Ne de Çok!

Yaşlı bir usta, çırağının sürekli her şeyden şikâyet etmesinden bıkar. Bir gün çırağını tuz almaya gönderir. Hayatındaki her şeyden mutsuz olan çırak döndüğünde, yaşlı usta ona, bir avuç tuzu, bir bardak suya atıp içmesini söyler.

Çırak, yaşlı adamın söylediğini yapar ama içer içmez ağzındakileri tükürmeye başlar. "Tadı nasıl?" diye soran yaşlı adama öfkeyle, "acı" diye cevap verir. Bunun üzerine usta, çırağını kolundan tutar ve dışarı çıkarır. Sessizce az ilerdeki gölün kıyısına götürür ve çırağına bu kez de bir avuç tuzu göle atıp, gölden su içmesini söyler.

Söyleneni yapan çırağa ustası, aynı soruyu sorar: "Tadı nasıl?" "Ferahlatıcı" diye cevap verir genç çırak. "Tuzun tadını aldın mı?" diye sorar yaşlı adam. Çırak, "Hayır" diye cevaplar.

Bunun üzerine yaşlı adam, suyun kıyısına diz çökmüş olan çırağının yanına gelir ve şöyle der:

"Hayattaki ızdıraplar tuz gibidir, ne azdır ne de çok. Izdırabın miktarı hep aynıdır. Ancak bu ızdırabın acılığı, neyin içine konulduğuna bağlıdır. Izdırabın olduğunda yapman gereken tek şey, ızdırap veren şeyle ilgili hislerini genişletmektir. Onun için sen de artık bardak olmayı bırak, göl olmaya çalış."

Gönlünü ilâhî Nur'un rahmetiyle aydınlatıp şükür ve tevekkülle genişleten insanın gönlü, bir bardak suya nazaran göl hükmündedir. İşte aynen öyle de mânevî sevinçlere ulaşmak için, göl olmak gerek.

Tevekkül, Tembelliği mi Gerektirir?

Allah, dünya ve ahiret için istenen her şeyi birtakım şartlara ve sebeplere bağlamıştır. Bu Allah'ın bir kanunudur. İşte tevekkül sebeplere uygun hareket ettikten sonra, neticeyi Allah'tan beklemek, O'na güvenmek ve O'ndan gelecek her şeyi hoşnutluk ve memnuniyetle kabullenmek demektir. Değilse sebep ve şartları bir tarafa bırakarak, "Kaderimde ne varsa nasıl olsa o olur!" diyerek beklemek tevekkül değil tembelliktir.

Nitekim Allah Kur'ânda, "*Azmettiğin zaman Allah'a tevekkül et*" (Âl-i İmrân 3/159) buyurmaktadır. Yoksa çalışmayıp oturarak mütevekkil olmak emredilmemiştir. İnsanların bir işe azmetmeleri, itimadı gerektirir. Allah'a güvenmeyen kimse, ya kendisine ya da sebeplere itimat edecektir. Kendisinin ve sebeplerin gayet aciz olmaları yönüyle insan ancak bütün sebepleri yaratan ve netice ile sebepler arasındaki ilgiyi koyan Allah'a güvenmekle gerçek gönül huzuruna erebilir. Bunun

için imân tevhidi (Allah'ı birlemeyi), tevhid teslimi, teslim tevekkülü, tevekkül iki cihan saâdetini sağlar.

Bazı insanlar tarafından İslâm'ın tevekkül anlayışı yanlış anlaşılmıştır. Bu yanlış anlaşılmanın sonucu pek çok kimse tembelliğe düşerek, Allah'ı suçlamış, pek çok kimse de Allah'a güvenmediği için hayal kırıklığına uğrayıp imânla uyuşmayan ümitsizliğe düşmüştür. Hâlbuki her iki durum da tevekkülü yanlış anlamadan kaynaklanmaktadır.

Tevekkül, hiçbir zaman, çalışmayı ve sebebe sarılmayı terk edip, "Allah'ın dediği olur" diyerek kenara çekilmek değildir. Gayret göstermeden tevekkül edilmez. Dünyada herkese gayretinin karşılığı verilir. Kur'ân, bu önemli hakikati şöyle beyan buyurur: "*Her kişi, çalışmasının karşılığını görecektir.*" (Necm, 53/39) Peygamber Efendimiz de, devesini salıvererek Allah'a tevekkül ettiğini söyleyen bir bedeviye "Onu bağla da öyle tevekkül et."[119] buyurmuştur.

Bir gün Hz. Ömer (radıyallahu anh), Medine'de boşta gezen bir gruba, "Siz necisiniz, kimsiniz?" diye sorar. Onlar da, "Biz mütevekkilleriz, tevekkül sahibi kimseleriz" derler. Bunun üzerine büyük halife, "Hayır, siz mütevekkil değil, müteekkil (yiyici)lersiniz. Siz yalancısınız, tohumunu yere atıp (toprağa ekip) sonra tevekkül edene mütevekkil denir." der.

Bu yaşanmış hadise, tevekkülden ne anlaşılması gerektiğini çok güzel bir şekilde ifade etmektedir. Tevekkül, Müslümanların kadere olan inançlarının bir sonucudur. Tevekkül eden kimse, Allah'a kayıtsız şartsız teslim olmuş, kaderine râzı kimsedir. Nasıl ki, kadere inanmak tembel

[119] Tirmizî, *Sıfatü'l-Kıyâme*, 60.

tembel oturmayı, her şeyden el etek çekmeyi gerektirmiyorsa, tevekkül de tembellik ve miskinliği gerektirmez.

OKUMA PARÇASI

Duana Biraz da Katran Kat, Katran!

Yaşlı kadının biricik devesi uyuz olmuştu. Ölürse bütün işleri altüst olacak, bağına, bahçesine giderken eşyasını yükleyecek vasıtadan mahrum kalacaktı.

Bunun için günlerce düşünmüş, bir tedbir hatırına gelmemişti. Durmadan dua ediyor, devesini kurtarmasını Allah'tan diliyordu.

Bir gün yine kıra çıkardığı devesinin ot yemeyip su içmediğini, iskelet hâline geldiğini görünce üzüntüsü bir kat daha arttı, başladı ağlamaya. Hem ellerini açmış dua ediyor hem de durmadan ağlıyordu.

İşte bu sırada Peygamberimiz, ashabıyla birlikte oradan geçmekteydi. Yaşlı kadının ağladığını görünce sordu:

– Ey Allah'ın kulu, niçin gözyaşı döküp ağlıyorsun? Kadın titrek sesle cevap verdi:

– Niçin olacak, dedi.Devem için. Devem benim her şeyim. Ya ölürse hâlim ne olur? Yakalandığı hastalıktan kurtarması için Rabbime günlerdir el açıp dua ediyorum, fakat bir türlü kabul edilmiyor.

Tebessüm eden Peygamberimiz şöyle cevap verdi:

– Kabul olmasını istiyorsan duana biraz da katran kat, katran!..

Kadın düşünmeye başladı. Ne demekti duasına katran katmak? Nihayet anlar gibi oldu. Bu defa gidip komşulardan katran bulan kadın, uyuz devesine önce iyice bir katran sürdü. Bundan sonra da ellerini açıp duaya başladı.

Katranla uyuz sivilcelerindeki mikroplar tümüyle ölmüş, böylece deve uyuzdan kurtulmuştu.

Bundan sonra anlaşıldı ki, bir hastalığın iyi olması için

sadece el açıp dua ederek tevekküle sarılmak yeterli değildir. Ayrıca ilâcını da ihmal etmemek şarttır. Peygamberimiz kadına bunu söylemek istemiş, meseleyi anlayan kadın da tavsiye edileni tatbik ederek devesini kurtarmıştı.

Tevekkül Et, Rahat Et!

Tevekkül, işlerimizi Allah'a havale edip sebepleri terk etmek değildir. Mesela bir hedefe ulaşmak isteyen kişinin, gerektiği gibi çalışmadan, "Ben işimi Allah'a havale ettim." deyip başarı beklemesi tevekkül değildir. Aksine bu kişi, o hedefe ulaşmak için düzenli, disiplinli ve sistemli bir şekilde çalışacak, sebepler adına elinden gelenin en iyisini yapacak, ondan sonra sonucu Allah'tan bekleyecek ve ne olursa olsun sonuca razı olacaktır.

Konuyla ilgili önemli bir husus da sonucu, sebeplere bağlamamaktır. Bunu yine bir misalle açıklayalım. Diyelim ki bir hasta tedavi olmak için en iyi hastaneye gidiyor, alanında en iyi doktorlara muayene oluyor, verilen ilaçları hiç aksatmadan tam zamanında kullanıyor. Sonunda da sağlığına kavuşuyor. Bu kişi iyileşmesini hastaneye, doktora, ilaçlara bağlarsa tevekküle ters düşer; çünkü şifayı asıl veren Allah'tır. Doktoru yaratan da ilaçlara hastalıkları iyileştirme tesiri veren de Allah'tır. "*Allah bizim hakkımızda ne takdir etmiş, ne yazmışsa başımıza ancak o gelir. Mevla'mız, sahibimiz O'dur. Onun için mü'minler yalnız Allah'a dayanıp güvensinler.*" (Tevbe, 9/51) mealindeki âyet bu hakikate işaret etmektedir.

Rabbimiz, bize meyve ikram etmek için ağacı; ağacın yetişmesi için de toprağı, tohumu, suyu, güneşi vesile veya sebep kılmış. Bu dünya imtihan yeri olduğu için Allah; bize olan

ihsanlarını ve nimetlerini bazı sebeplere bağlamış. Yoksa gücü her şeye yeten Rabb'imizin sebeplere ihtiyacı yoktur. Ancak sebepleri yerine getirmek, tedbirli davranmak Allah'ın koyduğu kanunlara saygının ve kulluğun bir gereğidir.

Allah'a tevekkül eden gerçek bir mü'min, her işinde olabildiğince sistemli ve metotlu çalışır; sebepleri yerine getirmede azami gayret gösterir, fakat bunların hiçbirine bel bağlamaz. Sadece Allah'a dayanır, Allah'a güvenir.

Sebepleri de sonucu da yaratanın Allah olduğunu bilir ve buna bütün kalbiyle inanır. Başına bir bela, bir sıkıntı gelse, "Rahmeti sonsuz Rabb'im hâlimi biliyor, bunda da bir hayır vardır." der sabreder. Bir başarıya, bir nimete erse, "Bu, ancak Rabb'imin bir lütfudur." der şükreder.

Tevekkül eden bir insan, bu şuurla en ağır musibetler karşısında bile ümidini kaybetmez. Az sarsılsa bile asla yıkılmaz. En büyük başarılar karşısında da şımarmaz, kibre kapılmaz; aksine şükürle iki büklüm olur. Böylece gerçek huzuru yakalar.

OKUMA PARÇASI

Önemli Olan İçindeki Basketbolcunun Ne Kadar Büyük Olduğu!

Ortaokul öğrencisi suratı asık bir hâlde eve geldi, çantasını yere fırlattı, yukarı odasına koşup kendisini yatağa attı ve ağlamaya başladı. En büyük rüyasını gerçekleştirememişti. Okulun basketbol takımına girmek için elinden geleni yapmış ama başaramamıştı.

Annesi sessizce odaya girdi ve şefkatle ne olduğunu sordu.

"Takıma giremedim!" dedi küçük delikanlı. "Bana 'Sen daha küçüksün!' dediler."

Annesi oğlunun yanına oturdu, kolunu boynuna dolayıp şöyle dedi:

"Yavrum, önemli olan, takıma giremeyecek kadar küçük olman değil; içindeki basketbolcunun ne kadar büyük olduğu."

Annesi bunu söyleyip odadan çıktıktan sonra, minik delikanlı yatağında doğruldu. Kendisini her zamankinden güçlü hissediyordu. Evet belki küçüktü ama içindeki basketbolcu çok büyüktü!

Ertesi sabah, erkenden antremanlara gitti. Her gün, her hafta, her ay… Hep annesinin söyledikleri yankılandı zihninde. Günler geçtikçe, hem içindeki basketbolcu hem de azmi büyüdü.

Ertesi sene, takım seçmeleri yine yapıldı. Bu defa minik delikanlının içindeki büyük basketbolcu kendisini yeterince gösteriyordu. Takımın hocası ondan çok etkilendi ve onu takıma aldı. Sonraki senelerde, takımdaki yerini hep korudu. Hep daha iyiye gitti, gelişti.

Çok geçmeden dışarıdan teklifler gelmeye başladı. Önce amatör takımlarda oynadı. Sonra başarı merdivenini üçer-beşer tırmandı.

Ve tüm dünya, bir zamanlar okul takımına bile giremeyen Michael Jordans'ı basketbol tarihinin en başarılı oyuncularından birisi olarak tanıdı...

Olumsuz Düşünme.. Çalış, Çabala Başarırsın!

Gelecekteki olumsuzluklara katlanamama düşüncesinin bizzat kendisi olumsuz bir düşüncedir. Cenab-ı Hak, yarattığı varlıkların gücünü bilmekte ve onlara güçlerinin üzerinde yük yüklemeyeceğini zaten belirtmektedir. Problem insanın düşüncesindedir. Bir kilogramlık bir ağırlığı; "Ben bunu kaldıramam." diyen insan kaldıramaz. Çünkü o ağırlığı

kaldıramayacağına dair bilinç geliştirmiştir. İnsanın olumsuzluklara dayanamayacağı düşüncesi de olumsuzluklar karşısında derinden sarsılacağı anlamına gelmektedir.

Gelecek günler henüz gelmemiştir. Bugünün endişeleri hiç kimseyi gelecekteki sıkıntılardan kurtarmaz. Tevekkül ise dayanma gücünü artırır.

Mânevî sevinç iklimindeki insan, olumsuzluklarla karşılaşmayı vesvese ve takıntı hâline getirmez. Bu takıntılar, insanın hayatını korku ağıyla sarabilir. Öyle ki yolda yürüyemez, arabaya binemez hâle getirebilir insanı. Bütün tedbirler alınmış olsa da arabanın kaza yapma, uçağın düşme, geminin batma ihtimali vardır. Ama bunlar, insanın iradesi dışındaki hadiselerdir.

İnsan iradesi dışındaki konuları takıntı hâline getirirse, tevekkül etmezse hayatını çekilmez hâle getirebilir. Hatta bu korkuları onu yakalayabilir. Çünkü korkular ve takıntılar, ürettiği beyin enerjisiyle adeta belayı davet etmektedir. Olmadık durumdan ölme fobisi olan bir insanın, olmadık bir durumdan ölme ihtimali her zaman vardır.

Korkular, yaşanacak kaderin yönünü değiştirmez. Rahata fazla düşkün olma, bu rahatın zamanla elden gideceği endişesini beraberinde getirir. Bu olumsuz düşünce, zaten kişinin rahatını bozmaya yeter.

O yüzden kişi, hayat yolculuğu sırasında önüne çıkacak olan engelleri sabırla göğüslemeli, yılmamalı, azmedip çalışmalı, sebeplere sonuna kadar sarılıp takdiri Rabbine bırakmalıdır. Hem unutmamalıyız ki, bazen şer gibi görünen şeylerde bizim için pek çok hayır gizlidir.

OKUMA PARÇASI

Kolsuz Judocu Nasıl Şampiyon Oldu?

9 yaşındaki Japonyalı çocuğun en büyük hayali çok iyi bir judocu olmaktır. Hep bu hayalle yaşayan çocuk bir trafik kazasında sol kolunu kaybetmiştir. Ailesi üzüntüden yıkılmış, çocuğun ise hayalleri suya düşmüştür. Derken ailesi ona en iyi judo hocalarından birini tutup çocuğun eğitim almasını sağlarlar. Ancak ailesinin hiç umudu yoktur.

Hoca çocuğa hep aynı hareketi öğretir. Çocuk artık aynı hareketi yapmaktan bakmıştır ama o hareketi hocasından bile hızlı yapmaya başlar. Bir gün hocasına:

– Hocam artık başka hareketler öğrenmek istiyorum, der.

Ama hoca fikrinden dönmez çocuğa hâlâ aynı hareketi tekrarlatır. Ve bir gün çocuk o hareketi yıldırım hızıyla yapmaya başlayınca hocası:

– Artık senin yarışmalara katılman gerek, der ve dediğini yapar.

Çocuk aynı hareketi yaparak tüm rakiplerini yener. Finalde karşısına dev gibi bir adam gelir. Ona da aynı hareketi yapar ve yener. Hocasına:

– Hocam ben nasıl şampiyon oldum inanamıyorum, der.

Hoca:

– Bak evlat sana öğrettiğim bu hareketi rakibinin karşılaması için senin sol kolunu tutması gerekiyordu.

Konu ile İlgili Bazı Kaynaklar

- Kalbin Zümrüt Tepeleri, 1-4, Nil Yayınları
- Fasıldan Fasıla, Nil Yayınları
- Hayâtü's-Sahâbe, Işık Yayınları
- Riyâzu's-Sâlihîn, Işık Yayınları

SORULAR

1- Tevekkülle ilgili aşağıdakilerden hangisi ***yanlıştır****?*

a- İslâm'daki tevekkül anlayışı Müslümanları geri bırakmıştır.

b- Tevekkül kalple ilgili bir hâl olduğu için, bedenle çalışıp kazanma tevekküle zıt ve engel değildir.

c- Tevekkülün bir gereği olarak kul, her işinde Allah'a güvenmeli ve O'nun tercihine teslim olmalıdır.

d- Sebeplere riayet etmeksizin "Kaderimde ne varsa o olur." diyerek beklemek tevekkül değil tembelliktir.

2- Peygamber Efendimiz, devesini salıvererek Allah'a tevekkül ettiğini söyleyen bir bedevîye onun bu tutumunun yanlış olduğunu nasıl anlatmıştır?

a- Onu iyice bağla. Böyle yaparsan tevekküle ihtiyacın kalmaz.

b- Onu salıver. Zaten kaderinde ne varsa onu görürsün.

c- Onu bırak, nasıl olsa iş olacağına varır.

d- Onu bağla da öyle tevekkül et.

*3- "Bediüzzaman Hazretleri'nin ifadesiyle İman tevhidi, tevhid teslimi, teslim ......**I**......, ...**II**....... saadet-i dâreyni (iki cihân saadetini) iktiza eder." Buna göre boşluklara hangi kelimeler gelmelidir?*

I.	II.
a- tazarruyu	bunların sonucu
b- razı olmayı	bu da
c- tevekkülü	tevekkül
d- fâni olmayı	bekâ da

4- Gerekli tüm gayreti göstererek, her türlü tedbiri aldıktan sonra işi tam bir inançla Allah'a havale etmeye ne ad verilir?

a- Tezekkür
b- Tedebbür
c- Tevekkül
d- Tefekkür

5- "Bir gün Hz. Ömer (radıyallahu anh), Medine'de boşta gezen bir gruba, "Siz necisiniz, kimsiniz?" diye sorar. Onlar da, "Biz ……………leriz, tevekkül sahibi kimseleriz" derler. Bunun üzerine büyük halife, "Hayır, siz …………… değil, müteekkil (yiyici)lersiniz. Siz yalancısınız, tohumunu yere atıp (toprağa ekip) sonra tevekkül edene ……………… denir" der." Parçadaki boşluğa aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

a- müteyakkız
b- mütevekkil
c- müfteri
d- münferit

6- "Tevekkül, hiçbir zaman, çalışmayı ve sebebe sarılmayı terk edip, 'Allah'ın dediği olur.' diyerek kenara çekilmek değildir. Gayret göstermeden tevekkül edilmez." Bu ifadeler aşağıdaki sorulardan hangisine cevap olabilir?

a- Tevekkül etmenin dünyevî faydaları nelerdir?
b- Tevekkül etmenin uhrevî faydaları nelerdir?
c- Tevekkül etmek zor mudur?
d- Tevekkül, tembelliği mi gerektirir?

8. BELA, İMTİHAN, FİTNE

Biz mutlaka sizi biraz korku ile, biraz açlık ile, yahut mala, cana veya ürünlere gelecek noksanlıkla deneriz. Sen sabredenleri müjdele! *(Bakara, 2/155)*

Bu Dünya, Bir İmtihan Yurdudur

Bela, musibet, ibtilâ ve fitne kelimeleri bize imtihanı anlatır. Biz bu bölümde bahsini ettiğimiz ifadelerin hepsini "imtihan" başlığı altında aynı manada değerlendireceğiz.

İnsanın dünyada bulunmasının asıl gayesi kulluktur. Kulluğun hangi seviyede olduğunun tespiti de imtihanla mümkündür. Bu yüzden insanın dünyada bulunmasının bir hikmeti de imtihandır. Allah insanı çeşitli şeylerle imtihan eder. Bu bazen açlık, bazen korku, bazen mal, can ve ürünlerden eksiltmek[120], bazen de ihsanda bulunmak, mal ve evlat vermek[121] şeklinde olur.

Kısacası hem bela ve musibetler hem de iyilik ve güzellikler bizler için bir imtihan vesilesidir. Demek ki nerede, ne

---

120 Bkz.: Bakara, 2/155.

121 Enfâl, 8/28; Enbiya, 21/35; Âl-i İmran, 3/186.

zaman, ne ile imtihan olacağımız belli değildir. Bu belirsizlik, insanın her an her şey ile imtihan olabileceği düşüncesiyle hareket etmesini, bu noktada şuurunu uyanık tutmasını sağlar.

Her gelen ömrünü tamamlıyor ve öte dünyaya göçüp gidiyor. Her ne kadar dünya hanında misafir de olsak Rabbimiz yanlış yollara girmememiz için de bizlere içimizden elçiler göndermiştir. Elbette ki bu elçileri gönderen Rabbimizin bizden istediği birtakım şeyler olmalıdır.

Nasıl ki bizler, ihsan ve iyilikte bulunduğumuz insanlardan teşekkür ve hürmet bekleriz. Aynen bunun gibi bizi sayısız nimetleriyle donatan, zehirli bir böcekten bize bal yediren, kupkuru, akılsız, şuursuz bir topraktan tarif edemeyeceğimiz leziz nimetlerle bize iltifat eden, dünyayı bize bir ev, güneşi o evimize bir soba yapan, Ay'ı geceleyin bir lamba ve semayı da tavan yapan, çeşitli duygularla beynimizde bir üniversite kurup fakültelerimizi çalıştıran, her an içimize oksijen katıp havalandıran ve onu orada karbondioksit hâline getiren, vücudumuzun ısısını temin eden, dünyamız gibi daha nice küreleri tesbih taneleri gibi feza boşluğunda kudret elinde çeviren Allah (celle celâluhû), elbette hiçbir şeye ihtiyacı olmadığı hâlde bu nimetlerine karşılık bizden birtakım teşekkürler isteyecektir.

İşte bu teşekkürlerin adına "Allah'a kulluk" denmektedir. Rabb'imiz yapacağımız bu kulluk ve teşekkürün mahiyetini, yolunu, yordamını sevgilisi ve elçisi Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) vasıtasıyla bizlere ifade etmiştir. O'na (celle celâluhû) ne kadar şükretsek azdır.

Bu sebeple dünyadaki işlerimizi, attığımız her adımdan ve aldığımız her nefesten ahirette hesap verme şuuruyla yapmak ve burada yediğimiz nimetlerin orada burnumuzdan gelmemesi gayesine matuf olarak ayarlamamız gerekiyor. İşte bu iki noktaya parmak basan Kur'ân-ı Kerîm, "*Dünyadan nasibini unutma.*" (Kasas, 28/77) diyerek insana dünyasını mamur etmeyi tavsiye ederken, "*Bizim sizi boşuna yarattığımızı, huzurumuza dönüp hesap vermeyeceğinizi mi sandınız?*" (Mü'minun, 23/105) demek suretiyle de ahiret hayatının esas olduğunu, dünya yüzünden ahireti kaybetmemenin en birinci vazife olduğunu hatırlatıyor.

Bu yolu Allah (celle celâluhû) insana emretmiş, Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) bu âyeti birinci örnek olarak tatbik eylemiş, arkasından gelenler de nesilden nesile bu düsturları yaşayarak aktarmışlardır.

Dünya İmtihanını Kazanmak Zorundayız

Evet dünyaya Allah'ın geçici bir memuru sıfatıyla gönderilen her insanın burada bir misafir ve fani olduğu ve mahiyetinin ebedi bir hayata yönelik bulunduğu katiyyen tahakkuk etmiştir. Zira kimse ölmeyi istemez. İşte en mühim arzumuz olan bu ölmeme, ebedî kalma duamızı Rabbimiz kabul buyurmuş ve bizim için Cennet'i yaratmıştır.

Ancak Allah, oraya lâyık edep ve hayâyı burada talim etmek gerektiğinden bizleri imtihana tabi tutmuştur. İmtihan da öyle bir imtihandır ki meşakkatsizdir, sorusu belli, zamanı belli, neticesi bellidir. Mesela, abdest alıp namaz kılmak, bir tarih kitabını ezberleyip imtihana girmeden daha mı zordur?

Senede bir ay oruç tutmak, cebirden, geometriden daha mı zordur? Hırsızlık yapmamak zor bir şey midir? Ölçü ve tartıda hile yapmamak bir biyoloji kitabını ezberleyip imtihana girmek kadar zor mudur? Altmış senelik bir hayat için gece-gündüz çalışıp gayret gösteren insanı, dünyevi fitne ve imtihanlardan çok daha kolay olan bir imtihanı kazanmak için gayretten alıkoyan hangi geçerli ve mantıklı bir mazeret gösterilebilir?

Elbette hiçbir geçerli mazeret gösterilemez. O yüzden mü'min, dünya hayatı içinde her an imtihan olduğunun şuurunda olmalı.

Dünyadaki bu imtihan kuralı herkes için geçerlidir. İnsanın imtihana tâbi tutulması Allah'ın bir âdetidir. Kur'ân, insanın imandaki samimiyetini denemek için hayır ve şerr ile imtihan olunduğunu haber veriyor. İnsan, hayatın geçici güzellikleriyle de sınava çekilir.[122] Mal ve evlat insan için bir fitnedir, deneme aracıdır.[123] Bol rızık ve verilen nimetler,[124] birer fitne/imtihan olduğu gibi, başa gelen üzüntü ve kaderler,[125] belâ ve musibetler de birer imtihandır.[126]

OKUMA PARÇASI

İmtihan Deyince Aklınıza Ne Geliyor?

İmtihan, kazanmakla kaybetmeyi aynı anda hatırlatan esrarlı bir kelime. İçinde hem ümidi saklıyor hem de korkuyu. Lezzetle elem onda birbirine karışmış. İnsanı ne

[122] Tâhâ, 20/131.

[123] Enfâl, 8/28; Teğabûn, 64/15.

[124] Zümer, 39/49.

[125] Tâhâ, 20/40.

[126] Tevbe, 9/126; Hacc, 22/11.

güldürüyor, ne ağlatıyor. Zevk ve sefa onu takip edecek, azap ve cefa ondan sonra gelecek. Bütün bu sayılanlar, aynı zamanda, dünya imtihanının da özellikleri değil mi? İnsan da bu dünyada imtihan olmuyor mu?

Bülûğa erinceye kadar, imtihan öncesi: Kâğıt-kalem hazırlama safhası. Bülûğa ermekle, insan imtihan kâğıdını, amel defterini doldurmaya başlar ve ölünceye kadar aralıksız kalem oynatır. Bu imtihanın herkes için günün birinde sona ereceği mâlûm ama kimin elinden kâğıdının ne zaman alınacağı belli değil. İmtihan denilince, insanın hatırına çok şeyler geliyor. Bazılarını sıralayalım:

İmtihanda önemli olan çok yazmak değil, doğru yazmaktır. On kâğıt doldurup, "bir" alamayanlar da var, bir kâğıtla "yüz" alanlar da. Öyle ise, uzun ömür, güzel şeylerden daha fazla yazmak için istenmeli. İmtihan salonunda en önde oturmak, elbiselerin en güzelini giyinmek, kalemlerin en kıymetlisini kullanmak neticeye zerre kadar tesir etmez. Bunların hepsi câiz, ama hiçbiri vâcip değil. Vâcip olan, şart olan: Sorulara doğru cevap vermek.

Bahtiyarlık da bedbahtlık da imtihan süresince belli olmaz. Âkıbetini bilmediğimiz kimsenin dünyevî imkânlarına heveslenmemiz doğru değil. İmtihan süresince kimseye müdâhale edilmiyor. Dileyen dilediğini yazmakta serbest. Ama doğru yazmaya teşvik, yanlış için tehdit var. Her ikisi de adayların menfaatine.

Bu dünya imtihanının en önemli bir özelliği de, adaylara doğru cevapların önceden bildirilmiş olması. Öyle değil mi? Neleri yapıp, nelerden sakınacağımızı hepimiz bilmiyor muyuz? Diğer imtihanların aksine bu imtihanda, başkalarıyla yardımlaşmamız serbest bırakılmış, hatta sevap kılınmış. Çalışkan bir öğrencinin yanına gidip, kâğıdına bakıp, biz de doğruyu yazabiliriz. Ve cevabımız kabul görür. Gerçekte, doğruda, hakta ve güzelde yardımlaşma serbest. Başkalarına yanlış cevap yazdırmak veya yanlışı taklit etmek yasak! Kim bu imtihanda kendisi kadar baş-

kalarının kazanması için de gayret gösterirse, ihsana mazhar oluyor. Öğrettiği kadar da kendi notuna ilâve ediliyor. Ve yaptığı bu işe büyük pâye veriliyor: Cihad!

Sadece kendini gözetmek makbul değil, beğenilmiyor. Bu kazanma ve kaybetme dâvâsı, dünya ticaretine hiç mi hiç benzemiyor. Bu imtihanda bizler rakip firmalar değiliz. Komşumuzu ne kadar methedersek, kazancımız o kadar bereketli olur. Kendimizi övdüğümüz nisbette de zarara düşeriz. Bu ticarette verenin malı artar, cimrilik edenin değil. Bildiğimizi başkalarına anlatınca kendi bilgimizi de perçinlemiş olmuyor muyuz?

Dünya imtihanında doğruyu yazmak kolay ve rahattır. Zor olan ise yanlış yazmaktır. Bu ise bize büyük bir ilâhî lütuf. Aksi olsaydı, bizim için gerçekten çetin bir imtihan olurdu. Doğru söylemenin nefes almak kadar doğal ve kolay olduğunu hepimiz biliriz. Bir insan, gün boyunca doğru söylese yorulmaz, ama her cümlesi yalan olmak şartıyla yarım saat konuşmaya mecbur tutulsa perişan olur. Su içen, yüzünü buruşturmaz, ekşitmez, içki içenin ise yüzüne bakılmaz. Helâl kazanç ruhu rahat ettirir, haram ise vicdana azap çektirir...

İlk bakışta bu imtihanı herkesin kazanacağı akla geliyor. Ama gel gör ki, insanların çoğu, yine de yanlış yola sapıyorlar. Bunun sebebini, akı kara, karayı ak gösteren iki aldatıcıda aramak lâzım: Nefis ve şeytan.

Dünyada fitne ve imtihanlar çok çeşitli. Kimi serveinden imtihan oluyor, kimi servet düşmanlığından. Kimi sıhhatinden, kimi hastalığından... Kimi borçlu kalmaktan, kimi alacaklı olmaktan... Herkes imtihan olduğu içindir ki, gerçek manada, kimse rahat değil. "Dünyada rahat yoktur." hadis-i şerifi bir umman. Onun bir manası da şu olabilir: "İmtihanda rahat yoktur; çalışma ve gayret vardır, endişe ve ümit vardır, üzüntü ve sabır vardır..."

Daha önce bu imtihan salonuna zengin-fakir, işçi-

işveren, âmir-memur, erkek-kadın, güçlü-zayıf niceleri gelmiş, bir süre oturmuş, kalkmış gitmişler. Şimdi sıra bu asrın insanlarında.[127]

Musibetler Olmasaydı Faydalı Şeylerin Kıymetini Bilemezdik

Her tarafın güneşin ışığından geçilmediği bir yeryüzü düşünelim. Bu durumda bizim için ne güneş vardır ne de aydınlık. Bu atmosferde, gerçekten bir güneşin ve onun da ışığının olduğunu anlamak istiyorsak, karanlık bir odaya girmemiz lazım. O zifiri karanlığa girip de oradan açtığımız deliklerden dışarıya bakarsak ışığın varlığından ve ışığın da güneşten geldiğine asla şüphemiz olmaz.

Demek şu dünya aslında, bir karanlık oda gibidir. İyi ile kötü, hayır ile şer gibi zıtlıkların olması ile Allah'ın sonu olmayan ve eşsiz güzelliklerini algılama boyutundayız. Yoksa bu dünyada sadece güzellikler olsaydı, o zaman onlara güzel demek de söz konusu olmazdı. Etrafımızda kol gezen fenalıklar, musibetler aslında bizim karanlık odamızı şekillendirir. Onlardan edindiğimiz tecrübelerle de güzelliğin, hayrın ve faydalı şeylerin kıymetini takdir edebiliriz.

İşte bu yönü ile dünya gibi bir memlekette zıtlıkların iç içe girmesiyle gerçekleri tanıma ve isimlendirebilme imkânı doğmuştur. Karanlık olmasa aydınlığın dereceleri, soğuk olmasa sıcaklığın dereceleri, çirkinlik olmasa da güzelliğin dereceleri gizli kaldığı gibi, dünya gibi bir memleket olmasaydı, herkes cennette halk edilseydi (yaratılsaydı), o zaman da cenneti isimlendirmek olmazdı ve oradaki eşsiz icraat bir anlam ifade etmezdi.

---

[127] Alâaddin Başar, *Nur'dan Kelimeler*, s. 113-115.

İşte bunun içindir ki cennete nispeten burası bir zindan hükmündedir. Çünkü hem zıtlıklar vardır hem de buradaki her güzel şeyin hakiki görünümleri ve kalitelileri orada karşımıza çıkacağı için, bu dünyanın güzellikleri gölgelerin gölgesi seviyesinde bile kalmayacaktır.

Aynı şekilde, bu dünya, cehenneme göre bir cennet gibi olacaktır. Çünkü hem buradaki güzelliklerin hiçbirisi orada olmayacak hem de bu dünyadaki çirkinlikler, zararlar, fenalıklar orada daha dehşetli, korkunç ve ızdırap verici olacaktır.

Bu dünyada bir veli kuldan gördüğümüz kerametle, ondan sadece iyiliklerin geleceğini düşünebiliyoruz. Kendisinden hoş ve şık olmayan bir davranış gördüğümüzde ise iyiye yorarak, "Vardır bir hikmeti" dediğimiz hâlde nasıl olur da bizi, her türlü nimetleriyle donatarak yaratan ve hayatımıza lazım olan şeyleri sürekli gönderen Allah'tan, bizim başımıza gelen şeylerin, güzel ve iyiliklerle dolu olduğunu düşünmeyelim ki? Kaldı ki, o veli kulun gösterdiği kerameti de yaratan zaten Allah'tır.

Evet, Rabbimiz bizi elbette imtihan edecektir. Bize düşen her türlü imtihana karşı hazırlıklı olmamızdır.

OKUMA PARÇASI

Karşılaşabileceğimiz En Önemli İmtihan Çeşitleri Nelerdir?

Bu soruyu M. Fethullah Gülen Hocaefendi şöyle cevaplandırıyor:

*İmtihan unsurlarından en önemlisi -bana göre– Kurân'ın, "**Bazınızı, bazınız ile imtihan ediyoruz.**" (En'am, 6/53) âyetinde ifade buyurduğu, hizmet insanlarının kendi aralarında imtihan olmalarıdır. Böyle bir imtihan, imtihanların en korkuncu ve kazanma kuşağında kaybetme-*

ye en yakın olanıdır. Sahabe-i kiram, imtihanın bu türlüsü ile defaatle karşı karşıya gelmiş ve Allah'ın inayetiyle hemen bu imtihanların hepsini de kazanmıştır.

İmtihan çeşitlerinden bir diğeri de tenperverlik, hâneperverlik, çocukperestlik, torunperverlik.. vb. şeylerdir. Hizmetin ilerleyen seyri içinde, özellikle bir zamanlar önde bulunan insanlar için her zaman söz konusu olan bu imtihan, şimdilerde çoklarının elenmesine sebep olabilir. "Bizler çok çalıştık. Artık gençler koşsun. Biraz biz, istirahatımıza bakalım. Evimiz, çoluk ve çocuğumuzla ilgilenelim." düşüncesi, böyle bir imtihanın başlangıcı sayılabilir. Bununla ilgili olarak, Hz. Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin İstanbul kuşatması esnasında "AIlah yolunda infak edin. Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın." (Bakara, 2/195) *âyeti münasebetiyle beyan buyurduğu hakikat her zaman şayân-ı mütalâa olmalıdır.*

Kuşatma esnasında bir kısım askerler, kendilerini göz göre göre ölüme atan arkadaşlarına, "Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın." (Bakara, 2/195) *âyetini okuyarak onları uyarırlar. Bunun üzerine Mihmandâr-ı Resûl Ebû Eyyûb Hazretleri, "Âyeti doğru okuyor, fakat yanlış te'vil ediyorsunuz." der. Ve devamla, "Biz Ensar topluluğu, Mekke fethinden sonra, 'Artık İslâm aziz oldu. Biz de mal varlığımızı muhacirin ile paylaşmış, bahçelerimizi bağlarımızı ihmal etmiştik. Şimdi biraz da kendi başımızın çaresine bakalım.' dedik. O esnada bu âyet nazil oldu. Yani, "Mallarınızı Allah yolunda infak edin. İnfak etmemek suretiyle kendinizi, kendi ellerinizle tehlikeye atmayın." Görüldüğü gibi Kur'ân'ın beyanıyla, böylesi düşünceler de bir imtihan sayılabiliyor.*

Şahsen ben ölümü arzu etmenin de bir imtihan olduğu kanaatindeyim. Kavuşabiliriz, kavuşamayız bu ayrı bir mesele ama Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem)*, Ashabı, Tabiin, Tebe-i Tabiîn ve günümüze gelinceye ka-*

dar nice büyüklerle kavuşmayı arzu etme çok güzel bir şey. Ancak, bunun, hizmetler dolayısıyla çekilen sıkıntılar yüzünden olmadığını nereden bileceğiz!

Hasılı hizmet erlerinin başına musallat olmuş dünya kadar imtihan çeşitleri vardır. Mühim olan, hakikat erlerinin bunun farkında ve şuurunda olarak, kulluğun gerektirdiği tavrı takınabilmeleridir.

Unutmayın! "Vazife cümleden âlâ, nefis cümleden edna."[128]

Her İmtihan Bir Rahmettir

Nasıl ki bir yakınımız hastalansa ve doktorlar da ağız birliği ile bu yakınımızın bir açık ameliyatla tedavisinin mümkün olduğunu söyleseler, hemen tedavi için gerekli işlemleri tereddütsüz yapmaya başlarız. Ameliyat günü geldiğinde de güzelce onu ameliyata hazırlar ve doktorlara teslim ederiz. Söz konusu ameliyat da dışarıdan bize ekranda canlı olarak gösterilse tepkimiz ne olur acaba?

Mesela bu durumda, "Bu doktorlar benim çocuğumu kesip biçiyorlar, ben bunları mahkemeye vereceğim, ameliyattan sonra da doktorları azarlayıp üzerlerine yürüyeceğim!" der miyiz? Elbette demeyiz. Çünkü biz, doktorların zâlim değil, tedavi edici insanlar olduklarını bilir, sabırla neticeyi bekleriz. Ameliyattan sonra da doktorlara çok çok teşekkür eder, daha sonraki günlerde çiçekler ve hediyelerle onlara şükranlarımızı sunarız.

Aynen bunun gibi, bizim mânevî yönümüzü oluşturan cihazlarımız, günâhlarla, gafletlerle, belki de bizleri günaha

[128] M. Fethullah Gülen, *Prizma*, 3/41.

götürecek davranışlarla kronik hastalıklara uğramışlardır. Onların tedavisinin yapılması için gerekli titizliği her zaman midemize gösterdiğimiz gibi gösteremeyiz. Bu gibi durumlarda ise, işte tabiplerin tabibi, doktorların doktoru devreye girer, bizim adımıza bizim hakkımızda ebedî güzelliklerin ortaya çıkmasına vesile olacak açıktan ameliyata başlar.

İşte bu ameliyatın şeklini, süresini ve kullanılacak malzemeleri de O hakiki doktor olan Allah karar verir. Doktora isyan etmeyip itimat eden bizlerin, Allah'a itimat etmemesi mümkün olmadığına göre hastalıklarla, musibetlere, türlü türlü imtihanlarla tedavi olan ve ebedî âlemde sürekli kullanacağımız o cihazlarımızın getireceği ve belki de getirdiği güzellikler adedince Allah'a şükranlarımızı ve ibadetlerimizi arz etmemiz gerekmez mi?

İnsan bu dünyaya sadece hayatını güzelce yaşamak, mide gibi lezzet isteyen diğer cismani organlarının lezzetlerini takip etmek için değil, bunlarla birlikte kendisine verilen nefsini terbiye ederek hayvanlarla bir farkının olduğunu ortaya koymak için gelmiştir. Yoksa sermayece ve kendinden beklenen vazifece hayvandan kat kat üstün olan şu insan, çok aldanmış bir şekilde, bâkî âlemde kullanacağı cihazlarını donanmak için geldiği şu fâni dünyadan hayvan bile olamadan[129] çekip gidecektir.

İşte bu keyfiyetteki insanın kendinden beklenen fonksiyonlarını sergilemesi ve potansiyelinde bulunan kabiliyetlerini inkişaf ettirerek ebedî performansını ortaya çıkarması için zıtlıkların cirit attığı bir atmosfer olan şu dünyada bir

[129] A'râf, 7/179.

elekten geçmesi ve sürekli de cennete ya da cehenneme ehil olma keyfiyetinin şekillenmesi için bir ortam kendine sunulmuştur. Artık tercih kendi eline bırakılmıştır.

Başımıza Gelen Her Musibet Nasıl Bizim İçin Hayır Olabilir?

İnsanın başına gelen olayları, iradesi dışında meydana gelen olaylar ve iradesine bağlı meydana gelen olaylar diye ikiye ayırmak gerekir.

İnsanın iradesi dışında başına ne gelmişse o tamamen güzeldir, hayırdır. Çünkü o insan için, Allah âdildir, güzeldir. Kendi dileği dışında olduğu için de Allah, onun hakkında hep güzellik ve hayır murat edecektir. O hâlde burada güzel olmayan bir şık yoktur. Ama görünür çirkinlikler olabilir, bu da zaten imtihan dünyasının bir gereğidir. Biraz sabır etse, onun da güzel ve hayır olduğu görülecektir.

Çünkü, zahiren fena gibi gözüken olaylar eğer zaman içerisinde güzelliğini ve hikmetini göstermezse, o insan için -hâşâ-Allah, noksan sıfatlardan beri olmamış olacaktır. İşte Allah, bu noksanlıklardan uzak olduğu için, gerek bu dünyada gerekse ahirette o görünen ya da şer telakki edilen şeylerin güzel neticelerini ve hayırlarını gösterecektir. "*Olabilir ki siz, bir şeyden hoşlanmazsınız. Oysa ki o sizin için bir hayırdır.*" (Bakara, 2/216) âyeti de bu durumu net bir şekilde ifade etmektedir.

Söz konusu olay insanın iradesi ile yaratılmış ve bu sadece kendini ilgilendiren bir husussa iki şekilde olabilir.

Ya, hayırlı bir iş ve amel meydana gelmiştir, insanın tercihine bağlı olarak. Bunu yaratan da Allah'tır. O hâlde bu

güzel yaratılış, insanın istediği ve razı olduğu bir yaratılıştır. Güzel'den güzel gelmiştir. Ya da fena ve günâh gibi bir fiil meydana gelmişse, bunu da yaratan Allah'tır. Bu sefer Güzel'den güzel gelmemiştir. Ama bu fena şeyin olmasını isteyen, insanın iradesi olduğu ve Allah'ın da insana bir hak verip dünyada iken hayrı da istese, şerri de istese onu yaratacağını belirterek, neticelerine de katlanması şıkkını sunmuştur. O hâlde burada şerri bizâtihi takip eden ve isteyen insan olduğu için, şerre sebep olan insandır, ama Allah da yaratmanın tek sahibi olduğu için o fena neticeyi yaratmıştır. O hâlde burada insan, şerrin gelişini kendine vermek zorundadır. Dolayısıyla Güzel'den şer gelmemiştir. Güzel'den şer yaratılması istenmiş, O da imtihan gereği şerri yaratmıştır.

Yani bu durumda sırf Allah'ın iradesi ile bu şer gelmediğinden dolayı, şerrin muhatabı da o insandır. Allah eğer kulunun hayırlı amellerini yaratır ve şerli taleplerini yaratmazsa o zaman da bu dünya imtihan olmaktan çıkar.

Bu dünyanın hamuru, zararlı olan şeylerin, faydalı olanlara katılarak, şerlerin hayırların içine atılarak, güzelliklerin de çirkinliklerle kılıflanarak kudret eli tarafından karılmıştır. Böylece insandan bu zıtlıklar içinde mükemmeli ve doğruyu arayıp bularak, onda karar kılması istenmektedir.[130]

Mü'min, bulüğ çağına girmesiyle beraber cennete adım atıncaya kadar pek çok imtihanla karşı karşıya kalacaktır. Her imtihan onu cennete ehil hâle getirecektir. Bu noktada imtihanlar, insanı cennete uçuracak olan bir burak hükmündedir. İmtihanlara bu nazarla bakan bir insan elbette ümitsiz

---

[130] İsmail Çelik, *Çirkinden Güzele*, s. 17-19.

ve huzursuz olmayacak "Bu da geçer yâ hû!" deyip iman ve sabırla kulluk yürüyüşüne devam edecektir.

Musibet ve Belalar İnsana Acizliğini Hissettirir

Âcizlik ve fakirlik ile bir insan, tarifi mümkün olmayan hazinelerin farkında olur ama bu âcizlik ve fakirliğini anlamak ise öyle kolay bir iklim değildir. İşte bu iklimi davet eden en güzel santral, hastalıklar ve musibetlerdir. Evet, biz hasta olmamak ve musibetlere düşmemek için tedbirimizi alırız. Gerekli itina ve titizlikle sağlığımızı kimseye teslim etmeyiz. Ancak irademiz dışında bir hastalığa ve musibete muhatap olmuşsak da onun güzelliğinin olduğunu düşünür, o güzellikleri bulup onlarla yaşamaya bakarız.

Hastalık, en büyük nimetlerden biri olan sağlık nimetinin farkında olmanın en önemli nasihatçisidir. İnsan hastalık diye bir maraza muhatap olmasa, kendisinde sağlık diye bir nimetin varlığından haberdar olmaz. Başkalarında hastalıklar görse de onu hakiki olarak takdir edemez. Onun için de genelde her insan küçük ya da büyük bir hastalığa muhatap olur. Ta ki, sağlık nimetine lazım gelen şükür, o insandan, çok candan ve samimi olarak elde edilsin. Sağlığa sağlık kadar şükür etmek için hastalık aynasının mutlaka devreye girmesi gerekir. Demek hastalık, sağlığın, sağlık olarak isimlendirilmesinin bir mihengidir. O hâlde sağlığın güzellikleri adedince güzellikler insana hastalık penceresi ile sunuluyorsa o hastalık da güzel bir güzellik tablası olmuş olur.

Meşhur bir iş adamının bu konudaki tesbiti gerçekten çok ilginçtir ve çoğu şeyi anlatmaktadır:

Sağlığı “1” olarak kabul etmek şartı ile hayatımızda daha sonra kazandığımız her şeyi de bir sıfır olarak kabul etsek ve de onları 1’in yanına koysak bu durumda karşımıza katrilyonlarla ifade edilen rakamlar çıkar. 1’in yanındaki sıfır bir meslek, bir araba, bir ev, bir fabrika, yazlık, diğer fabrikayı… temsil edebilir. Bunlar da zaten insanların gözlerini yerinden oynatan bir cazibeye sahiptirler. Sağlık ise hiç mi hiç kimsenin dikkatini çekmez. Ama sağlığın başına bir şey gelse o zaman baştaki 1 tuş olmuş olur. Ortada tonlarca belki sıfır vardır ama sıfırların toplamı da çarpımı da kocaman bir sıfırdır. Sağlık gittiğinde her şey göz önünde olsa bile artık bir şey ifade etmiyordur o kimse için. Meğerse nice servetler, nice imkânlar sağlığın yanında dev bir hiçmiş.

Hastalık aynı zamanda, sosyal hayatın da bir domino taşıdır. Hasta olan adam, diğer insanların yardımını cidden arzu eder ve bekler. Bu dünya hayatının yalnız başına yaşanmasının mümkün olmadığını, her insanın kendisi için çok değerli bir temel direk olduğunu, bu hastalığın ikazı ile daha güzel anlar. Özellikle yakın akrabanın ne kadar da kıymetli bir hazine olduğunun farkına varır.

Bu tarzdaki etkileşim, insanları birbirleri ile kenetlenmeye ve dayanışmaya sevk eder. Hastalıklarıyla hikmetleri haykıran insanların olduğu toplumda ise dayanışma ve yardımlaşma bağları ve uygulamaları kuvvet bulur. Böylece de sosyal bir kucaklaşma ve ahenk yavaş yavaş ama artarak ortaya çıkmaya başlar.

Hastalığın ikazı ile vücudunun kendisinde emanet olduğunu anlayan hasta, mülkün sadece ve sadece Allah’a ait

olduğunu bilir. O'nun mülkünde istediği gibi tasarruf edebileceğini kabul ederek, her türlü hükmüne rıza gösterip O'ndan gelen her şeyin güzel olduğunu anlar ve bu gerçeği hayatının diğer safhalarına taşıma refleksi kazanır.

Hasta olmadan önce sahip olduğu sağlık nimeti ile birlikte başka nimetlere de muhatap olduğunu anlar ve bu dünyada yaşadığı müddetçe de o nimetlere, nimet gözü ile bakarak, nimetlerin kullanımında ve tüketilmesinde şükürle iki büklüm hâlde hayatını devam ettirir.

OKUMA PARÇASI

Allah, Neden İnsanları Hastalık, Sakatlık, Fakirlik Gibi Musibetlerle İmtihan Ediyor?

Her şeyden önce şunu ifade edelim ki böyle bir soruyu ancak yaratılıştaki hikmeti anlamak için sorabiliriz. Aksi takdirde buradan -hâşâ– Allah'ı sorgulamak gibi bir anlam çıkar ki buna kimsenin hakkı ve haddi yoktur. Çünkü içinde yaşadığımız dünya, soluduğumuz hava, içtiğimiz su; yıldızlar, ay, güneş her şey O'nun mülkü. Sahip olduğumuz veya olamadığımız her şey O'na ait. Mülk sahibi mülkünde dilediği gibi tasarruf eder.

Bunu şöyle bir misalle daha iyi anlayabiliriz. Çok cömert bir zat, üç adamı alıp her şerefesine ayrı merdivenlerden çıkılan üç şerefeli bir minareye götürüyor. Her birini bir merdivene yönlendiriyor ve her basamakta hiçbir borcu olmadığı hâlde sırf cömertliğinden ve merhametinden dolayı onlara birer hediye veriyor. Şerefeye çıktıklarında ise her birini daha büyük birer hediye ile mükâfatlandırıyor. Ancak birinci şerefeye çıkan, merdiven sayısı az olduğu için ikinciye ve üçüncüye göre, ikinci şerefeye çıkan da üçüncüye göre daha az hediye alıyor.

Şimdi birinci adam, ikinci ve üçüncüye; ikinci adam da üçüncüye bakarak, "Neden benim çıktığım merdivenlerin sayısı azdı? Neden bana daha az hediye verdin?" diye o cömert zata itiraz edebilir mi? Etse büyük bir haksızlık ve küstahlık yapmış olmaz mı?

İşte Rabbimiz de bizi yoktan var etmiş; taş, toprak, ot, yerlerde sürünen bir böcek olabilecekken insan olarak yaratmış. Bununla kalmamış bize sayısız nimetler bahşetmiş. Âdeta bütün kâinatı emrimize vermiş. Daha da önemlisi bizi kulluk payesiyle şereflendirmiş ve yeryüzünde kendine halife kılmış. Bütün bunlardan sonra bir insanın kalkıp da "Benim malım niye az veya ben niye körüm, niye sakatım?" gibi itirazda bulunması, Rabb'imize nankörlük olmaz mı? Hâşâ Allah'tan bir alacağımız mı var ki O'na itiraz edebilelim. Bize, Rabb'imizin vermediklerine değil de lütfettiği sayısız nimetlere bakıp her hâlükârda şükretmek düşer.

Allah Teâlâ'nın, insanları farklı konumlarda yaratmasının bildiğimiz bilmediğimiz birçok hikmeti vardır. Bildiklerimizden birkaçını burada anlatmaya çalışalım.

***Birincisi**: Allah'ın sayısız isimleri vardır ve bu isimler yaratılışta da çeşitliliği gerektirir. Mesela Rezzak ismi rızka muhtaç canlıları, Şâfi ismi hastaları gerektirir ki Allah'ın bu isimleri tecelli etsin. Yine Allah, Mûcib ismiyle darda kalanların, Kâbız ismiyle gaflete dalanların, Bâsit ismiyle sıkıntıda boğulanların imdadına yetişir. Böylece Rabbimiz sayısız isimleriyle bize kendini tanıttırır ki zaten yaratılış gayemiz de budur.*

***İkincisi**: Her şey zıddıyla bilinir. Karanlık olmasa aydınlılığın bilinemeyeceği gibi hastalıklar olmasa sağlığın, açlık olmasa tokluğun, fakirlik olmasa zenginliğin, sıkıntılar olmasa rahatlığın kıymeti anlaşılmayacaktı. Sakatlar olmasa uzuvları eksiksiz ve sağlam olanlar, nasıl bir ni-*

mete sahip olduklarını fark etmeyecekler, bir uzvu sakat veya eksik olanlar da diğer uzuvlarının kıymetini gereği gibi bilemeyeceklerdi. Kaldı ki hastalık, sakatlık, musibet gibi hâller istisnadır. Hastalık ve musibetler, 60-70 yıllık insan ömrü içinde çok az bir zaman dilimini kapsar. Sakat insanlar da dünya nüfusunun çok az bir kesimini teşkil eder. Hastalık ve sakatlıkların çoğu da insanların suistimalinden kaynaklanır.

Üçüncüsü: *Bu dünya imtihan yeridir. Allah, insanları bazen fakirlikle bazen zenginlikle bazen hastalıkla bazen sağlıkla imtihan eder. Güzellik, güç, servet, sakatlık, sağlamlık hepsi birer imtihan vesilesidir. Bakara Sûresi'nin 155. âyetinde Yüce Allah mealen, "Hiç şüphesiz sizi biraz korku, biraz açlık ve biraz da mallardan, canlardan, ürünlerden eksiltme gibi unsurlarla imtihan ederiz. Sen sabredenleri müjdele!" buyurarak bu hakikati ifade buyurur.*

Hemen arkasından gelen âyetlerde de sabredenlerin vasıfları ve Rabbleri katında büyük bir mükâfata erecekleri anlatılır. Allah, kimseye kaldıramayacağı ağır yükler yüklemez ve sahip olmadığı bir şeyden hesaba çekmez.

Dördüncüsü: *Allah, mutlak adalet sahibidir ve rahmeti sonsuzdur. Kullarına asla haksızlık yapmaz, ama Allah'ın adaletini tam anlamak için dünya ile âhireti birlikte düşünmek gerekir. Dünya fânidir, gelip geçicidir, asıl olan âhiret hayatıdır. Dünya sadece âhiretin tarlasıdır. Hastalıklar ve musibetler, inanan ve sabreden bir insan için ibadet hükmüne geçer. Âmâ olduğu için burada 60–70 yıllık kısacık ömründe dünyaya ait fâni güzelliklerden mahrum kalan bir mü'min, sabrederse cennette sonsuza kadar başkalarının göremeyeceği güzelliklerle mükâfatlandırılır. Allah bir alır, karşılığında kat kat faz-*

lasını verir, yeter ki insan buna gönülden inansın ve sabırlı olsun.

Beşincisi: *Allah, insanı bu dünyaya kulluk için göndermiştir. Gerçek huzur ve mutluluk Allah'a yakın olmakta, O'nun rızasına ermektedir. Hastalıklara, sıkıntılara, bela ve musibetlere maruz kalan kişiler, rahat ve bolluk içinde yaşayanlara göre aczini daha kolay anlayıp Allah'a yönelme ihtiyacı hisseder. İbadetlerinde daha hassas olur, elinden geldiğince hayır ve hasenatta bulunmaya gayret eder. Dünyada var oluşumuzun asıl gayesi de bu değil midir? Öyle ise bu tür hâller, eğer bizim hatamızdan kaynaklanmıyorsa ceza olarak düşünülmemeli. Belki Allah'ın bir lütfu olarak görülmeli. Tabii ki hastalık, sakatlık, bela, musibet istenmez ama geldiği zaman kâmil bir mü'min, "Biz Allah'a aidiz ve vakti geldiğinde elbette O'na döneceğiz." (Bakara, 2/156) der, sabreder.*[131]

Konu ile İlgili Bazı Kaynaklar

- Niçin İmtihan Oluyoruz, Yeni Akademi Yayınları

[131] Muhittin Küçük, *Sorularla Açılan Pencereler*, 1/92-95.

SORULAR

1- "Mal ve evlat insan için bir fitnedir." cümlesindeki "fitne" ne demektir?

a- Savaş sebebi　　b- İmtihan
c- Katl　　d- Belâ

2- Aşağıdakilerden hangisi ***yanlıştır****?*

a- Allah insanı sadece açlık ve korku ile imtihan eder.
b- Bela ve musibetler hem de iyilik ve güzellikler bizler için bir imtihan vesilesidir.
c- Nerede, ne zaman, ne ile imtihan olacağımız belli değildir.
d- İnsanın dünyada bulunmasının asıl gayesi kulluktur.

3- Bakara sûresinin 155. âyetinde insanın çeşitli şeylerde imtihan edileceği ifade edilir. Aşağıdakilerden hangisi bunlardan biri ***değildir****?*

a- Açlık ile imtihan edilme
b- Mala, cana veya ürünlere gelecek noksanlıkla imtihan edilme
c- Korku ile imtihan edilme
d- Harama bakmama konusunda imtihan edilme

4- Bir hadis-i şerifte ifade edildiğine göre belânın en şiddetlisine uğrayanlar kimlerdir?

a- Peygamberler
b- Diğer peygamberlerin ümmetleri
c- Evliyalar
d- Salih kullar

9. MÜSAMAHA VE KOLAYLIK

Fazilet ve imkân sahipleri, müminleri affedip müsamaha göstersinler. Siz de Allah'ın sizi affedip müsamaha göstermesini arzu etmez misiniz?" *(Nûr, 24/22)*

Müsamahalı Olmak Bir Mü'min Sıfatıdır

Dinimizin özünde müsamaha ve kolaylık vardır. Müsamahalı olma, hak ve hakikati anlatmada çok önemli bir değerdir. Şimdiye kadar pek çok katı gönül, müsamaha ve kolaylığın sıcak iklimiyle eriyip gitmiş, İslâm'ın nurlu dairesi içine girmiştir. Nitekim bunu bizden bizzat Rabbimiz istemekte insanlara karşı müsamahalı, yumuşak bir dil kullanmamazı emretmektedir.[132]

Fethullah Gülen Hocaefendi'nin ifadesiyle müsamahalı insan, hayatın her safhasında daima kazanır ve hiçbir zaman kaybetmez. Bugününü yaşarken aynı zamanda yarın olmak, ancak müsamahalı insanlara mahsus bir ilâhî mevhibe ve hikmet buududur. Buna mazhar olanlar da geleceğin dünyasının biricik mirasçılarıdırlar.[133]

---

[132] Tâhâ, 20/44.

[133] M. Fethullah Gülen, *Asrın Getirdiği Tereddütler*, 4/193.

Kur'ân ahlâkıyla ahlâklanmış bir mü'min, kötülükleri iyilikle savmalı, görgüsüzce davranışlara aldırış etmemelidir. Daima müsamaha ve hoşgörüyü tercih etmeli ve kaba davrananlara karşı da affedici olmalıdır.

İslâm medeniyeti bir müsamaha medeniyetidir. Henüz Kur'ân'ın en başında besmele-i şerifle bizlere kendisini Rahman ve Rahim olarak tanıtan Rabbimiz ve "Siz yerdekilere merhamet ediniz ki göktekiler de size merhamet etsin."[134] buyuran Peygamberimiz bizleri gönül yıkmadan yaşamaya ve bir müsamaha medeniyetine davet etmektedir.

İslâm terbiyesiyle yetişen milyonlarca nezih insan ve özellikle Hak dostları bu hoşgörü ve müsamaha medeniyetinin en güzel temsilcisi olmuşlardır. Efendimiz'in mescide içkili gelen sahabesini azarlayanlara karşı ikazı ve gençlik hevesatıyla meylettiği hata yoluna girmeden nasihatleriyle kurtardığı yıldızlardan bir yıldız olan Cüleybib adlı sahabesini şehit olduğunda buldurup kucağında ona dualar etmesi En Güzel İnsan'ın merhamet tablolarından sadece ikisidir.

İslâm'ın aydınlık ruhlu rehberlerinin merhametli ellerinde, demirler erimiş, kömürler elmas olmuştur. İslâm her hükmüyle rahmettir. Dinin yasakları ve cezaları da insanları, toplumları kurtarma amaçlıdır. Kur'ân ve hadislerle sabit olan cezalarda bile af yolunun tercih edilmesi tavsiye edilmiştir. Bu açıdan bakınca İslâm her hükmüyle rahmet olan ve affı, rahmeti, müsamahayı ve kolaylığı ön plânda tutan bir dindir.

Bu dinin mensupları da bu duygu ve düşünceyi kendilerine rehber edinmelidir. Nitekim M. Fethullah Gülen Hocaefendi mü'minin uslûbunun nasıl olması gerektiğini bir şiirlerinde şu şekilde ifade etmişlerdir:

[134] Ebû Dâvûd, *Edeb*, 58.

Üslûbumuz

Üslûbumuz sevgi, aşka adanmış canımız,
Karşılıksız çarpar sînelerimiz, çarpınca.
Herkese şefkatle ulaşmak heyecanımız;
Hele içimizi Muhammedî Rûh sarınca.

Son neferi olarak kalsak da bu cephenin,
Beklemeye kararlıyız tâ subh-i haşre dek,
Ümidiyle herkesi sevip Hakk'a ermenin,
Çöllerdeki Mecnûn'un Leylâ tutkusuna denk...

Yönelip gönüllerimizin derinliğine,
Hep ötelerden varlığa bir maya katarak;
Koşacağız rahmet arşının serinliğine,
Rûhlarımızdaki kini, nefreti atarak.

Yürüyeceğimiz mihverde bir başka ışık,
Aşacağız gayzla oyulan uçurumları;
Öbür tarafta herkes birbiriyle barışık,
Duyuyoruz az ilerde yeşeren baharı...[135]

Rabbimiz, Kur'ân-ı Kerîm'de Kolaylığı Nasıl Anlatıyor?

Kur'ân-ı Kerîm'de "yüsr/kolaylık" kelimesi 41 yerde geçer. Rabbimiz insanlara, kaldıramayacağı yükü, zorlukları yüklemez; ancak gücü yettiği kadar sorumluluk yükler.[136] "*Allah hiç kimseye gücünün yettiğinden başkasını yüklemez. Allah, daima bir güçlükten sonra bir kolaylık yaratır.*" (Talâk, 5/6-7) Allah, insanlara zorluk dilemez, kolaylık ister.[137] İnsan zayıf olarak yaratıldığı, zorlukların

[135] M. Fethullah Gülen, *Kırık Mızrap*, s. 451.

[136] Bakara, 2/286.

[137] Bakara, 2/185.

altına girmek istemediğinden, Allah ağır yükleri hafifletmek ister.[138]

Din, Allah tarafından kolaylaştırılmıştır.[139] Dinimizin emrettiği ibâdetlerde azîmet denilen normal şartlardaki genel hükümlerin yanında, bir de ruhsat denilen mazeret sebebiyle kolaylıklar vardır. Ayrıca işlenen günahlar için tevbe kapısı sonuna kadar açık tutulmuştur.

Zorla iş yaptırma fıtri değildir. O yüzden insanı zorla dine sokmaya çalışmak da dinde yasak edilmiştir. Çünkü din, bir inanç ve tercih meselesidir. Âyet-i kerîmenin ifadesiyle dinde zorlama yoktur.[140] Bir insanı, Müslüman olması için kimse zorlayamaz. Zaten Rabbimiz dileseydi, herkesi iman sahibi Müslüman yapardı.[141]

Ancak yeri gelmişken burada şu hususun da altını çizmek gerekir: "Dinde zorlama yoktur." hükmü, dine girme konusunda olup Müslüman kimsenin dinini yaşama konusuyla ilgili değildir. Bir insan, kendi hür irâdesiyle İslâm'a girip Müslüman olduktan sonra, dinin emirlerini yerine getirmekle mükelleftir.[142] Müslüman olduktan sonra bir kimse, Allah'ın emirlerini mazeretsiz olarak yerine getirmezse hem bu hem de öte dünyada birtakım yaptırımlarla karşı karşıya kalır. Bu, dinde zorlama anlamına gelmez, irâdesiyle dini seçeni disipline etmek, ona seçtiği hayat biçiminde doğru yolu yaşama ve yolu hayırla sona erdirmede başarıyı kolaylaştırmaktır.

---

[138] Nisâ, 4/28.

[139] Hacc, 22/78.

[140] Bakara, 2/256.

[141] Yûnus, 10/99.

[142] Ahzâb, 33/36.

OKUMA PARÇASI

Ateşli Silaha Karşı Müsamaha Silahı

Uzun zamandır camisine müezzin bulamayan imamın yanında günün birinde bir müezzin göründü. Cami cemaatinden Vehbi Bey buna sevinmişti.

– Gözünüz aydın olsun, Hoca Efendi, nihayet müezzininiz de tayin olmuş! İmam Efendi biraz tereddütlü bir şekilde tebessüm ederek cevap verdi:

– Bu müezzin tayinle gelen müezzinlerden değil. Şefkat ve müsamaha silahıyla teslim aldığımız müezzinlerden! O bize ateşli silahını çekti, biz de ona şefkat silahımızı çektik, önce o bizi, sonra da biz onu teslim aldık. Şimdi de müezzinliğimizi yapacak kadar bize sadakat göstermiş bulunuyor!

Vehbi Bey bundan bir şey anlamamıştı. İmam Efendi hadiseyi şöyle anlattı:

– Bir sabah alacakaranlıkta camiyi kapattım, evime gitmek üzere avludan çıkarken bir ses ansızın beni yerime mıhladı:

– Hoca! Eller yukarı. Yoksa kurşunu yersin!

Baktım, karanlıkta seçemediğim bir şahıs, tabancasını bana çevirmiş, işaretler ediyor:

– Şu yana doğru yürü!

Ellerim başımda, istediği yöne doğru yürüdük. Nihayet mezarlığa girdik. Geriden gelen komutla mezarlıkta bir hayli dolaştığımız hâlde bir yerde karar kılamayınca arkama bakmadan seslendim, 'Neden dolaştırıp duruyorsun?' dedim. Cevap enteresandı:

– Ben cemaatinden çok sevdiğin falan adamın oğluyum, babamın mezarını arıyorum, demez mi?

Hem şaşırdım hem de biraz rahatladım:

– Babanın mezarı işte şurasıdır, diyerek aradığı mezarın başına geldim. Arkamdan yeni bir komut geldi:

– Bulunduğun yere çök ve bir Yâsîn oku!

Şaşkınlığım bir hayli artmış hâlde Yâsîn'i okudum.

Merhumun ruhuna bağışladım. Bu sırada göz ucuyla arkama baktığımda tabancasını cebine koymuş, ağladığını gördüm. Yâsîn bittikten sonra bana işaret etti:

– Sen vazifeni yaptın, buyur git!

– Hayır, dedim. Seni bırakıp da asla gitmem. Bu işin mahiyeti nedir, bilmeliyim?

Ağlaması hıçkırıklarla yükseldi. Neden sonra kendine geldi. Başladı durumunu anlatmaya:

– Ben ne yazık ki içiyorum, bu gece yine içmiştim. Rüyamda babamı gördüm, bana sitem etti:

– Sen nasıl evlatsın, senden ayrılalı bunca zaman oldu, hiçbir hediyeni almadım, reva mı, dedi. Ben de uyanınca babam için bir Yâsîn okutmak istedim. Sağ ol, sen vazifeni yaptın. Şimdi beni kendi hâlime bırak. Ben çamura düşmüşün biriyim!

– Hayır, dedim. Sen çamura düşmüş biri değilsin. Öyle olsa bile altın yere düşmekle değerinden bir şey kaybetmez. Sadece çamurunu silip altınını çıkarmak gerekir. Haydi seni eve götüreyim, dedim. Tereddüt etti, ısrar ettim, birlikte eve geldik. Kendisini ilgi göstermeye değmeyen biri olarak kabul ediyordu. Ben ise 'Öyle babadan kötü evlat doğmaz, her şeyin bir vakti var, işte şimdi dönüş zamanıdır.' dedim. Böylece bir dostluk kurduk. Bu dostluk öylesine gelişti ki, gördüğünüz gibi camimize müezzin olacak hâle geldi.

Kısacası, o bize ateşli silah çekti, biz de ona müsamaha ve şefkat silahını çektik, önce o bizi korkuttu ama sonra biz onu işte böyle teslim aldık.[143]

Dinin Özünde Kolaylık Vardır

İnsanı en iyi bilen elbette onun yaratıcısı Allah'tır. İnsanın gücünü, kapasitesini ve kabiliyetlerini en iyi bilen Rabbimiz, tam ona göre bir ubûdiyet çerçevesi çizmiş ve insandan bir

[143] İbrahim Refik, *Hayatın Renkleri*, s.138.

şey yapmasını isterken bunu o insanın imkan ve yeteneğine göre emretmiştir. O, mutlak adalet sahibi olduğu için insana gücü nispetinde teklifte bulunmuştur.

Kur'ân, insanın gücüne göre teklif yapıldığını çok açık bir şekilde ifade etmiştir: "*Allah hiçbir kimseyi güç yetiremeyeceği şekilde yükümlü tutmaz. Herkesin kazanacağı iyilik kendi lehine, işlediği fenalık da kendi aleyhinedir. Yâ Rabbenâ! Eğer unuttuk veya kasıtsız olarak yanlış yaptıysak bundan dolayı bizi sorumlu tutma. Yâ Rabbenâ! Bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme. Yâ Rabbenâ! Takat getiremeyeceğimiz şeylerle bizi yükümlü tutma!..*" (Bakara, 2/286) Yani Allah Teâlâ, gerek kalp gerekse azalarla yapılacak hiçbir ibadeti mükellefin gücü üzerinde yüklememiştir. Aksine O, insanın bünye ve idrak gücüne göre teklifte bulunmuştur.

Allah, kulunu sorumlu tuttuğu vazifelerde de insanın kapasitesini gözetmiştir. Mesela Hac ibadetini herkese değil, belli bir maddî imkana ve şartlara sahip olanlara farz kılmıştır: "*...Yoluna gücü yetenlerin o evi haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır...*" (Âl-i İmrân, 3/97) Bundan başka, namaz gibi en önemli bir ibadete hazırlık olan abdest için, şartlar müsait olmadığı zaman teyemmümün gösterilmesi de, teklifin güce göre olduğunu göstermektedir.[144]

Rabbimiz, kuluna gücünün yetmeyeceği şeyleri yüklememişken ondan; kendi kendisini zorlamamasını ve mükellef olmadığı bir yük altına girmemesini istemiştir.[145] Çünkü ubûdiyette kolaylık, önemli bir prensiptir. Bütün bu prensiplerin özü ise şöyle ifade edilmektedir: "*Allah sizin yükünüzü hafifletmek ister, çünkü insan hilkatçe zayıf yaratılmıştır.*"

144 Bkz.: Mâide, 5/6.

145 Bkz.: Mâide, 5/101.

(Nisâ, 4/28) Tefsir âlimlerimiz bu âyetin, dinin bütün hükümleri hakkında geçerli olduğunu ve Allah'ın bu kolaylığı, dinin her konusunda ihsan ettiğini söylemektedir.[146]

Peygamber Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem), kulluk hayatına baktığımızda da kolaylığın bir prensip olarak kabul edildiğini görmekteyiz. Sahâbe şu hadiste bunu anlatmaktadır: "*Resûlullâh Efendimiz, iki şey arasında muhayyer kaldığında, bunların en kolayını tercih ederdi.*"[147] O, bir başka hadisinde de şöyle buyurmaktadır: "Kolaylaştırınız zorlaştırmayınız, müjdeleyiniz nefret ettirmeyiniz!"[148]

Dinimizin özünde kolaylığın esas olduğunu, arka arkaya iki defa tekrarlanan şu âyet vurgulamaktadır: "*Elbette zorluğun yanında bir kolaylık vardır. Gerçekten, zorlukla beraber bir kolaylık daha vardır.*" (İnşirâh, 94/5-6)

Nitekim bazı ibâdetlerde yerine göre kolaylıklar gösterilmiştir. Bunun sebebi ibâdetlerin her şart ve ortamda yerine getirilmesi, Müslümanın kolaylıkla kulluğunu yapabilmesidir. Oruç tutmaya gücü yetmeyenlerin oruçlarını Ramazan'dan sonra kazâ etmeleri, ayakta namaz kılamayanların namazlarını oturarak kılmaları, su olmadığı veya suyu kullanma imkânı kalmadığı zaman teyemmüm edilmesi, yolculukta namazın kısaltılması bilinen kolaylıklardandır.

İnsanın gücü ve ihtiyaçları dikkate alınarak zorunlu hâllerde dinimizin getirdiği daha pek çok kolaylıklar vardır. Bu sebeple İslâm'ın hükümleri her zaman ve her yerde uygulanabilir özelliklere sahiptir.

---

[146] Bkz.: Râzî, *Mefâtîhu'l-Ğayb*, 10/55.

[147] Ebû Dâvûd, *Edeb* 4; Muvatta, *Hüsnü'l-Huluk*, 2.

[148] Buhârî, *İlim* 11, *Meğâzî* 60, *Edeb* 80; Müslim, *Cihâd* 4.

Peygamber Efendimiz'in Müsamahası Nasıldı?

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), müsamahakâr bir gönle sahipti. O'nun adı Cenâb-ı Allah tarafından "çok acıyan, çok şefkatli" manâsına gelen kelimelerle beraber yazıldı. Hz. Âişe (radıyallahu anhâ) şöyle diyor: "Resûlullah, çirkin sözler söylemezdi. Haya, terbiye ve nezakete aykırı hiçbir davranışta bulunmazdı. Çarşı ve pazarlarda yüksek sesle konuşup gürültü çıkartmazdı, kötülüğe kötülükle karşılık vermezdi; affeder, bağışlardı."

Yine Hz. Âişe (radıyallahu anhâ) şöyle diyor: "Resûlullah, iki şey arasında muhayyer kılındı mı tercih edeceği şey, günah olmadığı müddetçe muhakkak kolay olanını alırdı. Eğer günahı gerektiren bir şey olursa, kendisi ondan halkın en uzak bulunanı olurdu."[149]

Hz. Âişe annemiz anlatmaya devam ediyor: "Resûlullah, Allah yolunda cihad etmesi hâli müstesna, hiçbir şeye; ne bir kadına, ne de bir hizmetçiye asla eliyle vurmamıştır. Hiçbir kimse O'ndan (söz ve davranış olarak) asla herhangi bir eziyet ve zarar görmemiştir. Nerede kaldı ki Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) kendi arkadaşı için intikam duyguları beslemiş olsun. Meğer ki Allah'ın haramlarına karşı hürmetsizlik edilmiş olsun, işte bu takdirde Aziz ve Celil olan Allah için öfkelenir, öç alırdı."[150]

Kadı Beyzâvî bu konuyu şöyle açıklıyor: "Allah Resûlü'nün yumuşak huylu, sabırlı ve hakka riayetkâr olduğu anlaşılıyor. Eğer Allah hakkını ve insanların hakkını

[149] *Tecrid*, 9/276.

[150] Müslim, *Fedâil*, 79.

yerine getirmeseydi bu, zelillik ve horluk olurdu. Nefsi için intikam alsaydı sabırsız sayılırdı. Peygamberimiz iki aşırı uçtan sıyrılmış, sabır ve hakkaniyeti en olumlu, en mutedil şekilde benimsemiştir."

Sahabeden Hz. Enes b. Mâlik (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah ile giderken bir bedevî Hz. Peygamber'in cübbesinden öylesine sert çekti ki boynuna baktığımda tırmalandığını gördüm. Bedevî: 'Ey Muhammed! Yanında bulunan Allah'ın malından bana bir miktar verilmesini emret!' dedi. Resûlullah döndü, güldü ve sonra ona bir şey verilmesini emretti."[151]

Hz. Enes'in (radıyallahu anh) naklettiğine göre Resûl-i Ekrem Hazretleri, "Bir kimsenin üzüleceği bir şeyi yüzüne karşı söylemez ve hiçbir kimsenin ayıbını yüzüne vurmazdı." Peygamberimiz yasaklanması ve terk edilmesi gereken şeyleri umumî olarak söylerdi ki, o hatayı yapan kişi şahsına söylenmiş gibi incinmesin! Her işareti bir emir telâkki edilen Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), buna rağmen ümmetinin incinmemesi için azamî titizliği gösteriyordu.

Peygamberimiz adamın birinin üstünde ağır bir kokunun herkesi rahatsız ettiğini gördü, üstelik göze batan sarı bir rengi vardı. Adam kalkıp gidinceye kadar bir şey söylemedi, yüzüne vurmadı. Kalkıp gittikten sonra orada bulunanlara: "Bu kişiye yumuşak bir yolla söyleseniz de bir daha bu rahatsız edici sarı renkli kokuyu kullanmasa!" dedi.

Ashâb-ı Kiram, Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) hakkında: "Hoşlanmadığı bir şey, yüzünden anlaşılırdı." diyor. Peygamberimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) şu hadisinin de çok derin anlamlan vardır: "Hiç kimse diğer biri hakkında

[151] M. Âsım Koksal, *İslâm Tarihi*, 9/450.

bana (kötü) bir şey ulaştırmasın. Çünkü ben yanınıza kalbim selim olarak çıkmak isterim."

Efendimiz Sürekli Müsamaha ve Diyalogdan Yana Olmuştur

Peygamber Efendimiz'in hayatına baktığımızda, O'nun (sallallahu aleyhi ve sellem), etkili bir iletişim için insanlarla sürekli diyalog ortamı oluşturmaya gayret ettiğini görüyoruz. Mesela ağır şartlarına rağmen, Hudeybiye sözleşmesini kabul ederek barış ortamı sağlama girişimi, O'nun bu yönünü ispatlamaktadır.

Nitekim Kur'ân'da da "*Dininizden ötürü sizinle savaşmayan, sizi yerinizden, yurdunuzdan etmeyen kâfirlere gelince, Allah sizi, onlara iyilik etmeden, adalet ve insaf gözetmeden menetmez...*" (Mümtehine, 60/8) ve yine "*...Onlar size dürüst davrandıkça, siz de onlara dürüst davranın...*" (Tevbe, 9/7) âyetleriyle Hudeybiye antlaşması ile oluşan barış atmosferinin ve diyaloğun korunması istenmiştir. Buna göre Peygamber Efendimiz, yapılan itirazlara rağmen kendisine sığınan Ebû Cendel'i Müslüman olmasına rağmen antlaşmaya konulan bir madde gereği, Mekkeliler adına orada bulunan babası Süheyl'e istemeyerek de olsa teslim ederek antlaşma ve diyaloğa olan taraftarlığını göstermiştir.

Sonuçta Hudeybiye barış antlaşması, Mekkeliler ve onlarla birlikte hareket eden kabilelerle 10 yıl savaş dahil, herhangi bir problemin yaşanmayacağı anlamına gelmekteydi. Peygamber Efendimiz, bu dönemde göndermiş olduğu elçileriyle çevre devlet başkanlarıyla da irtibata geçmiş ve onlarla da diyalog ortamı aramıştır. Bunun olumlu neticeleri de kısa süre içinde alınmıştır. Bunlardan birisi Necâşî'dir.

Öncelikle biraz geriye gidelim. Bedir savaşının hemen sonrasında Necâşî, Habeşistan'da bulunan Hz. Ca'fer İbn Ebî Tâlib ve arkadaşlarını yanına çağırır. Kendilerine haber gelip de Necâşî'nin huzuruna giren Müslümanlar onun, üzerine eski bir elbise giymiş ve yerde oturduğunu görürler, şaşırırlar: Çünkü onun gibi bir kral, durup dururken niye böyle bir kıyafet giymiş ve niçin toprak üstünde oturmaktadır!

Huzuruna giren Müslümanları niçin yanına davet ettiğini şöyle anlatır:

– Ben, sizi sevindirecek bir haberi vermek için sizi buraya çağırdım! Sizin beldeniz tarafından benim bir adamım geldi ve bana Allah'ın, Nebîsine nusret bahşederek, düşmanı falan ve filanları da helâk ettiğinin haberini getirdi. Onlar, misvak ağaçlarıyla bilinen Bedir adındaki yerde karşılaşmışlar. Orayı şimdi sanki görüyor gibiyim; çünkü ben, bir zamanlar orada deve güderdim.

Necâşî'nin vereceği haberi alıp da sevinen Müslümanlar, huzurdan ayrılmadan önce fırsatını bulup sorarlar:

– Peki sen, altında minder veya tahtın olmadığı hâlde niye böyle toprağa oturuyorsun ve niye üzerinde bu eski elbiseler var?

Cevaben der ki:

– Biz, Allah'ın Hz. İsa'ya indirdiklerinde görüyoruz ki, Allah (celle celâluhû) kullarına nimet verip de ihsanda bulunduğunda kullarına yakışan, Allah için tevazu göstermeleridir. İşte Allah (celle celâluhû), Nebîsine böyle bir nusretle nimette bulununca ben, onun için böyle davranıp haberi size bu hâlimle vermek istedim.

Esasen bu, başkalarının kutsalına saygılı davranıp iyi bir duruş sergilemenin, insanlarla konuşurken önyargılı olmamanın, 'Benim düşündüğümün dışında başka bir fikre sahip olamazsın!' şeklinde kendi görüşünü dayatmamanın ve herkesi kendi konumunda görmenin bir semeresidir. Gidip gelmelerin, gönderilen mektup ve haberlerin, diyalog ortamı arayışlarının hiçbirisi boşa gitmiyor ve iman adına yeni bir medeniyetin temel taşlarını oluşturuyordu.

Bedir'de yaşadığı hezimetin şokunu üzerinden bir türlü atamayan Mekke, bir müddet sonra Amr İbnü'l-Âs ve Abdullah İbn Ebî Rebîa'yı yeniden Habeşistan'a gönderecek ve en azından oradaki Müslümanları geri getirerek intikamlarını onlardan almak isteyeceklerdi. Şöyle diyorlardı:

– İntikamımızı Habeşistan topraklarından alalım! Oranın melikine adam gönderelim ve orada bulunan Muhammed ashabını bize vermesini isteyelim ve Bedir'de öldürülen adamlarımıza mukabil biz de onları öldürelim!"

Yine yanlarına kıymetli hediyeler veriyor ve daha önce yaşanan fiyasko benzeri bir durumla karşılaşmamak için adamlarına daha dikkatli davranmaları gerektiğini ısrarla tembih ediyorlardı. Ancak yine yanılacaklardı.

Çünkü bu durumdan, kısa sürede Efendimiz'in de haberi olmuş ve hemen, eline verdiği bir mektupla birlikte Hz. Amr İbn Ümeyye'yi yeniden Necâşî'ye göndermişti. Karşılıklı yaşanan diyalog zemini yine semere verececekti ve Necâşî, pahalı hediye ve yaldızlı sözlere kanmayacak, Mekke elçilerini yine eli boş geri gönderecekti.[152]

[152] Bkz.: Mukrîzî, *İmtâu'l-Esmâ'*, 1/22; Kurtubi, *el-Câmi'* 6/255; Muhammed Hamîdullah, *el-Vesâiku's-Siyâsiyye*, 99.

OKUMA PARÇASI

Müsamaha ve Hoşgörü Üzerine Düşünceler

• Bizim gibi düşünmese bile karşımızdaki insana hoşgörü ile bakıp saygı göstermeliyiz.

• Bizim işimiz gönülleri yıkmak değil, gönülleri yıkamaktır.

• Dişini kırana ve başını yarana karşı dahi "Allah'ım, bunları affet ve hidayete erdir, beni bilmiyorlar; bilselerdi böyle yapmazlardı!" diyen Resûl-ü Ekrem'in ümmeti olduğumuzu unutmamalı ve o en ciddi insan'ın meselelerini taşkınlıklarla sokağa döküp ayakaltına aldırmamalıyız. (M. Fethullan Gülen)

***

• Bu çağın gereği ortak bir din değil, çeşitli dinlere bağlı insanlar arasındaki karşılıklı hoşgörü ve saygıdır."

• Davranışın ana kuralı karşılıklı hoşgörü (toleranstır). Çünkü hiçbir zaman aynı biçimde düşünmeyiz ve gerçeğin yalnız bir parçasını ve değişik açılar altında görürüz. (Gandhi)

***

• Çiçeğe bakarken, geçmişe gidip hayallerindeki kavgayı seyreden, çiçeğin vücuduyla sunduğu güzelliği nasıl yaşayabilir?"

• Çiçeğin dikeni var diye üzüleceğimize, dikenin çiçeği var diye sevinelim." (Goethe)

Konu ile İlgili Bazı Kaynaklar

- Niçin Diyalog, Işık Yayınları
- Müspet Hareket, Işık Yayınları
- Hoşgörünün Hukuki Temeli, Yeni Akademi Yayınları

SORULAR

1- "Dinde zorlama yoktur." (Bakara, 2/256) âyetini nasıl anlamak gerekir?

a- Herkes kolayına gelen dini emirleri yapmalıdır.

b- Dine girme konusunda zorlama yapılamaz.

c- Kimse dini emirleri yerine getirmeleri konusunda zorlanamaz.

d- İsteyen istediği ibadetleri yapmalı ona kimse karışmamalıdır.

2- "Elbette zorluğun yanında bir kolaylık vardır. Gerçekten, zorlukla beraber bir kolaylık daha vardır." (İnşirâh, 94/5-6) âyeti ***en çok*** *neyi vurgulamaktadır?*

a- Hayatta her şeyin kolay olduğunu.

b- Dinimizin özünde kolaylığın esas olduğunu.

c- Cenneti kazanmanın kolay olduğunu.

d- İnsanın isterse her şeyi yapabileceğini.

3- Rabbimizin "Gidin. Firavun'a, zira o iyice azdı. Ona tatlı, yumuşak bir tarzda hitab edin. Olur ki aklını başına alır, yahut hiç değilse biraz çekinir." (Tâhâ, 20/44) diye emir buyurduğu peygamberler kimlerdir?

a- Hz. İdris ve Hz. Şuayb

b- Hz. Yakup ve Hz. Yusuf

c- Hz. İsa ve Hz. Muhammed

d- Hz. Musa ve Hz. Harun

4- "Din, Allah tarafından kolaylaştırılmıştır. Dinimizin emrettiği ibâdetlerde ....denilen normal şartlardaki genel hükümlerin yanında, bir de ....denilen mazeret sebebiyle kolaylıklar vardır." Parçadaki boşluklara sırasıyla hangileri gelmelidir?

a- ruhsat-azîmet

b- cevaz-fetva

c- azîmet- ruhsat

d- fetva-cevaz

5- "Kur'ân ahlâkıyla ahlâklanmış bir mü'min, kötülükleri iyilikle savmalı, görgüsüzce davranışlara aldırış etmemelidir. Daima müsamaha ve hoşgörüyü tercih etmeli ve kaba davrananlara karşı da affedici olmalıdır."

Buna göre parçada vurgulanan husus nedir?

a- Müsamahalı olmak gerektiği.

b- Kafirlere karşı şiddetli olmak gerektiği.

c- Bize yapılanları aynıyla karşılık vermemiz gerektiği.

d- İyilikten anlamayana iyilik etmenin yersiz olduğu.

10. CEMAAT OLMAK

Hepiniz toptan, Allah'ın ipine (dinine) sımsıkı sarılın, bölünüp ayrılmayın. (Âl-i İmrân, 3/103)

Cemaat Ne Demektir?

Cemaat, belli bir duygu, düşünce ve inanç etrafında şuurluca toplanmış insanların meydana getirdiği bir yapıdır.

Allah, insanı sosyal bir varlık olarak yaratmış, onu hemcinslerine karşı muhtaç bir şekilde dünyaya göndermiştir. İnsan, ancak toplum içinde yaşayabilir, mutlu olabilir. Dinimiz, Müslümanların cemaat hâlinde yaşamalarına ve maddî-mânevî her hususta birbirlerine yardımcı olan bir toplum olmalarına önem verir.

Rabbimiz Kur'ân-ı Kerîm'de, kuvvetli bir bina gibi saf tutarak kendi yolunda mücadele eden mü'minleri sevdiğini ifade etmektedir.[153] Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) de bir hadislerinde şöyle buyurur: "Mü'minler bir vücudun azaları gibidirler. Bir organ hastalanır ve zarar görürse bütün vücut onunla ilgilenir."[154]

---

[153] Sâf, 61/4.

[154] Buhârî, *Edeb*, 27; Müslim, *Birr*, 17.

Cemaat, ahirzamanın eritici ve öğütücü dalgalarına karşı koruyucu bir sed ve siperdir. Ferdî yaşanan bir Müslümanlıkta, pek çok yanlışlıkların olma ihtimaline karşılık, cemaatleşmede bu ihtimal daha azdır. Ayrıca ferdî yaşayan kimseler cemaate açılan ve lütfedilen nuranî atmosfer ve iklimlerden mahrumdurlar. Cemaatte müşterek hareket vardır ve olmalıdır. Ve yine cemaatte istikamet ve isabet şansı daha fazladır. Zira bir yanda pek çok insanın duygu ve düşünce birlikteliği, kolektif şuuru diğer yanda da dâhi bile olsa tek başına bir insanın düşüncesi… Evet, bunlar kıyas bile edilemez. Bu sebepledir ki "Allah (celle celâluhû) cemaat ile beraberdir."[155] buyrulmuştur.

Cemaatte Her Zaman Kuvvet Vardır

Peygamber Efendimiz bir hadislerinde cemaatte kuvvet ve rahmetin, ayrılıkta ise azabın olduğunu ifade buyurur.[156] Ayrıca cemaatle bir araya gelerek yapılan ibadetlerin sevabının ferdî yapılan ibadetlerden yirmi yedi derece daha üstün olduğunu da unutmamak gerekir.[157]

İki fert ayrı ayrı olduklarında 1'i aşamazken, yan yana gelince 11 olur. Üç ayrı 1, yanyana geldiğinde 111'e ulaşır. Şimdi, basitçe rakam bazında ifade etmeye çalıştığımız bu durumu, karanlıkta elinde meşale tutan bir kişinin meydana getireceği aydınlıkla, 11 ya da 111 kişinin meydana getireceği aydınlığı kıyaslayarak düşünelim. Bir hazineyi kaldırmada da aynı durum söz konusudur. Buna bir de pâzu kuvvetinin yanında kabiliyet ve düşüncelerin ittifakını ekleyelim. Ayrıca gaye ve ideâl birliği ile cehd ve azim müşterekleri de varsa,

155 Tirmizî, *Fiten*, 7. Ayrıca bkz.: M. Fethullah Gülen, *Fasıldan Fasıla*, 1/133.
156 *Müsned*, 4/145.
157 Buhârî, *Ezan*, 30.

işte o zaman gerçekten topların sindiremeyeceği yürekler gürül gürül ses getirmeye başlar.

M. Fethullah Gülen Hocaefendi'nin ifadeleriyle eğer rahmete açık semereli bir ağaç olmak istiyorsanız, orman içinde bir ağaç olmaya bakınız. Tek başınıza kaldığınızda hiçbir rahmet düşmez, kuruyup gidebilirsiniz. Ancak ormanlık yere mutlaka rahmet iner ve siz de o rahmetten bol bol yararlanırsınız.[158]

Az önce de ifade ettiğimiz gibi, insan sosyal bir varlık olarak yaratılmıştır. Yalnız yaşayan bir insan, dört bir yandan sinsice esen dalâlet rüzgârları karşısında zor durumda kalabilir, daha acısı şeytanın zehirli okları karşısında boy hedefi hâline gelebilir. O yüzden yalnız yaşamaktan uzak durmalı, cemaat serası altına sığınmalıyız.

OKUMA PARÇASI

Cemaat İçinde Bulunmayı Ahiret Hesabına Bir Kurtuluş Senedi Sayıyorum!

Belki Rabbimle münasebetim açısından talihli bir insan değilim, keşke olabilseydim; ne var ki, böyle güzîde bir cemaatin içinde yer alma bahtiyarlığı açısından dünyada eşi az bulunan insanlardan birisiyim. Binlerce fedâkâr arkadaşa ve onbinlerce kahraman kardeşe sahibim. Adını, namını ve nişanını bilmediğim binlerce insan, ortak mefkûremiz hesabına dünyanın dört bir yanında değişik şeyleri eşeleyip duruyorlar. Çokları birbirini tanımıyorlar, benimle de oturup kalkmadılar; Fakir ise onların ekseriyetini hiç görmedim bile. Sonra neyim var ki bu insanlara ne vereyim?!.

[158] M. Fethullah Gülen, *İnancın Gölgesinde-2*/203-204.

Fakat bu karasevdalılar çok ulvî duygularla açılmışlar cihana; âleme insanlık öğretiyorlar. Bir yönüyle, başlangıçta müracaat kaynağı bildikleri kimselerden bir kısım disiplinler almışlar; lâkin daha sonra bir düşünce sistemi, bir hayat felsefesi ve bir dünya görüşü geliştirmişler; onu bütün yeryüzünde ihya etmeye çalışıyorlar. Bu zaviyeden bakınca hakikaten kendimi çok bahtiyar görüyorum. Kendimi talihli addetmemin iki yönü var:

Evvela; ben kimim, bana nispet edilen onca hizmet nerede? Fakat gönüllüler hareketinin beklentisiz erleri kocaman bir şahs-ı manevî teşkil ediyor ve toplanınca önemli bir yekûn tutan hâlis gayretleriyle, tek tek şahısların altından kalkamayacağı büyük bir çarkın dönmesine vesile oluyorlar. Beni de bu şahs-ı manevînin bir ferdi olarak kabul ediyorlar. İşte bunu, dünya saadeti adına en büyük vesile ve ahiret hesabına bir kurtuluş senedi sayıyorum.

Saniyen; bunca insan içinden hiç olmazsa bir tanesi, mahşerde yanımdan geçerken perişan hâlimi görür ve herhalde beni orada yüz üstü sürüm sürüm bırakmaz; elimden tutar, ayağa kaldırır ve yedeğine alır. Evet, böyle ümit ediyor ve arkadaşlarımın şefaatiyle necâta erebileceğim ümidini taşıyorum.

Samimiyetle söylüyorum ki, dostlarımın bütünü hakkında bu kanaati besliyor ve hepsini takdirle yâd ediyorum. Bilhassa o ilkler, benim gönlüme taht kuran birer sultan gibidirler; her biri kalbimin en mutena yerinde sağlam bir sandalyeye sahiptirler. O vefalı arkadaşlarımın hepsine bu nazarla bakarım; onların incitilmesinden dolayı çok incinir, hafife alınmaları sebebiyle kederlenir ve kadr u kıymetlerinin bilinmeyişi yüzünden hüzünlenirim.

Evet, bu mefkûreye sahip çıkmış öncüleri rencide eden beni rencide etmiş olur; onları küçümseyen, zorluk günlerinde Allah yolunda hizmeti hafife almış sayılır.[159]

[159] Osman Şimşek, *İbretlik Hâtıralar,* s. 281–282.

Cemaat Ruhuna İhtiyaç Vardır

Kalplerin sonra da fiillerin vahdet (birlik) içerisinde olması, dinimiz İslâm'ın en büyük esaslarından biri olduğu gibi aynı zamanda da ana hedeflerindendir. Rabbimiz bu hakikati ifade adına Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurur: "*Hepiniz toptan, Allah'ın ipine (dinine) sımsıkı sarılın, bölünüp ayrılmayın. Allah'ın sizin üzerinizdeki nimetini hatırlayın: Hani siz birbirinize düşman idiniz de Allah kalplerinizi birbirine ısındırmış ve onun lütfu ile kardeş oluvermiştiniz. Siz bir ateş çukurunun tam kenarında iken oraya düşmekten de sizi O kurtarmıştı. Allah size âyetlerini böylece açıklıyor, ta ki doğru yola eresiniz.*" (Âl-i İmrân, 3/103)

Bu ve buna benzer âyet-i kerîmelerden hareketle İslâm uleması şunu söylemişlerdir: "*Lâ ilâhe illallah Muhammedun Resûlullah*" hakikatlerine şehadetten sonra kabul ve tasdik edilmesi gereken üçüncü bir hakikat daha vardır ki, o da mü'minlerin kardeş oldukları yani, cemaat hâlinde yaşamaları gerektiğini kabul etmek ve gereğince amel etmektir.

İslâm'ın şart ve şiar olarak getirdiği namazın cemaatle kılınması, zenginlerin fakirlere zekât ve sadaka vermeleri ve haccın ifası ile cuma ve bayram namazlarının haftalık ve senelik birer bayram hâlinde kabul edilmesi gibi esaslar, dinimizin cemaata ve cemaat ruhuna sahip olmaya ne kadar önem verdiğini ve bu ruhun sık sık yenilenip devamının ve hâkimiyetinin ne derece lüzumlu olduğu hakkında gayet açık delillerdir. Mekkeli muhacirlerin, Medine'ye varır varmaz Efendimiz tarafından Ensarla aralarında kardeşliğin tesis edilmesi neyin ifadesidir? Bu muamele cemaat ruhunun lüzumunu ve bu ruhun tesisine verilen ehemmiyeti göstermiyor mu?

Bilhassa günahların dört bir taraftan sağanak hâlinde yaşandığı böyle bir asırda "Ben kendi başıma dinimi ve imanımı muhafaza edebilirim." duygu ve düşüncesi sağlıklı değildir. Sokaklar, meydanlar, televizyonlar, gazeteler, dergiler, afişler, vitrinler, internet derken, hemen her ortam insanı günaha çağıran tablolarla dopdolu. İşte böylesine korkunç bir hücüm ve felaket karşısında dayanabilmek, imanını ve ahlâkını koruyabilmek ancak Müslümanların tek vücut hâlinde hareket etmeleri ve iman ile İslâm'ın şahs-ı manevisini temsil eder mahiyette hizmet vermeleriyle mümkündür.

Cemaat Ruhuna Sahip Olmanın Alâmetleri Nelerdir?

1. Kimseyi horlamamalı, başkalarının izzet ve hissiyatını rencide edecek hâl ve tavırlardan kaçınılmalıdır. Mü'min kendisine karşı savcı, başkalarına karşı ise avukat gibi olmalıdır. Kişinin kusurlarını araştırmak bir edepsizlik, onları sağda-solda anlatıp durmak affedilmez bir yanlıştır. Fertlerde görülen yanlış tavırlar, usulünce, yumuşak ve tamir edici bir dille izale edilmelidir.

2. Kişi, kendisini insanlardan bir insan olarak görmeli, tevazuyu şiar edinmelidir. Kibir ve gurur gibi şeylere sevk edecek hususlara gönlünü kaptırmaktan uzak durmalı, yüksek makam ve üst seviyelerde bulunduğu zamanlarda dahi, kendisini daima halktan birisi olarak görmelidir. Kişinin böyle vakarlı bir hareket íçerisine girmesi, kendi olgunluğunu olduğu kadar içinde yerini aldığı cemaatinin ruhi mükemmelliğini de gösterir.

3. Mü'min fitne ve fesattan alabildiğine uzak durmalı, her zaman ıslahtan yana olmalıdır. Nitekim hakiki mü'minler daima sulhun, huzurun ve emniyetin bekçileridir.

4. Cemaat ruhuna sahip fertler arasında sağlam bir itimat vardır. Onlar birbirlerine hem itimad ederler, hem itimad telkin ederler. Arkadaşlarını asla hayal kırıklığına uğratmaz ve onların iman ve Kur'ân hizmetine karşı aşk ve şevklerini kırmazlar.

5. Elde edilen başarılar şahsi hizmet ve kemâlattan bilinmeyip cemaatin şahs-ı maneviyesine gelen ilâhî inayete bağlanmalı, öyle hareket edilmelidir. Bu şuur, vahdete ve muhabbete vesile olduğu gibi aynı zamanda manevî bir şükür de olmuş olur.

OKUMA PARÇASI

Gözde Cemaat

Süfyan b. Üyeyne Hazretleri anlatıyor: "İnsanlar bir yerde toplanıp Allah'tan (celle celâluhû) *bahsederlerse, şeytan ve (fâni yüzü itibarıyla) dünya oradan uzaklaşır. Şeytan üzüntü ile dünyaya:*

– Şu insanların yaptığını görüyor musun, der. Dünya da onu teselli eder:

– Sen onlara şimdi yaklaşma... Buradan ayrıldıkları zaman ben onları tek tek yakalar ve sana teslim ederim.

Onun içindir ki Allah'ın rahmeti cemaat üzerindedir. Ve birçok hayırlı icraatın kararları oralarda alınmış, bereketli neticenin ilk tohumları o türlü bir araya gelişlerde atılmıştır.

İnsan, o meclislerde ne kadar çok bulunur, evini, işini o hâle ve havaya getirirse, şeytanın ve dünyanın tuzaklarından o denli kurtulmuş olur. O meclislerin havası her yere taşınmalı, her yerde orda konuşulanlar konuşulmalı, hayata oradaki nurlu mütalaalarla renk verilmelidir.

"Ben gelmesem de sizinleyim." diyenler, nur sağanağının yağdığı o iklimi ve o hazineyi hissedemeyenlerdir. Ve mahrumiyetleri burada hâllerinden belli

olduğu gibi, ötede o nurlu topluluklara hediyeleri verilirken de belli olacaktır.

"Yüreğim sizinle." diyenlerin sözü, ziyafet sofrasındaki insanlara "Aklım sizinle" diyen insanın sözü kadar geçersiz, tıp fakültesine gitmeden diploma isteyen ve "Gönlüm sizinleydi." diyen bir talebenin serzenişi kadar yetersizdir.[160]

Bediüzzaman Hazretleri Cemaatin Lüzumunu Nasıl Anlatıyor?

Bediüzzaman Hazretleri'nin ifadeleriyle ahirete ait işlerde ortaklık prensibiyle hareket eden samimi, sâdık ve fedâkâr kimseler, aralarında bir prensip olarak kabul edip hâkim kıldıkları tesânüd (dayanışma) ve teâvün (yardımlaşma) sırrı ile fertlerden her birisi bir dil, bir akıl ve bir kalp ile değil; belki kardeşleri sayısınca diller, akıllar ve kalpler ile şuurlu bir şekilde ibadet edip istiğfar eder. Yani bin taraftan hücum eden günahlara karşı binler dil ve gönül ile mukabele eder ve böylece maddî-mânevî tehlike ve zararlardan kendini korumuş olur.

Bir ferdin tek başına çalışmasıyla cemiyet hâlinde çalışması arasında fark vardır. Zira cemiyet hâlinde hizmet verenler yalnız kendi çalıştıklarının değil; teşkil ettikleri cemiyetlerinin kıymetine ve aralarında yaptıkları sözleşmeye sadakatlerine göre birbirlerinin ortak meselelerinden yüksek bir surette istifade ederler. Dağınık çalışmaların zahmeti çok, verimi azdır. Fakat bir anlaşma ve sözleşmeye dayanarak çeşitli maharetlerini ve değişik çalışmalarını sadakatle birleştirmiş ve işe aşk ve şevkle sarılarak cemaatle yürümüş olanlardan herbiri, kendi çalışmasının karşılığını almış olmakla beraber,

[160] Mehmet Akar, *Mesel Ufku*, s. 85.

diğer dava arkadaşlarının çalışma ve kazançlarından da fazlasıyla hissedar olur ve nasibini alır. Nitekim iman ve takva ehli olan ve İslâm'ın ihyası için çalışan kimseler iman ve takvada mânevî bir şirket kurmuş olduklarından sadece kendi amel ve gayretlerinin değil, Cenab-ı Hakk'ın fazl ve lütfundan müstesna bir surette bereket, feyiz ve nasip alırlar.

Şahs-ı manevinin bir ferdi veya bir uzvu olmanın ve cemaate gelecek külli netice ve çaplı kârdan istifade etmenin sadakat, hizmet, takva (haramları terk etmek) amel-i salih (farzları yapmak), dava arkadaşlarına dua etmek ve uhuvvet düsturları dâhilinde hareket etmek gibi bazı şartları vardır. İnsan, cemaate gelen rahmet ve bereketten, bu şartları yerine getirmesine ve niyetine göre istifade eder. Böylece ebedî saadeti ve gerçek kurtuluşu elde edenler zümresine dâhil olabilir.

Allah'ın İnayeti Cemaatle Beraberdir

Cemaat hâlinde yaşamak sevap yönüyle de gayet kârlı bir harekettir. Çünkü cüz'i ve basit olan ameller, cemaat hâlinde yapılırsa, sevap yönüyle külli ve umumi hayır ve sevaplara dönüşür. Zira cemaat hâlinde yaşamak demek, sırf ahiret için tesis edilen mânevî bir şirkette yerini almak demektir. Böylesine milyonların katılımıyla çalışmasına devam eden bir şirketin, müntesiplerine ve ortaklarına getireceği kâr, ferdi kazançtan elbette ki çok daha fazladır.

"Allah'ın inayet ve kudreti cemaatle beraberdir."[161] hakikatinden anlaşılıyor ki, Cenab-ı Hakk'ın rahmet, kerem ve inayeti cemaate gelmektedir. Öyle ise şahs-ı manevisini ehl-i

[161] Tirmizî, *Fiten*, 7; Nesâî, *Tahrim*, 6.

imanın temsil ettiği bir cemaatin ruhuna ve şuuruna sahip olmalı ki, umuma gelen ilâhî rahmettten istifade fazla olsun.

Başkalarına ihtiyaç duymayan ve maddî-mânevî ağır vazifelerin altından tek başına kalkacağını düşünen kimse ciddi bir yanılgı içerisindedir. Bilerek rahatını ve huzurunu terk etmekte, göz göre göre zarara ve mahrumiyetlere girmektedir. Çünkü böyle bir kimse meseleleri tek başına yani bir akılla, bir kalble, iki gözle, iki kulakla, yani şahsi gücü ve iradesi kadar halledip anlamaya, görüp duymaya ve işin üstesinden kalkmaya çalışacaktır. Hâlbuki cemaat hâlinde yaşayan kimse, tanışıp istişare ettiği, alaka kurup fikir ve maharetlerine saygı duyduğu kimselerin sayısı kadar akıl ve kalple, göz ve kulakla, el ve ayakla hâsılı cemaatin sahip olduğu büyük kudret ve geniş iradesi nispetinde iş görür.

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), "Kim cemaattan bir karış ayrılırsa, İslâm halkasını boynundan çıkarmıştır." buyurmak suretiyle İslâm'ın cemaat dini olduğunu, Müslümanların cemaat ruhuna sahip olmaları gerektiğini ve dinlerini cemaat hâlinde yaşamaları gerektiğini açıkça ifade etmektedir.

OKUMA PARÇASI

Beni Sizden Saydılar!

Safa isminde, Orta Asya ülkelerinin birinde çalışan ve aynı zamanda orada üniversitede okuyan bir genç anlatıyor: "Devlet bursu ile okumaya hak kazanan bir arkadaşımız vardı. Aynı fakültede, aynı sınıfta okuyorduk. Meslek lisesi mezunuydu. Burada devlet üniversitesine ait bir yurtta kalıyordu. Yaz tatilinde memlekete gittiğinde babası, oğlunu gönderdiği gibi bulamamış. Ondaki menfî

değişikliklerden dolayı endişeye kapılan babası: "Oğlum, sana her şey meşru olmuş, ben seni bir daha oraya göndermem!" demiş. Arkadaş ısrar etmiş, fakat bir türlü babasını razı edememiş. Arkadaşımızın uzun ısrarlarından, "Baba eğitimim..." diye yakarmalarından sonra babası, "Eğer orada ahlâklı, eli yüzü temiz insanlarla birlikte kalırsan, seni oraya göndermeyi kabul ederim." diye şart koşmuş.

Arkadaşımız kabul etmiş, söz vermiş. Ders yılı başında, aynı sınıfta olduğumuz için geldi, beni buldu. Durumunu anlattı, âdeta yalvarıyor gibi ısrar etti. "Okumam için sizinle birlikte kalmam lâzım. Bu babamın şartı, yoksa beni burada bırakmayacak." dedi. Ben, "Olabilir ama arkadaşlarla görüşmem lazım." dedim. Hemen arkadaşlarla görüştüm. Nâmı pek iyi olmadığı için kimse sıcak bakmadı. "Adımızı kötüye çıkarır." dediler. Ne kadar ısrar ettimse kabul ettiremiyordum. O her gün beni okulda yakalıyor, "Ne oldu?" diyordu. Ben, "Görüştük, görüşeceğiz..." diye geçiştirmeye çalışıyor, anlasın istiyordum.

Israrlarının arkası kesilmedi, ben arkadaşlarımı ikna etmeye çalıştım. Sonunda birlikte kaldığımız arkadaşlarım bana: "Eğer çok istiyorsan, sen onunla birlikte kal!" dediler. Ben bu teklifi kabul ettim ve yanıma birkaç arkadaş daha alarak tuttuğum bir eve o arkadaşı da davet ettim. Çok geçmeden arkadaşımızın hâli, tavrı değişmeye, yanlış alışkanlıklarını terk etmeye başladı. Bir süre sonra tamamen değişmiş, yüzü ve yüreği aydınlanmıştı. Mahalleden gençler, komşular ziyaretimize geliyor, herkes onu çok seviyordu.

Bir gün aniden rahatsızlandı. Hastaneye kaldırdık. Doktor, "Çok geç kalmışsınız!" dedi. Apandis'i patlamış, nasılsa uzun bir süre fark edememiş, sızıntı zamanla iç organlarına yayılıp tamamen imha etmiş, "İsterseniz yakınlarını çağırın, son bir defa görsünler." tavsiyesinde bulundu. Hemen ailesini aradık. Gerçekten de babası son nefesine yetişti.

Aradan birkaç ay geçmişti. Bir gece rüyamda o arka-

daşımızı gördüm. Yere oturmuş çay içiyor, bir yandan da sohbet ediyorduk. Bir yanımda o vardı, bir yanıma da başka bir arkadaş oturmuştu.

– Sana nasıl muamele ettiler, diye sordum.

– Beni, dedi, sizin gibi insanlardan kabul ettiler. Burada sizin gibi olanları cehenneme atmıyorlar. Onun için beni cennete aldılar.

Uyandım. Hıçkıra hıçkıra ağlıyordum. Saatlerce tesirinden kurtulamadım. İnşaallah bu farklı rüya, sadık bir rüyaydı."

Bediüzzaman Hazretleri, bu zamanda iman ve Kur'ân hizmetinde bulunanların, inşaallah kurtulacaklarını müjdeliyor, "Ehl-i iman ve ehl-i necattırlar." diyor.

Allah, O'nu ve O'nun yolunu tercih edenlerin azını çok saymaya muktedirdir. Keremi sonsuzdur. Rahmet kapısı samimiyetle yapılan her müracaatta ardına kadar açılacaktır. Yeter ki O'nun sonsuzluk kervanından, nurlu yollarından, haktan, hakikatten ayrı düşülmesin...[162]

Cemaat Hâlinde Yaşayan İnsanlar Hangi Hususlara Dikkat Etmeli?

Cemaat hâlinde yaşayan insanlar, aşağıdaki hususlara dikkat etmeli, bu hususları hayatına hayat yapmalıdır:

1. Beraber hizmet ettiği arkadaşlarını Allah için çok sevmeli ve onlarla her zaman irtibat hâlinde olmalıdır.

2. Fena fi'l-ihvan düsturunu benimsemeli. Fena fi'l-ihvan, fertlerin, karşılıklı sevgide tam bir olgunluğa ulaşıp maddî-mânevî her türlü nimetler karşısında kardeşini kendisine seve seve tercih edebilecek ahlâkî bir kıvama sahip olması demektir. Dolayısıyla kişi, kardeşlerinin düşünce ve his dünyalarına girip onlarla beraber sevinmeli ve onlarla beraber üzülmelidir.

[162] Mehmet Akar, *Mesel Ufku*, s. 138.

3. İstişaresiz iş yapmamalı, arkadaşlarının ittifak ettiği görüş ve fikirlere itibar etmelidir.

4. Herkesle uyum içinde olmalı ve kimseyle münakaşa etmemelidir.

5. Büyüklerine karşı hürmetli, küçüklerine karşı şefkatli olmalıdır.

6. Davranışlarında zarafeti (nezaketi) esas alarak hareket etmelidir.

7. Şahs-ı maneviyi teşkil eden arkadaşlarının her birisinin dünyevî, uhrevî, maddî-mânevî muvaffakiyetleri ve saadetleri için dua etmelidir.

Cemaatleşme, Bölünmeye Vesile Yapılmamalı

Cemaatleşme tabiî ve normaldir; anormal olan cemaatleşmeyi ayrılığa, kavgaya vesile yapmaktır. M. Fethullah Gülen Hocaefendi'nin ifadesiyle herhangi bir cemaati meydana getiren fertler arasında nasıl ciddi bir irtibat söz konusu ise, cemaatler arasında da aynı oranda irtibat şarttır ve zaruridir. Bu yapılamadığı takdirde cemaatleşmeler, bölünmeyi, ufalanmayı, eriyip gitmeyi netice verir. Bu ise İslâm adına büyük bir zarardır. Bundan kurtulmanın yegâne çaresi de, bütünleşmek ve birlik-beraberliği korumaktır. Ancak, bu hususta bazı prensiplerin hatırlatılmasında yarar vardır:

1. Evvelâ, hiçbir cemaat bir diğerinin aleyhinde bulunmamalıdır.

2. Cemaat ferdleri, diğer cemaat büyüklerine karşı saygılı davranmalı ve onları daima edeple anmalıdır.

3. Bütün cemaatler, birbirlerinin dertleriyle dertlenmeli, sevinçlerinde de onlara ortak olmalıdırlar.

Önceleri bunlar bize zor gelse de nefisler zorlanmalı ve bu mevzuda ikna edilmelidir.[163]

"Ümmetimin İhtilafı Rahmettir." Hadisini Nasıl Anlamalıyız?

"İhtilâfü ümmetî rahmetün"[164] hadis-i şerifinde geçen "ihtilâf" kelimesini "hakka hizmetteki ihtilâf, farklı görüş beyanı, değişik yorumlarda bulunma" şeklinde anlamak gerekir. Çünkü Müslümanlar aynı esas ve gerçeklere inanmakla beraber her fert müstakil bir şahsiyet ve düşünce yapısına sahiptir. Bunun için de hâdiseleri değerlendirirken farklı açılardan yaklaşılması ve yorumlanması tabiidir.

Müslümanlar meselelerini istişare yoluyla halledeceklerine göre, herkes samimi bir şekilde fikirlerini açıklar, bilgisi ve uzmanlık alanı dâhilinde görüşlerini beyan eder. İşte bu yönüyle ihtilâf maddî ve mânevî inkişafın kaynağı olur.

Bediüzzaman Hazretleri bu hadis-i şerifi *Mektubat* isimli eserinde izah ederken, meseleyi üç suâl, üç cevap çerçevesinde ele almakta ve misallerle anlatmaktadır. Bu izahı özetleyerek verelim:

Suâl ve cevap şöyle: Hadiste, "Ümmetimin ihtilafı rahmettir." denilmiş. İhtilâf ise tarafgirlik gerektirir. Bu nasıl rahmet olur?

Hadiste ifade edilen "ihtilâf" müspet olanıdır. Hakka hizmette bulunan, İslâmî hakikatleri muhtaç olanlara

---

[163] M. Fethullah Gülen, *Fasıldan Fasıla* 1/170.

[164] Nevevî, *Şerhu Sahîh-i Müslim* 11/91, 92; el-Kurtubî, *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân* 4/159; es-Suyûtî, *et-Tedrîbü'r-râvî* 2/175.

ulaştırmaya çalışan kimseler belli ölçülerde fikir alış-verişinde bulunacaklardır. Fakat bu arada herkes mesleğinin ve hizmet tarzının tamir ve revacına çalışmalıdır. Başkasının fikir ve hizmetini tahrip ve iptal etmeye değil, tamamlanmasına ve ıslâhına gayret etmelidir.

Bu müspet tarafı. Menfî ihtilaf ise kin, haset ve düşmanca hisler besleyerek birbirlerinin tahribine çalışırlar. Hadis, bunu reddetmektedir. Çünkü birbirleriyle mücadele edenler müspet hareket edemezler.

İkinci suâl: Tarafgirlik (taraf tutma, taraftarlık) mazlum halkı zâlim kimselerin şerrinden kurtarır. Çünkü bir kasabanın ileri gelenleri birleşseler mazlum halkı ezerler. Şayet tarafgirlik olsa mazlumlar bir tarafa iltica ederek kendilerini kurtarırlar.

Bu mesele de şöyle izah ediliyor: Şayet tarafgirlik hak nâmına olsa, bu durum haklı ve mazlumlara bir melce, sığınak olabilir. Hâlbuki şimdiki garaz dolu ve nefis hesabına yapılan tarafgirlik haklılara değil, haksızlara sığınak olmuştur. Onların dayanacakları nokta şekline girmiştir. Çünkü bu çeşit insanların yanına şeytan gelse, onun fikrine yardım edip taraftar olsa, ona rahmet okur. Eğer karşı tarafa melek gibi bir adam gelse, ona lânet okuyacak derecede bir haksızlık gösterir. Dolayısıyla bu çeşit ihtilafta rahmet olmadığı gibi, müspet mânâda bir neticeye varılmaz.

Üçüncü mesele de şöyle: Hakikat hesabına yapılan fikrî tartışmalarda maksat ve esasta birleşilmekle beraber, vesilelerde ihtilaf edilir, farklı düşünülür. Bu tartışma, gerçeklerin her köşesini açığa çıkardığı gibi, hakka ve hakikate de hizmet eder. Fakat tarafgir bir şekilde, garaz dolu, firavunlaşmış

nefis hesabına ve kendini beğenerek yapılan fikrî bir tartışmadan hakikat parıltıları değil, belki fitne ateşleri çıkar. Çünkü bu tarz fikrî bir tartışmaya giren kimselerin fikirlerinin aynı noktada birleşmesi mümkün değildir. Çünkü hak namına yapılmadığı için tartışmalar aşırı bir hâl alır, sonsuza kadar devam edip gider. Tedavisi mümkün olmayan çatlaklara, yaralara sebep olur. Çünkü maksatta ittifak edilmemiştir.

Özetleyerek verdiğimiz bu izahlardan sonra Bediüzzaman Hazretleri, bu hususta bütün mü'minlere şu ikazı yapar:

"Ey ehl-i îman! Zillet içinde esaret altına girmemek isterseniz, aklınızı başınıza alınız. İhtilafınızdan istifade eden zalimlere karşı, "*Mü'minler ancak kardeştir.*" (Hucurât, 49/12) meâlindeki âyet-ı Kerîmenin kudsi kalesi içine giriniz, sığınınız. Yoksa ne hayatınızı muhafaza ve ne de hukukunuzu müdafaa edebilirsiniz. Malumdur ki, iki kahraman birbiriyle boğuşurken bir çocuk ikisini de dövebilir. Bir terazide iki dağ biribirine karşı müvazenede bulunsa [tartılsa] bir küçük taş müvazenelerini bozup onlarla oynayabilir, birini yukarı, birini aşağı indirir.

İşte, ey ehl-i iman! İhtiraslarınızdan ve düşmanca tarafgirliklerinizden kuvvetiniz hiçe iner, az bir kuvvetle ezilebilirsiniz. Hayat-ı içtimaiyenizle alâkanız varsa, "Mü'minin mü'mine münasebeti, taşları birbirine destek olan sarsılmaz bir bina gibidir."[165] mealindeki hadiste belirtilen yüce düsturu kendinize bir hayat düsturu edinin. Neticede dünyada sefaletten ve âhirette azaptan kurtulunuz."[166]

---

[165] Buhârî, *Salât* 88; Müslim, *Birr* 65; Tirmizî, *Birr* 18.

[166] Bediüzzaman Said Nursî, *Mektubat*, Yirmi İkinci Mektup, Beşinci Vecih, s. 303–305.

OKUMA PARÇASI

Din Bir Olduğu Hâlde Cemaatlere Ne İhtiyaç Var?

Bu soruyu bir misalle açıklamaya çalışalım. İnsanlardaki organların her biri farklı farklı görevler icra etmekte ve hepsi de hayatın idame ettirilmesinde çeşitli roller üstenmektedirler. Böyle bir durumda göz dese: "Gelin hep benim gibi olun." Bu söz hem zarardır hem de imkânsızdır. O hâlde bütün organların, "Hedefimiz bir olsun. Herkes kendi gücü nispetinde vücuduna ve hayatının devamına hizmet etsin." demesi en uygunudur.

Dolayısıyla cemaat, tarikat, mezhep farklılıkları da bunun gibi düşünülebilir. Hepsi vücudun farklı azaları gibidir. Ama tek amaçları olmalı: "Allah rızası için insanlığa hizmet etmek." Hedef bir olunca isimlerin farklı olması önemli değildir.

Diğer önemli bir husus cemaatlerin kendi üzerlerine düşen görevi yaparak birbirlerini tenkit etmemeleri meselesedir. İnsanlara, "Dünyanın en iyi annesi kimdir?" deseniz genelde herkes, "Benim annem." diyecektir. Kişi, kendine göre bu cevapta haklıdır. Ama bu cevap dünyada başka annelerin güzel olmadığı manasına gelmez.

Bize de en güzel meslek, meşrep ve mezhep hangisidir diye sorulsa, "En güzel benimkidir." diyebiliriz. Diğerleri de böyle düşünebilir. Ve kimse bunu yadırgamaz. O zaman aradaki ayrılıklar, düşmanlıklar kalkar.

Cemaatler toplumun mânevî hayatını devam ettirmeye çalışan uzuvlar gibidir. Diğer bir ifadeyle tabiri caizse İslâm Üniversitesi'nin fakülteleri hükmündedirler. Hedefleri bir olduğu müddetçe bu vazife taksiminden –inşaallah– Allah'ın rızası tahsil edilecektir.

Bizim hayatımız Allah'tan olduğu gibi hayatımızın istikameti de yine Allah tarafından belirlenir. Yani insanın insan olması için ne gerekli ise yine Allah tarafından ortaya konulur. Bunun için ayrı bir otoriteye ihtiyaç yoktur.

Bu nedenle Rabbimiz'in koyduğu kaideleri sistemleştiren Peygamberlik müessesesi de elbette Allah tarafından kurulmakta ve idare edilmektedir. Demek ki, başta Kur'ân, sonra Peygamber Efendimiz'in sünneti bizim önderimizdir. Bu iki menbadan istifade eden hak mezheplerimiz de yine bizi Allah'a yaklaştıran dini müesseselerdir. Bunların ortaya koyduğu esas ve prensipler tamamıyla Kur'ân ve hadis kaynaklıdır. Bundan dolayı onlar da dinin ve İslâm'ın vazgeçilemez unsurlarıdır.

Cemaatler de tamamıyla ihlâsı ve rıza-yı ilâhîyi esas tutmak şartıyla yine dinden kabul edilmektedir. Zira bunların başında bulunan âlimlerimiz, hayatlarının her safhasında, "Ben Allah'ın rızasını nasıl kazanırım? Bu insanları nasıl Allah ile barıştırabilirim?" muhasebesi hâkimdir. Bu yüzden bu gibi insanların verecekleri her talimatta, Allah'ın koyduğu prensipler doğrultusunda Allah rızası olduğundan onları da yine dinden kabul etmek gerekir. Çünkü anlattıkları şeyler Kur'ân ve hadis kaynaklıdır.[167]

Konu ile İlgili Bazı Kaynaklar

- İnancın Gölgesinde, Nil Yayınları
- Ruhumuzun Heykelini Dikerken, Nil Yayınları
- Altın Nesil Konferansı, Nil Sesli Yayınları
- Dine Hizmet (Gönül Dünyamızdan - 4), Nil Sesli Yayınları
- Nefse Karşı Büyük Kavga, Nil Sesli Yayınları
- Gülen Hareketi Farklı Seslerin Âhengi, Işık Yayınları

167 www.hikmet.net'ten.

SORULAR

1- "Hepiniz toptan, Allah'ın ..... (dinine) sımsıkı sarılın, bölünüp ayrılmayın." (Âl-i İmrân, 3/103) âyet-i kerîmesindeki noktalı yere aşağıdaki ifadelerden hangisi gelmelidir?

a- eline
b- ipine
c- kudretine
d- arşına

*2- Aşağıdakilerden hangisi cemaat ruhuna sahip olmanın gereklerinden biri **değildir**?*

a- Kimseyi horlamamalı, başkalarının izzet ve hissiyatını rencide edecek hâl ve tavırlardan kaçınılmalıdır.
b- Mü'min fitne ve fesattan alabildiğine uzak durmalı, her zaman ıslahtan yana olmalıdır.
c- Fert, iman esaslarına yakinen inanmalı, kulluk ödevlerini bihakkın yerine getirmelidir.
d- Kişi, kendisini insanlardan bir insan olarak görmeli, tevazuyu şiar edinmelidir.

3- "Allah'ın .... cemaatle beraberdir." hadis-i şerifindeki noktalı yerlere aşağıdaki ifadelerden hangisi gelmelidir?

a- nusret ve yardımı
b- af ve mağfireti

c- af ve inayeti
d- inayet ve kudreti

4- Cemaatleşme tabiî ve normaldir; anormal olan cemaatleşmeyi ayrılığa, kavgaya vesile yapmaktır. Bu hakikati yaşama adına aşağıdaki hususlardan hangisi dikkate ***alınmamalıdır****?*

a- Hiçbir cemaat bir diğerinin aleyhinde bulunmamalıdır.
b- Her cemaat kendi doğrularını diğer cemaatlere dikte etmeli, bu şekilde bir tartışma ortamı oluşturulmalıdır.
c- Cemaat fertleri, diğer cemaat büyüklerine karşı saygılı davranmalı ve onları daima edeple anmalıdır.
d- Bütün cemaatler, birbirlerinin dertleriyle dertlenmeli, sevinçlerinde de onlara ortak olmalıdırlar.

5- Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir hadislerinde ümmetinin kaç fırkaya ayrılacağını söylemektedir?

a- 73
b- 72
c- 71
d- 70

11. HARAM-HELÂL HASSASİYETİ

Numan İbn Beşir (radıyallahu anhumâ) *demiştir ki: Resûlullah'ı* (sallallahu aleyhi ve sellem) *şöyle buyururken işittim: "Helal de bellidir haram da; ancak bu ikisinin arasında, ikisine de benzeyen bir kısım şüpheli şeyler vardır ki, çoğu bunları bilemez, ayırt edemez. Bu şüpheli şeylerden sakınan insan dinini, ırzını ve haysiyetini korumuş olur; şüpheli alanda dolaşan kimse ise bir korunun kenarında hayvanlarını otlatan çoban gibidir. Koru kenarında koyun güden çobanın koyunlarının her an koruya dalması muhtemel olduğu gibi, o da her zaman harama girme ihtimaliyle karşı karşıyadır. Biliniz ki, her melikin bir korusu vardır; Allah ın korusu da haramlardır. Şu da bilinmelidir ki, cesette bir et parçası mevcuttur; o sıhhatli olunca beden de sıhhatli olur, o bozulunca beden de bozulur. İşte o, kalbdir!"* (Buhari, İman 39)

Helâl ve Haram Nedir?

Helâl, dinde yasak olmayanı, haram ise yasak olanı ifade eder.

Hakkında bir hüküm gelmemiş olan şeyler helâldir. Cenab-ı Hak şöyle buyurur: "*O, Allah ki yerde olanların*

hepsini sizin için yarattı." (Bakara, 2/29) "*Allah'ın göklerde ve yerde olanları sizin emrinize verdiğini ve size açık ve gizli nimetlerini bolca ihsan ettiğini görmez misin?*" (Lokman, 31/20) Âyet-ı Kerîmelerden Cenab-ı Hakk'ın insanoğlu için pek çok nimet yaratıldığı ifade edilmektedir. Yenilmesi, içilmesi veya kullanılması âyet veya hadislerle yasaklanmamış olan her şey helâldir, yasaklanmış her şey ise haramdır.

Biz bu bölümde, yiyecek, içecek, giyecek, ev eşyası, iş ve kazanç sahasında, meslek ve muamelelerde, aile ve sosyal hayatta var olan helâl ve haramları maddeler hâlinde daha çok genç kardeşlerimizi ilgilendiren hususlar açısından ele alacak ve değerlendireceğiz.[168]

1. Yiyecek ve İçeceklerde Helâl ve Haramlar

Kur'ân-ı Kerîm'de sayılan az miktardaki gıdaların dışındaki tüm yiyecek ve içeceklerin bazı şartlara riâyet edilerek helâl olduğu ifade edilmiş[169], ayrıca Allah'ın haram kıldıklarını helâl kılmaya veya helâl kıldıklarını haramlaştırmaya kimsenin hakkı olmadığı dile getirilmiştir.[170] Kur'ân'ın bu konuda vurgu yaptığı şeylerden biri, yenilecek gıdaların "helâl ve temiz" olmasının gereğidir.[171] Helâl olan gıdalar da olsa, yeme içme konusunda aşırılığa kaçıp israf etmeyi de Kur'ân yasaklamıştır.[172]

Yiyecek ve içecekler konusundaki yasakların en başta gelen gayesi, insanın beden ve ruh sağlığının korunmasıdır.

168 Bu bölümdeki ilmihâl bilgileri, Türkiye Diyanet Vakfı'nın neşrettiği ilmihâl esas alınarak kaleme alınmıştır.

169 En'âm, 6/119; A'râf, 7/32.

170 Mâide, 5/87; En'âm, 6/140; Tahrim, 66/1; Tevbe, 9/37.

171 Bakara, 2/168; Mâide, 5/88; Enfâl, 8/69; Nahl, 16/114.

172 En'âm, 6/141; A'râf, 7/31.

İnsanın beden ve ruh sağlığına zararlı olduğu sabit olan maddelerin yenilip içilmesi dinen de haram görülür. Sarhoş edici özelliği bulunan maddelerin yenilip içilmesi de yine İslâm'ın yasakları arasında yer alır.

Eti Yenen ve Yenmeyen Hayvanlar

1. Kara Hayvanları

Kara hayvanları özelliklerine göre gruplandırılarak etinin yenmesinin dinî hükmü açıklanabilir.

a) Etlerinin yenmesinin helâl olduğunda görüş birliği bulunan hayvanlar dört gruptur:

1. Sığır, manda, koyun, keçi, deve, tavşan, tavuk, kaz, ördek, hindi türünden evcil hayvanların,

2. Geyik, ceylan, dağ keçisi, yabanî sığır ve zebra gibi vahşi hayvanların,

3. Güvercin, serçe, bıldırcın, sığırcık, balıkçıl gibi kuşların etlerinin helâl olduğunda fıkıh âlimleri görüş birliğindedir.

4. Çekirge de, sünnette yenebileceğine dair özel hüküm bulunması sebebiyle yenilmesi helâl hayvanlar grubunda yer almıştır.[173]

b) Etlerinin yenmesinin haram olduğunda görüş birliği bulunan hayvanlar ise üç gruptur:

1. Domuzun haram olduğu Kur'ân'ın açık hükmüyle sabittir.[174] Kur'ân'da tür olarak yasaklanan tek hayvan domuzdur.

2. Allah'tan başkası adına kesilen hayvanların etlerinin haram olduğu da yine Kur'ân'ın hükmüne dayanır.[175]

---

[173] Buhârî, *Zebâih*, 13; Müslim, *Zebâih*, 52.

[174] Bakara 2/173.

[175] En'âm, 6/121.

3. Meyte tabir edilen, dinî usulde kesilmemiş veya kendiliğinden ölmüş hayvanın etinin haram olduğu da yine Kur'ân'ın açık hükmüne dayanır.[176]

c) Yukarıda sayılan grupların dışında kalan hayvanların etlerinin yenmesinin dinî hükmü fıkıh âlimleri arasında tartışmalıdır. Bazı hayvanlar fakihlerin ittifaka yakın derecede büyük çoğunluğu tarafından haram veya helâl sayılırken bazı hayvanlarda görüşlerin dengeli şekilde dağıldığı görülür.

Yırtıcı hayvanlar grubundan olan yani alt ve üst çenesindeki dört uzun ve sivri dişleri ile kapıp avlanan ve kendisini bu yolla savunan -evcil olsun olmasın– kurt, aslan, kaplan, pars, maymun, sırtlan, köpek, kedi gibi hayvanlar ile pençesiyle kapıp avlanan şahin, doğan, kartal, akbaba gibi yırtıcı kuşlar, bu özellikte olmasa bile genelde pislikle beslenen kuzgun, karga gibi kuşlar, tabiatı itibariyle iğrenç bulunan fare, yılan gibi hayvanlar, akrep, sinek, örümcek gibi haşerat fakihlerin büyük çoğunluğu tarafından haram görülmüştür.

2. Su Hayvanları

Kur'ân-ı Kerîm'de deniz avının ve denizden elde edilen yiyeceğin helâl olduğu bildirilmiş[177], Peygamber Efendimiz de deniz hakkında sorulan bir soruya "Onun suyu temiz, meytesi (içinde ölen) helâldir." şeklinde cevap vermiştir.[178] Gerek bu açıklamalar gerekse hakkında özel bir hüküm bulunmayan konularda mubahlığın esas alınması ilkesi suda yaşayan hayvanlarla ilgili hükmün temelini teşkil eder.

176 Bakara, 2/173.

177 Mâide 5/96; Fâtır, 35/12.

178 Ebû Dâvûd, Tahâret, 41; Tirmizî, Tahâret, 52.

1. Balık türleri bütün mezheplere göre helâldir, boğazlama işlemine de gerek yoktur. Şu var ki, Hanefîler'e göre kendiliğinden ölmüş ve su üzerine çıkmış balıklar yenmez. Hanefîler'in bu görüşü sağlık açısından ihtiyatı tercih etmiş olmalarından kaynaklanır. Fakat suyun çok sıcak veya soğuk olmasından, buzlar arasına sıkışmaktan, su içine hapsedilmekten ve suyun çekilmesinden ötürü ölen balıklar kendiliğinden ölmüş sayılmaz, yenebilir. Yine, balık avlamak üzere suya balık otu atıldığında balıklar ele geçirilmeden ölse ve onların bu yüzden öldüğü bilinse, kezâ kılıç balığı gibi büyük balıklar avlandığında sudan çıkmadan başına sert bir cisim vurularak öldürülse, yenebilir.

2. Balık türü dışında kalan (midye, kurbağa, yengeç gibi) su hayvanlarını yemek Hanefîler'e göre helâl değildir. Diğer üç mezhebe göre ise, sadece suda yaşayan her türlü hayvan -kendiliğinden ölmüş bile olsa– yenebilir, helâldir. Şâfiî mezhebinde, Hanefîler'in paralelinde bir görüş ile su hayvanlarından eti yenen kara hayvanlarına benzeyenleri helâl, eti yenmeyen kara hayvanlarına benzeyenleri haram sayan bir görüş de vardır.

İçecekler

Dinimizde, sarhoşluk veren, aklî ve ruhî dengeyi bozan, sinir sistemini uyuşturan her türlü içki haram kılınmıştır.[179] Efendimiz de konuyla alakalı şöyle buyurmuştur: "Her sarhoşluk veren şey hamrdır (şarap), her hamr da haramdır"[180], "Çoğu sarhoş eden şeyin azı da haramdır."[181]

[179] Bakara, 2/219; Nisâ 4/43.

[180] Buhârî, *Edeb*, 80; Müslim, *Eşribe*, 73.

[181] Tirmizî, *Eşribe*, 3; Ebû Dâvûd, *Eşribe*, 5.

Bu âyet ve hadislerden hareketle bütün fıkıh mezheplerinde sarhoş edici özelliği bulunan bütün içki türleri haram kabul edilmiştir. Çünkü sarhoşluk veren içkiler zamanla alışkanlık meydana getirip bağışıklığa yol açmakta, azı içen giderek çoğa yönelmekte, alışkanlık arttıkça aynı miktar etkili olmadığı için de kişi giderek miktarı arttırmaktadır.

Peygamber Efendimiz, bir hadislerinde içkiyi üretenin, ürettirenin, içenin, taşıyan ve taşıtanın, dağıtanın, satanın, bundan gelir elde edenin, satın alanın, ikram edenin ve parasını yiyenin lânetlendiğini bildirerek bu grup insanları ağır bir şekilde kınamıştır.[182] İslâm âlimlerinin çoğunluğu da, bu hadisten ve günahı işlemekte kimseye yardımcı olunmaması ilkesinden[183] hareketle, şarap üreten kimseye üzüm satma da dahil, içki üretim ve tüketimine yardımcı olmayı doğru bulmazlar.

Sigara İçmek Haram mı?

Bağımlılıkların en yaygını ve belki de üzerinde en çok konuşulanı sigara bağımlılığıdır.

Sigaranın zararsız olduğunu söylemek, artık bugün ilmen ve tıbben imkânsız olduğuna göre, konunun dinî yasaklar çerçevesinin tamamen dışında düşünülemeyeceği şüphesizdir. Bilim adamları sigaranın ihtiva ettiği nikotinin ve sigara dumanının bünyede kanserden, sinir sistemlerinde bozukluğa kadar bir dizi zarar ve hastalığa yol açtığından söz etmektedir. Kur'ân'da, "*Kendinizi elinizle tehlikeye atmayın...*" (Bakara, 2/195) buyurulmuş, Peygamber Efendimiz de, "Ne doğrudan zarar verme ne de zarara

[182] Ebû Dâvûd, *Eşribe*, 2; Tirmizî, *Büyû`*, 58; İbn Mâce, *Eşribe*, 6.

[183] Mâide, 5/2.

zararla karşılık verme vardır."[184] diyerek bir kimsenin kendine ve başkalarına zarar vermemesinin temel bir dinî ilke olduğunu vurgulamıştır. Sigaranın hem içene hem de çevresinde bulunan kimselere zarar verdiği göz önüne alınınca hem Allah hakkının hem de kul hakkının birlikte ihlâl edildiği söylenebilir.

Meselenin israf boyutu da vardır. İsraf malı boş yere harcamaktır. Kur'ân'da, "*Yiyiniz, içiniz, fakat israf etmeyiniz.*" (A`râf, 7/31) buyurulmuş, Resûl-i Ekrem de daima mutedil, ölçülü davranmayı emretmiş, malın boşa harcanmasını yasaklamıştır. Sigara için yapılan harcamanın, sigara bağımlısı şahsın bu bağımlılığı göz önünde bulundurulursa israf olmayacağı, hatta önemli bir bünyesel ihtiyacın karşılanması sayılabileceği görüşü -harcama boşa olmanın ötesinde zararlı da olduğu için- tutarlı değildir. Harcama yapan kişinin zengin olması da bu harcamanın israf olmasını önlemez.

Şu husus da unutulmalı: Aile reisi erkekler eşinin, çocuklarının ve aile fertlerinin, muhtaç yakınlarına bakan erkekler de onların nafakalarını karşılamakla yükümlüdür. Böyle bir malî yükümlülük altında bulunan kimselerin nafaka yükümlülüğünü aksatacak şekilde sigaraya para vermesi de dinî olduğu kadar insanî ve ahlâkî açıdan da kabul edilemez bir durumdur.

Sigara içmenin fıkhî hükmü başta zarar, israf ve nafaka yükümlülüğü olmak üzere çeşitli açılardan ele alınabilir. Bütün bu veriler ışığında sigara içmenin haram olduğu söylenebilir. Nargile, enfiye gibi alışkanlıklar da bu çerçevede değerlendirilebilir. Ayrıca esrar, afyon, eroin, kokain, morfin

[184] İbn Mâce, *Ahkâm*, 17; Muvatta, *Akzıye*, 31.

gibi uyuşturucu maddeler de alkollü içkilerin vücutta meydana getirdiği tesiri fazlasıyla taşıdığı için haramdır.

OKUMA PARÇASI

Bir Hesap Var ki, Bir Türlü Altından Kalkamıyorum!

Fethullah Gülen Hocaefendi anlatıyor:

"Vefatı esnasında dayım da aynı babam gibi, sürekli bayılıp kendinden geçiyor, sonra kendine gelip heyecanla başucundaki insana, "Bir hak kaldı ki altından bir türlü kalkamıyorum!" diyormuş. O an yanında, Alvar İmamı'nın oğlu Seyfettin Efendi bulunuyormuş.

İkide bir konuşmaya azıcık takat bulunca, "Seyfettin Efendi, bir araba hesap getirdiler önüme!.." Falan caddede yürümene lüzum yoktu, niçin gezinip durdun orada? Filan yere giderken başını eğmen gerekirdi, neden kafanı kaldırdın da gözüne haram ilişti? Şurada niye kulağını korumadın da içine olumsuz bir ses girdi... O kadar çok hesap var ki... "Bunların hepsine cevap vermeye çalışıyorum; çok ince hesaplardan yüz akıyla kurtulmaya uğraşıyorum. Fakat Efendi, bir hesap var ki, bir türlü altından kalkamıyorum!.." diyor ve inliyor. Evet, benim cibilli yakınım, annemin abisi, dayım...

Altından kalkamadığı hesabın ne olduğunu bilseydim, canımı ortaya koyarak onu öderdim; onu o yükten kurtarmak için her bedele katlanırdım. Fakat bilemiyorum ki, o neydi?"[185]

***

Osman Şimşek anlatıyor:

Muhterem Hocamızın fıkıh telakkisi içinde, bir insanın kendisi -başka geliri bulunmadığından dolayı– kat'î haram olmayan şüpheli şeyleri yese içse bile, ailesinin geçimini ona

[185] Osman Şimşek, *İbretlik Hâtıralar*, s. 43-44.

bağlaması doğru değildir. İnsan çoluk çocuğunu mutlaka helâl rızıkla beslemelidir. Hocaefendi, irşad vazifesini –şahsı için– kulluk borcu bilmiş; o işle uğraşmasına mukabil kendisine takdir edilen resmî ücreti şüpheli saymış ve ancak zaruret miktarınca ondan istifade etmiştir.

Hayatının büyük bir bölümünü fakr u zaruret içinde geçirmiş; "haram lokma" korkusundan dolayı günlerce aç kalmıştır. Düşük gelirli bir memur olarak çalıştığı senelerde, çoğunu hizmet-i imaniye yolundaki seyahat ve gayretleri için harcadığı maaşını kendisine zor yetirebilmiştir. Gıdaya ayıracak parası olmadığı için aylarca sadece patates haşlayıp onunla iktifa edecek kadar hassas yaşayan Hocamızın o dar imkânlarla bir başkasına bakması zordur; hele ailesinin rızkı için dahi olsa minnet altına girmesi imkânsızdır.

Evliliği bir iki kez düşündüğü ilk dönemde, sürekli kendi kendine, "Acaba gayr-ı meşru bir kazanca tevessül etmek zorunda kalır mıyım? Esas vazifemi bırakıp dünyaya tâlip ve râgıp (istekli) olur muyum?" deyip ürpermiştir."[186]

2. Giyinme ve Süslenmeyle İlgili Helâl ve Haramlar

Genellikle, örtünme bütün canlılar arasında insana mahsus bir meziyettir. Çıplaklık her dönemde toplumsal vicdan ve sağduyu tarafından arsızlık ve hayasızlık olarak görülmüştür.

İslâm dininin örtünme emri, ferdin ruh sağlığını, fıtrî yapı ve onurunu, toplumun genel ahlâkını koruma, cinsler ve insanlar arası münasebetlerde dengeyi gözetme, insan haysiyetine yakışır bir cinsî hayat ve aile hayatı kurma gibi çeşitli gayelere yöneliktir. Örtünmede erkekle kadının farklı hükümlere tâbi olması da iki ayrı cinsin yaratılış özellikleri gözetilerek yapılmış bir ayırımdır.

[186] Osman Şimşek, *İbretlik Hâtıralar*, s. 89

Vücudun açılması, gösterilmesi ve bakılması dinen haram olan yerleri ve organları dinî literatürde "avret" olarak tabir edilir. Setr-i avret tabiri erkek ve kadının namaz dışındaki örtünme vecîbesini de belirtmekle birlikte daha çok namaz esnasında belli uzuvların örtülmesini ifadede kullanılır. Namazda avret yerinin örtülmesi dinî bir görev ve namazın geçerlilik şartı olduğu gibi, namaz dışında da yine dinî bir vecîbe niteliğindedir. Ancak örtünmenin sınırı cinslere ve arada mahremiyetin (evlenme engeli sayılacak derecede yakınlığın) bulunup bulunmamasına göre farklılık taşıyabilir. Bunun için de fıkıhta örtünme; namazda örtünme, yakınlara ve yabancılara karşı örtünme şeklinde üç ayrı açıdan ele alınabilir.

Erkeğin namazda örtülmesi gereken yeri ile namaz dışında erkeklere ve hanımından başka kadınlara karşı avret yeri, göbek ile diz kapağı arasında kalan bölgedir. İslâm âlimlerinin çoğunluğunun görüşü bu olup avret yerinin sınırı ve derecelendirilmesi konusunda aralarında bazı görüş farklılıkları vardır.

Kadınların kadınlara ve mahremlerine yani aralarında devamlı evlenme engeli bulunan erkek akrabasına karşı avret yeri, Hanefî ve Şâfiîler'e göre erkeğin erkeğe karşı avret yeri gibidir. Mâlikî ve Hanbelî mezheplerinde ağırlıklı görüş, kadının mahremi erkekler yanında el, yüz, baş, boyun, kol, ayak ve baldır hariç bütün vücudunun avret olduğu ve örtülmesinin gerektiği yönündedir.

Kadının yabancı erkekler yani mahremi olmayan erkekler karşısında avret yeri yüzü, el ve ayakları hariç bütün vücududur.

Erkeğin İpekli Elbise Giymesi, Altın Kullanması Haram mı?

Dinimizde erkeklerin ipek giymesi ve altın kullanmaları haramdır. Peygamber Efendimiz altın ve ipeğin erkeklere haram, kadınlara helâl kılındığını[187] dünyada ipek giyenlerin âhirette giyemeyeceğini[188] ifade buyurmuştur.

Mü'minleri altın kaplarda yiyip içmekten, ipekten mamul elbiseler giymekten nehy eden[189] Allah Resûlü, başka bir hadislerinde ipek elbise giyen kimseye kıyamet günü Allah'ın ateşten bir elbise giydireceğini haber vermiştir.[190]

Fıkıh âlimleri, ipek ve altının erkeklere yasak edilmesinin hikmeti olarak israfa, kibirlenmeye, fakirlerin gıpta damarlarının tahrik edilmesine yol açması, erkeğin fıtratını değiştirip ona kadınsı bir görünüm vermesi gibi maddeler saymışlardır.

3. Sanat ve Eğlenceyle Alâkalı Helâl ve Haramlar

Resim ve Heykel Yapmak Haram mı?

Tevhid dini olan İslâm, o dönemde çok yaygın bir inanç şekli olan putperestliği ortadan kaldırmıştır. Putperestliğin özünde resim ve heykele tâzim ve tapınma inancı vardır. Efendimiz'in sözlerinden hareketle İslâm uleması resme ve heykele tavır almışlardır. Araplar, kendi elleriyle çizdikleri ve şekillendirdikleri resimlere ve putlara tapıyorlardı. Peygamber Efendimiz, insanlar yeniden eski alışkanlıklarına döner endişesiyle, bu alışkanlıkları hatırlatan resimleri ve sûretleri de yasaklamayı uygun bulmuştur.

---

187 İbn Mâce, *Libâs* 19; Ebû Dâvûd, *Libâs* 1; Tirmizî, *Libâs* 1.

188 Buhârî, *Libâs* 25; Müslim, *Libâs* 6, 7, 21; Ebû Dâvûd, *Libâs* 7.

189 Buhârî, *Et'ime* 28; Müslim, *Libas* 5

190 Heysemi, *Mecmeu'z-Zevâid ve Menbeu'l-Fevâid* 5/141

Efendimiz'in konuyla alakalı bazı sözleri şunlardır:

Hz. Âişe'nin naklettiğine göre Peygamber Efendimiz, evinde üzerinde salîb (Îsâ'nın çarmıha geriliş sahnesini tasvir eden resim) bulunan her şeyi kırmıştır.[191]

"Kıyamet gününde en şiddetli azaba mâruz kalacak olanlar musavvirlerdir." "Bu sûretleri yapanlara kıyamet gününde "Yarattıklarınıza can verin!' denilerek azap edilecektir."[192]

Hz. Âişe validemiz bir defasında üzerinde (hayvan) resimleri bulunan bir minder alır. Peygamber Efendimiz bunu görünce kapının önünde bekleyerek içeri girmez. Hz. Âişe, Resûl-i Ekrem'in yüzünde hoşnutsuzluk işaretlerini görünce, "Yâ Resûlallah! Allah'tan ve Allah'ın Resûlü'nden bağışlanma dilerim. Bir kusur mu işledim?' der. Peygamber Efendimiz, üzerinde resim bulunan minderi göstererek "Şu minderin burada işi ne?' buyurur. Âişe validemiz, "Yâ Resûlallah! Onu, kâh oturasın, kâh yaslanasın diye senin için satın almıştım.' der. Bunun üzerine Nebiler Serveri, "Bu resimleri yapanlara kıyamet gününde azap edilir ve onlara "Hadi bakalım, yaptığınız şu sûretlere bir de can verin.' denilir. İçinde resimler bulunan eve melekler girmez." buyurur.[193]

Hz. Âişe kendi oturduğu evin sofasına üzerinde suretler bulunan bir perde çeker. Peygamber Efendimiz bir sefer dönüşü bunu görünce "Kıyamet gününde en şiddetli azaba çarptırılacak olanlar Allah'ın yaratmasına benzemeye çalışanlardır." buyurur.[194]

[191] Buhârî, *Libâs*, 90

[192] Buhârî, *Libâs*, 89.

[193] Buhârî, *Libâs*, 95.

[194] Buhârî, *Libâs*, 91.

Az önce bahsettik. İslâm, en büyük beşeri yanılgılardan birisi olan putperestliğin yaygın olduğu bir dönemde gelmiştir. Dolayısıyla insanları tevhit inancından uzaklaştırıp onları şirk bataklığına sevk edecek her türlü tehlike karşısında çok temkinli hareket etmiştir. Peygamber Efendimiz'in yukarıdaki sözlerini bu çerçevede değerlendirip iyi anlamak gerekir.

Bu arada fıkıh alimlerimiz, ağaç, dağ, taş gibi manzara resimlerinin çizilmesinin ve kullanılmasının, aynı şekilde insan bedenini tam olarak yansıtmayan sûretin caiz olduğunu ifade etmişlerdir.

OKUMA PARÇASI

Şeytan, İnsanları Nasıl Heykele Taptırdı?

Allah'tan sakınan, gece gündüz ibadet eden pek çok kimse vardı. Onlar Allah'ı, Allah da onları sever, dualarını geri çevirmezdi. Allah'ın bu sevdiği kullarını insanlar da sever ve sayardı. Şeytan bu durumu değerlendirmeyi düşündü.

Bu Allah dostları, vefat edince, şeytan halkın içine girer ve onlara her fırsatta çok sevdikleri bu Allah dostlarını hatırlatmaya başlar.

– Şunu, şunu nasıl bilirdiniz?

– Allah Allah. Sorduğun soruya bak. Nasıl bileceğiz? Onlar Allah'a çok bağlıydılar. Duaları geri çevrilmezdi."

– Onlara ne kadar üzülüyorsunuz?

– Çok çok.. Tarifi mümkün değil.

– Öyleyse onları görmek isterdiniz değil mi?

– Hem de nasıl!

– Niçin onlara her gün bakmıyorsunuz?

– Ne demek istiyorsun? Hiç mümkün olabilir mi? Onlar vefat ettiler, aramızdan ayrıldılar.

– Siz de onların resimlerine veya heykellerine bakın!

Şeytan'ın bu sözleri halkın beğenisini toplar. Bunun üzerine o salih insanların resimlerini yaparlar ve her gün o resimlere bakmaya başlarlar böylece ayrılık özlemlerini giderirler. Zamanla resimlerden heykellere geçerler. Bunları evlerine ve mabetlerine kadar her yere koyarlar.

Resim ve heykelleri ilk yapan bu insanlar Allah'a ibadet ediyorlar, O'na ortak koşmuyorlardı. Bu heykellerin taştan yapıldığını, yarar ve zararı olmadığını biliyorlar, ancak yine de saygı gösteriyorlardı. Gittikçe heykeller çoğaldı. Heykellerin çoğalmasıyla saygı da çoğaldı. Heykellere saygı ve bağlılık gösterisinde bulunmak moda oldu. Öyle oldu ki salih bir kimse vefat edince, hemen heykelini yapmak bir görev hâline geldi.

Nesiller geldi, nesiller gitti. Çocuklar, torunlar, babalarının ve dedelerinin heykellere hürmet ettiklerini, başlarını eğdiklerini, saygı duruşunda bulunduklarını görmüşlerdi. Boynuz kulağı geçer misali, çocuklar saygıda babalarınıda geçtiler, zamanla onlara secde etmeye, ihtiyaçlarını heykellerden istemeye başladılar. Bu arada heykeller için kurban kesmeler de başlamıştı.

Sonunda heykeller putlaştı. Birer şirk aracı olarak kullanılmaya başlandı. Böylece Şeytan, bir kez daha, ebedî hasmını mağlub etmişti.

Müzik Dinlemek Caiz mi?

Müzik, İslâm bilginleri tarafından çokça tartışılan ve hakkında lehte ve aleyhte çok şey söylenen konular arasında yer alır. Müziğin lehinde ve aleyhinde öne sürülen gerekçeler birlikte düşünüldüğünde müziğin mutlak olarak yasaklanmadığı sonucuna ulaşılır.

Ancak içinde isyan, küfür veya İslâm'ın hoş karşılamadığı sözler bulunan yahut cinsel tahrik, müstehcenlik gibi

dinimizce hoş görülmeyen şeylere yol açan müziğin söylenmesi ve dinlenilmesi kesinlikle uygun değildir.

Kumar Oynamak Haram mıdır?

Kumar, insanı tembelliğe iten, emek vererek kazanmayı ortadan kaldırıp insanlar arasına kin ve düşmanlık tohumları atan, ocakları söndüren, insanı ibadetten soğutan haksız bir kazanç yoludur. Dinimizde "*Aranızda mallarınızı haksız sebeplerle ve batıl yollarla yemeyin.*" (Bakara, 2/188) ve "*Ey inananlar, içki, kumar, putlar ve fal okları şüphesiz şeytan işi pisliklerdir. Bunlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz. Şüphesiz şeytan içki ve kumar yüzünden aranıza düşmanlık ve kin sokmak ve sizi Allah'ı anmaktan, namazdan alıkoymak ister.*" (Mâide, 5/90) âyet-i kerîmeleri ışığında kumar ve kumarın her türlüsü haram kılınmıştır.

Ayet-i kerîmede de ifade edildiği gibi kumar, haksız yere başkasının malını almaktır. Ayrıca o, tetikleme neticesinde peşinden yalan, içki, hırs, intikam, cinayet gibi günahları getiren sinsi bir hastalıktır. O yüzden Efendimiz, "Her kim arkadaşına, 'Gel kumar oynayalım.' derse, sadaka versin."[195] buyurarak böylesi bir günahın adı anıldığında bile hemen kişinin kendisine çeki düzen vermesini istemiştir.

Satranç ve Tavla Oynamak Haram mı?

Satrancın caiz sayılması için dört şart ortaya konulmuştur:

1. Satranç oynayanlar, oyuna dalmak suretiyle namazın gecikmesine meydan vermemelidir.

2. Satranç kumara yol açacak şekilde para ve benzeri bir

[195] Müslim, *Eymân*, 5.

menfaat karşılığında oynanmamalı, yani kazanan ve kaybeden bir şey alma şartını koşmamalıdır.

3. Oynayanlar, oyun esnasında dillerini kötü sözlerden yalan, gıybet ve küfürden sakındırmalıdır.

4. Satranca alışan kimseler, ondan vazgeçemeyecek kadar müptelâ olmamalıdır.

Şu hâlde, ölçüyü kaçırmamak, ibadetlere mâni olmamak ve günahlara vesile kılınmamak şartıyla satranç mubah görülmektedir.

Satrancın mubahlığını, oyunun kendi mahiyeti itibariyle ele alan fıkıh âlimlerimiz, tavlaya karşı mesafeli dururlar ve tavla ile satranç arasındaki farkı şöyle izah ederler:

"Tavlada oyun zarlara dayanmaktadır. Fakat satranç düşünce ve zihnî melekeye dayanmaktadır. Bu bakımdan, savaş taktikleri hususunda bundan istifade edilebilir."

Netice itibariyle konuyla alakalı kaide anlaşıldıktan sonra üzerine hükmü bina etmek mümkün olur. Kaide şudur: Bu çeşit oyunlar düşünce ve hesaba dayanıyorsa helâl demekten başka yol yoktur. Satranç bunun gibidir. Şayet zar ve tahmine dayanıyorsa, buna da haram demekten başka çare yoktur. Tavla da bunun gibidir.

4. Cinsel Hayatla Alakalı Helâl ve Haramlar

İnsanın ruhî ve mânevî olduğu kadar bedenî-tabii ihtiyaçlarının da mâkul ve dengeli bir şekilde karşılanması gerektiği ilkesini benimseyen İslâm dini, insanın cinselliğini de tabii bir vâkıa olarak ele almış, ancak bu konuda, belli sınırlar ve mâkul ölçüler koyarak hem cinsî hayatı korumayı ve

devam ettirmeyi hem de insanlık onuruna ve değerine aykırı davranışları, sapma ve aşırılıkları önlemeyi hedef almıştır.

Evlenip iffeti koruma, cinsî arzularını meşrû ölçüler içerisinde giderme, sağlıklı ve düzenli bir cinsellik dinin emrettiği ve teşvik ettiği bir husus olduğundan geniş anlamda "ibadet" kavramına dahildir. Kur'ân'da, "*Sizler için kendileriyle sükûnete erip tatmin olacağınız eşler yaratıp da aranızda sevgi ve merhamet peyda etmesi, O'nun varlığının delillerindendir. Doğrusu bunda iyi düşünen toplumlar için ibretler vardır*" (Rûm, 30/21) buyurulur. İffetini koruyan, evlilik içi meşrû cinsel ilişki ile yetinen mü'minlerden övgüyle söz edilir.[196] Efendimiz'in, Müslümanları evlenmeye teşvik etmesi, evlilik birliğini mümkün olduğu sürece korumayı öğütlemesi, bu konuda velilere ve devlete birtakım görevler yüklemesi, bekârlığı kınayıp bekâr kalmayı âdet edinenlerin şiddetle eleştirilmesi de aynı amaca yöneliktir. Çünkü diğer dinî vecîbeler de dengeli ve huzurlu bir aile hayatı içinde daha iyi ifa edilebilecektir.

İffet ve namusun korunması, İslâm dininin cinsî hayata ilişkin genel dinî ve ahlâkî ilkesini teşkil ettiği gibi zinanın haram kılınışı, zinaya veya iffetin ihlâline yol açabilecek durum ve davranışların yasaklanması da yine aynı ilkeyi korumaya yönelik önlemlerdir. Çünkü bir değeri koruma, onu doğrudan veya dolaylı şekilde ihlâl eden tehlikelere karşı önlem almakla mümkün olur.

Zinanın Her Türlüsü Haramdır

Evlilik dışı cinsel ilişki demek olan zina öteden beri insan aklının, ahlâk ve hukuk düzenlerinin, diğer semavî dinlerin

[196] Mü'minûn, 23/5-6.

yanlış, ayıp ve kötü gördüğü bir fiil olup İslâm dininde de kesin olarak yasaklanmış, işlenmesi büyük günahlar arasında sayılmış ve önlenebilmesi için birtakım tedbirler öngörülmüştür.

Toplumda fertlerin ve aile hayatının korunması, sağlıklı bir cinsî hayatın temini için sadece evlilik dışı cinsî münasebet demek olan zinanın yasaklanması yeterli olmaz. Buna ilâveten, aklın, dinin ve insan tabiatının kötü ve çirkin bulduğu her türlü hayasızlık, fuhuş ve müstehcenlikle mücadele edilmesi, bunları besleyip yaygınlaştıran ortamın da düzeltilmesi ve iyileştirilmesi gerekir. Bunun için de İslâm dini, sadece zinayı yasaklamakla yetinmeyip, zinaya götüren yolları, müstehcenliği, kadın-erkek ilişkilerinde ölçüsüzlüğü ve aşırı serbestliği de önlemeye, buna ilâveten ferde ahlâkî olgunluk ve şahsî sorumluluk yüklemeye, cinsel hayatla ilgili eşler arası birtakım hak ve görevlerden söz ederek aile hayatını koruyup iyileştirmeye özen göstermiştir.

Kur'ân'da zina ve fuhuş büyük günahlar arasında sayıldığı, zinanın dünyevî ve uhrevî cezasından söz edildiği gibi[197] erkek ve kadınların gözlerini haramdan korumaları, avret yerlerini örtmeleri emredilmiş, böylece zinaya giden yolun bir yönüyle kapanmış olacağına işaret edilmiştir.[198] Bir hadiste Resûlullah *(sallallahu aleyhi ve selem)* dil, ağız, el, ayak, göz gibi organların zinasından söz ederek[199] zinaya zemin hazırlayıcı mahiyetteki her türlü gayri meşrû ilişkinin, flört ve beraberliğin de gayr-ı ahlâkî davranışlar olduğunu belirtmiş, bunlardan da sakındırmıştır.

---

197 Âl-i İmrân 3/135; Nisâ 4/15-16; İsrâ 13/32.

198 Nûr, 24/30-31.

199 Müslim, *Kader*, 5.

Çünkü iffet ve namus bir bütün olup, o ancak onu lekeleyecek her türlü kötülük ve yanlışlıktan uzak kalınarak korunabilir.

Erkek ve kadın biri diğeri için cinsî uyarıcıdır. Bu sebeple yabancı (aralarında evlilik bağı veya devamlı evlenme engeli bulunmayan) erkek ve kadınların birbirlerine karşı ölçülü ve mesafeli davranmaları gereklidir. Yine, yabancı bir kadının yabancı bir erkekle baş başa kalması da doğurabileceği sakıncalı sonuçlar dolayısıyla yasaklanmıştır. Aralarında devamlı evlenme engeli bulunmayan bir erkek ile bir kadının bir yerde baş başa kalmaları İslâm hukukunda "halvet" terimiyle ifade edilir. Hadislerde, aralarında nikâh bağı veya devamlı evlenme engeli bulunmayan bir erkek ile bir kadının, başkalarının görüşüne açık olmayan kapalı bir mekânda baş başa kalmaları yasaklanmıştır. Bir hadiste Efendimiz *(sallallahu aleyhi ve selem)* "Kim Allah'a ve âhiret gününe iman ediyorsa, yanında mahremi olmayan bir kadınla yalnız kalmasın; çünkü böyle bir durumda üçüncüleri şeytandır."[200] buyurmuştur. Böyle bir durum karşı cins için tahrik edicidir, zinaya veya dedikoduya ve tarafların iffetlerinin zedelenmesine yol açabilir.

Cinsler arası ilişkilerde ahlâkî prensiplerin korunması erkek ve kadınların ortak sorumluluğudur. Cinsî uyarıcılık özelliği esas alınarak, kadınların daha da dikkatli davranmaları istenmiştir. Yabancı erkeklerle konuşurken kadınların, kalpte şüphe uyandırmayacak ve karşısındaki kişiyi yanlış anlamaya süreklemeyecek tarzda ciddi ve ağır başlı olarak konuşmaları,[201] süs ve endamları-

200 Müslim, *Hac*, 74; Tirmizî, *Radâ`*, 16; Hâkim, *Müstedrek*, 1/114.
201 Ahzâb, 33/32.

nı yabancılara göstermemeleri,[202] bunun için de sokağa çıktıklarında güzelce örtünmeleri[203] bu gayeye mâtuf emirlerdir. Peygamber Efendimiz, kadınların kendi evleri dışında, başkalarına hissettirecek derecede koku sürünerek dolaşmalarını uygun görmemiştir.[204]

Müstehcen Film ve Görüntülere Bakmak Haram mı?

Genellikle ahlâki bozulmalar müstehcene bakışla başlar, bakışın ısrarıyla gelişir, sonra fiilî günaha dönüşür. Üstelik gözler baktıklarının resimlerini de çeker, hayal arşivinde depo eder. Nereye gitse, nerede olsa artık çektiği bu resimler, hayal âleminde gözlerinin önündedir. Öğrenciyse dersine çalışamaz, işçiyse mesleğine tam yönelemez, fikir adamıysa zihnini toparlayamaz; derken her konuda gerileme ve düşüş söz konusu olabilir. Bu duruma düşmemek için din, müstehcene karşı yasaklar koyar, mensuplarını böylesine gerilemelere düşmekten kurtarır.

Cinsel tahrik amacı olsun veya olmasın İslâm'a göre çıplaklığın sınırları içine girecek resim ve film çektirmek ve çekmek haramdır. Bu resim ve filmlere bakmak ve bunları pazarlamak da haramdır. Haramdır, çünkü doğrudan çıplaklıkla resim ve film aracılığıyla çıplaklık temelde aynı gayrimeşru amaca yöneliktir. Fark yalnızca tesir bakımındandır. Bizzat çıplaklık, bilvasıta çıplaklıktan şüphesiz daha tesirlidir. Ancak bilvasıta çıplaklıkta da yaygınlık ve süreklilik vardır.

Çıplak resimleri sadece kadın resmi diye sınırlamamak lazımdır. Çıplak resimler kadının olursa günah, erkeğin olursa

---

[202] Nûr, 24/31.

[203] Nûr 24/31; Ahzâb, 33/59.

[204] Tirmizî, *Edeb*, 35; *Radâ`*, 13; *Müsned*, 4/414, 418.

sakıncasız, diye bir şey yoktur. Avret sayılan yerlerin açılması ve bakılması, kimden olursa olsun haramdır ve günahtır. Ancak haramlık ve günahlık en mahrem noktalara yaklaştıkça artar ve ağırlaşır. Böyle olan resimlere bakmaya gelince, bunun, canlısına bakmak kadar ağır günah olmadığı da açıktır. Ancak bunu, diğerinin hafif olduğunu anlatmak için değil, aralarında fark olduğunu anlatmak için söylüyoruz.

OKUMA PARÇASI

Genç Adam, Niçin Parmağını Ateşe Tutuyordu?

Harikzâdeler Sokağı... Şehzade Camii'nden Lâleli Camii'ne doğru inerken karşılaştığım sokaklardan birinin adı bu. Harikzâdeler. Yani, yangından kurtulanlar...

İstanbul'un ahşap binalarının kim bilir kaçıncı yangınını teşkil ediyordu buradaki son yangın. Kışın soğuğunun bile ateş gibi yaktığı bir geceydi. Sonraları ismini sokağa verecek olan müthiş yangın da işte böyle bir gecenin yarısından sonra iki katlı ahşap bir evde başlamıştı. Kısa zamanda etrafı saran ateşlerin içinden canını kurtaran kurtaranaydı. Alevlerin aydınlığında sokağa fırlayan genç kızcağız da bunlardan biriydi. Ne yapıp nereye gideceğini şaşırınca Şehzade Camii'nin medreselerinden birinin camlarından görünen bir ışık ümit vermişti. Dişlerini şakırdatan bu soğuğa daha fazla dayanamazdı. Bugün kız talebe yurdu yapılan medresenin kapısını itip içeri girdi.

Gaz lâmbasının ceviz rahle üzerine serptiği ışıkta Kur'ân tefsiri mütalâa eden dalgın talebe başını kaldırınca bir mânâ veremedi:

– Kimsin sen, in mi cin mi? Gecenin bu saatinde ne işin var burada?

– Ben in, cin değilim. Din kardeşlerinden biriyim. Mahallemizde çıkan yangın bizi de alevler içine aldı, canımı zor kurtarıp, buraya sığındım.

– Olmaz! Ben şu anda tefsir mütalâa eden bir talebeyim. Şaibeli hareketlerden uzak kalmam lâzım. Seni buralarda görürlerse dedikodunun önünü alamayız. Burasını hemen terk etmelisin.

– Gecenin bu saatinde nereye çıksam donarım!

Tefsir talebesi mırıldanarak düşünmeye başlar...

– Hayırdır inşaallah. Herhalde bir imtihana tabi tutuluyoruz?..

Bir iki dakikalık sükût...

– Öyleyse şu duvarın dibindeki kilime sarın ve köşede istirahatine bak.

Gözlerini tekrar kitabına dikip, Beyzâvî tefsirini mütalâaya devam eden talebe, dakikalar ilerledikçe şeytanı ile mücadeleye başlar.

Bir ara:

– Hayır, diye haykırarak parmağını lâmbanın isli alevine tutar, derisi büzülünceye kadar ateşten çekmemekte de ısrar eder.

Mücadele sabaha kadar devam eder, birkaç defa ateşe tutulan parmak iyice yanar ve ucunda bir yara bile meydana gelir. Şafak sökmek üzeredir. Sonraları Kuzat mezunu olup hâkim çıkacak olan talebe sabah ezanıyla birlikte medreseyi terk edip namaza gider. Dönüşte odasında kimsenin kalmadığını görünce rahat bir nefes alır.

Ortalık aydınlanınca yangın yerine koşan kızcağız, babası ile anasının feryatlar içerisinde kendisini aradıklarını görünce bağırır:

– Babacığım, anneciğim, benim için asla üzülmeyin.

– Kızım nerede kaldın bütün gece?

– İşte şurada, medresenin odasında, bir talebenin yanında.

Ve kızcağız olanları anlatır.

Bu defa Osmanlı paşası baba kızını yanına alarak

Şehzade Camii'nde tefsir veren hoca efendinin huzuruna çıkar ve talebelerini toplamasını rica eder. Hoca üzgün, mollalar hayrette. Bir talebenin kızcağıza iffete aykırı bir davranışta bulunduğu endişesi içindeler...

Toplanan mollaları bir bir gözden geçiren kızcağız birini işaret eder:

– İşte babacığım, parmağının ucu sarılı olan talebe!

Tefsir hocası hayretler içerisinde sorar:

– Selâhaddin, senden asla ümid etmezdim, nasıl oldu da böyle bir şikâyete sebebiyet verdin?

Selâhaddin başını önüne eğer ve hocasından utancından tek kelime bile söylemeye muktedir olamazken kızın babası müdahale eder:

– Muhterem hocam, değerli talebenizi hırpalamayın. Biz onu şikâyet için değil, takdir ve tebrik için aramaktayız. Siz, parmağını niçin sardığını bir sorun ona!

Ve mahcup talebe ısrara dayanamaz anlatır:

– Şeytan bana vesvese verdikçe ben de parmağımı lâmbanın ateşine tutuyor, 'Buna tahammül etmeyi göze alıyor musun?' diye soruyordum. İşte bu sırada parmağım yandı, sarmak zorunda kaldım!

Bir Osmanlı paşası olan baba kararını açıklar:

– Hocam, bu öğrencinin mezun oluncaya kadar bütün masraflarını üstlenmekle kalmıyor, ayrıca kızımı verip onu damat edinme şerefine de talip bulunuyorum!

Bu tarihî olay karşısında bugün bizim dilimizden dökülen cümle, meşhur sözden başkası olmayacaktır. Geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer!

5. Günlük Hayatla Alakalı Helâl ve Haramlar

Burada, günlük hayatta sıkça karşılaşılan bazı meselelere temas edilecektir.

Namazı Terk Etmek Caiz Değildir

Namaz, bir mü'minin en hayati kulluk borcudur. Kur'ân-ı Kerîm'e baktığımızda Rabbimiz'in namazı önemine binaen yetmiş kez emrettiğini görüyoruz. Namaz kadar üzerinde ısrarla durulan başka bir ibadet yoktur.

Namaz bize iki cihan saadeti vaad eden bir ibadettir. Cenâb-ı Hak, Kur'ân-ı Kerîm'de namazı terk etmenin cehennemlik kişilerin bir vasfı olduğunu söyler.[205]

Efendimiz de "Kişi ile şirk ve küfür arasında namazı terk vardır."[206] buyurarak namaz kılmanın, mü'minlik alameti olduğunu ifade buyurur.

Evet, namaz, imanın alameti, kalbin nuru, mü'minin miracıdır. Yani mü'min namaz sayesinde terakki eder, Cenâb-ı Hakk'ın rızası dairesine yükselir. Namaz kılmamak Allah'a karşı isyandır, başkaldırmadır ve büyük günahtır. Cenâb-ı Hak, böylesi kimseleri ve onların sonunun ne olacağını Kur'ân'da şöyle anlatır: "*Kendilerinden sonra öyle bir nesil geldi ki namazı zayi ettiler, şehvetlerinin peşine düştüler. İşte bunlar azgınlıklarının cezasını bulacaklardır.*" (Meryem, 19/59)

"Emânete riâyet etmeyenin imanı, temizliğe riâyet etmeyenin ve namazı olmayanın da dini yoktur. Namazın dindeki yeri, başın cesetteki yeri gibidir."[207] buyuran Efendimiz, başka bir hadislerinde ise mü'minin ahirette ilk hesaba çekileceği amelin namaz olduğunu, namazı tam olan kimsenin diğer imtihanlarında kolaylık yaşayacağını ifade etmiştir.

---

[205] Bkz.: Müddessir, 74/42-43.

[206] Müslim, *îmân* 134; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 3/389

[207] Heysemi, *Mecmeu'z-Zevâid*, 1/292.

Peygamber Efendimiz'in çocukların yedi yaşına gelince namaz ile emredilmelerini, on yaşına gelince de yaptırımda bulunulmalarını ifade eden hadislerini[208] nazara alan âlimler, akıl-baliğ olan çocuğun namazı terk etmesini de aynı kategori içinde değerlendirmişlerdir.

Namazda rükû ve secdeye gereken ehemmiyeti vermeyen kimseler de -en büyük hırsızın namazından çalan olduğunu beyan eden hadislerin[209] ifade ettiği gerçekten hareketle- uyarılmışlardır. Gücü yettiği hâlde cemaati terk eden kimselerin cezasının kebâir ile ilgili kitaplarda ifade edilmesi de bize bir uyarı niteliğindedir.[210]

Namazı terk etmenin yanı sıra özürsüz ve kasten namazı vaktinden önce veya sonra kılmak da büyük günahlardan sayılmıştır.

Allah Resûlü'nün namazların cemaatle kılınmasına dair yaptığı önemli ikazlardan dolayı bazı âlimler namazları özürsüz olarak cemaatle kılmamanın bu kategori içinde değerlendirilebileceğini ifade etmişlerdir.

Ayrıca Cuma namazının farziyeti de Kur'ân'la sabittir. Haklı bir mazeret olmaksızın üç Cuma namazını terk eden kimsenin Allah tarafından kalbinin mühürleneceğini[211] söyleyen Efendimiz, başka bir hadislerinde "Birtakım insanlar ya Cuma namazını terk etmeyi bırakırlar, yahut da Allah onların kalplerini mühürler, artık gafillerden olurlar."[212] buyurarak meselenin ciddiyetini dile getirmiştir.

---

[208] Ebû Dâvûd, *Salât*, 26; Tirmizî, *Salât* 299.

[209] Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 5/310; Bkz.: Zehebi, *el-Kebâir*, s. 50.

[210] Bkz.: Zehebi, *el-Kebâir*, s. 53.

[211] İbn Mâce, *Salât*, 93.

[212] Müslim, *Cuma*, 12.

Yalan Konuşmak ve Yalan Yere Yemin Etmek Büyük Günahlardandır

Yalan, bir ahlâki bozulmadır. Toplumları birbirine düşüren ve insanlar arasındaki bağları koparan büyük bir günahtır. Mü'min, kendi aleyhinde bir durum söz konusu olsa bile doğruluktan ayrılmamalı, yalan sözü ağzına almamalıdır. Çocuklar daha küçük yaşlardan itibaren yalandan uzak yetiştirilmelidir. Ayrıca şunu da ifade etmek gerekir ki toplumumuzda yaygın olarak kullanılan ve adına "pembe yalanlar" denen sözler de yalandan ibarettir. Yalanın pembesi, mavisi olmaz. Yalan, yalandır ve insanı uçurumlara götüren bir günahtır.

Allah Teâlâ, Kur'ân-ı Kerîm'de, yalancı kimseleri iflah etmeyeceğini ifade buyurmuş,[213] yalan söylemeyi âdet hâline getiren kimseler için ise lanette bulunmuştur.[214]

"Yalan, günaha götürür. Günah da cehenneme götürür. Kişi yalan söyleye söyleye Allah katında yalancılardan yazılır.'[215] buyuran Efendimiz, başka bir hadislerinde ise çok yalan söylemeyi nifak alametlerinden birisi saymıştır.[216]

Müslümana yaraşan dilini tutmaktır. Ancak fayda olan yerde faydalı sözü konuşmalıdır. Susmakta selamet vardır. Efendimiz "Kim ki Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsa ya hayır söylesin ya sussun!" buyurarak bu noktaya işaret etmiştir.

Yalan yere yemin eden bir insan, Allah'ı yeminine şahit gösterme yoluyla insanları kandırmaktadır. Esasen bu,

---

213 Bkz.: Mü'min, 40/28-29.

214 Bkz.: Zâriyât, 51/10-11; Âl-i İmrân, 3/61.

215 Buhârî, *Edeb*, 69; Müslim, *Birr*, 103, 104.

216 Buhârî, *Îmân*, 25; Müslim, *Îmân*, 25.

Allah'ın yüce adını istismar etmedir ve O'na yapılmış bir iftiradır. Allah'a yapılan iftira ise elbette haramdır ve büyük günahlardandır. Bu çok ciddi bir durumdur. Mü'min şakayla dahi olsa böylesi bir haramdan uzak durmalıdır.

Peygamber Efendimiz pek çok hadislerinde yalan yere yemin etmenin çok büyük günah olduğunu[217] ifade buyurmuştur. Bir hadislerinde Cenâb-ı Hakk'ın ahiret gününde üç sınıf kimseye rahmet nazarıyla bakmayacağını söyleyerek bu kimseleri şöyle sıralamıştır:

"1. Sadakasıyla minnet eden (başa kakan)

2. Yalan yemin ile malını satan

3. Kibir ve gururdan ötürü eteğini yerlerde sürükleyen."[218]

"Allah'a yemin eden bir kimse, yeminine bir sivrisinek kanadı kadar yalan katarsa, o yemin kıyamete kadar onun kalbinde bir (siyah) nokta teşkil eder."[219] buyuran Efendimiz, Hac'da iken "Her kim din kardeşinin malını elde etmek için yalan yere yemin ederse, cehennemdeki yerine hazırlansın. Burada bulunanlarınız bulunmayanlarınıza bunu duyursun" buyurmuştur.[220]

Bu günahın içine, şahitlikte yalan yere yemin etmek ile doğru da olsa çok yemin etmeyi ekleyen âlimler de olmuştur.

---

[217] Bkz.: Buhârî, *Eymân* 15; Müslim, *Îmân* 220.

[218] Müslim, *Îmân* 171.

[219] Hâkim, *Müstedrek*, 4/327.

[220] Taberani, *Mu'cemu'l-Kebîr*, 1/275; Hâkim, *Müstedrek*, 4/327.

Her Türlü Fal ve Falcılık Haramdır

İnsanoğlu tarih boyunca gerek kendisiyle gerekse çevresiyle ilgili bilinmezleri anlayıp keşfetmeye, geleceği hakkında bilgi sahibi olmaya ve böylece kendi kaderine hükmetmeye çalışmıştır. Şüphesiz ki bunda, bilinmeyene ve esrarengiz olana karşı duyulan merak ve tecessüsün de önemli payı vardır. Bunun için de insanlar ilk dönemlerden itibaren gizli yönleriyle ve gelecekleriyle ilgili olarak ileri sürülen iddia ve ipuçlarına karşı ilgisiz kalamamış, onun bu özelliği sihir, büyü, fal, kehanet gibi uğraşların toplumda yer edinmesine ve revaç bulmasına zemin hazırlamıştır..

Kur'ân'da hem duyular hem de duyular ötesi âlemin mutlak hâkimiyetinin Allah'a ait olduğu bildirilir[221] ve Câhiliye dönemi âdetlerinden biri olan şans okları ile (ezlâm) fal tutup kısmet arama, şiddetle yasaklanır.[222] Hadislerde de kehanet yasaklanmış, bazı adlandırma ve eşyadan, hayvanların hareketlerinden uğursuz anlamlar çıkarma yahut çakıl taşı, nohut, bakla gibi nesnelerle veya bazı yöntemlerle falcılık da bu kapsamda görülerek yasaklanmıştır.[223] Bir başka hadiste de fal ve benzeri işlemlerin sonuçlarına itibar ederek bunlara inananların Hz. Muhammed'e indirileni inkâr etmiş sayılacağı, namazlarının kırk gün kabul edilmeyeceği şeklinde şiddetli bir uyarı gelmiştir.[224] Bunun için de İslâm'da, Allah'ın mutlak hâkimiyetine ve birliğine olan inancı zedeleyen, putlarla istişare etme, onlardan yardım bekleme gibi Câhiliye

---

[221] Zümer, 39/46; Talâk, 65/12.

[222] Mâide, 5/3.

[223] Ebû Dâvûd, *Tıb*, 23.

[224] Müslim, *Selâm*, 125; İbn Mâce, *Tahâret*, 122.

âdeti izleri taşıyan, insanı gerçek bilgi kaynaklarına ve sebeplere başvurmaktan alıkoyan her türlü faaliyet bâtıl görülmüş, fal ve falcılıkla ilgili işlemler de bu kapsamda mütalaa edilerek yasaklanmıştır.

Âyet ve hadislerde gaybı bilme, insanın kaderini değiştirme ve geleceğini görme iddiası taşıyan, Allah'tan başka varlıklardan yardım alma gayesi güden, insanları sağlam bilgi kaynaklarına ve gerçek sebeplere başvurmaktan alıkoyan her türlü hurâfe, bâtıl inanç ve uygulama yasaklanmıştır. Bu sebeple de çeşitli kültürlerde birçok tarz ve yöntemiyle yaygınlık kazanmış bulunan her türüyle fal ve falcılık, meselâ tuz falı, kahve falı, kurşun dökme, el içi falı, Kur'ân ve kitap falı İslâm'ın inanç ve bilgi sistemine uymaz.

Sihir ve Büyü Yapmak Haram mı?

Gaybdan haber verme iddiası, falcılık ve cincilik türü faaliyetlerin belki de en ağırı büyücülüktür. Arapça'da "sihir" kelimesiyle ifade edilen büyü, gözbağcılık ve hile yoluyla insanları manyetize ederek tabiat kanunlarına aykırı olaylar ortaya koyma ve insanları yanıltma sanatının adı ise de Türkçe'deki büyü kelimesi, başta sihir, muskacılık ve cincilik olmak üzere, kişilerin maddî-mânevî araçları kötüye kullanarak bazı gayeleri gerçekleştirme çabasını da içine alır.

Kur'ân'da sihir kavramına değişik vesilelerle sıklıkla temas edilmiş ve bu âyetlerde özetle Allah'ın diğer peygamberlere ve Hz. Muhammed'e indirdiği vahyin ve bu peygamberlerin hak olduğu, sihir ve sihirbaz olmadığı bildirilmiş; geçmiş peygamberlere karşı sihirbazların yürüttüğü muhalefet ve iftira kampanyasına değinilmiş; sihirbazların

felâh bulmaz yalancı ve düzenbazlar olduğu ifade edilmiştir.[225] Hadislerde de sihir yapma yedi büyük günah arasında sayılmıştır.[226]

Büyücülüğün, kökü ilk dönem toplumlarına kadar uzanan uzun bir geçmişi vardır. Büyü, temelinde menfaat olan bir davranış olduğundan din ve kutsal tanımaz. Büyüde Tanrı'nın irade ve kudreti üstünde işler başarabilme iddiası vardır. İslâm dini büyü yapma ve yaptırmayı büyük günahlardan saymış ve ona şiddetle karşı çıkmıştır. Büyünün gerçeklik ve etki derecesinin ne olduğu tartışması bir tarafa, İslâm âlimleri Allah'ın dilemesi dışında büyünün kimseye bir zararının dokunmayacağını, Müslüman'ın büyüyle uğraşması ve büyü yaptırmasının haram olduğunu ifade etmişlerdir.

Büyü yapılmış kimselerin bunun etkisinden kurtulmak için bu işi (büyü yapmayı) meslek edinmiş kimselere başvurmaları sakıncalıdır. Öncelikle yapılacak şey Allah'a sığınmak, ibadet ve dua etmek, yoksullara sadaka vermektir. Âlim, takvâ sahibi ve güvenilir bir kimse büyü mağdurlarına yardımcı oluyorsa ondan yararlanmak da mümkündür.

OKUMA PARÇASI

Keşke Gözünü de Koruyabilseydin!

Bir öğretmen arkadaşımız anlatıyor:

Fevkalade zeki, başarılı her öğrenciye nasip olmayan bir kabiliyeti olan çok sevdiğim bir öğrenci vardı. At başı götürüyordu iki tarafı da. Bazı gecelerini de dolu dolu geçirdiğini anlattığı olaylardan tahmin ederdim. İçindeki

[225] Bkz.: A`râf 7/116; Yûnus 10/76-77; Tâhâ 20/69; Zuhruf 43/30; Zâriyât 51/52.

[226] Buhârî, *Vesâyâ*, 23; Müslim, *Îmân*, 144.

güzellik yüzüne aksetmişti. Pırıl pırıldı onun yüzü. Gören hayran kalırdı.

Zaman zaman sınıf arkadaşlarını getirir, sohbetlere dahil ederdi. Herkesin bu güzellikleri tatmasını isterdi. Başta kendim olmak üzere onu tanıyan herkes, geleceğin Türkiyesi gözüyle bakarlardı ona. Ama "Yarabbi bizi bir an bile nefsimizle başbaşa bırakma!" demişti Allah Resûlu. Uhud denen kanlı savaştan dönerken de ashabına, "En büyük savaş nefisle yapılan savaştır, en büyük pehlivan da nefsini yenendir." buyurmuştu. Bu sözlerin çok derin hikmetleri olmalı idi. Boşuna söylenmemişti. Söylenmediği de ortada zaten.

O, lise üçüncü sınıf öğrencisiydi. Üniversite sınavlarına hazırlanıyordu. Amacı iyi bir üniversiteyi kazanıp milletine hizmet etmekti. Herkes de çok şey bekliyordu ondan.

Yalova küçük yer, her zaman her yerde insanlarla karşılaşıp görüşmek mümkün. Bir sokak arasında onu kız arkadaşı ile dolaşırken görüverince huylandım, rahatsız oldum. Çünkü o, ufak-tefek şeylere takılır da hızı kesilir, yarı yolda kalır endişesi düştü içime. Kimsenin özel hayatına karışma gibi bir alışkanlığım yok. Fakat onun ruh dünyası kararacak, hızı kesilecek ve netice itibarıyla amacına ulaşamayacaktı. Münasip bir zamanda kendsini incitmeden uyarmayı düşündüm. Çünkü ateş ile barut ne kadar yakın olabilirlerdi.

Davranışlarına biraz dikkat etmesi ölçülü olması gerektiğini söylediğim zaman onun cevabı çok masumane idi. Arkadaşına tebliğ yaptığını söylemişti. İnşaallah arkadaşı yakın zamanda namaza başlayacaktı. Ben de inanmış görünerek ayrıldım.

Korktuğum oldu, tebliğ ters yönde gerçekleşti, onun pırıl pırıl has dünyası altüst oldu. Geceleri tarumar oldu, gündüzleri perişan. Ah can kardeşim, keşke kaşını da gözünü de koruyabilseydin!

6. Şahıs ve Mal Aleyhine İşlenen Temel Suçlar

İslâm dini, insanı yaratılanların en değerlisi ve üstünü, insan hayatının korunmasını da dinin temel maksatlarından biri saymıştır. Kur'ân'da haksız yere bir cana kıyanın bütün insanları öldürmüş gibi ağır bir suç işlediği, bir insanın hayatını kurtarmanın da bütün insanlara hayat verme gibi yüce ve değerli bir davranış olduğu ifade edilir.[227] Bunun için de İslâm'da adam öldürme (cinayet) büyük günahlardan birini teşkil eder. Haksız yere ve kasten mü'min bir kimseyi öldürenin, yakınlarının talebine bağlı olarak dünyada kısasen öldürüleceği,[228] âhirette de ebedî cehennem azabıyla cezalandırılacağı, Allah'ın gazap ve lânetine uğrayacağı bildirilmiştir.[229]

Vedâ haccında Peygamber Efendimiz, bütün Müslümanlara hitaben, "Bu gün, bu ay ve bu belde nasıl kutsal ve masûn ise, canlarınız, mallarınız ve ırzlarınız da öylesine masûndur (toplumun sorumluluğu ve hukukun güvencesi altındadır)" buyurarak,[230] insanın yaşama hakkının dokunulmazlığını belirtmiştir. Bir başka hadiste de "Yedi helâk edici şeyden sakınınız. Bunlardan biri de, haklı durumlar müstesna, Allah'ın haram kıldığı bir cana kıymaktır." buyurmuştur.[231]

İslâm'ın gerek dinî ve ahlâkî zeminde gerekse hukuk düzeni plânında aldığı tedbirlere rağmen bir kimsenin suç işle-

---

227 Mâide, 5/32.

228 Bakara 2/178; İsrâ 17/33.

229 Nisâ, 4/93.

230 Buhârî, *İlim*, 37, *Hac*, 132; Müslim, *Hac*, 147.

231 Buhârî, *Vesâyâ*, 23; *Tıb*, 48; *Hudûd*, 44; Müslim, *Îmân*, 144; Ebû Dâvûd, *Vesâyâ*, 10.

diği sabit olmuşsa, o takdirde hem suçlunun cezalandırılması hem suç mağdurunun haklarının korunması hem de toplum vicdanının tatmin edilip suçun tekrar işlenmesinin önlenmesine yönelik bir cezalandırma öngörülerek hak ve hakkaniyete dayalı bir ceza adaleti benimsenmiştir. Bu yaklaşımın bir uzantısı olarak, kasten öldürmelerde, öldürülen kimsenin yakınlarının da istemesi şartıyla, katilin kısasen öldürülmesi esastır.[232] Kısas istenmez veya mümkün olmazsa ölenin kan bedeli demek olan "diyet" ödenir. Hataen öldürmelerde de kural olarak ölenin mirasçılarına diyet ödemesi yapılır.[233] Hataen öldürmelerde suçlunun kefâret ödemekle yükümlü tutulması ise, bir yönüyle toplum yararını, bir yönüyle de nefis terbiyesini sağlamayı hedefler. Yakınını öldüren kimsenin ek bir cezaî müeyyide olarak o şahsın mirasından mahrum edilmesi, mirasa konma maksadıyla cinayet işlenmesini başlangıçta önlemeyi hedef almaktadır.

Kasten adam öldüren kimse dinen âsi ve fâsık sayılır. İslâm âlimleri katilin tövbesinin, Allah'ın dilemesine bağlı olarak, kabul edilebileceğini ifade ederken, suçun günah ve ağırlığından ziyade katile, şayet kısasen öldürülmemişse kendini ıslah edip o andan itibaren iyi bir insan olma şansını vermeyi göz önünde bulundurmuşlardır. Katilin Allah katındaki konum ve âkıbeti ise, günahların bağışlanmasına ilişkin âyetlerin genel ifadesinden anlaşıldığına göre,[234] tamamıyla Allah'ın dilemesine ve bağışlamasına kalmış bir konudur.

---

232 Bakara, 2/178-179; Mâide, 5/45.

233 Nisâ, 4/92.

234 Nisâ, 4/48, 116; Zümer, 39/53.

İntihar Etmek Caiz mi?

Yaratılanlar arasında şerefli bir yere sahip olan insanın yaşama hakkı da Allah tarafından lüftedilmiş en temel haktır. Dünyaya yaratanını tanıma ve O'nun gösterdiği çizgide hayatını sürdürme amacıyla gönderilen insanın, dünyaya gelmesi de dünyadan ayrılması da elinde ve yetkisinde olmayıp bu durum ilâhî iradenin ve düzenin bir parçasını teşkil eder. İnsanın elinde olan, yaşadığı sürece yaratanını tanıma ve O'na kulluk etme ve böylece O'nun katındaki değerini artırmadır.

Kur'ân'da bir kimseye hayat vermenin âdeta bütün insanlara hayat verme gibi yüce bir davranış, bir cana kıymanın da âdeta bütün insanları öldürme gibi ağır bir suç ve günah olduğu belirtilir.[235] Âyetin bu ifadesine hangi sebeple olursa olsun intihar etmek isteyenler de dahil görünmektedir. Hz. Peygamber de konuyla ilgili olarak uçurumdan atlayarak, zehir içerek veya öldürücü bir âletle kendini öldüren kimsenin cehenneme gireceğini ve sürekli olarak orada kalacağını buyurarak[236] birkaç örnek üzerinde intiharın büyük günah olduğuna ve acı sonuçlarına dikkat çekmiştir. Çünkü sıkıntılara göğüs germek, acıya ve kedere karşı sabır göstermek, şartlar ne derece kötü olursa olsun Allah'a olan inanç ve güveni yitirmemek Müslümanın temel karakteri ve ilkesi olmalıdır. Üstelik bu yolda gösterilen sabır ve mücadelenin Allah katında büyük bir ecri ve değeri vardır. Kur'ân'da hayatta karşılaşılan sıkıntı ve problemlerin birer imtihan aracı olduğu, bunlara karşı sabır ve metanet gösterildiğinde iyi Müslüman

---

235 Mâide, 5/32.

236 Buhârî, *Tıb*, 56.

olunacağı sıkça hatırlatılır.[237] Öte yandan Allah'ın belli bir amaç doğrultusunda kullanması için insana verdiği yaşama hakkına insanın müdahale etmeye ve bu konuda kendini yetkili görmeye hakkı olmadığı gibi, büyük bir nankörlük olarak da değerlendirilir.

İslâm bilginleri intihar eden Müslümanın, intiharı sebebiyle âhirette çok çetin ve şiddetli bir azap göreceğini, hatta cehennemde ebedî olarak kalacağını ifade etseler de intihar edenin imandan çıktığını ve kâfir olduğunu söylememişlerdir. Çünkü iman ve küfür davranış bozukluğuyla değil inanç ve düşünce ile alâkalıdır. İntihar edenin inanç durumu ise kendisi ile Allah arasındaki bir meseledir. İntihar eden Müslüman, diğer Müslüman cenazelerinde olduğu gibi yıkanır, kefenlenir, cenaze namazı kılınır ve Müslüman mezarlığına gömülür. İslâm hukukçularının çoğunluğunun görüşü bu yöndedir.

Hırsızlık Haramdır

"Başkasına ait bir malı korunduğu yerden sahibinin bilgisi dışında gizlice almak" demek olan hırsızlık, mala ve mülkiyet hakkına karşı işlenen temel suçlardan biridir. Alın terinden ve meşrû kazançtan doğan servetin korunması İslâm'ın temel ilkeleri arasındadır. İslâm emeği ve mülkiyeti kutsal saymış, mülkiyete haksız olarak el uzatmayı cezalandırmıştır. Bu itibarla bütün ilâhî dinlerde ve hukuk düzenlerinde olduğu gibi İslâm'da da hırsızlık hem hukuk düzeni açısından suç hem de dinen ve ahlâken büyük günah ve ayıp sayılmıştır.

Kur'ân'da, *"Hırsızlık eden erkek ve kadının, yaptıklarına karşılık Allah'tan bir ceza olarak ellerini kesin."* (Mâide, 5/38.)

[237] Bakara 2/155, 177; Hac, 22/35.

buyurulur. Peygamber Efendimiz'in tatbikatı da bu yönde olmuştur. Ceza, Kur'ân'da açıkça zikredildiği, Hz. Peygamber tarafından da böylece uygulandığı için İslâm ceza hukukunda hırsızlık had suçları arasında, uygulanacak ceza da had cezaları arasında yer alır. Ancak İslâm hukukçuları suç ve cezada kanunîliği, adalet ve hakkaniyeti temin gayesiyle hırsızlık suçunun hangi şartlarda işlenmiş sayılacağı, cezanın uygulanabilme şartları, tekerrür, zorlama ve af gibi durumların cezaya etkisi konularını ayrı ayrı tartışmışlar ve bu konuda zengin bir hukuk doktrini oluşmuştur.

Özetle, hırsızlık suçunun tam oluşması için açlık, zaruret, zorlama gibi, hırsızlık suçunu işlemeyi kısmen veya tamamen mazur gösterecek bir mazeretin bulunmaması, suçun bilerek ve istenerek işlenmesi, fâilin cezaî ehliyetinin bulunması, çalınan malın hukuken koruma altında olması ve belli bir miktardan fazla olması gibi şartlar aranmıştır.

Konu ile İlgili Bazı Kaynaklar

- Büyük Günahlar, Işık Yayınları
- Kul Hakkı, Işık Yayınları
- Günahlardan Kurtuluş Reçetesi Tevbe, Rehber Yayınları

SORULAR

1- Aşağıdakilerden hangisi, etlerinin yenmesinin helâl olduğunda görüş birliği bulunan hayvanlardan biri ***değildir****?*

a- Geyik

b- Tavşan

c- Maymun

d- Güvercin

2- Kadının yabancı erkekler yani mahremi olmayan erkekler karşısında avret yeri neresidir?

a- Saçları hariç bütün vücududur.

b- Kolları (dirsekler ile beraber) hariç bütün vücududur.

c- Baş ve boyun hariç bütün vücududur.

d- Yüz, el ve ayakları hariç bütün vücududur.

3- Balık türü dışında kalan (midye, kurbağa, yengeç gibi) su hayvanlarını yemenin Hanefî mezhebine göre hükmü nedir?

a- Helâl değildir.

b- Helâldir.

c- Mübahtır.

d- Caizdir.

4- Kur'ân'ın açık hükmüyle haramlığı sabit olan hayvan aşağıdakilerden hangisidir?

a- Köpek
b- Kedi
c- Domuz
d- Sırtlan

*5- Aşağıdakilerden hangisi **yanlıştır**?*

a- Helâl, dinde yasak olanı, haram ise yasak olmayanı ifade eder.
b- Cenab-ı Hakk insanoğlu için pek çok nimet yaratmıştır.
c- Hakkında bir hüküm gelmemiş olan şeyler helâldir.
d- Yenilmesi, içilmesi veya kullanılması âyet veya hadislerle yasaklanmamış olan her şey helâldir.

6- İpek elbise giymenin erkekler ve kadınlar açısından hükmü nedir?

Erkeklere	Kadınlara
a- mekruh	helâl
b- haram	helâl
c- helâl	haram
d- helâl	mekruh

7- Ağaç, dağ, taş gibi manzara resimlerini çizmenin hükmü nedir?

a- Resmin her türlüsü haramdır.
b- Câizdir.
c- Caiz değildir.
d- Tahrîmen Mekruhtur.

EKLER

Ek-1. Hücumât-ı Sitte

Hücumât-ı Sitte Ne Demektir?

İnsan bu dünyaya imtihan için gönderilmiştir. Hayat baştan başa değişik boy ve derinlikte bir imtihanlar zinciri olarak devam eder durur. İnsan ta çocukluğundan başlayarak, ruhunun bedeninden ayrılacağı âna kadar hayatının her karesinde bu imtihanlarla yüz yüzedir. Bediüzzaman Hazretleri, "Hücumât-ı Sitte" adıyla Yirmi Dokuzuncu Mektub'un altıncı kısmında, "İns ve cin şeytanlarının altı desiselerini inşâallah akim bırakır ve hücum yollarının altısını da seddeder." diyerek bu imtihanların en tehlikeli olanlarını "*hubb-u cah, korku, tama, ırkçılık, enaniyet ve tenperverlik*" olarak tespit etmiştir.

Şimdi Bediüzzaman'ın tespit ettiği bu hastalıkları yine onun perspektifinden icmalî olarak izah etmeye çalışalım. *Hubb-u cah*, makam arzusu ve şöhret düşkünlüğü demektir. Bediüzzaman insandaki bu duyguyu, "İnsanda, ekseriyet itibarıyla, hubb-u cah denilen hırs-ı şöhret ve hodfuruşluk ve şan ve şeref denilen riyakârâne halklara görünmek ve nazar-ı âmmede

mevki sahibi olmaya, ehl-i dünyanın her ferdinde cüz'î, küllî arzu vardır. Hatta o arzu için hayatını feda eder derecesinde şöhretperestlik hissi onu sevk eder." diyerek hulâsa eder.

Hubb-u cah, kalbin üzerine zift çeken ve ruhu felç eden kötü bir haslettir. Gönlünü böyle bir hastalığa kaptırmış tali'sizlerin, bakışlarının bulanıp yol ve yön değiştirerek çıkmaz sokaklara girmeleri her zaman ihtimal dahilindedir. Gerçi hubb-u cah dediğimiz bu virüsün her insanda az-çok bulunması tabiîdir. İşte bu itibarladır ki, şayet bu his, meşru bir zeminde tatmin edilme yoluna gidilmezse, kendini böyle bir duygu ve düşünceden kurtaramayanların, hem kendilerine hem de içinde bulundukları topluma zarar vermeleri kaçınılmazdır. Böyle bir zararın telafisi ise oldukça zordur.

İkincisi, *korkudur.* İnsan korkuyla iradesine kement vurarak onu gemleyebilir. Bilhassa günümüzde ehl-i gaflet, korku hissiyle insanları sindirmeye çalışmaktadır. Bediüzzaman, "İnsanda en mühim ve esaslı bir his, hiss-i havftır. Dessas zalimler, bu korku damarından çok istifade edip onunla korkakları gemlendiriyorlar. Bunlar avamın ve bilhassa ulemânın bu damarından çok istifade ediyorlar, korkutuyorlar, evhamlarını tahrik ediyorlar." deyip, meseleyi biraz da zaman ve mekân unsurlarıyla gözler önüne sermiştir. Hak ve hakikate inanmış bir sinenin bu marazdan kurtulması, ancak imanıyla metafizik gerilime geçip "Bin izzetim, bin haysiyetim ve bin şerefim olsa da, hepsi bu uğurda feda olsun. Ölüm ancak Allah'ın elindedir." kanaatleriyle aşılabilir. Zira kimseden korkmamanın yegâne çaresi, korkulması gereken gerçek kaynaktan korkmakla mümkündür.

Üçüncü desise, *tama'dır.* Tama, bir şeyi hırsla istemek, açgözlülük ve doymazlık mânâlarına gelmektedir. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), "Eğer âdemoğlunun iki vadi altını olsaydı, muhakkak üçüncüsünü isterdi. İnsanın gözünü ancak toprak doyurur. Allah ise tevbe edenin tevbesini kabul eder." sözleriyle tama'ın esiri olan insanların hâlet-i ruhiyelerini resmedip sunmaktadır. İnsan ancak, "*Yiyin, için fakat israf etmeyin.*" (A'râf, 7/31) âyetini kendine bir ölçü kabul edip, harcamalarını israfa varmayan bir ölçüde yaparak tama'dan sıyrılabilir. Ayrıca bazı kötü ruhlar, tama damarına girip inanmış sineleri kendi menfur emellerine alet edebilirler. Bediüzzaman, "Ehl-i dünya, hususan ehl-i dalâlet, parasını ucuz vermez, pek pahalı satar. Bir senelik hayat-ı dünyeviyeye bir derece yardım edecek bir mala mukabil, hadsiz bir hayat-ı ebediyeyi tahrip etmeye bazen vesile olur. O pis hırsla, gazab-ı ilâhîyi kendine celb eder ve ehl-i dalâletin rızasını kazanmaya çalışır." diyerek dikkatleri böyle bir tehlikeye çekmektedir.

Dördüncü husus, *ırkçılıktır.* Irkçılık fikri ilk defa Avrupa'da Durkheim ile başlamış ve sonraları da Devlet-i Âliye'nin sonunu hazırlayan âmillerden birisi olmuştur. Zira ırkçılık mülâhazasıyla sıbğatullah (Allah'ın boyasıyla boyanma) hakikatine mazhar olmuş milletimizi, Türk'ü Kürt'e, Kürt'ü Boşnak'a, Boşnak'ı da Arnavut'a vurdurarak birbirine düşürmüşlerdir. İslâm, ırkçılığı dinin önünde tutan böylesi bir milliyetçilik anlayışına karşıdır.

Evet, İslâm'daki iman bağı sayesinde kabilecilik ve ırkçılık tamamen ortadan kaldırılmıştır. Ashab-ı kirama bakıldığında birçoğunun farklı ırktan olduğu hemen müşâhede edilir. Meselâ, Hz. Ebû Bekir Arap, Hz. Bilâl Habeşli, Hz.

Suheyb Bizanslı ve Hz. Selman ise Farslıdır. Bunların hepsi farklı iklim ve farklı ulusların insanları olmalarına rağmen İslâm potasında birleşerek birbirleriyle kardeş olmuşlardır. Zaten "*Muhakkak ki Allah yanında en üstün olanınız, O'ndan en çok korkanınızdır.*" (Hucurât, 49/13) âyeti bu hakikati belgeler mahiyettedir. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi İslâm, bir yandan ırkı dinin önünde tutan menfi bir milliyetçiliği reddederken diğer yandan da müspet milliyetçiliği tesbit buyurmuştur.. tesbit buyurmuştur zira soy-sop, milliyet ve kavmiyet de bir gerçektir.

Ayrıca bu, "*Ey insanlar! Doğrusu biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık. Ve birbirinizle tanışmanız için sizi kavimlere ve kabilelere ayırdık.*" (Hucurât, 49/13) âyetinde yerini alan içtimaî bir vâkıadır. Bediüzzaman da, bu gerçeği çok güzel bir şekilde teşhis etmiş ve bu teşhisini şu ifadelerle dile getirmiştir: "Şu müsbet fikr-i milliyet, İslâmiyet'e hâdim olmalı, kale olmalı, zırhı olmalı; yerine geçmemeli. Çünkü İslâmiyet'in verdiği uhuvvet içinde bin uhuvvet var; âlem-i bekâda ve âlem-i berzahta o uhuvvet bâki kalır. Onun için, uhuvvet-i milliye ne kadar da kavi olsa, onun bir perdesi hükmüne geçebilir. Yoksa onu onun yerine ikame etmek, aynı, kalenin taşlarını kalenin içindeki elmas hazinesinin yerine koyup, o elmasları dışarı atmak nevinden ahmakane bir cinayettir."

Beşinci desise, insandaki en zayıf ve en tehlikeli olan *enaniyet* (benlik) duygusudur ve insanın mahiyetinden ilk defa sökülüp atılması gerekli olan bir şeydir. Zira benlik anaforuna kapılan tali'sizlerin, hak ve hakikati görüp bilmesi ve gözleri bağlı olduğu için de yoldan çıkmadan hedefe yürümeleri çok zordur. Bediüzzaman, "Ey kardeşlerim! Dikkat ediniz,

sizi enaniyetle vurmasınlar, onunla sizi avlamasınlar. Hem biliniz ki, şu asırda ehl-i dalâlet eneye binmiş, dalâlet vadilerinde koşuyor. Ehl-i hak, bilmecburiye, ancak eneyi terk etmekle hakka hizmet edebilir. Enenin istimalinde haklı dahi olsa, mademki ötekilere benzer ve onlar da onları kendileri gibi nefisperest zannederler, işte böyle bir hâl, hakkın hizmetine karşı bir haksızlıktır. Bununla beraber, etrafında toplandığımız hizmet-i Kur'âniye, eneyi kabul etmiyor, nahnü (biz) istiyor." Sözleriyle bu şeytanî sıfata karşı bizi tetikte olmaya çağırır.

Altıncısı, günümüzde ciddî bir maraz hâlinde hakka gönül vermiş yiğitlerin pek çoğunun ayağına dolaşan *tenperverlik* (rahata düşkünlük) hastalığıdır. Evet, içtimaî ruhu uyandıran, insanları irşad edip onları hakikî insanlığa yükselten, kendini hakikate adamış bu hasbî ruhlar, böyle yüce bir mefkûre uğrunda katiyen tenperverliğe girmeden, maddî-mânevî her şeylerini feda etmeye hazır olmalıdırlar. Üstûrevî mahiyette Hz. İbrahim'in servetiyle alâkalı anlatılan bir menkıbe vardır. Aslı olmasa da faslı bize bir şeyler anlatır. Hz. İbrahim'in o kadar çok koyunları ve bu koyunların çobanları vardır ki, o kendi dönemi itibarıyla en zenginlerinden sayılır. Bu kadar geniş bir serveti peygamberlik mansıbıyla telif edemeyen –hangi mülâhazadan kaynaklanırsa kaynaklansın– meleklerden bazıları, "Acaba peygamberlik mansıbıyla bunca servet nasıl telif edilir?" şeklinde bir soru tevcih ederler. Cenâb-ı Hak da "Bu servet onun gönlüne girmiş mi, girmemiş mi gidin deneyin!" der ve bunun üzerine melekler, vahiy meleği Cibril-i Emin reisliğinde insan suretinde temessül ederek Hz. İbrahim'in yanına gelirler. Burada melekler onun duyacağı şekilde "Subbûhun kuddûsün rabbul melâiketi ve'r-rûh" diyerek mârifetlerini

ifade ederler. Bu kelimelerin her biri, Cenâb-ı Hakk'ı takdis ve tesbih adına çok iyi seçilmiş kelimelerdir. Kalbi lâhûtî esintilere açık olan Hz. İbrahim, böyle bir tesbih duyunca çok hoşuna gider, "Allah aşkına bu ne güzel şey!" şeklinde hayretini bildirir ve "Servetimin üçte biri sizin olsun, dediklerinizi bir kere daha söyleyin." der. Melekler bir daha söylediklerinde Hz. İbrahim, "Yarısı sizin olsun!" Bir kere daha söylediklerinde ise "Çobanlarımla beraber size köle oldum!" karşılığını verir. Bunun üzerine Cibril kendini tanıtır ve "Ben, Allah'ın meleğiyim. Bunlara ihtiyacım yok, fakat Rabbim senin sadakatini göstermek istedi ve seni bizimle imtihan etti." der ve oradan ayrılırlar. Evet, ak yolun hak yolcuları, rahat ve rehavet girdabına kapılmadan niyetlerinde sadece Allah rızası olduğu hâlde hep yollarına devam etmelidirler.

Hâsılı, Allah'ın sonsuz rahmetine karşı, O'na olan ümit ve teveccühü bir lahza olsun kaybetmeden, daima nazarlar O'na yönlendirilmeli ve murakabe hissiyle meşbû olarak hareket edilmelidir. Böylece aksiyon ruhu dumûra uğramayacak ve " Hücumât-ı Sitte"de zikredilen desiselere kapınılmadan, günahların hacaletinden ve ümit kırıcılığından sıyrılıp af kevserlerinden kana kana içerek ruhlara inşirah veren sonsuz rahmetlere ulaşmak mümkün olacaktır.[238]

Ek-2. Değerleri Muhafaza ve Temkin

Sır ve sır tutma

• Sır, karşı koyulmaz bir güç kaynağı ve bozguna uğratılamayan bir ordu gibidir.

238 M. Fethullah Gülen, *Prizma*, 3/98-102.

• Sır bir namustur; onu koruyan -ister kendisine isterse başkasına ait olsun- namusunu korumuş olur. Onu fâş eden ise şeref ve haysiyetini açıkta bırakmış ve ona değerince itibar etmemiş sayılır.

• Bazı işler vardır ki, onlarda sır Hızır'a benzer; gizli kaldıkça inayet olur.

• Sükût da bir hikmettir, ama hâkimi çok az veya yok gibidir.

• İnsanın, sırrını emanet edeceği kimse, kendisine namus emanet edilecek kadar emin ve onu muhafaza hususunda, kendi namusunu korumadaki titizliği kadar da hassas olmalıdır. Emin olmayana emanet, sırrı namus bilmeyene de sır verilmemelidir.

• Dilini hapseden, sözlerinin esiri olmaktan kurtulur.

• Sır tutma ve başkalarının sırrına saygılı kalma, tamamen irade ve idrakle alâkalı insânî bir meziyettir. İradesiz kimselerin sır tutmaları beklenemeyeceği gibi, yaptığı işlerin ve söylediği sözlerin akıbetini idrak edemeyecek kadar safderûn kimselerin de ketûm olmaları düşünülemez.

• Bir insanın, emanet ettiği sırrını birkaç defa fâş etmiş birisine, yine de sır vermesi, onun idraksizliğini ve sırdaş seçimindeki aczini gösterir. İnançla gönlü oturaklaşmış ve gözü açılmış birisi, hayatında bu kadar aldatılıp, bu kadar kandırılmamalı!.

• İnsan, açıklamada bulunmaya lüzum görülen yerlerde kendisine düşeni anlatmalı, boş yere kalbinin kapağını açarak sırlarını fâş etmekten de katiyen sakınmalıdır. Öyle, her

yerde, ulu orta kalbindeki sırları saçıp gezenlerin, günün birinde hem kendilerini hem de içinde bulundukları toplumu önünü alamayacakları bir ölüme sürükleyecekleri, katiyen hatırdan çıkarılmamalıdır.

• İnsan, kendisine ait gizli şeyleri şurada-burada fâş etmekten fevkalâde sakınmalıdır. Hele bunlar, çirkin, sevimsiz ve netice itibariyle de fayda getirmeyen şeyler ise... Zira bu hâl, çok defa dostları utandırıp, düşmanları da sevindirebilecek uygunsuz durumların doğmasına sebebiyet verebilir.

• Sîneler, sırlar için birer sandukça olarak yaratılmışlardır. Akıl onların kilidi, irade de anahtarıdır. Bu kilit ve anahtarda arıza olmadığı sürece, sandukçanın içindeki cevherleri kimsenin bilmesine imkân yoktur...

• Başkasının sırlarını sana taşıyan birisi, senin sırlarını da başkalarına taşıyabilir. Bu sebeple, öyle densizlerin, en ehemmiyetsiz hususiyetlerimize dahi vâkıf olmalarına katiyen fırsat verilmemelidir.

• Ahmağın kalbi dilinin ucunda; akıllının dili, sînesinin en uç burcundadır.

• Ahmakla sırdaş olmaktan sakınmak lâzım.. kasdî kötülük mülâhazalarının ötesinde, bazen iyilik düşünürken de kötülük yapabilir.

• Sır vardır, ferdi ilgilendirir; sır vardır, aileyi; sır da vardır ki, bütün bir toplum ve milleti... Ferdî bir sırrın fâş edilmesiyle ferdî haysiyet; ailevî bir sırrın açığa çıkmasıyla ailevî haysiyet; topluma ait bir sırrın ifşâ edilmesiyle de millî haysiyetle oynanılmasına fırsat verilmiş olur. Zira sır, sînelerde

kaldığı müddetçe sahibi için bir kuvvet olmasına karşılık, başkalarının eline geçince, onun aleyhine kullanılmaya müsait bir silah hâline gelir. Onun içindir ki, atalarımız: "Sırrın senin esirindir; fâş edersen esiri olursun." demişlerdir.

• Bir prensip olarak sırrın benimsenmesini gerektiren nice kıymetli işler vardır ki, onu temsil edenlerin sır tutmayışından, o işte bir adım ileriye gidilememiş, hatta bazen müteşebbisler için ciddî rizikolara da sebebiyet verilmiştir. Hele bu iş, milletin hayat ve bekâsıyla alâkalı nazik mevzulardan ise!..

• Bir devlet, devlet sırlarını düşmanlarına kaptırmış; bir ordu, hareket stratejisini hasım güçlere belli etmiş; bir iş ve aksiyon adamı, rakipleri tarafından keşfedilmiş ise, o devletin derlenip toparlanmasına, o ordunun zafer elde etmesine ve o aksiyon adamının muvaffak olmasına imkân yoktur.[239]

Efendimiz Sefer Hazırlıklarını Gizli Tutuyordu

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), bir harp hazırlığı içindeydi. Her zaman yaptığı gibi niyet ve gayesini fevkalâde gizli tutuyordu. Bu defa sırrını vezirleri ve hayat arkadaşlarından da gizli tutmuştu. Öyle ki, Hz. Ebû Bekir (radıyallahu anh), bir gün kızı Âişe'nin (radıyallahu anhâ) evine gidip de, onu yol hazırlığı yaparken bulunca, Resûlullah'ın nereye gitmeyi düşündüğünü sormuş ve Hz. Âişe Validemiz'den: "Vallahi babacığım ben de bilmiyorum!" cevabını almıştı.[240]

Evet, hareket bu denli mahrem tutuluyordu. Hz. Ebû Bekir ki O'nun en yakını ve en çok sevdiği insandı. Hicrette

---

239 M. Fethullah Gülen, *Ölçü veya Yoldaki Işıklar*, s. 124-127.

240 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye*, 5/52.

dahi yol arkadaşı olarak onu seçmişti. Buna rağmen yapılmakta olan sefer hazırlığının hedefi ondan dahi gizli tutulmuştu. Bu da, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) nasıl ulaşılmaz bir erkân-ı harp olduğunun bir başka buudu. Allah Resûlü'nden bu dersi alan Fatih, bir gün şöyle diyecektir: "Sırrımı sakalım bilse, onu dahi keser atarım!" İşte Allah Resûlü'nün sır vârislerinden bir kutlu serdar!.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) sır adına askerî harekâtında hep tevriye yapmıştır. Esas hedefi daima saklamış ve başka şekilde anlaşılmasını sağlayacak karineleri nazara vermiştir. Zannediyorum modern erkân-ı harpler de farklı düşünmüyorlar. Şayet, bir yerden çıkartma yapacaklarsa, çıkartmanın meydana getireceği gürültünün on katını bir başka yerlerde çıkarırlar. Daima alternatifli hareket ederler ve gerçek hedefi hep saklarlar. Nerden çıkartma yapacaklar? "A" bayırından mı, "B" bayırından mı, "C" bayırından mı bilinmez. Fakat bunlar 14 asır sonra gelişen harp tekniğiyle alâkalı şeyler... Bunların gerçek kâşifi Hz. Muhammed Mustafa'dır (sallallahu aleyhi ve sellem). Mektep görmemiş, medrese görmemiş, öğrendiklerini bütünüyle Cenâb-ı Hak'tan öğrenmiş bir ümmî, fakat a'lemü'l-ulemâdır. Ve O'nun için bize bir daha "Muhammedün Resûlullah" dedirtmektedir.

Evet, yine hedefini saklıyor, yine çölde kuş uçurtmuyordu.. ve kurduğu haber ağıyla kim ne götürüyor, kim ne getiriyor, hepsini bir bir tespit ediyordu. Bunlar, ister vahiy yoluyla, ister o büyük firasetin, fetanetin, firaset ve fetanetiyle olsun; fark etmez; O, çölü avucunun içi gibi takip edebiliyordu.

İşte bir misal: "Bedir'de bulunmuş bir sahabi, yanlış bir

içtihadla, harekâtın son anlarında, Mekke'ye doğru gidildiğini anlayınca, bu durumu haber veren bir mektup yazıp gönderiyor. Bu mektubu su taşıyan saka bir kadın götürmektedir. Allah Resûlü hemen Hz. Ali ile Zübeyr b. Avvam'ı çağırarak durumu onlara bildiriyor ve onlar da yıldırım hızıyla gidip kadından bu mektubu alıp getiriyorlar."

Bu gizlilik, ta Mekke'ye bir konak mesafe kalıncaya kadar devam ediyor ve kimsenin, ordunun gelişinden haberi olmuyor.

Hz. Abbas Ebû Süfyan'ı Efendimiz'e getirdiğinde artık Mekkeli için yapacak bir şey kalmamıştı.[241] En hızlı at ve develerle kaçmak isteseler dahi kurtulamayacaklardı.. gayri Mekke o kadar kıskıvraktı.[242]

Sen Sır Saklamasını Bilir misin?

Yavuz Sultan Selim, pek çok Osmanlı Padişahı gibi devletin selameti için sefer hazırlıklarını gizli tutarmış. Bir keresinde vezirlerinden biri ısrarla seferin yapılacağı ülkeyi sorunca, Yavuz ona:

– Sen sır saklamasını bilir misin, diye sormuş.

Vezir, Yavuz'dan cevap alacağı ümidiyle:

– Evet hünkarım, bilirim, dediğinde, Sultan Yavuz cevabı yapıştırmış:

– Ben de bilirim.

---

241 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye*, 5/58-60.

242 M. Fethullah Gülen, *Sonsuz Nur*, 2/337-338.

Ek-3. Şefkat Tokatları

"Şefkat Tokatları" İfadesi Bize Ne Anlatır?

Şefkat tokadı; sevenin, sevdiğine, sevgi eksenli, onu doğru yola getirme maksadıyla, kulağını çekme, azarlama mânâsına gelen tatlı bir ikazıdır. Bediüzzaman Hazretleri, bu anlamdaki şefkat tokatlarına çok ehemmiyet vermiş ve Onuncu Lem'a'da, "*Herkesin, iyilik olarak yaptıklarını da kötülük olarak yaptıklarını da karşısında hazır bulduğu günde (insan) isteyecek ki kötülükleri ile kendisi arasında uzun bir mesafe bulunsun. Allah, kendisine karşı (gelmekten) sizi sakındırıyor. Allah, kullarına çok şefkatlidir.*" (Âl-i İmrân, 3/30) âyet-i kerîmesi ışığında bu mevzuu o günkü örnekleriyle izah ediyor.

Şefkat tokadı, herkesin, tokadını yediği zatın nezdindeki yerine göre cereyan eder ve şekil alır. Meselâ, iman ettiği hâlde, Allah ile ciddî münasebet içinde olmayan bir kişi, mükellef olduğu ibadetlerinde bir kusuru olduğu veya akidesine ters bir düşüncede bulunduğu takdirde, malına veya evlâd ü iyaline bir zarar isabet etmesi şeklinde, bir şefkat tokadı yiyebilir. Böyle bir tokat, o insanın ders almasına ve istikamet kazanmasına vesile olabilir. Bu zaviyeden meseleye bakıldığında buna her ne kadar şefkat tokadı adı verilse de bunun bir lütuf ve ihsan olduğunda şüphe yoktur.

Gönlü, iman ve ümitle par par yanan, dimağı her lahza yığın yığın sentezlerle ayrı iklimlere doğru kanat çırpıp yükselen bir kamet, "Falan şahıs nasıl böyle ileriye gidebiliyor. Neden ben onun kadar ilerleyemiyorum?" şeklinde menfi bir tasavvur içinde bulunsa, hemen şefkat tokadı yiyebilir.

Çünkü bu seviyeyi yakalamış bir insanın aklından bu türlü fena şeylerin geçmesine müsaade edilmeyebilir.

Gecenin zifiri karanlığında kalkıp, başını seccadeye koyan ve ahireti adına ihtiyat akçesi kabul ettiği birkaç damla gözyaşını seccadesine bırakan bir insan, gaflete dalıp bir gece onu yapmadığı zaman, ertesi gün akşama kadar içinde simsiyah bulutların gezip dolaştığını hissedebilir. Bu, o seviyedeki bir insan için şefkat tokatıdır. Çünkü Cenâb-ı Hak, onu o seviyeye yükseltmiş ve âdeta sefinenin dümenine getirmiştir.

Şimdi, böyle birinin bu ölçüde ulvî bir sefinenin dümenini ihraz ettikten sonra, "Ben basit tayfalar gibi kömür atacağım ve yelkenlerle meşgul olacağım." demesi, bir sukûttur. Allah'ın böyle bir sukûta rızası yoktur. Onun için Allah, engin merhametinin ifadesi olarak o şahsa kendine gelmesi için bir uyarıda bulunur ki biz buna şefkat tokadı adını veriyoruz.

Şefkat tokatlarının örneklerini Asr-ı Saadet'te de müşâhede etmek mümkündür. Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) Uhud savaşının arefesinde ashabıyla yaptığı istişarede, Medine'de kalıp müdafaa harbi yapmaları fikrini öne sürmüştü. Hâlbuki çoğunluğu temsil eden genç sahabiler, taarruz harbi yapmak istiyorlardı. Vâkıa sahabe bu düşüncelerinde fevkalâde samimiydi. Düşmana haddini bildirmekten başka da bir niyetleri yoktu. Hatta bu samimî niyet, "*Mü'minlerden Allah'a verdikleri sözde sadık olan nice erkekler vardır. Onlardan şehit olanlar ve şehadeti bekleyenler vardır. Ve onlar ahitlerini hiçbir şekilde değiştirmediler.*" (Ahzâb, 33/23) âyetinin inmesine sebep olmuştu.

Ancak, böyle bir duygu ve düşünce içinde olan sahabenin aşk ve heyecanları, emre itaatteki inceliği kavramalarına mâni olmuştu. Ayrıca, düşmanın arkadan gelmesini engellemek üzere vazifelendirilen okçular, Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) "Siz, bizim arkamızı koruyun.. ve zinhar yerinizden ayrılmayın. Bizi ganimet paylaşıyor görseniz bile yerinizi terk etmeyin. Ve yine bizim cesetlerimizi kartallar kapıp götürüyor olsa bile bulunduğunuz yerde kalın!" emrine rağmen yerlerini terk etmişlerdi.

Bütün bunlardan sonra İslâm ordusu, muvakkat da olsa bir geri çekilme ve hezimete dûçâr olmuştu ki, işte bu da bir şefkat tokadıydı. Daha sonra buradaki ikazı anlayan sahabe hemen Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) etrafında toplanmışlar ve düşmanı takibe alarak yeniden zelleyi sevaba, hezimeti de zafere çevirmişlerdir.

Kutlu Nebi'nin davasına gönül vermiş zamanımızdaki hakikat yolcuları için de şefkat tokatları her zaman söz konusudur. Zira bu yol çok şerefli bir yoldur. Evet, bu yolda olma, Allah'ın yeryüzünde en çok ehemmiyet verdiği meselelerden biri veya daha doğru bir tabirle en birincisidir. Şayet bundan daha önemli bir şey olsaydı, Allah peygamberlerini onunla vazifelendirirdi. Hatta diyebilirim ki, Hz. Cebrail'i bile şerefli kılan, başını arş-ı kemalâta ulaştıran, böyle büyük bir işte vazifeli olmasıdır. Bu açıdan küçük de olsa, ona zarar verecek her bir davranış o şahsın Allah yanındaki derecesi ve sorumluluk şuuruna göre tokat yemesine vesile olabilir.

Evet, hiç kimsenin bu yüce mefkûrenin bir tek parçasından dahi feragat ve fedakârlıkta bulunmaya hakkı yoktur.

Hz. Peygamber, vazifelendirildiği her şeyi bütünüyle yerine getirmiştir. Zaten "*Ey Peygamber! Rabbin tarafından sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan O'nun risaletini tebliğ etmemiş olursun.*" (Mâide, 5/67) âyeti de bunu âmirdir. O da bunu harfiyen yerine getirmiştir. Ardından bu vazifeyi başta sahabe olmak üzere, Ömer b. Abdülaziz, Gazzâlî, Şah-ı Geylânî, İmam Rabbânî, Mevlâna Halid-i Bağdadi, Bediüzzaman gibi yüce kametler üzerlerine almış ve yaşadıkları asırda en güzel şekilde o işin bayraktarlığını yapmışlardır.

Zamanımızda ise bu ulvî meseleye talip olanlar, bu nimetin şuurunda olarak, kendi insanına hizmet vazifesinde ülfet, ünsiyet ve ihmale kat'iyen yer vermemelidirler. Aksi takdirde şefkat tokatlarının gelmesi kaçınılmaz olur. Zira mazhar olunan nimetlerin kadrini bilmek, yeni mazhariyetler için en güçlü bir vesiledir. Bu ise ancak her nimete kendi cinsinden şükürle mukabele etmek ve o nimetleri artırma yollarını araştırmakla mümkündür.[243]

Ek-4. Her Şartta Namaz

Namaz Her Hâl ve Şartta Kılınmalıdır

Hiçbir şey; iş, ticaret, görev, meşgale ve mazeret mü'mini namazdan alıkoyamaz.[244] Bu görevin yerine getirilmesi için dinimiz her türlü kolaylığı sağlamıştır: Su bulamayanlar, teyemmüm ederek,[245] bir tehlikeden korkanlar yaya veya binit

243 M. Fethullah Gülen, *Prizma*, 3/91-94

244 Nur, 24/38.

245 Mâide, 5/6.

üzerinde,[246] yolcular, dört rekatlı farzları ikişer rekat olarak,[247] zaruret ve ihtiyaç hâlinde öğle ile ikindi, akşam ile yatsı namazlarını öğle veya ikinde, akşam veya yatsı vaktinde birleştirerek (cem),[248] savaş hâlinde olanlar, nasıl güçleri yetiyorsa o şekilde,[249] korku hâlinde olanlar, yürüyerek veya binit üzerinde,[250] ayakta durmaya güçleri yetmeyen hasta ve özürlüler, oturarak, buna da güçleri yetmeyenler, yatarak namazlarını kılabilirler.[251] Kadınların özel hâlleri, deli olmak, bayılmak ve unutmak hariç namaz kılmamanın hiçbir mazereti yoktur.

İman kalbine yerleşmiş ve gerçek mü'min niteliğini kazanmış bir Müslümana namaz kılmak ağır ve zor gelmez.[252] Mü'min, namazlarını aksatmaz, onları zevkle ve isteyerek eda eder.[253] Yüce Allah, Kur'ân'da, namazı üşene üşene kılmayı[254] ve terk etmeyi münafıkların hâli olarak anlatmıştır.[255]

Namaz Kılmamanın Hükmü Nedir?

Namaz kılmamak, büyük günahtır. Namazı kılmayan kimse, namazın farz oluşuna inanmadığı ve namazı önemsemediği veya tembelliği ve ihmalkârlığı ya da unuttuğu için kılmamıştır.

---

246 Bakara, 2/239.
247 Müslim, *Salâtü'l-müsâfirîn*, 4; Ebû Davut, *Salat*, 27.
248 Müslim, *Salâtü'l-müsâfirîn*, 52; Buhârî, *Taksîrü's-salâti*, 13.
249 Nisa, 4/102.
250 Bakara, 2/239.
251 Al-i İmran, 3/191.
252 Bakara, 2/45.
253 Meâric, 70/22-23.
254 Nisa, 4/142.
255 Tevbe, 9/54.

Farz oluşuna inanmadığı ve önemsemediği için namazı kılmayan kimse mü'min olamaz. Çünkü bu kimse Allah'ın kesin emrine inanmamaktadır. Farz oluşuna ve önemine inandığı hâlde tembelliği, ihmalkârlığı ve meşguliyeti sebebiyle şer'î bir özrü olmadan namazını kılmayan kimse büyük günaha girmiştir. Bir kısmını aşağıda zikredeceğimiz hadislerin ifade ettiği asıl mana da budur:

"Kim ikindi namazını terk ederse ameli boşa gider"[256]

"Namazı kasten terk etmeyin. Kim kasten namazı terk ederse, Allah ve Resûlü'nün zimmetinden beri olur"[257].

Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), bir gün namazdan söz etmiş ve şöyle demiştir: "Kim namazına devam ederse bu namaz kıyamet gününde onun için (karanlığa karşı) nur, (doğruluğuna) delil ve (azaptan) kurtuluş olur. Kim namazına devam etmezse onun nuru, delili ve kurtuluşu olmaz. O kimse kıyamet gününde Karun, Firavun, Haman ve Übey İbn Halef ile beraber olur."[258]

İslam âlimleri, ancak namazın farz oluşunu inkâr ederek terk etmenin insanı küfre götüreceğini, bu ve benzeri hadislerin mü'minleri namazı terk etmekten sakındırmayı amaçladığını beyan etmişlerdir.[259]

Niçin Namaz Kılmalıyız?

Çünkü namaz, kelime-i şehadetten sonra İslâm'ın en büyük rüknüdür. Tevhidden sonra dinin en önemli

---

256 Buhârî, *Mevâkîtü's-Salât*, 15.

257 Müsned, 6/421.

258 Müsned, 2/169.

259 Celâlüddîn es-Süyûtî, *Sünen-i Nesâî Şerhi*, 1/231-233.

esaslarındandır. O, Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) son vasiyeti ve tavsiyesidir. Bir mü'min ahirette ilk önce namazdan hesaba çekilecektir.

Namaz, Allah'ın emrettiği en hayırlı ameldir. Kişiyi Allah'a yaklaştırır. Namazla mü'min, Allah'ın kendisine bahşetmiş olduğu nimetlere şükretmiş olur. Namaz mü'mini, günahlardan korur, muhafaza eder. Ayrıca günahları affına vesile olur. Kişiyi kabir azabından kurtarır.

Hasılı namaz hem dünyada hem de ahirette yardım görmenin, muzaffer olmanın, temkin ve felahın sebebidir. O yüzden mü'min hangi şart altında olursa olsun namazını terk etmemelidir.

Namaz-İman-İslam İlişkisi Nasıldır?

İmanla namazı birbirinden ayırmak mümkün değildir. İman ve namaz aynı döl yatağında neşet etmişlerdir; namaz, imanın ikiz kardeşidir. İman, dinin ve dini hayatın nazarî yanını teşkil eder; o nazarî yanın takviye edilmesi ve tabiatın bir derinliği hâline getirilmesi ise ancak başta namaz olmak üzere diğer ibadetlerle mümkün olur. Bu itibarla da denebilir ki; namaz pratik imandır, iman da nazarî bir namazdır. Dini yalnızca bir vicdanî kabulden ibaret görenler ve ibadet ü tâatı devreden çıkaranlar, mesleklerini din kategorisi içinde mütalaa ettikleri hâlde hiç farkına varmadan şirke girmekten kurtulamamışlardır.

Evet, dinin direği namazdır. Namaz, mü'minin günde en az beş defa içine girip temizlendiği sonsuzluğa doğru akıp giden bir tevbe ırmağı ve arınma kurnasıdır. O, savaş

meydanında mücadelenin kızıştığı en tehlikeli anlarda bile hakkı verilmesi gereken çok önemli bir vazife, emin bir sığınak, mühim bir kurbet vesilesi ve en kısa bir vuslat yoludur.

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) bir hadis-i şeriflerinde: "Bir insanla şirk ve küfür arasında en önemli vesile namazın terkidir." buyurarak imanla namaz arasındaki sıkı münasebete temas etmişlerdir. İmanla namaz arasında doğurgan bir döngü vardır. Kul, namaz kıldıkça imanı kuvvetlenecek, imanı kuvvetlendikçe de namaza daha bir aşk ve iştiyakla sarılacaktır.

Yaşadığımız çağda meseleyi ayağa düşüren birtakım kimseler, "Kalbim temiz ve Allah'a inanıyorum." iddiasında bulunurlar. Halbuki sadece kalp temizliği anlayışının kendilerine hiçbir fayda sağlayamayacağı açıktır. Bir başka ifadeyle iman, mescit yoluyla takviye edilir. Namaz kılmakla perçinleşir. İman, oruç tutmakla takviye edilir. İman, gönlünden cimriliği çıkarmana vesile olacak yollara tevessülle takviye edilir. İman, bir sürü zorluklara katlanmak suretiyle, hacca gitmekle takviye edilir. İman, marufu emir ve münkeri nehiy ile takviye edilir. Ne kadar erkân-ı İslâmiyye var ise bunlar imanın sağından, solundan, önünden, arkasından, altından payandalar mahiyetinde onu takviye edicidir.

Namaz ne Kadar Mühimdir?

Namaz, ne kadar kıymettar ve mühim hem ne kadar ucuz ve az bir masraf ile kazanılır hem namazsız adam ne kadar divane ve zararlı olduğunu, iki kerre iki dört eder derecesinde katî anlamak istersen; şu temsilî hikâyeciğe bak, gör:

Bir zaman bir büyük hâkim, iki hizmetkârını, -her birisine

yirmi dört altın verip- iki ay uzaklıkta has ve güzel bir çiftliğine ikamet etmek için gönderir. Ve onlara emreder ki: "Şu para ile yol ve bilet masrafı yapınız. Hem oradaki meskeninize lâzım bazı şeyleri mübayaa ediniz. Bir günlük mesafede bir istasyon vardır. Hem araba hem gemi hem şimendifer, hem tayyare bulunur. Sermayeye göre binilir."

İki hizmetkâr, ders aldıktan sonra giderler. Birisi bahtiyar idi ki, istasyona kadar bir parça para masraf eder. Fakat o masraf içinde efendisinin hoşuna gidecek öyle güzel bir ticaret elde eder ki sermayesi birden bine çıkar. Öteki hizmetkâr bedbaht, serseri olduğundan; istasyona kadar yirmi üç altınını sarf eder. Kumara-mumara verip zayî eder, bir tek altını kalır. Arkadaşı ona der: "Yahu, şu liranı bir bilete ver. Tâ, bu uzun yolda yayan ve aç kalmayasın. Hem bizim efendimiz kerimdir; belki merhamet eder, ettiğin kusuru afveder. Seni de tayyareye bindirirler. Bir günde mahall-i ikametimize gideriz. Yoksa iki aylık bir çölde aç, yayan, yalnız gitmeye mecbur olursun." Acaba şu adam inat edip, o tek lirasını bir define anahtarı hükmünde olan bir bilete vermeyip, muvakkat bir lezzet için sefahete sarfetse; gayet akılsız, zararlı, bedbaht olduğunu, en akılsız adam dahi anlamaz mı?

İşte ey namazsız adam ve ey namazdan hoşlanmayan nefsim!

O hâkim ise; Rabbimiz, Hâlıkımızdır. O iki hizmetkâr yolcu ise; biri mütedeyyin, namazını şevk ile kılar. Diğeri gafil, namazsız insanlardır. O yirmi dört altın ise, yirmi dört saat her gündeki ömürdür. O has çiftlik ise, Cennet'tir. O istasyon ise, kabirdir. O seyahat ise kabre, haşre, ebede gidecek beşer

yolculuğudur. Amele göre, takva kuvvetine göre, o uzun yolu mütefâvit derecede katederler. Bir kısım ehl-i takva, berk gibi bin senelik yolu, bir günde keser. Bir kısmı da, hayal gibi ellibin senelik bir mesafeyi bir günde kat eder. Kur'an-ı Azîmüşşan, şu hakikate iki âyetiyle işaret eder. O bilet ise, namazdır. Bir tek saat, beş vakit namaza abdestle kâfi gelir. Acaba yirmi üç saatini şu kısacık hayat-ı dünyeviyeye sarf eden ve o uzun hayat-ı ebediyeye bir tek saatini sarf etmeyen; ne kadar zarar eder, ne kadar nefsine zulmeder, ne kadar hilaf-ı akıl hareket eder. Zira bin adamın iştirak ettiği bir piyango kumarına yarı malını vermek, akıl kabul ederse; hâlbuki kazanç ihtimali binde birdir. Sonra yirmi dörtten bir malını, yüzde doksan dokuz ihtimal ile kazancı musaddak bir hazine-i ebediyeye vermemek; ne kadar hilâf-ı akıl ve hikmet hareket ettiğini, ne kadar akıldan uzak düştüğünü, kendini âkıl zanneden adam anlamaz mı?

Halbuki namazda ruhun ve kalbin ve aklın büyük bir rahatı vardır. Hem cisme de o kadar ağır bir iş değildir. Hem namaz kılanın diğer mubah dünyevî amelleri, güzel bir niyet ile ibadet hükmünü alır. Bu surette bütün sermaye-i ömrünü, âhirete mal edebilir. Fâni ömrünü, bir cihette ibka eder.[260]

Zor Şartlarda Namaz

İbadetlerin değeri, insana verdikleri zahmetle ölçülür. Zor ve sıkıntılı zamanlarda yapılan ibadetler şüphesiz daha sevaplıdır. Unutmamak lazımdır ki, hayırlı bir işte ne kadar çok meşakkat bulunursa ve o şey ne kadar zor tahsil edilirse, onda o kadar çok sevap vardır.

---

[260] Bediüzzaman Said Nursi, *Sözler*, 4. Söz.

Ne kadar zorlu işlerle meşgul olursak, ne kadar aşılmaz, sarp tepelere tırmanırsak, mükafatımız da o kadar büyük olur. Dolayısıyla, güzel hislerle dolma ve ibadetleri tam duyma yolunda, iradî olarak zorluklara katlanıp tastamam alacağımız bir abdestle beraber arkasından kılacağımız namazın mükafatı da o ölçüde büyük olacaktır.

Nitekim, Resûl-ü Ekrem (aleyhi ekmelü't-tehâyâ) ashab-ı kirama "Allah'ın, hatalarınızı silip temizlemeye ve sizi derece derece yükseltmeye vesile kıldığı şeyleri söyleyeyim mi?" dedikten sonra şunları saymıştır: (Şartların alabildiğine ağırlaştığı ve) abdest almanın zorlaştığı durumlarda, zahmetine rağmen eksiksiz abdest almak, mescidle (ev arasında gelip) gidip çok yol yürümek ve bir namazdan sonra diğer bir namazı beklemeye koyulmak.

Peygamber Efendimiz, bunları saydıktan sonra da şu ilavede bulunmuştur: "İşte (ribat) sınır boylarında nöbet tutma seviyesinde kendini Hakk'la irtibatlandırma budur."[261]

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), bu hadis-i şerifte abdest almayı "isbâğ" kelimesiyle ifade etmiştir ki, bu kelime, abdestin gereklerini eksiksiz ve tastamam yerine getirmek, ağza ve burna dolu dolu su vermek, elleri ve ayakları iyice yıkamak demektir. Hadiste kullanılan diğer bir ifade de "ale'l-mekârih" sözüdür; bu da bütün zorluklara rağmen, soğuk-sıcak demeden suyun başına koşup tastamam abdest almak manasını ihtiva etmektedir.

Peygamber Efendimiz'in hayatına baktığımızda Efendimiz'in savaş şartlarında dahi namazı terk etmediğini, hatta

[261] Müslim, *Taharet*, 41.

namazı cemaatle kıldırdığını biliyoruz. Bedir Savaşı'nın en çetin ânında bile ashab efendilerimiz cemaatle namaz kılmışlardı. Müşrik ordusu Müslümanlardan üç kattan daha fazlaydı. Tam bir ölüm kalım mücadelesi veriliyordu. Ama Allah Resulü ve ashabı canlarını kurtarmaktan ziyade, Allah'ın huzurunda yan yana, omuz omuza cemaatle namaz kılmayı seçmişlerdi.

Yarısı namaz kılarken diğerleri savaşmış, namaz kılanlar savaşırken diğerleri namazlarını cemaatle eda etmişlerdi. Bu husus, Kur'ân'da Nisâ sûresinin 102. âyetinde anlatılmaktadır.[262]

Nefsimiz ve şeytan bizi namazdan alıkoymak için türlü bahaneler uydurur: "İşlerim çok yoğun, vakit bulamıyorum. Çalışırken izin vermiyorlar. "

Peki namaz en mühim iş değil mi? Acaba öğle paydosunda, ihtiyaç anlarında, dinlenme saatlerinde 5-10 dakika ayırıp namazı kılamaz mıyız? Hem namaz kılmak işlerimizin de rast gitmesine vesile olur.

Bazı kimseler işyerinde kılamadıklarını bahane ederek, hiçbir vakit namaz kılmazlar. Oysa işyerinde rastladığımız namaz vakti, bir veya ikidir. Özellikle yaz mevsiminde namaz vakitlerinin arası açık olduğu için ciddi bir sıkıntı yoktur. Ama kışın ikindi ve akşam namazında sıkıntı olabilir. İyi bir düzenlemeyle, verilen istirahat saatlerinde namazları kılmak mümkündür.

Bazen ihtiyaç giderme süresi çok kısadır. Abdest ve namaza kâfi gelmez. Ama gönlünde namaz aşkı olan bir kimse,

---

262 Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için M. Fethullah Gülen Hocaefendi'nin 15.12.2008 tarihinde www.herkul.org internet sitesinde yayınlanan *"Dinin Özündeki Kolaylık ve Zor Şartlarda Namaz"* isimli sohbetine müracaat edilebilir.

bir ihtiyaç giderme süresinde abdest alır, diğerinde namazını kılar. Yine de süre ve yer sorunu varsa, sadece farzını kılmakla yetinirsiniz.

Kimi işyerlerinde namaz kılacak yer yoktur. Bunun için hiç değilse farzını, boş bir yerde, depoda, işyerinin herhangi bir yerinde kılmaya çalışmak gerekir.

İsteyene namaz kılmak için yığınla formül vardır. Bizler namaz için çırpınalım, Allah yeri de, zamanı da hazırlar.

Sakın "Birkaç namaz kazaya kalsa ne olur?" demeyin. Bir vakit namaz, dünyaya değer! Namaz için çeşitli çözüm ve formüller düşündüğünüz her anınız ibadet hükmüne geçer.

Evet, namaz öyle bir ibadettir ki her ne şartta olunursa olunsun terk edilemez.

Ek-5. Vatan ve Millet Sevgisi

Vatan Sevgisi İmandandır

Milletlerin yurt edinip özgürce hayatlarını sürdürmek için uğrunda nice mücadeleler verdiği toprak parçasına **vatan** denilmiştir. *"Toprak, eğer uğrunda ölen varsa vatandır."* veciz sözüyle, anlatılmak istenen de budur. Korunması, hadis-i şerifle teşvik edilmiştir.

"*Bir kimse kendini, dinini, namusunu ve malını korurken öldürülürse şehittir.*"[263]

Vatan, bir amaç ve gaye değil amaç ve gayeye hizmet eden bir araç, bir vasıtadır. Amaç ve gaye insan ve onun

[263] Tirmizi, *Diyat*, 22.

inançlarının yaşanmasıdır. Hâl böyle olunca elbette dinini rahatla yaşadığı vatan rahatla yaşayamadığı vatana tercih edilir. Yalnız tercih yapmak durumunda kaldığı zaman bu böyledir. Yoksa tercih gerektirmeden vatan değiştirmek yanlış ve hatalı olur. Nitekim Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) Mekke de dinini yaşayamaz bir hâle geldiği zaman Medine'ye hicret etmek durumunda kalmıştır.

Peygamber Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) Mekke sevgisi ve orayı arzulaması sadece dini hissiyatla izah edilemez, o arzu ve sevgi içinde vatan hasreti ve vatan sevgisi de vardır. Vatan sevgisi sadece dinin yaşanamaması noktasında geri plâna atılır. Yoksa insanların vatanını sevmesinde ve saymasında dini açıdan bir sakınca yoktur. Nitekim vatanı öven ve vatanda kalmaya teşvik eden birçok hadisler de mevcuttur.

"Vatan sevgisi imandandır." hadîs-i şerifi, İslâm âlimlerinin en büyüklerinden ve ikinci bin yılın müceddidi olan imam-ı Rabbani Hazretlerinin, Mektubat kitabının 155. mektubunda ve Mevlana Celaleddin Rûmî Hazretleri'nin *Mesnevî*'sinde vardır.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) "*Allah rızası için bir gün nöbet beklemek, dünya ve dünyadakilerden hayırlıdır.*[264] buyurmuşlardır.

Nöbet nerde tutulur, elbette vatan hudutlarında. Dinin birçok hükmü vatan ve toprak ile yaşanır. Ordu olup da karargahın olmaması, cemaat olup da mescidin olmaması, zekatın olup da zekatın kazanılacağı çarşı ve pazarın olmaması,

---

264 Buhari, *Cihad*, 71.

ilim ve eğitimin olup da okul ve medreselerin olmaması, miras hukukunun olup da miras edilecek toprak ve tarlaların olmaması elbette düşünülemez.

İnsan dinini ve haysiyetli bir hayatı ancak özgür ve bağımsız bir vatan üstünde yaşabilir. Vatansızlık çok acı ve kahırlı halettir. Nitekim Yahudiler meskenet zilletini vatansızlık ile yemişlerdir. Yani yersiz ve yurtsuz oldukları için tarihte itilip kakılmışlardır. Din ile vatan bir birlerinin lâzımı iki önemli ayrılmaz unsurlardır. Peygamber Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) Mekke den çıkar çıkmaz Medine'yi yurt edinmesi vatan kavramının önemine işaret eder.

Fethullah Gülen Hocaefendi vatan sevgisinin ne demek olduğunu şöyle dile getiriyor:

"Allah'ı bilmeyenler O'nu hiçbir zaman sevemediler/sevemiyorlar. Peygamberini gerektiği gibi tanıyamayanlar O'na karşı saygılı olamadılar/olamıyorlar. Bu ülkeyi sırf coğrafî bir çerçeveden ibaret görenler de vatan sevgisinin ne demek olduğunu bilemiyorlar; bilmeleri de mümkün değil. Herhangi bir toprak parçası yeraltı-yerüstü zenginlikleriyle kıymet kazandığı gibi; bir ülke de mânâ kökleriyle ve geçmişten tevârüs ettiği değerlerle yükselir; gelir gönüllere taht kurar. Onu bu ölçülere bağlı duyup sevenler "ülkem" der oturur-kalkar ve hummaya tutulmuş gibi hep "dâüssıla" ile titrer dururlar."[265]

Milletimizi Niçin Sevmeliyiz?

Fethullah Gülen Hocaefendi milletimizi niçin çok sevmemiz gerektiğini şöyle anlatıyor:

265 M. Fethullah Gülen, *Örnekleri Kendinden Bir Hareket*, s. 94.

"Öncelikle şunu ifade edeyim ki, ben milletimi, şahs-ı mânevî itibarıyla seviyorum. Yoksa her millette olduğu gibi milletimizin içinde de hak, hukuk ve insanlık açısından müzahraf sayacağımız kişiler olabilir. Ancak genel itibarıyla ruh ve mânâ köklerine sımsıkı bağlı olan milletimizi nazar-ı itibara aldığımızda bu kişilerin azınlıkta kaldığı bir vakıadır.

Hadis diye de rivayet edilen güzel bir sözde,"Vatan sevgisi imandandır."[266] denilir. Bu sözü biz, "Millet sevgisi imandandır." şeklinde de ifade edebiliriz. Nitekim asırlarca din-i mübîn-i İslâm'ın bayraktarlığını yapmış aziz milletimiz, şanlı mazimizde çok defa tarih-i beşerin seyrini değiştirmiş, insanlığa pek çok hizmetlerde bulunmuştur. Biz, milletimizi iftihar hisleri içinde işte bundan dolayı severiz.

Şüphesiz ki milletimiz çok başarılı işler yapmıştır. Gerçi başarı dendiğinde günümüzde genellikle pozitif ilerlemeler ve teknolojik gelişmeler akla geliyor. Hâlbuki mücerret ilim ve teknoloji, insanlığın problemlerini çözme ve onun mutluluk ve huzurunu temin adına her şey demek değildir. Hatta ahlâk ve faziletten mahrum, içtimaî sorumluluk şuurundan yoksun bulunan ilmî keşif ve teknolojik gelişmelerin, bencil ve menfaatperest kişilerin elinde beşer için birer âfet ve felakete dönüştüğü inkâr edilemez bir realitedir. Bu sebeple bizim, "Milletimiz çok başarılı işler yapmıştır." derken kastımız, ecdadımızın bütün insanlığa insanî ve ahlâkî değerler kazandırması, o müthiş idare etme kabiliyet ve siyaseti açısından etrafına adalet dağıtmasıdır. İşte biz milletimize bu yönleri itibarıyla alâka duyar, hatta onu bazen aşk derecesinde severiz.

[266] es-Sağânî, *el-Mevzûât* s.53; es-Sehâvî, *el-Makâsıdü'l-Hasene*, s. 297.

Fakat bütün bu sevmelerin, şimdi mazide kalmış o insanlara bir yararının olup olmadığını da bilemeyeceğim. Belki bu iyiliklerini hatırlatma, onları hayırla yâd etmeye vesile olur. "Atalarımıza Allah rahmet etsin! Bize iyi bir Türkiye bırakmışlar. Ancak onun çehresini biz kirletmişiz, şimdi bize düşen onun ufkunu yeniden aydınlatmaktır." deriz ve bu yönüyle bir mânâsı olur. Esasında böylesine sağlam ruh kökleri üzerinde gelişmiş milletimize karşı bir alâka ve sevgi duyuyor ve hele bunun aşk derecesinde olduğunu iddia ediyorsak o zaman o mâşuka karşı yapılması gerekli olan vazifeleri yerine getirmemiz gerekir. İşte bizim için asıl önemli olan husus da budur.

Meselâ milletimizin bir dönem devletler muvazenesinde eda ettiği tarihî misyonu, hiç olmazsa kendi bölgesinde yeniden ifa etmesi, hatta dünya üzerinde önemli bir muvazene unsuru hâline gelmesi bizim için çok önemlidir. Çünkü onun ruhunda, atalarından tevârüs ettiği bir adalet düşüncesi, istikamet anlayışı ve şefkat telakkisi vardır. Hem o bölge halkının hem de kendi insanımızın huzuru için buna ihtiyaç olduğu aşikârdır. Dolayısıyla milletimizin değerleriyle bir kez daha doğrulup dirilmesini, kendi ruhunun heykelini yeniden ikame etmesini şiddetle arzu ederiz. Bence içimizdeki sevgi bu istikamette tecellî etmeli. Aslında bunun bir mahmili de vardır. Rabiatü'l-Adeviyye, sevginin hakikatini ifade ederken şöyle der:

"Allah'a isyan ediyor, sonra da muhabbet izharında bulunuyor, seviyorum diyorsun. Hayatıma yemin olsun ki yapılan işler arasında bunun kadar tuhaf ve çarpık bir şey yoktur. Eğer muhabbetinde sâdık olsaydın O'na itaat ederdin; çünkü seven sevdiğine itaat eder."[267]

[267] İbn Asâkir, *Târîhu Dimaşk*, 69/118; Aliyyülkârî, *Mirkâtü'l-Mefâtîh* 9/214.

Benzer mülâhazayı Üstad Hazretleri'nin, Resûl-i Ekrem'e (sallallahu aleyhi ve sellem) itaat ve bağlılık hususundaki yaklaşımında da görebiliriz. Şöyle ki o, bir yerde, mümkün olsa sevdiğimiz o Zât'a şeklimiz, konuşma tarzımız, hatta ses tonumuzla benzemeye çalışır, O'nun gibi giyinmek, konuşmak ve yürümek için gayret sarf ederiz, demektedir.

Evet, Allah'a karşı sevgi itaatle, Resûlullah'a karşı sevgi de O'nun sünnetine harfiyen ittiba ile kendisini ortaya koyar. Şimdi Allah ve Resûlü'nü sevdiğini iddia eden bir kimse, eğer Allah ve Resûlü'nün mesajlarını dünyanın dört bir yanına götürme, neşretme ve herkese duyurma mevzuunda gevşeklik gösteriyorsa onun bu sözü yalan demektir. Aynen bunun gibi, milletini sevdiğini iddia eden bir kimse, onun ayakları üzerinde doğrulması, kendi olarak yeniden dirilmesi ve ruhunun âbidesini ikame etmesi istikametinde herhangi bir cehd ve gayret ortaya koymuyorsa, bu sözüyle o da yalan söylüyor demektir.

Meselenin üzerinde durulması gereken bir diğer yönü de şudur: Milletini sevdiğini iddia eden bir kimse, milletinin değerlerini dünyaya tanıtma ve o değerlerin insanlık için hakikaten lüzumlu lduğuna başkalarına da inandırma gayreti içinde olmalıdır. Yoksa bu millet inanılmayan, kendisine itibar edilmeyen bir millet olarak kabul ediliyorsa süpürge gibi kapının arkasına atılır ve onun tarihten tevârüs ettiği değerlerden insanlık istifade edemez. Öyle ise bir taraftan milletimizi kendi değerleriyle ikame ederken, diğer taraftan da onu tarih boyu var eden değerlerle bütün dünyaya anlatmak gerekir.

Bir karınca, kendi ihsaslarıyla bir mermerin içinde bal olduğunu bilse, o mevzudaki hırsı, azmi ve kararlığıyla o mermerin etrafında dolaşır durur, bir yolunu bulup o bala ulaşmaya çalışır. Burada karınca, kuyuya düşüp de kurtulma azim ve gayretinde olmayan bir insan gibi, "Biri gelsin de ip salsın, o ipe sarılıp çıkayım." diye düşünmez. Varsa pençelerini, ayaklarını, tırnaklarını kullanır. Elleri zincirle bağlı olsa, ağzıyla ayaklarını basacak bir yer yapar. Hâsılı elli türlü ve elli alternatifli yolla oradan mutlaka çıkmaya çalışır.

Şimdi bize düşen şey de, eğer bir doğru yola Allah'ın lütfuyla getirilip konmuşsak, o yolda karşımıza elli bin türlü engel ve mânia çıksa da her şeye rağmen bütün engelleri aşıp Allah'ın izni ve keremiyle yolumuza daha hızlıca devam etmeye çalışmaktır. Bence işte gerçek millet sevgisi budur.

Bu hâle gelmiş bir insanın uykuları kaçabilir, bazen evinin yolunu unutabilir, çocuğuna "Senin ismin neydi?" diye sorabilir. Çünkü insan bir mevzua ne kadar cinnet derecesinde düşkünlük gösterirse, başka meselelere karşı o kadar lakayt kalır. Evet, bir meseleye konsantre olmuş bir insan, çok iyi bildiği meselelerde bile bazen âdeta nisyan yaşar. Dalgındır o insan ama kendi meselesinde dalgın değil, dalgıçtır.

Zaten asıl mesele, ulvî bir düşüncenin, yüce bir mefkûrenin dalgıcı olabilmektir. Elli defa dalmamıza rağmen elimize bir şey geçmese de "Bir cevher bulur, bir mercan adasına ulaşabiliriz." deyip yeniden bir kere daha, bir kere daha dalmak… Elbette ki dalgıçlığın boğulma, çıkamama, zararlı şeylerle karşılaşma gibi riskleri de vardır. Ama mefkûrenin dalgıcı olma mevzuuna gelince, o, netice itibarıyla muhakkak hayır getirir.

Muhakkak hayır ise muhtemel tehlikelerden dolayı terk edilemez. Buna göre Allah'a kulluğun; hicret gibi, hasret, hicran ve dâussıla gibi, eza ve cefalara maruz kalmak gibi muhtemel sıkıntıları vardır ama bunun karşısında muhakkak Cennet vardır. Onlar muhtemel, Cennet ise muhakkaktır. Nitekim bu espriye bağlı olarak Cenâb-ı Hak şöyle buyurur: "*Allah, karşılık olarak cenneti verip mü'minlerden canlarını ve mallarını satın almıştır.*" (Tevbe, 9/111) Cennet O'nun olduğu gibi senin malın, canın, nefsin, evlad u iyalin de O'nundur. Bütün bunlar, insana emanet olarak verilmiştir. Allah (celle celâluhu), bu âyette, tabiri caizse yumuşak bir pazarlıkla "Benim sana verdiğim emanetleri Bana yeniden iade et. Bunun karşılığında sana ebedî Cennet, ebedî saadet vereceğim." buyurmaktadır.

Aynı zamanda burada bir tenezzül dalga boyu da vardır. Allah, doğrudan doğruya insanı muhatap alıp onunla konuşmakta, "Siz onu Bana verin, Ben de bunu size vereyim." diyerek bir mukavele teklifinde bulunmaktadır. Bunlar, ilâhî kelam açısından tenezzül dalga boylu tecellîlerdir.

Aynen öyle de bana göre, "Milletimi burnumun kemikleri sızlarcasına seviyorum." sözü ancak onun yolunda can dâhil her şeyini vermeye âmâde olmakla doğrulanabilir. Milletini seven bir insan, otururken, kalkarken, yatarken vs. hayatın her karesinde onu düşünmelidir. Meselâ bir insan, gece yarısı kalkıp bir fikir vermek suretiyle insanları milleti hesabına harekete geçirecek ölçüde bu meselenin derdiyle kıvranıyorsa, bence o insanın vatan ve milletine karşı sevgisi var demektir. Diğeri kuru bir iddiadan öteye geçmeyecektir.

Tarihte eda ettiği misyonlar açısından bakınca içinde neşet ettiğimiz bu millete güvenmemiz gerektiği kana-

atindeyim. Elbette ki bu, Allah'a güvenme, Allah'a dayanma, Allah'a itimat etme mânâsında bir güvenme değildir. Peki öyleyse milletimize niçin güvenmemiz gerekir? Çünkü bu aziz millet tarihte hiçbir zaman uzun boylu esaret altında kalmamıştır, böyle bir zillete boyun eğmemiştir. Bu demektir ki, o, bundan sonra da, sonsuza kadar bir dejenerasyona katlanmaz, boyun eğmez. Meselâ Çanakkale'de kırılıp dökülmüş, cenazeleriyle düşmanın önüne atılmış, o ifritten kuvveti ölümüyle önlemiş ama asla teslim olmamıştır. Zira bir batılının ifadesiyle, her milletin müdafaadan ümidi kesildiği anda bu milletin taarruzu başlamaktadır. Gerçekten de öyledir. Milletimiz, Millî Mücadele'yle işgal güçlerinin hakkından gelmiş ve ülkeyi düşmandan temizlemiştir. Evet o, hiçbir zaman esarete tahammül etmemiş ve başkasının esareti altında yaşamaktansa "Ya devlet başa ya kuzgun leşe!" felsefesiyle hareket etmiştir. Bence işte bu karakterde olan bir millete güvenilmelidir.

Ayrıca şu husus da asla unutulmamalıdır ki, İslâm dünyasında Türkiye'nin maruz kaldığı bombardımana başka hiçbir ülke maruz kalmamıştır. Bomba burada patlamış ve onun "yakma, kurutma, arkadan hastalık bırakma" gibi en müthiş alfa tesirleri de burada kendini hissettirmiştir. Diğerleri beta veya gama şualarından ne kadar müteessir olmuşlarsa, işte o ölçüde tesir altında kalmışlardır. Evet, esas mağduriyeti bizim milletimiz yaşamış ama buna rağmen o asla öldürülememiştir. Bakın hâlâ milletimizin önünü kesmek istiyorlar, ama o başka türlü bir dirilme yolu buluyor ve yine diriliyor.

Şimdi topyekün bir millet olarak böyle bir "ba'sü ba'del mevt" heyecanı, bir diriliş humması yaşıyor isek bence bu

noktada kolektif şuur meselesi üzerinde hassasiyetle durmamız gerekir. Evet, bu süreçte millet fertleri olarak bizler, birbirimize karşı tam bir güven ve itimad içinde, "beraber olalım, beraber çalışalım, fikir üretelim, teâti-i efkârla, beyin fırtınasıyla meselelerimizi çözelim" anlayışı içinde olmalıyız. Ama temelde o kolektif şuur meselesi bence bir iradenin ürünü olmalı, akla dayanmalı ve bu mevzudaki gayretle semere arasındaki münasebet de çok iyi kavranmalı ki o meselenin devam ve temadisi olsun. Mevzu böyle sağlam esaslar üzerine bina edilirse yanılma da olmaz. İnsan, akıl ve iradesiyle kolektif şuuru gerçekleştirebilirse, yani çağrısını akla, mantığa ve iradeye dayandırabilirse, o, bilgiye dayanmış olur ve kalıcılık vaad eder. Hâlbuki sadece görenek ve geleneklerle dem ve damarımıza işlemiş bir ahlâk ve kültür, ciddi bir saik karşısında dağılabilir. Ama akıl, mantık ve muhakeme ile işin mebde ve münteha arasındaki münasebeti nazar-ı itibara alınarak mesele değerlendirildiğinde atılan adımlar da kalıcı ve uzun soluklu olur. Tıpkı yatırımını ticaretin kanun ve kurallarına göre yapan bir tüccar gibi. Yaptığı yatırım ona ne zaman döner, nasıl ürünler alınır belli değildir. Hatta yatırımlar karşısında hiçbir şey almamak da ihtimal dâhilindedir. Fakat esbab-ı âdiye içinde çalışılır ve gayret edilirse, Allah'ın izniyle o cehd ve emeğin karşılığı alınır. Çünkü hesaplar ona göre plânlanmış, ona göre yatırım yapılmıştır.

Bu sebeple bana göre bütün bir toplum olarak dirilişe yürüdüğümüz şu günlerde, kolektif şuur da akıl, mantık, muhakeme ve insan iradesine dayandırılıp her alanda müşterek hareket sağlanmalıdır. Ayrıca ilim alanındaki keşif ve tespitler

de kullanılarak milletimizin terakkisi ve din-i mübîn-i İslâm'ı i'lâ için yol-yöntem daha işlek, daha hızlı hâle getirilmelidir. İşte ancak böylesi bir kolektif şuurla yürüdüğümüz yollar şehrah hâline gelir ki, tabiî bu da oturup konuşmaya, meşverete ve beyin fırtınasına bağlıdır.

Hâsılı, milletini gerçekten seven bir insan, onun yeniden kendi değerleriyle dirilmesi adına sürekli bir cehd ve gayret içerisinde bulunmalı ve aynı zamanda bu millî-mânevî değerleri bütün dünyaya duyurma aşk ve heyecanı içinde olmalıdır.[268]

Son Karakol

Karakol, sükûnetin, huzurun ve emniyetin remzidir. Ondaki düzen, huzur ve orada gözlerin uyanık oluşu, umumî emniyet ve muvazenenin en büyük teminatıdır. Ondaki kargaşa ve bunalımlar ise, arkasındaki topluluklar için en büyük felakettir.

Anadolu, yıllar yılı kendine bağlı dünyalara karakolluk vazifesini gördü. Geçmiş asırlarda dünya emniyet ve muvazenesinde, en şerefli vazifenin ona ait olduğunda hiç şüphe yoktur. Sonra, sırasıyla, onun livâları, sancakları birer birer kopup gitti. Fakat o, bütün rasânetiyle mevcudiyetini muhafaza etti ve yerinde kalabildi. Değişen bayraklar, yırtılan sancaklar yanında, asalet ve özünü koruma sadece ona müyesser oldu.

Evet, bütün bir geçmişiyle, elli bin defa, temiz bünyesine mikroplar saçıldı. Ve gülendam kameti yüzlerce defa

[268] M. Fethullah Gülen, *Kalb İbresi*, s-107-113.

ırgalandı; ama o, hiçbir zaman tamamıyla yerinden sökülemedi ve mağlup edilemedi.

Haçlı zihniyetinin hortlatılmasından, Cizvit papazlarının zehirleyici ve öldürücü gayretlerine kadar, bu karakolu yıkma ve karakol erkânını uyutma adına ne kadar oyun varsa hepsi denendi; ama milletçe hasımlarımız hesabına beklenen netice kat'iyen elde edilemedi. Düşman cefadan usanmıyor; karakol da "Bu can bu uğurda" deyip dayanıyordu...

Bu mücadeleler karşısında onun sarsılmadığını iddia edemeyiz. Bu ulu ağaç birkaç defa hazan gördü ve kurtlanan koca gövdesi birkaç defa kabuğunu yeniledi; fakat hiçbir zaman devrilmedi. Semasının kararıp, bağrına üst üste hançerlerin saplandığı günlerde dahi, millî ruh kadranında, kendine ait zaman anlayışı ve onu gösteren rakamlar daima duru ve seçkin olarak okunabildi...

Bu efsanevî ruh, asırlarca, bünyesini tahrip etmek isteyen bin bir paradoks karşısında yerinden oynamamış ve hep Malazgirt'teki, Kosova'daki ve Çanakkale'deki aşılmazlığıyla kendini korumuştu. Onun bu heybetli görünümü –az dahi olsa– ruhuna cemre düştüğü ve köküne yabancı bir kurdun, bir "dabbetü'l-arz"ın musallat olduğu zamana kadar da devam etmişti. O günden sonra ise, artık o, içten içe yanan ve kömürleşen bir ulu çınar hâliyle, kendini yenileyemiyor ve dirilemiyordu. Yaşlanmıştı. Vefasız dostları, amansız hasımları vardı.

"Dost bî-pervâ, felek bî-rahm, devran bî-sükûn;
Dert çok, hemderd yok, düşman kavî, tali' zebûn."
(Fuzulî)

Tam bu bin bir kâbusun kol gezdiği dönemde idi ki; ortalığı bütün şiddetiyle beşinci kol faaliyetleri kapladı. Erotik[269] düşünceye masumiyet hil'ati giydirildi. Şehvet, en mergub bir meta hâline getirildi ve gençlik âdeta bir hezeyan topluluğu oldu. Artık kendi ruh köküne bağlı olanlar "dogmatist" ve "formalist"[270] diye damgalanıyor; millet ve vatanını sevmek ayıp sayılıyordu. Bir "şirzime-i kalil"[271] her Allah'ın günü, çalakalem, millî ruhu ibtizal[272] edici yazılar yazıyor, milleti kendinden kaçar ve kendine yabancı hâle getiriyordu.

Bu olup bitenler karşısında, temiz Anadolu halkı, ya kendine has sabır ve tahammül içinde beklemede veya hüsnü niyetin verdiği duru anlayışla, bütün bu acayiplikleri "bir suskunluk içinde" karşılamaktaydı.

Birer ruh sefaleti ve aşağılık duygusu timsali sayılan zavallı "entelijansiya"mızın durumu ise, bütün bütün yürekler acısıydı. Ona göre, şahsiyet gamzeden öze ait her nağme ordubozanlık; müstağriplik hesabına söylenen her türkü, Türk'e yücelik kazandıran bir madalyaydı!

Bu türlü kendinden kaçışlar ve haricî asimilasyonlarla iç değişiklikler, endişe verici buudlara ulaşmıştı. Ve artık, millet teknesinin, sağa-sola yalpa yapan bir vapur gibi batması her an mukadder görünüyordu. Dillerde bin bir yabancı türkü, dudaklarda bin bir öldürücü şarap.. kimi erotizmle sarhoş; kimi libido ile.. kimi eksistansiyalizmden medet

269 Erotik: Şehevanî.

270 Doğmatist ve formalist: Kesin fikir beyan eden ve şekilci kimse.

271 Şirzime-i kalil: Küçük, ehemmiyetsiz cemaat.

272 İbtizal: Verilen bir nimetin kadrini bilmeyip kötüye kullanma.

umuyor; kimi hezeyan felsefesine dilbeste, durmadan mihrap değiştiriyor ve mâbuddan mâbuda (!) koşuyordu. İşte tam bu esnada, yabancı bir kısım eller, "hipnoz" görmüş bu ruhları metrolara bindirip harıl harıl kendi dünyalarına taşımaya başladılar. Cinnet nöbetleri içinde bütün bir nesil, Hasan Sabbah'ın yalancı cennetlerine benzeyen bu cennetlere davet ediliyordu.!

Dün bir şaşkınlık içinde "Mehlikâ Sultan'a âşık" toy delikanlılar yerinde, bugün eli kan, üstü kan, bağrı kan ve ne yaptığını çok iyi bilen kanlı deli bir nesil vardı. Artık dıştaki kargaşa ve hercümerce başka sebep aramaya gerek var mı? Tatmin edilememiş, doyurulamamış ve hatta terk edilmiş bir neslin, çeşitli kamplara ayrılması ve birbirini kıran kırana öldürmesi gayet normal değil mi...? Bugüne kadar onun iç inkırazını sezebildik mi? Onu soysuzlaştıran sebeplere inebildik mi? Hâlbuki, ona canavarlık öğreten tiranlar karşısında, sıyanet meleği gibi onun yanında olmalı değil miydik? Heyhât..! Bin bir vahşet senaryosunun sahnelendirilmesi karşısında, sessiz ve infialsiz kaldık... Evet, bütün bir millet olarak arenalardaki kavgayı seyreder gibi seyrettiğimiz bu kanlı boğuşmadan hiç mi hiçbir şey anlamadık.

Sahnenin bu rengârenk aldatıcılığı, ortalığı inleten valsin korkunç uyutuculuğu ve kostümün göz bağlayıcılığı karşısında, oynanan oyunun gerçek yüz ve vahşetini ilk sezen, son karakolun kahraman bekçileri oldu. Bu sezme, ümit dünyamızda yeniden kendimize gelmemizi ve kendi kendimizi idrak etmemizi temin etti. Aslında buna bir sezme demek de uygun değildir. Bu, düşmanı kıskıvrak yakalama ve bir zaferdir; içtimaî bünyenin, haricî bir kısım erâciften temizlenme, arındırılma ve

aslına irca zaferi. Bu zafer, kendinden ümit edilenleri getirdiği takdirde, Türk'ün zaferler hanesinde en muallâ yeri işgal edecektir. (Böyle bir ilk tefahhus[273] ve sezişe, başka bir yazımızda selam durulmuş ve gaziler ocağının yiğit eri Mehmetçiğe teşekkürler sunulmuştu.[274])

Ne var ki, yıllardan beri, bin bir saldırı ile rahnedar olmuş bir bünyenin, böyle hemen bir muâlece ile iyi edilemeyeceği de muhakkaktı. Daha köklü ve daha gönülden bir hareket gerekliydi ki, millî bünyeyi kemiren yıllanmış seretanlar[275] bertaraf edilebilsin...

Ve işte şimdi, bin bir ümit ve sevinç içinde, asırlık bekleyişin tulûu saydığımız bu son dirilişi, son karakolun varlık ve bekasına alamet sayıyor; ümidimizin tükendiği yerde, Hızır gibi imdadımıza yetişen Mehmetçiğe, istihalelerin son kertesine varabilmesi dileğimizi arz ediyoruz.[276]

Kahraman

Kahraman tarihin en esaslı malzemesidir. Milletlerin tarihi, kahramanla yükselir. Kahramanı olmayan bir milletin tarihi sığ ve durgun bir göl gibidir; büyük ve geniş de olsa, iç açıcı ve inşirah verici değildir.

Yunanlı, tarihini bir kısım esatirî kahramanların omuzlarında bayraklaştırdı. Kadim Roma, Sezar ve onun gibilerle tarihe mâl oldu. Kartaca Anibal'in vesâyâsı altında sesini insanlığa duyurabildi. İran Firdevsî'nin mahir, oynak ve

---

273 Tefahhus: İnceden inceye araştırma.

274 "Asker" yazısına işarettir.

275 Seretan: Kanser.

276 M. Fethullah Gülen, *Çağ ve Nesil*, 1/160-163.

velûd kalemiyle en rengin ve zengin kahramanlık destanlarına ulaştı. Ve daha niceleri niceleriyle...

Millet vardır; onun tarihi, tek sütun üzerine oturtulmuş bir kemer gibi, tek bir kahramanın etrafında örgülenir. Millet de vardır; onun tarihi, yüzlerce kubbesi olan bir mâbed gibi, binlerce sütuna dayanıp yükselir. Makedonya, tarih-i kadimiyle İskender'in omuzlarında yücelmiştir; Fransa, Napolyon'un; Almanya, Bismark'ın veya farklı bir anlayışa göre Goethe'nin.

Bizim tarihimizde ise, ne kahramanları saymak, ne de isimlendirmek mümkün değildir. Belki ona bütünüyle "Kahramanlar tarihi" demek daha uygundur. Çünkü bu millet, yıllarca, hasım bir dünya karşısında, yerinde taarruz ve yerinde müdafaasıyla, o kadar çok kahraman çıkarmıştır ki; Ömer desen, arkadan Halid'in kükreyişi duyulur. Fatih desen Yavuz'un sesi yükselir. Fetih desen, Mohaç desen bütün bir Anadolu inler; Çanakkale'lerin uğultusu işitilir... Tarihinde, kahramanlıkların, böylesine sıra sıra geçit yaptığı ikinci bir millet göstermek oldukça zordur.

Batılı, bu milletin ciddî bir tarihi olmadığını söyler. Doğrudur. Hani Malazgirt'in kanatlanan yiğitlerinin hikâyesi? Hani üveyik olup Batıya pervaz edenlerin serencamesi? Hani her defasında Haçlıları göğüsleyenlerin mezarı ve kitabesi? Ve hani "Yurdunu alçaklara çiğnetmeyen"lerin kümbeti ve türbesi..?

Başkaları, kendi tarihlerinin en değersiz hâdiselerini, en ehemmiyetsiz vak'alarını ihtimamla kaydetmelerine karşılık, nerede benim geçmişimin, her biri başlı başına bir

tarih sayılan kahramanlık destanları? Molla Hüsrev gibiler, neden "İ'tila Dönemi"nin[277] tarihini yazmadılar? Neden Yavuz Selim gibilerin askerî güç ve dehâları, idarî kabiliyet ve âlemşümul tedbirleri kendi devirlerinde kaydedilmedi? İbn Kemal gibi muktedir bir dimağa ne olmuştu ki, "Doruk dönemi"nin vakalarını "Hezar-fen"[278] kalemiyle tespit etmedi? Lütfedip de, son meçhul kahramanımızın kitabesini yazan "Viranelerin Yasçısı" dertli şairin: "'Gömelim gel seni tarihe!' desem sığmazsın." mısraını duyacağımız âna kadar, bu sorular kafalarımızı kurcalayıp durdu. Şimdi ise, tarihi yazılamayacak kahramanların da bulunabileceğini düşünüp teselli olmak istiyoruz.

Evet, millet vardır, "tarih" deyip destan yazar. Ve kitabelerle geçmişine ihtişam kazandırır. Bunlara, "tarih yazan milletler" diyebiliriz. Millet de vardır, tarih yapar, destan ve türküsünü başkalarına bırakır. Öyle zannediyorum ki, tarihî literatürlerimizin "fakr-u hâl"inin altında da, bu husus yatmaktadır. Biz kahramanlık gösterip tarih yaptık. Onun akustiğini, kapıkulu ve halayıklarımıza bıraktık.

Gladyatör, kendi kahramanlık mücadelesini göremez ve sezemez. Onu arenanın çevresindeki seyirciler daha iyi görür ve daha iyi tespit ederler. Eğer mutlaka bizim için de bir kahramanlık destanı gerekli ise, ben şahsen onu, insaflı bir yabancının kaleminden dinlemeyi tercih ederim. Lamartin'in, takdir dolu gözlerinden tarihimin bağrına damlayan yaşlar; Piyer Loti'ye, mezarlarımdaki servilerin gölgesinde gömülme arzusunu uyaran güzellik ve cazibe, Peçevî'nin üstûrelerinden

277 İ'tila dönemi: Yükseliş dönemi.

278 Hezarfen: Çok bilen, birçok sanatı birden çok derecede yapabilen.

daha canlı ve daha tesirlidir zannederim. Görkem odur ki, onu başkaları beğenir; fazilet ve kahramanlık odur ki, onu düşmanlar dahi takdir eder.

Bir de içe doğru ve benlikte derinleşen mâverâî[279] bir kahramanlık vardır ki, ne Doğu ne de Batı böyle bir kahramanlığı hiçbir zaman tanıyamadı. Bu itibarladır ki, tarihin sayfalarına aksetmemiş bu kahramanlığı, ancak benim ülkemde görmek mümkündür.

Evet, kahramanlığın bu çeşidini görmek için, mutlaka bu diyara seyahat lazımdır. Zira, nefsine gurur geldi diye, sırtına bir çuval un yükleyip, halkın içinde yürüyen devlet reisi; bir hamlede Batının en güçlü ordularını târumâr edip, sonra kralın sarayındaki hazineler karşısında: "Dün bir berberiydin, bugün muzaffer kumandan, yarın toprak altında hesaba hazır bir insan." diyen, başı dönmemiş, bakışı bulanmamış kumandan; Şarkı, Garbı halayık olarak kullandığı bir dönemde, bir hakikat erinin atının ayağından sıçrayan çamurla lekelenen cübbesinin, tabutuna sarılması tavsiyesinde bulunan büyük asker ve idare adamı ancak bu ülkenin insanları arasından zuhur etmiştir.

Evet, orduların başında cihanı ezip geçen, tahtına oturduğunda dünyaları idare eden, gece halvette[280] zahid kesilen gerçek kahramanı tanımak için, behemehal bizim ülkemize uğramak lazımdır. Çünkü tahtlarla, taçlarla başı dönmeyenler; mebde ve müntehası aynı gidenler; önü sonu birbirine benzeyenler; hayat ve hâdiseler karşısında değişikliğe

279 Mâverâî: Öteye mensup. Diğer âlemle alakalı.

280 Halvet: Tek başına kalmak. Tenhaya çekilmek.

uğramayanlar; aşkı, heyecanı ve iniltileriyle meleği, feleği velveleye veren tali'liler sadece bizim dünyamızda bulunur.

İffet bizim ülkede yetişen nilüferdir. Hasbîlik bizim ilin gülüdür. Diğergâmlık[281] bizim bahçelerin lotusudur. Bizde bulunur, vâsıl olup tatmamak. Bizdedir, yaşatma arzusuyla yanıp tutuşmak ve yaşamayı unutmak. Bizim insanımız bilir, hizmette önde, ücrette arka sıralarda bulunmayı. Dünya, bizde gördü, bizde tanıdı sevilmeden sevmeyi...

Fütüvvet[282] bizde şehbâl açtı. Şehâmet, gayret bizde tuğlaştı. Gülbanklar, bizde dünya ve ukbâyı bir araya getiren besteler hâline geldi. Ve asırlarca insanımız, bu mutlak âhengin "demine, devranına 'hû' çekti.."

Onun için, bu ülkede münferit kahramanlık aramak beyhudedir; aransa da bulunamaz. Bu ülkede kahramanlık sıra dağlar gibi bitevî ve her yeri zirvedir. Bunu dost da, düşman da böyle söyler, böyle bilir.

Sen de "Görürsün, hissedersin, varsa vicdanınla imanın;

Ne müthiş bir hamâset çarpıyor göğsünde" vatanın.

Ebna-i vatanın[283] ve O'na rûh veren Furkân'ın.[284]

---

281 Diğergâmlık: Başkalarını düşünme.

282 Fütüvvet: Yiğitlik, cömertlik. Dostlara af ve safh ile muamele.

283 Ebna-i vatan: Vatan çocukları.

284 Furkan: Kur'ân-ı Kerim. Hak ile bâtılı, doğru ile yanlışı, iyi ile kötülüğü fark edip ayıran. (*Çağ ve Nesil*, 1/165-168.)

İSTİFADE EDİLEN KAYNAKLAR

Ahmed İbn Hanbel (v. 249/855), *el-Müsned,* 1313 baskısından ofset, Beyrut.

Ahmed Şahin, *Olaylar Konuşuyor*, Cihan Yayınları

Alâaddin Başar, *Nur'dan Kelimeler*, Zafer Yayınları

Ali Tokul, *"Sızıntı Dergisi"*, Kasım 1988.

Aliyyü'l-Kârî, Ebu'l-Hasan Nureddin Ali b. Sultan Muhammed (v. 1014/1606), *Mirkâtü'l-Mefâtih*, 1976.

Bediüzzaman, Said Nursî, *Emirdağ Lâhikası*, Şahdamar Yayınları, İzmir, 2009

_____, *Lem'alar*, Şahdamar Yayınları, İzmir, 2009.

_____, *Mektubat*, Şahdamar Yayınları, İzmir, 2009

_____, *Mesnevî-yi Nûriye*, Şahdamar Yayınları, İzmir, 2009

_____, *Sözler*, Şahdamar Yayınları, İzmir, 2009

_____, *Tarihçe-i Hayat*, Şahdamar Yayınları, İzmir, 2009

el-Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl (v. 256 h.); *Sahîhu'l-Buhârî*, I-VIII, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul, 1979.

Ebu Dâvûd, Süleyman İbn el-Eş'as es-Sicistâni (v. 275/888 h.), *Sünenu Ebi Dâvûd*, Humus, 1969.

Dârimî, Ebu Muhammed Abdullah İbn Abdirrahmân, (v.385/995), *Sünenü'd- Dârimî*, Beyrut, tarihsiz.

Davud Aydüz, "*Cevşen Üzerine*", Yeni Ümit Dergisi, sy. 51.

Elmalılı Hamdi Yazır (1361/1942); *Hak Dini Kur'ân Dili,* İstanbul, Eser Kitabevi, t.y.

Gazzâlî, Ebu Hamid Huccetülislam Muhammed b. Muhammed (505/1111); *İhyâu Ulûmi'd-Dîn*, Bulak, 1296

____, *Ölüm ve Ötesi*

el-Hâkim, *el-Müstedrek ala's-Sahîhayn*, Mektebetü'l-Matbûâti'l İslamiyye, Haydârâbad, Deken 1335/1916 baskısından ofset.

Heysemî, Nureddin Ebu'l-Hasen Ali, *Mecmau'z-Zevâid ve Menbau'l-Fevâid*, Dâru'l-Kütübi'l-Arabî, I-X, Beyrut 2001.

Hüseyin Algül, *Peygamberimizin Şemâili Ahlâk ve Âdâbı*, Işık Yayınları-2006

İbn Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed el-Büstî (v. 354/965.); *el-İhsân fî takrîbi Sahîh İbn Hibbân*, [Tertîb: Alâüddîn Ali b. Belbânî, Tahkîk ve ta'lîk: Şuayb el-Arnavût], I-XVII, Müessesetü'r-risâle, Beyrut, 1988.

İbn Hişâm, Abdülmelik İbn Hişam İbn Eyyûb el-Himyerî (v. 213/828); *es-Sîratü'n-Nebeviyye*, I-IV, Dâru'l-Kalem, Beyrut, tsz.

İbn Mâce, Ebu Abdillâh Muhammed İbn Yezîd el-Kazvînî (v. 886/273.); *Sünenu İbni Mâce*, Tahkik: M. F. Abdulbaki, Kahire, 1952.

İbn Sa'd, Muhammed (v. 231/845), *et-Tabakâtu'l-Kübra*, Dâru Sâdır, Beyrut, 1960.

İbn Esir, İzzüddin Ebu'l-Hasen Ali b. Muhammed el-Cezerî, *Üsdü'l-Gâbe fî Mârifeti's-Sahâbe*, I-VII, Kahire, 1970.

____, *en-Nihaye fî Ğarîbi'-l Hadîs*,

İbrahim Özgüleç, *Dava Adamı Olmak*, Rağbet Yayınları

İbrahim Refik, *Hayatın Renkleri*, Albatros Yayınları

İdris Gürsoy, *Unutulmasın Diye,* Işık Yayınları

İsmail Çelik, *Çirkinden Güzele*,

Kurtubî, Ebu Abdillah Muhammed b. Ahmed b. Ebî Bekir, *el-Câmiu li Ahkâmi'l-Kur'ân*, I-XX, Dâru'ş-Şâb, Kahire 1372.M. Âsım Koksal, *İslâm Tarihi,* 1-4, Işık Yayınları.

M. Fethullah Gülen, *Asrın Getirdiği Tereddütler*, Nil Yayınları
____, *Çağ ve Nesil,* Nil Yayınları
____, *Fasıldan Fasıla*, Nil Yayınları
____, *İrşad Ekseni*, Nil Yayınları
____, *İ'lâ-yı Kelimetullah veya Cihad,* Nil Yayınları
____, *Kalb İbresi,* Nil Yayınları
____, *Kalbin Zümrüt Tepeleri*, Nil Yayınları
____, *Kırık Mızrap,* Nil Yayınları
____, *Prizma*, Nil Yayınları
____, *Ruhumuzun Heykelini Dikerken*, Nil Yayınları
____, *Sonsuz Nur*, Nil Yayınları
____, *Ölçü veya Yoldaki Işıklar*, Nil Yayınları
____, *Yeşeren Düşünceler*, Nil Yayınları

Münâvî, Muhammed bin Abdurrauf, *Feyzu'l-Kadîr Şerhu'l-Câmiu's-Sağîr min Ahâdîsi'l-Beşîri'n-Nezîr*, I-VI, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1994.

M. Necati Sepetçioğlu, *Anadolu Efsaneleri*

Mahmut Çanga, *Kur'ân-ı Kerim Lügâtı*

Mehmet Akar, *Mesel Ufku*

Mehmet Kırkıncı, *Nükteler*

Mehmet Zeren, *Mesnevî'de Geçen Bütün Hikâyeler*

Muhammed Hamîdullah, *el-Vesâiku's-Siyâsiyye*

Muhittin Küçük, *Sorularla Açılan Pencereler*

Müslim, Müslim İbn Haccâc el-Kuşeyrî (v. 261/874): *Sahîhu Müslim,* Kahire 1955.

Necip Fâzıl Kısakürek, *Batı Tefekkürü ve İslâm Tasavvufu*

Nesâi, Ebu Abdirrahmân Ahmed İbn Ali (v. 303/915), *Sünenu'n-Nesâî*, el-Matba'atu'l-Mısriyye, Kahire 1930.

Nevevî, *Şerhu Sahîh-i Müslim*

Osman Şimşek, *İbretlik Hâtıralar*, Işık Yayınları

Ömer Mahir Alper, "*İtâat*", DİA, 23/444–445.

Selman Ünlü, *Adını Kalplere Yazmak*, Rehber Yayınları

Suat Yıldırım, *Kur'ân-ı Hakîm ve Açıklamalı Meâli*, Işık Yayınları 2004.

Suyûtî, Abdurrahman b. el-Kemâl Celâleddîn (v. 911 h.); *et-Tedrîbü'r-râvî ,*

Mevlânâ Şibli, *Asr-ı Saadet* (Terc: Ö. Rıza Doğrul), İst. 1974,

et-Taberânî, Ebu'l-Kâsım Muhammed b. Ahmed (v. 360 h.); *el-Mu'cemül-kebîr*, [Tahkîk: Hamdi b. Abdilmecîd es-Selefî], I-XX, Mektebetü'l-ulûm ve'l-hikem, Musul, 1404 h.

Tirmizî, Ebu İsa Muhammed İbn Sevre (v. 279/893); *Sünenu't-Tirmizî,* Tâlik: Azîz Ubeydu'r-Rakkâş, Matba'atu'l-Endülüs, Humus 1966.

Vehbi Akşit, "*Utanma Duygusu ve Hayâ*", Diyanet Dergisi, sy. 49.

ez-Zehebî, Şemsüddîn Muhammed Ahmed (v. 748/1347), *el-Kebâir*

www.hikmet.net

http://tr.fgulen.com/content/view/12408/9/.

CEVAP ANAHTARLARI

	1. Vefa ve Sadakat	2. Hayâ ve İffet	3. İtaat	4. Çile, Izdırap, Sabır, Sebat ve Döneklik	5. Zikir, Tesbihat, Cevşen	6. İhlâs	7. Tevekkül	8. Bela, İmtihan, Fitne	9. Müsamaha ve Kolaylık	10. Cemaat Olmak	11. Haram-Helâl Hassasiyeti
1	C	A	B	D	A	B	A	B	B	B	C
2	A	C	D	A	C	C	D	A	B	C	D
3	A	D	A	C	D	B	C	D	D	D	A
4	C	B	C	A	A	A	C	A	C	B	C
5	D	C	D	B	A	B	B		A	A	A
6		A			C		D				B
7											B
8											
9											
10											

Notlar

Notlar

Notlar

Notlar